C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Verne_Jules-Podivuhodna_dobrodruzstvi_vypravy_Barsacovy.pdb

PDB Name: Verne Jules-Podivuhodná dobrodr
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 2.5.2007
Modification Date: 2.5.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

JULES VERNE
PODIVUHODNÁ DOBRODRUŽSTVÍ VÝPRAVY BARSACOVY
PRAHA 1968

Případ centrální banky
Ač od té doby uplynula hezká řádka let, snad ještě neupadla v zapomnění smělá loupež, která kdysi pod titulem „Případ Centrální banky“ zaměstnávala po celé dva týdny tisk a pod nadpisy z palcových písmen plnila novinářské sloupce. Málokterý zločin vzbudil takovou pozornost veřejnosti jako tento, a plným právem. Nenajde se mnoho takových, ve kterých by se s kouzlem tajemnosti spojovalo tolik zločinné hrubosti a jejichž provedení by vyžadovalo tak neuvěřitelnou odvahu a tak sveřepou energii.
Proto snad bude čtenáře zajímat vylíčení onoho zločinu, vylíčení sice neúplné, ale zcela pravdivé. Jestliže neobjasní všechny podrobnosti případu, zatím ještě zahalené temnou rouškou, přece jen přináší nová odhalení a opravuje nebo objasňuje zprávy, které kdysi otiskly noviny a které mnohdy byly protismyslné. Jak známo, k loupeži došlo v jednatelství DK Centrální banky, jež bylo nedaleko londýnské burzy na rohu Threadneedle Street a Old Broad Street a bylo řízeno Lewisem Robertem Buxtonem, synem lorda téhož jména.
Kancelář jednatelství byla ve velké místnosti, rozdělené na dvě nestejné části dlouhým, lomeným pultem, který se táhl souběžně s oběma ulicemi, protínajícími se v pravém úhlu. Do kanceláře se vcházelo z křižovatky těchto dvou ulic zasklenými dveřmi v rohu budovy. Před nimi byla jakási obruba v úrovni chodníku. Při vstupu padl zrak okamžitě na hustě zamřížovanou pokladnu, která byla stejně mřížovanými dveřmi spojena s vlastní pracovnou, kde seděli úředníci. V pozadí pravé části pultu byla dvířka, jež umožňovala přístup z pracovny úředníků do prostoru určeného pro strany a naopak. Na konci prostoru pro strany, v nevelké vzdálenosti od pultu, byl vchod do kanceláře přednosty, za ní pokojík bez zvláštního východu a pak rovnoběžně s Threadneedle Street chodba vedoucí do dvora společného celé budově. Na jedné straně dvora byl vchod do bytu domovníkova a východ do Threadneedle Street. Na opačné straně vstup na hlavní schodiště a vedle tohoto schodiště zasklené dveře, uzavírající vchod ke sklepům.
To je přesný popis místa, kde se odehrály hlavní výjevy našeho dramatu.
Ve chvíli, kdy drama začalo, přesně o půl páté a deseti minutách, bylo v kanceláři bankovního jednatelství šest úředníků zaměstnáno obvyklými pracemi. Dva listovali v účetních záznamech a další tři jednali s třemi zákazníky, opřenými o pult. Pokladník za mřížemi svého oddělení přepočítával peníze, kterých se dnešního dne sešlo v částce dvaasedmdesáti tisíc devětasedmdesáti liber, dvou šilinků a čtyř pencí.
Hodiny v kanceláři ukazovaly pět hodin a deset minut. Za dvacet minut
měly úřední hodiny jednatelství končit. Pak železná roleta sklouzne po drážkách a úředníci udělají denní uzávěrku. Tabulemi výkladní skříně, ztemnělými soumrakem posledního listopadového dne, sem doléhal zvenčí temný rachot vozů a hluk ulice.
Právě v té chvíli se otevřel vchod a do kanceláře vstoupil muž. Rozhlédl se po kanceláři, napolo se obrátil a mávnutím pravé ruky dal znamení jinému muži, který zůstal na chodníku. Na jeho ruce byly vztyčeny tři prsty, palec, ukazováček a prst prostřední. Úředníci toto znamení nemohli postřehnout, neboť jim v tom bránily pootevřené dveře. A i kdyby si ho byli všimli, jistě by nepochopili souvislost tohoto znamení s počtem mužů opřených v té chvíli o pult.
Po daném znamení, jestliže to nějaké znamení bylo, otevřel muž naplno, vstoupil do kanceláře, dveře za sebou zavřel a postavil se do řady za posledního zákazníka, naznačuje tak, že míní počkat, až jeho předchůdce bude obsloužen a vzdálí se.
Jeden z úředníků, listujících v účetních záznamech, povstal a přistoupil k pultu:
„Přejete si, pane?“
„Děkuji, počkám,“ odpověděl zákazník a pohybem ruky naznačil, že chce mluvit s úředníkem, u něhož se zastavil. Zaměstnanec, jehož ochota byla odmítnuta, se vrátil ke svému stolu a pokračoval v přerušené práci. Jeho svědomí bylo zřejmě uspokojeno projevem služební horlivosti a byl spíše spokojen než rozmrzen, že se jeho nabídka nesetkala se souhlasem druhé strany. Muž za pultem čekal a nikdo si ho už nevšímal.
Jeho vzhled by si však byl zasloužil podrobnější pohled a bedlivější zkoumání. Byl to muž vysoké postavy, a soudě podle šířky ramen, měl asi velkou tělesnou sílu. Jeho osmahlý obličej lemoval úpravný světlý vous. Podle obleku nebylo lze usuzovat na jeho společenské postavení, protože takřka celou jeho postavu zahaloval plášť ze surového hedvábí.

Když zákazník, za kterého se postavil, vyřídil svou věc, muž v plášti postoupil na jeho místo a začal projednávat svou záležitost. Ten, jehož místo zaujal, zatím už otevřel dveře a vycházel z kanceláře.
Sotva se dveře za ním zavřely, hned se zase otevřely a vešel jiný muž, stejně zvláštní jako ten první a nápadně mu podobný. Táž postava, táž šíře ramen, týž světlý vous, rámující opálený obličej, a stejný plášť ze surového hedvábí. Byl tedy skoro dvojník prvního a stejně jako on se postavil za jiného zákazníka, opřeného lokty o pult, a trpělivě čekal. Když muž stojící před ním skončil své jednání a odcházel, pustil se do rozhovoru s uvolněným úředníkem.
Opět se dveře zavřely, ale za malý okamžik se zase otevřely. Vstoupil třetí muž a taky se šel postavit k pultu. Svým dvěma předchůdcům se však v ničem nepodobal. Byl zavalitý, prostředního vzrůstu a jeho červený obličej byl zarostlý hustým černým vousem. Jeho oblek kryl dlouhý šedivý svrchník.
Když odešel poslední z původních tří zákazníků, vstupní dveře se zase otevřely. Tentokrát vešli dva muži zároveň. Tito dva muži, z nichž jeden měl postavu přímo atletickou, byli oblečeni v dlouhé pytlovité svrchníky, zvané obvykle ulster. I jejich obličeje vroubil hustý vous.
Zvláštní byl vstup těch dvou. Nejprve vešel ten větší a zastavil se, jako by měl v úmyslu svým tělem krýt druha, který cosi kutil na dveřním zámku a předstíral při tom, že si uvolňuje plášť zachycený o kliku. Z kanceláře nikdo nemohl zpozorovat, že vnitřní klika na dveřích je, ale že se kamsi ztratila klika venkovská. Teď už tedy nikdo nemohl do kanceláře vstoupit. Nedalo se však očekávat, že se někdo o to vůbec pokusí nebo že snad zaklepe na okno, aby ho vpustili. Na dveřích se totiž octlo návěští nalepené bez vědomí zaměstnanců jednatelství a oznamující možným zákazníkům, že kancelář je veřejnosti uzavřena pro neodkladné vnitřní práce.
Zaměstnanci bankovního jednatelství netušili, že tímto prostým způsobem byli dokonale odloučeni od vnějšího světa. A snad by se byli jen usmáli, kdyby to věděli. Co pro ně mohlo znamenat takové uzavření uprostřed města v nejrušnější denní chvíli, když je od hlučného pouličního života oddělovala jen slabounká skleněná deska.
Jakmile vešli poslední dva zákazníci, přistoupili oba volní zaměstnanci k pultu. Věděli, že už se blíží půl šestá, a proto předpokládali, že návštěva těchto opozdilců nebude dlouhá. Jeden z pozdních zákazníků nabízenou službu přijal, ale druhý, ten větší, si přál mluvit s vedoucím jednatelství.
„Podívám se, jestli je přítomen," dostalo se mu v odpověď.
Úředník zmizel za dveřmi, které byly v prostoru obecenstvu nepřístupném, a brzy se vrátil.
„Račte, prosím," vybídl zákazníka a otevřel dvířka na konci pultu.
Muž v ulsteru vstoupil do pracovny vedoucího, zatímco úředník za ním zavřel dveře a pak se vrátil na své místo.
Co se udalo mezi vedoucím bankovního jednatelství a pozdním zákazníkem? Zaměstnanci později prohlásili, že o tom nic nevědí, že se o to nestarali. Pozdější vyšetřování se utápělo v domněnkách a nikdo se vlastně nedověděl, co se tehdy stalo za dveřmi kanceláře vedoucího.
Jisté však je, že muž v ulsteru se v kanceláři vedoucího nezdržel déle než dvě minuty.
Když vešel, řekl lhostejně a klidným tónem, aniž se obracel svými slovy zvlášť na některého ze zaměstnanců:
„Pan vedoucí by chtěl mluvit s panem pokladníkem."
„Ano, pane," odpověděl mu úředník, který byl volný.
Pootočil se k pokladně a zavolal:
„Store!"
„Co je?"
„Máte jít k šéfovi."
„Dobře. Už běžím."
S přesností, která je vlastní lidem jeho povolání, vhodil brašnu a tři sáčky, v nichž byla hotovost dne, do nedobytné pokladny a přirazil její těžké dveře. Pak uzavřel své přepážkové okénko a vyšel ze zamřížovaného oddělení, které také nezapomněl zavřít. Teprve potom zamířil k šéfově kanceláři, před jejímiž dveřmi čekal cizinec. Ten mu dal přednost a vešel těsně za ním.
V kanceláři Store s překvapením zjistil, že místnost je prázdná a že ten, kdo ho volal, není přítomen. Ale nezbylo mu mnoho času, aby uvažoval o této záhadě. Kolem jeho hrdla se sevřely železné prsty. Marně se pokoušel vyprostit se nebo křičet… Vraždící ruka stiskla pevněji a nepovolila až do chvíle, kdy se nešťastník v bezvědomí zhroutil na koberec.
Krátký zápas nezpůsobil žádný hluk. Ve velké síni čtyři úředníci za pultem dále jednali se zákazníky a pátý skládal spisy.
Muž v ulsteru si otřel čelo, na němž se zaperlilo trochu potu, a pak se sklonil nad svou obětí. Obratně vpravil pokladníkovi do úst roubík a spoutal jej.
Když skončil tuto práci, tiše pootevřel dveře a podíval se do sálu. Asi byl spokojen s tím, co viděl. Mírně zakašlal, aby na sebe upoutal pozornost čtyř podivných zákazníků. A když se tak stalo, otevřel dveře dokořán.
Bylo to možná předem smluvené znamení k dalšímu vzrušujícímu výjevu. Muž v ulsteru jediným skokem jako blesk dopadl na úředníka pracujícího na účetních záznamech a začal ho škrtit. Další tři zákazníci měli práci pohodlnější. Natáhli ruce přes přepážku, sevřeli krk úředníkům, s nimiž jednali, a udeřili jejich hlavami prudce o pult. Jen čtvrtému to nevyšlo tak prostě. Nemohl dosáhnout na svůj protějšek, od něhož ho oddělovala příliš velká vzdálenost. Musil přes pult. Přeskočil jej a dopadl na zaměstnance banky tak prudce, že se ten nešťastník nezmohl na jediný výkřik, stejně jako ostatní přepadení. Celý výjev netrval ani půl minuty.
Zřejmě šlo o plán přepadu pečlivě propracovaný předem, neboť útočníci nebyli ani chvíli v rozpacích, co mají dělat dál, když jejich oběti pozbyly vědomí. Z kapes jako na povel vytáhli vatu a provazy, bezvědomé zajistili roubíky a svázali těsnými pouty na rukou i nohou. Jednali surově a bezohledně a vůbec nedbali na to, že se jejich oběti mohou zadusit. Všichni skončili práci téměř zároveň a vztyčili se.

„Roletu!“ nařizoval ten, který si přál mluvit s vedoucím a byl zřejmě vůdcem bandy.
Tři z lupičů přiskočili ke klikám, jimiž se spouštěla železná roleta, a ta začala zvolna sjíždět po drážkách. Hluk z ulice pomalu tichl.
Roleta byla stažena asi do polovice, když náhle zazvonil telefon.
„Stop!“ nařídil vůdce.
Železná roleta se zastavila. Vůdce lupičů přistoupil k přístroji a sňal sluchátko. Rozvinul se hovor, z něhož ostatní lupiči samozřejmě slyšeli jen polovinu.
„Haló!“
„Jste to vy, Buxtone?“
„Ano.“
„Máte dnes nějak divný hlas, ani bych vás nepoznal.“
„Tím je vinen ten zatracený telefon.“
„U nás je v pořádku.“
„Ale tady ne. Ani já bych vás nepoznal podle hlasu.“

Čtvrtý přeskočil pult…
„Poslyšte, Buxtone, byl tam už vůz?“ „Ještě ne,“ odpověděl lupič po krátkém zaváhání.
„Až přijedou, řekněte jim, aby se vrátili do pobočky S. Právě mi telefonovali, že těsně před uzávěrkou dostali velkou částku.“ „Je toho hodně?“ „Dost. Dvacet tisíc liber.“
„I hrome!“
„Nezapomenete?… Mohu se na vás spolehnout?…“
„Ale samozřejmě. Jen se spolehněte.“
„Tak na shledanou, Buxtone.“
„Na shledanou.“
Lupič zavěsil sluchátko a chvilku zůstal nad telefonem v přemýšlení.
Pak se náhle rozhodl a svolal k sobě své pomocníky.
„Musíme si pospíšit, kamarádi,“ pravil tiše a začal se rychle svlékat… „Podejte mi sem kvádro toho člověka.“ A prstem ukázal na bezvědomého Stora. Store byl v mžiku vysvlečen a do jeho šatů se oblekl vůdce lupičů, ač mu byly trochu malé. V jedné kapse nalezl klíče, otevřel pokladní oddělení, pak nedobytnou pokladnu a vyňal z ní brašnu s bankovkami, sáčky s kovovými penězi a balíky cenných papírů. Sotva skončil, bylo slyšet, jak u dveří zastavuje povoz.
Vzápětí kdosi zaklepal na okno zpola zakryté roletou.
„Teď pozor!“ varoval vůdce bandy a svůj rozkaz doprovázel výmluvným posunkem. „Svlékněte pláště a na místa úředníků… A rychle!… Kdo vstoupí, nesmí nám uniknout!… A žádný hluk!“
Po těchto slovech přistoupil s brašnou a s několika svazky cenných papírů ke dveřím. Jeho tři druzi se usadili na místa úředníků, které kopnutím odvalili pod pult, a čtvrtý se postavil ke dveřím. Rázně je otevřel. Do místnosti vnikl hluk ulice.
Před bankovním jednatelstvím stál skutečně vůz pro dopravu peněz a cenných papírů. Jeho svítilny zářily do tmy. Kočí z výše kozlíku mluvil s mužem stojícím na kraji chodníku. Byl to inkasista Centrální banky, týž muž, který před chvílí zaklepal na okno.
Beze spěchu a vyhýbaje se chodcům, jejichž proud se nepřetržitě valil kolem, smělý lupič přistoupil k vozu.
„Dobrý večer,“ pozdravil.
„Dobrý,“ odpověděli oba mužové.
Kočí pohlédl na lupiče a divil se:
„Hleďme… To není pan Store.“
„Má dnes volno. Zastupuji ho,“ vysvětloval domnělý pokladník. Pak se obrátil k inkasistovi a ptal se ho:
„Pomůžete mi, příteli?“
„V čem?“
„S jedním vakem. Máme dnes moc kovu a ten něco váží.“
„Ale vždyť se nesmím vzdalovat od vozu,“ namítl inkasista.
„Za minutku ho přece nikdo neukradne… Ostatně budu tady já. S kovem vám pomůže kolega a já zatím uložím brašnu a cenné papíry.“
Inkasista už nic nenamítal a vstoupil do dveří kanceláře, které za ním zapadly.
„A my se zatím do toho dáme,“ pravil pak lupič kočímu. „Otevřete vůz.“
„Dobrá,“ souhlasil kočí.
Vůz se neotvíral ani vzadu, ani po stranách. Jediným vstupem byla železná dvířka za kozlíkem. Bylo to vhodné zabezpečovací opatření proti krádeži.
Jestliže se někdo chtěl dostat do vozu, musil kočí sklopit sedadlo a teprve pak mohl otevřít dvířka. Protože však teď šlo jen o uložení brašny a několika balíků, kočí považoval za zbytečné do vozu vstupovat. Spokojil se tím, že sklopil kozlík a otevřel dvířka.
„Tak sem s tím,“ pravil.
Když obdržel brašnu, zmizel kočí hořejší polovinou těla ve voze. Nemohl vidět, že nepravý pokladník vystupuje na stupátko a odtud na sedadlo, a že se pak nahýbá do vozu, jako by chtěl spatřit, co je ve voze.
Náhle lupič prudce mávl rukou.
Kdyby se byl v té chvíli někdo z četných mimojdoucích podíval na kozlík, byl by spatřil, že nohy kočího se podlamují a

tělo přepadá do vozu.
Vše bylo provedeno v několika vteřinách. Chodci přecházející podle vozu netušili, že v jejich blízkosti dochází k dramatu, které zítra vzruší celé město.
Lupič se teď naklonil hlouběji do vozu a zadíval se dovnitř. Na podlaze v šířící se kaluži krve ležel kočí a z jeho šíje trčel nůž. Lupič mu jej vrazil do krku v místě, kde mozek přechází v míchu. Kočí se už nehýbal. Smrt přišla jako blesk.
Vrah se zřejmě obával, aby se krev neroztekla po podlaze vozu a nekapala nějakou škvírou na ulici. Protáhl se tedy do vozu celým tělem, stáhl ze zavražděného vlněnou blůzu, vytřel s ní krev, pak vytáhl nůž, pečlivě jej očistil, utřel si zakrvácené ruce a zavřel dvířka. Teď byl jist, že krev bude pohlcena vlněnou látkou jako houbou, i kdyby ještě dále tekla.
Když to vše vykonal, sestoupil z vozu, přešel chodník a zvláštním způsobem zaklepal na dveře jednatelství. Ty se otevřely a hned zase zavřely.
„Co je s ním?“ ptal se hned při vstupu.
„Jako ostatní… Spoután.“
„Dobrá… Teď jeho oblek… A rychle!“
Zatímco jeho pomocníci prováděli rozkaz, strhával ze sebe oblek Storův.
Když se převlekl, nařídil:
„Dva muži zůstanou zde. Ostatní půjdou se mnou odklízet.“
Poté se hned obrátil a vyšel se svými dvěma pomocníky ven. Vystoupil na kozlík, nahnul se do vozu a začal rabovat. Svým druhům podával balík za balíkem a brašnu za brašnou. Odnášeli je do kanceláře jednatelství. Dveře byly otevřeny dokořán a světlo z místnosti kreslilo na chodníku jasný obdélník. Chodci přecházeli přes osvětlené místo, a nikoho nenapadlo podívat se do kanceláře. Nic jim v tom nemohlo překážet, ale davy se valily kolem bez zájmu. Lidé si nevšímali počínání, které se jich netýkalo a ve kterém nemohli tušit nic podezřelého.
V pěti minutách byl vůz prázdný. Lupiči zavřeli dveře a začali třídit lup do
dvou skupin. Cenné papíry a vkladní knížky házeli bezohledně na zem a bankovky si cpali do kapes.
„A co vaky s kovem?“ ptal se jeden z lupičů.
„Nacpěte si do kapes, kolik dokážete,“ odpověděl mu vůdce bandy. „Zbytek zpět do vozu. O ten se postarám já.“
Mlčky vybírali nejcennější mince z vaků.
„Ještě něco,“ dodal vůdce. „Napřed se ještě dohodneme, co budete dělat, až odjedu. Stáhnete úplně roletu a odejdete chodbou. Poslední zamkne a klíč zahodí. Chodbou se dostanete do dvora a ostatní už víte.“
Pak ukázal na pracovnu vedoucího.
„A na toho chlapíka nezapomeňte. Víte přece, co s ním.“
„Ano, ano,“ odpovídali. „Buď bez starostí.“
Než vyšel, ještě jednou se zastavil.
„K čertu!… Zapomněl bych na to hlavní… Jistě je zde nějaký seznam všech jednatelství banky.“
Jeden z lupičů mlčky ukázal na žluté návěští nalepené na desce v prostoru pro strany. Přelétl je zrakem.
„Pláště pak hoďte někam do kouta! Ať si je najdou. Hlavní je, aby je nikdo neviděl na vás. Potom přijďte na smluvené místo.“
Dvě brašny, naplněné zbývajícími kovovými mincemi, byly odneseny do vozu.
„Je to všechno?“ ptal se ještě jeden z nosičů vaku.
Vůdce se zamyslil a náhle si vzpomněl.
„Ještě moje kvádro,“ pravil.
Jeden z lupičů odběhl a v mžiku se vrátil se šaty, které vůdce svlekl, když si bral oděv pokladníka Stora.
„Teď už je to všechno… A pospěšte si!“
Vyšel, vyzvedl sedátko kočího, vystoupil na kozlík a pobídl koně. Vůz se zakymácel, zamířil do ulice Old Broad, zahnul do ulice Throgmorton, projel ulicí Lothburg, pak ulicí Gresham, zabočil do Aldergate a zastavil před jednatelstvím S u čísla 29.
Falešný kočí vstoupil směle do jednatelství a zamířil k pokladně.
„Mám tady něco naložit,“ hlásil.
Pokladník se k němu otočil.
„Jak to? Vy přece nejste Baudruc?“ divil se.
„To teda ne!“ se smíchem mu přisvědčoval lupič.
„Divím se, že ústředí posílá lidi, které člověk nezná,“ hartusil pokladník.
„No, neznáte mě, protože do téhle čtvrti nejezdím. Ale poslali mě z jednatelství B. Prý jim telefonovali z ústředí, abych sem zajel. A tak jsem tady.“
„Hm…,“ nedůvěřivě bručel pokladník. „S ústředím jsem mluvil, ale nelíbí se mi, že vás neznám.“
„A co na tom vadí,“ hrál si lupič na udiveného.
„Dnes člověk nesmí věřit nikomu… Ale to se dá spravit. Doufám, že máte s sebou pověření.“
Mohlo-li něco přivést lupiče do rozpaků, pak to byla tahle žádost. Vždyť ani nevěděl, jaké pověření má mít. Ale přece jen se nemínil vzdát. Kdo se pouští do podniku podobného rázu, musí mít mimořádné vlastnosti, odvahu, chladnokrevnost, pevné nervy, a hlavně drzost. A té měl vůdce lupičů víc než dost. Vzpomněl si, že při převlékání si nacpal do kapes všechny papíry, které byly v kapsách inkasistových. Tam snad bude i to pověření. A odpověděl co nejpřirozeněji:
„To se rozumí samo sebou.“
Vyndal z kapes hrst papírů, pomačkaných a pošpiněných, jak tomu bývá u listin, které nosíme dlouho s sebou.

Rozkládal kus po kuse a brzy skutečně objevil to, co hledal. Byla to tištěná legitimace, podle které byl Baudruc oprávněn přejímat peněžní závěry pro Centrální banku od jejích jednatelství.
Ale tím nebezpečí pro lupiče nebylo odstraněno, spíše se ještě zvýšilo, neboť průkaz zněl na Baudrucovo jméno a pokladník znal Baudruca osobně. Lupičova odvaha a drzost však neznaly mezí. Využil chvilkové nepozornosti pokladníkovy, roztrhl legitimaci na dva kusy, horní polovici s Baudrucovým jménem vmísil mezi ostatní papíry a s nimi je levicí vsunul zpátky do kapsy. Druhou půlku průkazu držel v pravici.
„Tady to je," pravil, „jenže mám jen půlku. Když to člověk pořád tahá s sebou, jaký div, že se kus utrhne. A někde jsem to asi vytrousil."
„Hm, hm…," bručel neuspokojený pokladník.
Domnělý inkasista sehrál rozhořčení.
„Tak toho tedy necháme," pravil. „Poslali mě sem pro závěr, a tak tady jsem. Nechcete mi ty prachy dát. No dobrá, tak si je nechtě. Já jedu dál a vy si to vyřiďte s ústředím. Jen mi musíte dosvědčit, že jsem tu byl."
Líčená lhostejnost pomohla lupičovi víc než nejlepší průkaz. A zvláště vyhrůžka ústředím. Vždyť žádný úředník na světě si nikdy nepřál a nepřeje, aby měl opletačky s nadřízenými.
„Počkejte!" zvolal pokladník za odcházejícím. „Ukažte mi to!"
Nepravý inkasista mu podal polovici průkazu, na kterém chybělo jméno.
„Ředitelův podpis tu je," s uspokojením zjišťoval pokladník. A rozhodl se.
„Tady je ten mimořádný závěr," pravil a podal falešnému inkasistovi balík. „A tady mi podepište převzetí."
Lupič načmáral nějaké jméno na odevzdací arch a mrzutě odcházel.
„…brou noc!" pozdravil nevrle jako člověk, který byl bezdůvodně podezírán.
Jakmile se dostal na ulici, rychle nasedl na vůz a zmizel s ním ve tmě. Tak prostě byla provedena krádež, která vzbudila takový rozruch.
Ze zpráv časopisů víme, že byla objevena ještě téhož večera, jistě dřív, než předpokládali její původci. Vstup do bankovního jednatelství byl uzavřen, zaměstnanci zneškodněni, kočí vozu zavražděn, a proto se lupiči mohli oprávněně domnívat, že zločin bude odhalen až příštího dne ráno. Až přijde uklizeč, najde v jednatelství spoutané zaměstnance a ztropí povyk. A tahle doba přece stačila, aby mohli zmizet.
Ve skutečnosti se však stalo něco jiného.
Lasone, kontrolor poboček Centrální banky, který po páté hodině telefonoval, aby poslali vůz do pobočky S, byl po šesté hodině znepokojen, že vůz dosud nedojel do ústředí. Telefonoval do pobočky DK, ale nedovolal se, protože lupiči vyvěsili sluchátko, když se začali dělit o kořist. Kontrolor usoudil, že jde o nějakou poruchu. Když se však vůz nevracel, telefonoval podruhé, a opět se nedovolal. Stěžoval si telefonní ústředně a ta mu oznámila, že v pobočce DK asi někdo zapomněl zavěsit. Kontrolor poslal jednoho zaměstnance vyšetřit, proč se pobočka nehlásí. Zaměstnanec po návratu oznámil, že pobočka DK je zavřena a že tam pravděpodobně už nikdo není.
Lasone byl velmi překvapen, že Buxton mohl tak brzy skončit, když měsíční uzávěrka trvá pravidelně přinejmenším do devíti večer. Proto tím netrpělivěji očekával příjezd vozu.
Čekal do čtvrt na osm, kdy došla zpráva, že vůz byl nalezen v temné uličce za Hyde Parkem úředníkem z ústředí, který se tudy vracel domů. Všiml si, že u vozu nikdo není, vystoupil na kozlík a objevil nezavřená dvířka. Ve světle zápalky pak spatřil studené již tělo kočího. Úprkem se vrátil na ústředí a vyvolal poplach.
Telefon se rozdrnčel. Krátce před osmou policie obklopila vůz, zatímco dav lidí se nakupil před pobočkou DK Centrální banky, kde jiná policejní četa dala otevřít vchod.
Snadno si představíme, jaké divadlo se tam policii naskytlo.
Ihned bylo zahájeno vyšetřování. Žádný z úředníků pobočky nebyl mrtev, ačkoli neměli do smrti daleko. Doba, po kterou jim roubíky bránily v dýchání, byla příliš dlouhá. Když přišla pomoc, všichni leželi v bezvědomí, a určitě by byli mrtvi, kdyby byla pomoc přišla až ráno.
Po hodinovém ošetřování nabyli vědomí, ale mohli podat jen bezvýznamnou zprávu. Pět vousatých mužů, jedni v dlouhých převlečnících a druzí v pláštích do deště, je přepadlo a srazilo. Víc nevěděli.
Nebylo pochybnosti o tom, že mluví pravdu. Ještě před výslechem bylo nalezeno v místnosti pobočky pět pohozených plášťů, jako by lupiči chtěli záměrně zanechat po sobě stopu. Ale pláště nic neprozradily ani nejzkušenějším detektivům Scotland Yardu. Byly zhotoveny z běžného materiálu a neměly značky krejčího ani výrobce. Proto asi je lupiči zanechali na místě činu.
Detektivové marně podrobili zaměstnance jednatelství DK křížovému výslechu. Všichni vypovídali stejně a věděli stejně málo.
Poslední nadějí byl domovník. Poněvadž dveře byly zavřeny zevnitř, museli lupiči odejít dvorem. Snad tedy domovník zahlédl alespoň některého z nich.
Ale domovník nikoho neviděl a nic nevěděl. V domě bylo příliš mnoho kanceláří a bytů, než aby si mohl každého všímat. Vypověděl, že i kdyby lupiči šli kolem něho, myslil by si, že jsou to úředníci banky, a nebyl by jim věnoval pozornost.
Po neustálém naléhání a dlouhém rozpomínání jmenoval posléze některé nájemníky, kteří kolem něho prošli v hodinu zločinu nebo o něco později. Nájemníci byli vyslechnuti a zjistilo se, že se vraceli domů a že se ani u vchodu, ani ve dvoře s nikým nesetkali.
Zajímavější byla jen domovníkova zmínka o uhlířském pomocníku, který přešel kolem jeho bytu s objemným pytlem na zádech chvilku před příchodem policie. Všiml si ho jen proto, že není zvykem dodávat uhlí tak pozdě večer. Uhlířský pomocník se ptal na jednoho nájemníka bydlícího v pátém poschodí. Domovník ho poslal nahoru postranním schodištěm. Asi za čtvrt hodiny se uhlíř vracel s plným pytlem. Domovník ho zastavil a mladík mu řekl, že mu nikdo

neotevřel. Byl udýchán jako člověk, který vystoupil do pátého poschodí s těžkým břemenem na zádech. Domovník ještě viděl, že mladík naložil pytel do vozíku u chodníku a pak docela klidně a beze spěchu odjel.
„Víte, z kterého závodu ten uhlíř byl?“ ptal se detektiv.
Domovník odpověděl, že nezná zaměstnance uhlířských firem.
Detektiv se odebral k nájemníkovi v pátém poschodí. V bytě byla přítomna jen služka a ta potvrdila, že někdo zvonil a že neotevřela. Podívala se však kukátkem a viděla umouněného mladíka. Ale podle její výpovědi nic nenesl.
„Buď pytel postavil tak, že jste ho nemohla kukátkem vidět, nebo ho nechal dole,“ usoudil detektiv. Avšak byl to soud ukvapený, neboť detektiv o malou chvíli později objevil v chodbě vedoucí ke sklepům hromadu uhlí, která odpovídala asi tak obsahu jednoho pytle. Domovník pak detektiva ujistil, že uhlí tam ještě před dvěma hodinami nebylo. Jistě je tam vysypal onen uhlířský pomocník. Ale co tedy odnášel, když domovník setrvával na své výpovědi, že pytel se při mladíkově odchodu nezdál lehčí nebo méně plnější než při jeho příchodu.
„Tím se teď nebudeme zdržovat,“ rozhodl detektiv. „Na to je dost času zítra.“
Chtěl totiž sledovat stopu, která se mu zdála mnohem závažnější. V bankovní pobočce nebyli nalezeni všichni její zaměstnanci. Chyběl vedoucí, Lewis Robert Buxton.
Zaměstnanci nemohli policii poskytnout bližší vysvětlení. Věděli jen tolik, že kolem páté hodiny si jeden zákazník vyžádal rozmluvu s vedoucím a že se v jeho kanceláři chvíli zdržel. Když vyšel, byli všichni nečekaně přepadeni. Vedoucího Buxtona od té chvíle nikdo nespatřil.
Po tomto zjištění policie došla k velmi snadnému závěru: bankovní jednatelství bylo přepadeno pěti nebo více lupiči a měli místního spoluviníka, jímž nebyl nikdo jiný než sám vedoucí jednatelství.
Na Lewise Roberta Buxtona, vedoucího pobočky DK Centrální banky, byl vydán zatykač pro loupež a spoluvinu na vraždě. Zatykač byl odtelefonován všem policejním stanicím v zemi spolu s přesným Buxtonovým popisem. Buxton nemohl dosud Anglii opustit, a proto bude jistě brzy zatčen, ať již v některém místě ve vnitrozemí, nebo v některém přístave. Jeho zatčení pak přispěje k objasnění, jak byl zločin proveden.
Byla to nadějná vyhlídka a policisté se rozhodli odložit pátrání na příští den.
Ale téže noci ve dvě hodiny vystoupilo v Southamptonu z londýnského rychlíku pět mužů. Někteří byli bezvousí, druzí měli snědé obličeje rámované hustým plnovousem. Měli spoustu zavazadel a mezi nimi jeden zvlášť velký a těžký kufr. Dali se dovézt do přístavu, kde na ně čekala loď o dvou tisících tunách, jejíž stroje byly pod parou. Za odlivu, ve čtyři hodiny ráno, kdy v Southamptonu ještě vše spalo, vyplul parník z přístavu a zamířil na širé moře.
Nikdo se nepokusil zabránit mu v odjezdu, nikdo nepodezříval obchodní loď, která odvážela zboží všeho druhu do přístavu Cotonou v Dahome.
Parník klidně odplul se svým nákladem i s pěti cestujícími, s jejich balíky a s velkým kufrem, který si jeden z cestujících dal donést do své kajuty. Policie se v té době těšila ze zaslouženého odpočinku po pátrání, jehož pokračování odložila na zítřek.
Ve vyšetřování se skutečně pokračovalo příštího dne a ještě hezkou řádku dní dalších, ale bez kladného výsledku. Pět lupičů zůstalo nevypátráno a Lewis Robert Buxton zmizel beze stopy.
Studijní cesta
Conakry, hlavní město francouzské Guineje a sídlo guvernérova náměstka, je velmi příjemné město. Jeho ulice se křižují v pravém úhlu a jsou značeny čísly podle amerického způsobu. Je vystavěno na ostrově Tombo a od africké pevniny odděleno úzkým průlivem, přes který vede most končící v Kourousse. Most je určen nejen pro chodce a povozy, nýbrž i pro železnici, vedoucí přes Mamou a Dabolu do Kankanu. Podnebí v Conakry je velmi zdravé, a proto je město vyhledáváno bělochy mnohých národností.
Ale v době našeho vyprávění Conakry ještě nedosáhlo pozdějšího rozkvětu. Byl to jen trochu větší městys.
Dne 27. listopadu byla v Conakry pořádána okázalá slavnost. Obecenstvo bylo zvábeno pozváním, které dal guvernér Henri Valdonne vylepit na ulicích, a v houfech se ubíralo k nábřeží, aby podle guvernérova přání uvítalo významné cestující, jež měla přivézt loď Tonato, patřící společnosti Frayssinet. Osoby, kterým platil zájem místního obyvatelstva, byly skutečně významné. Bylo to sedm členů zvláštní parlamentní komise, pověřené francouzskou vládou, aby podnikla studijní cestu africkým územím, které je známo pod jménem Nigerské ohbí.
Po pravdě řečeno, francouzská vláda nepřišla sama na nápad organizovat tuto výpravu. Byla k tomu donucena tiskem a nekonečnými řečnickými zápasy ve sněmovně. Při rozpravě o koloniích se totiž sněmovna rozdělila na dvě početně stejné skupiny, vedené nesmiřitelnými stranickými předáky. Jeden se jmenoval Barsac, druhý Baudrieres.
Prvý byl statný muž se sklonem k tělnatosti a vyznačoval se bohatým černým plnovousem. Byl to Jihofrancouz z Provence, zvučného hlasu a nadaný ne-li výmluvností, tedy jistě alespoň výřečností. Celkově veselý a milý člověk.
Druhý byl představitelem francouzského severu a budiž dovoleno říci, že jej představoval dlouhým, suchým tělem a protáhlým obličejem se slabým knírkem nad horním rtem. Působil dojmem kantora a škarohlída. Zatímco jeho soupeř byl nanejvýš společenský, on byl nesdílný, s duší uzavřenou na sedmero klíčů jako pokladna lakomcova. Oba byli poslanci již po několik volebních období a oba se cele věnovali otázce kolonií. Na tomto poli nabyli tak bohatých znalostí, že byli pokládáni za autority v oboru koloniální politiky. Ale podivné bylo – a zamyslit se nad tím musil každý –, že obdobné studie je dovedly k závěrům dokonale protichůdným. Málokdy se shodli v nějakém názoru. Když o něčem mluvil Barsac, bylo lze vsadit deset proti jedné, že Baudrieres se přihlásí o slovo, aby dokázal pravý opak. Docházelo k řečnickým soubojům, jejichž výsledkem skoro pravidelně bylo, že nakonec sněmovna hlasovala tak, jak si přálo ministerstvo pro správu kolonií.
Před několika měsíci došlo mezi oběma politickými soupeři k zápasu, který nebral konce. Začalo to návrhem Barsacovým, aby bylo ve sněmovně zřízeno pět křesel pro zástupce Senegambie, Horní Guineje a francouzského Súdánu na západ od Nigeru a aby aktivní i pasivní volební právo bylo přiznáno všem obyvatelům těchto území bez

rozdílu rasy.
Baudrieres se podle ustáleného zvyku okamžitě postavil proti a oba nesmiřitelní soupeři se zahrnovali veletoky důkazů a protidůkazů.
První opíral svůj návrh o mínění velkého počtu vojenských i civilních osob, jež v těchto končinách žily nebo pracovaly a domorodce líčily jako lid, který dosáhl značného civilizačního pokroku. Došel k závěru, že zrušení otroctví zůstalo bez významu, když se podmaněnému lidu nedostalo týchž práv jako kolonistům, a svou řeč zakončil vzletnými slovy o svobodě, rovnosti a bratrství, která byla přijata bouřlivým potleskem celé sněmovny.
Druhý naopak tvrdil, že domorodci žijí dosud v nejtemnějším barbarství, a že jim proto nelze svěřit správu země, stejně jako se nedohadujeme s nemocným dítětem o léku, který je má uzdravit. Dodal, že by to byl nebezpečný pokus v době velmi nevhodné, kdy docházejí znepokojující zprávy, které nasvědčují tomu, že třeba očekávat zmatky a vzpoury.
Dovolával se mínění stejně velkého počtu vojenských i civilních osob jako jeho soupeř a skončil předpovědí, že bude nutné zesílit vojenské posádky na tomto území, a vlastenecky podbarveným prohlášením, že území dobyté francouzskou krví je francouzské a musí francouzské zůstat. Sněmovna mu tleskala stejně bouřlivě jako Barsacovi.
Ministr kolonií byl v rozpacích, který z návrhů obou rozvášněných řečníků by měl podporovat. V obou totiž bylo stejně pravdy. V Senegambii a v oblasti kolem ohbí Nigeru se nejen zlepšily bezpečnostní poměry, ale vzrostla i vzdělanost obyvatelstva, takže bylo možno doufat ještě v další pokrok. Ovšem v jiných krajích byla situace zase jiná. Došly skutečně zprávy o zmatcích a loupežných přepadech ve vnitrozemí, kde domorodci dokonce opustili celá města, aniž kdo věděl proč. Snad bylo trochu pravdy i na tajemných pověstech, že kdesi na neprobádaném mí^tě africké pevniny se rodí nezávislý stát, s kterým bude brzy nutno vážně počítat.
Proto každý z obou řečníků byl odměněn potleskem sněmovny, ačkoli dobyl jen polovičního vítězství. Ale proto také další jednání sněmovny se ubíjelo v neplodných a nekonečných debatách až do chvíle, kdy jeden z poslanců vykřikl do hluku a lomozu:
„Když se nemůžeme dohodnout tady, pojďme se podívat lam!“
Ministr kolonií mu odpověděl, že sice nevidí nutnost zkoumat kraje už probádané, ovšem že je ochoten podrobit se rozhodnutí sněmovny. Soudí-li páni poslanci, že taková cesta by mohla být užitečná, rád se k tomuto názoru připojí, ale přál by si, aby se této studijní výpravy zúčastnila svými zástupci i sněmovna.
Návrh měl úspěch. Byl jednomyslně schválen i s připomínkou ministra kolonií, který byl pověřen zorganizováním výpravy. Cestovatelé by prošli kraji v povodí Nigeru a pak by podali sněmovně zprávu, na jejímž podkladě se rozhodne sporná otázka.
Těžší už bylo určit poslance, který bude sněmovnu zastupovat na této výpravě a zastávat snad i funkci vedoucího. Byli navrženi Barsac i Baudrieres. Dvakrát bylo hlasováno a pokaždé oba dostali stejný počet hlasů.
Bylo zřejmé, že hlasování tu nepomůže. Ale případ musil být přece nějak ukončen.
„Tak je, ke všem čertům, pošlete oba!“ zvolal ze zadních poslaneckých lavic nějaký šprýmař, jaký se vždy najde v každém shromáždění Francouzů.
Měl to být vtip, ale sněmovna jej přijala jako vážný návrh. Viděla v něm jediný prostředek, jak ukončit několik měsíců se táhnoucí rozpravu o koloniích, a snad i příležitost zbavit se na několik dalších měsíců přítomnosti obou věčně se svářících kohoutů.
Barsac i Baudrieres byli zvoleni za členy studijní výpravy a zároveň bylo stanoveno, že o podřízenosti jednoho druhému rozhodne věk. Barsac byl o tři dny starší než Baudrieres, a proto mu bylo svěřeno vedení. Baudrieres se musil spokojit s funkcí jeho zástupce, ač ho to velice mrzelo.
K tomuto zárodku studijní výpravy připojila vláda ještě několik odborných poradců, takže výprava měla mít sedm členů.
Byl mezi nimi lékař dr. Chattonnay, velký věhlasem i téměř dvoumetrovou postavou. Jeho veselý obličej věnčil hustý sněhobílý, kadeřavý vous, třebas mu ještě nebylo padesát let. Chattonnay byl výborný člověk, lidský a rozvážný, ale vždy ochotný smát se s ostatními. Druhým byl Isidor Tassin, dopisující člen Zeměpisné společnosti, suchý a vznětlivý človíček, který žil jen pro zeměpisnou vědu. Další tři členové výpravy, Poncin, Quirieu a Heyrieux, byli úředníci různých ministerstev a ničím zvlášť nevynikali. Byli to prostě lidé.
Kolem tohoto oficiálního středu se úslužně otáčel cestovatel osmý, který však nebyl řádným členem výpravy. Byl to blondýn rozhodného a energického zjevu, jménem Amédée Florence. Jeho úkolem bylo, aby zasílal zajímavé zprávy oblíbenému deníku Expansion Française , jehož byl čilým a úspěšným zpravodajem.
To tedy byly osoby, které dne 27. listopadu vystoupily z lodi Tonalo v přístavu Conakry.
Jejich příjezd vyvolal rozruch, jaký bývá vždy, když jde o členy vládního aparátu. A jako vždy při takových příležitostech, k uvítání nedostačí pozdrav a vřelý stisk ruky. Je třeba pronést památná slova, byť bylo všeobecně známo, co posluchači soudí o podobných obřadnostech.
Aby učinil zadost starému zvyku, přišel guvernér Valdonne s předními zaměstnanci svého úřadu slavnostně uvítat významné návštěvníky, kteří sice nepřicházeli z jiného světa, ale přece jen ze zaoceánské dálky. Třeba mu však přičíst k dobru, že byl stručný a jeho uvítací proslov krátký. Pak hned přešel k vzájemnému představování.
Barsac mu odpověděl jako vůdce výpravy:
„Pane guvernére, vážení pánové!“… Odkašlal si, aby se mu lip mluvilo, a pokračoval: „Já i moji společníci jsme hluboce dojati slovy, která jsme právě slyšeli. Srdečnost vašeho uvítání je nám příznivou předzvěstí pro den, kdy doopravdy začne cesta naší výpravy, jejíž nesnáze samozřejmě neníme zvětšovat. Je nám dobře známo, že výborná místní správa těchto krajů vždy dobře pracovala k jejich poznání a povznesení. Proto víme, že zdejší kraje se těší »francouzskému míru«, nemáte-li námitek proti tomuto okázalému výrazu, který jsem si vypůjčil od Římanů, našich to předků. Proto na prahu tohoto krásného města Conakry a v přítomnosti tolika krajanů máme dojem, že jsme neopustili Francii a že ji

neopustíme ani tehdy, až nás cesta povede končinami vzdáleného vnitrozemí. Víme, že pracovitý lid oněch krajů není ničím jiným než lidem jedné a téže Francie, pouze zvětšené a stále se rozšiřující. A přejeme si, aby zdejší občané pokládali naši návštěvu jen za důkaz bdělé starostlivosti Francie a jejích úřadů. Kéž naše přítomnost vzbudí, je-li to vůbec možné, ještě větší lásku k naší společné vlasti a ještě větší oddanost republice!“
Guvernér Valdonne dal pokynem znamení k „spontánnímu potlesku“, jak to předpisuje starobylý zvyk.
Za potlesku Barsac o krok ustoupil a do popředí postoupil Baudrieres.
Po nekonečných rozhovorech v kabinetě ministra kolonií bylo totiž rozhodnuto, že Baudrieres bude nejen druhým vedoucím výpravy, ale po dobu jejího trvání přímým zástupcem ministra kolonií. A z tohoto titulu – jak tajemná je moc slov! – pravděpodobně vyplývalo, že při slavnostních příležitostech je Baudrieres oprávněn řečnit všude tam, kde promluví Barsac. Tak byl rozřešen palčivý problém ješitnosti.
„Pane guvernére, vážení pánové,“ začal Baudrieres ještě do potlesku patřícího jeho předchůdci, „plně se připojuji ke slovům svého kolegy a přítele, ale pokládám za svou povinnost doplnit je slibem, že překonáme všechny nesnáze, jak nejlépe budeme moci. Nebojíme se nebezpečí, jestliže se proti očekávání vyskytnou. Víme, že mezi ně a nás se postaví francouzské bodáky. Proto mi budiž dovoleno, abych při prvém kroku na africkou půdu srdečně pozdravil vojenský oddíl, který nás bude provázet. A nepochybujte, pánové, že pozdrav tomuto malému oddílu platí zároveň celé armádě. Vím dobře, že v prostém pěšákovi je moc každé armády. Opakuji proto, že zdravím armádu. Vždyť armáda, tak drahá všem francouzským srdcím, podpoří i náš úkol, jak tomu bylo už tak často při jiných příležitostech! Ta armáda, která chrání prestiž vlasti a posiluje slávu republiky!“
Zase zaburácel potlesk, stejně spontánní jako prve, a pak se šlo do rezidence, kde se členové výpravy měli zdržet tři dny a projednat podrobnosti cesty.
Plán výpravy byl velmi obsáhlý. Krajina, které se týkal Barsacův návrh, má rozlohu přes milión pět set tisíc čtverečních kilometrů, tedy trojnásobnou rozlohu Francie. Cestovatelé nebudou samozřejmě moci navštívit všechna obydlená místa rozsáhlého kraje. Stanovili si plán cesty tak, aby konečný dojem, který získají, mohl být alespoň částečným obrazem skutečnosti. Znamenalo to však dva tisíce pět set kilometrů pro jednu část výpravy a tři tisíce pět set kilometrů pro část druhou. Výprava se měla cestou rozdělit na dvě části, aby byla prozkoumána co největší plocha. Z Conakry přes Kankan do Sikassa odjedou společně. V Sikassu, které je vzdáleno jedenáct set kilometrů od pobřeží, se výprava rozdělí na dvě skupiny. Jedna pod vedením Baudrieresovým měla postupovat k jihu a přes Bouaké zamířit do Grand Bassamu na pobřeží Slonoviny. Druhá část, vedená Barsacem, se měla brát přes Ouagadougou k městu Say na březích Nigeru. Teprve zde změní svůj směr k jihu a přes Banikuaru se dostane do přístavu Cotonou v Dahome.
Bylo ovšem nutno počítat s mnohými oklikami, a proto se usoudilo, že prvé skupině potrvá cesta nejméně osm a druhé deset až dvanáct měsíců. To znamenalo, že Baudrieres se nemůže dostat do Grand Bassamu před prvním srpnem a Barsac do Cotonou před prvním říjnem příštího roku.
Šlo tedy o dlouhou cestu. A přece Isidor Tassin se nesměl příliš těšit, že se mu podaří nějaký zeměpisný objev, který by ho proslavil. Přítomnost dopisujícího člena Zeměpisné společnosti na této výpravě byla vlastně těžko odůvodnitelná, neboť naděje na nějaký zeměpisný objev v ohbí Nigeru se rovnala naději na znovuobjevení Ameriky. Ale pan Tassin nebyl náročný. Zastával názor, že člověk se musí umět spokojit s málem, když na celém zemském povrchu už takřka není místo, které by bylo neprobádáno.
A dobře činil, že svou ctižádost krotil. Ohbí Nigeru již dávno přestalo být neznámou krajinou. Od té doby, kdy je jako prvý procestoval německý cestovatel dr. Barth v letech 1853 a 1854, prošlo jím mnoho odvážlivců. V roce 1887 to byl námořní poručík Caron a výborně organizovaná výprava kapitána Bingera, v roce 1889 námořní poručík Jaime, v roce 1890 dr. Crosat, v roce 1891 kapitán Nonteil. V roce 1893 a 1894 zde zahynuli poručík Aube a plukovník Bonnier, tedy v téže době, kdy poručík Boiteux s velitelem Joffrem dobyli Tombouctou. V roce 1894 a 1895 procestovali nigerské kraje kapitán Tontée a poručík Targe, v roce 1896 námořní poručík Hourst a v roce 1898 došlo k výpravě, za které se plukovník Audéout zmocnil území francouzského Konga. Od té doby západní Súdán ztratil přídomek „divoký“. Za dobyvateli přišla civilní správa a rozrostly se úřady, které zde zajistily francouzskou nadvládu.
Ve chvíli, kdy do tohoto kraje měla vstoupit francouzská parlamentní výprava, nebyla na mnohých místech bezpečnost ještě úplná, ale bylo lze doufat, že obě části výpravy provedou svůj úkol bez nehod, ne-li dokonce vůbec bez příhod. Snad to bude jen procházka mezi pokojnými národy a kmeny, které Barsac považoval za zralé, aby se jim dostalo úplných občanských práv.
Odjezd byl určen na 1. prosinec. Večer před odjezdem, 30. listopadu, se měli členové výpravy naposled shromáždit u tabule guvernérovy, aby mohly být vyměněny obvyklé přípitky na úspěch výpravy a za nevyhnutelného doprovodu národní hymny vyslovena přání mnoha zdaru Francouzské republice.
Toho dne se pan Barsac vrátil do svého pokoje unaven pochůzkami po Conakry v žáru neúprosného slunce. Blaženě se ovíval a těšil se na hodinu, kdy se začne oblékat do fraku, bez něhož se významná osobnost nemůže nikdy obejít. A právě v té chvíli mu guvernérův zřízenec přišel oznámit, že se dostavily dvě osoby a přejí si s ním mluvit.
„Kdo je to?“ ptal se Barsac.
Zřízenec pokrčil rameny:
„Nějaký pán s paní.“
„Zdejší?“
„Ani bych neřekl… A jsou trochu divní. Pán je velký, bez jediného vlásku na kokosu…“
„Na kokosu?“
„No, tady se to tak říká. Je holohlavý od čela až dozadu. Má vousy jako koudel a oči jako ryba…“
„Vaše výrazy jsou opravdu výstižné,“ přerušil ho Barsac. „A paní?“
„No, paní.“

„Ale jaká je?… Mladá?… Hezká?“
„Mladá je, líbivá taky… a hodně vyšvihnutá.“
„Uveďte je!“
Po těchto slovech bezděky vrhl pohled do zrcadla, které odráželo jeho tělnatou postavu, a mechanicky si pročísl knír. Kdyby nebyl myšlenkami jinde, byl by si všiml, že hodiny ukazují šest. Vzhledem k rozdílné zeměpisné šířce to znamenalo, že právě v té chvíli začal útok na zaměstnance pobočky DK Centrální banky v Londýně, jak jsme o lom vyprávěli v prvé kapitole.
Návštěvníci, muž čtyřicátník a dívka asi dvacetiletá až pětadvacetiletá, vstoupili do místnosti, kde Barsac spokojeně odpočíval před očekávanou únavou oficiální večeře.
Muž byl skutečně vysoké postavy. Pár nekonečně dlouhých nohou nesl poměrně krátký trup, který dlouhým a kostnatým krkem přecházel v lebku modelovanou do výšky. Zřízencův popis byl výstižný. Velké a vyboulené oči se opravdu podobaly rybím. Mezi nimi byl veliký nos a pod ním masité a bezvousé rty, neboť neznámý si vyholoval knír pod nosem. Zato měl krátké licousy, kterým se říkalo císařský vous. Jeho lebka byla podivuhodně holá a hladká. Jen její zadní část zdobil věneček kučeravých vlasů. Zřízenec tedy neměl pravdu, když říkal, že návštěvník nemá na lebce ani vlas. A mýlil se také v popisu barvy licousů. Nebyly koudelovité, nýbrž rusé.
Celek snad nemohl být nazván ošklivým, ale rozhodně ani sympatickým. Silné rty však vyjadřovaly přímost a v očích zářila naivní prostota, kterou naši otcové označovali roztomilým jménem dobráctví.
S mužem vešla dívka. Zřízenec nepřeháněl, když ji nazval líbivou. Byla dost vysoká, štíhlá, elegantní postavy, měla svěží a pěkně formovaná ústa, jemný a rovný nos, bohaté vlasy inkoustové černě a klasicky pravidelné rysy. To nebyla jen líbivost, to byla dokonalá krása.
Barsac nabídl návštěvníkům křesla a muž začal hned hovořit:

Návštěvníci, muž a žena, vstoupili do místnosti
„Doufáme, že nám prominete, pane poslanče, že jsme vás přepadli tímto způsobem. Až nás vyslechnete, pochopíte, že jsme nemohli jednat jinak. Jmenuji se – a mám ve zvyku připojovat, že lituji, že se tak nazývám, neboť je to směšné jméno – Agénor de Saint Bérain, soukromník, svobodný a občan města Rennes.“
Po tomto představení se Saint Bérain na chvíli odmlčel, pak ukázal na svou společnici a pokračoval:
„Slečna Jane Mornasová, má teta.“
„Vaše teta?“ nedokázal Barsac potlačit údiv.
„Ano. Slečna Mornasová je skutečně má teta, jak lze něčí tetou být,“ potvrzoval Agénor de Saint Bérain, zatímco na dívčiných rtech zahrál úsměv.
Bylo to jako sluneční paprsek. Její krásný obličej, jehož jediným nedostatkem snad byla přílišná vážnost, jako by se tímto úsměvem rozzářil.
„Pan de Saint Bérain,“ vysvětlovala s lehkým anglickým přízvukem, „si velmi zakládá na svém titulu synovce a nenechá si ujít jedinou příležitost, aby vždy a všude uvedl náš skutečný příbuzenský vztah…“
„Omlazuje mě to totiž,“ přerušil ji synovec.
„Ale,“ pokračovala Jane Mornasová, „zůstává pouze při tomto představení. Pak se role okamžitě obrací a ve smyslu rodinné úmluvy z dřívější doby se synovec stává strýcem.“
„Jak to také spíš odpovídá věku,“ vysvětloval strýc-synovec. „Á teď mi dovolte, pane poslanče, abych pověděl, co nás sem vlastně přivádí. Slečna Mornasová a já jsme badatelé. Má teta-neteř je neohrožená cestovatelka a já jako dobrý strýc-synovec jí poskytuji nutný doprovod a dávám se vláčet po různých vzdálených krajích. Nemáme v úmyslu zůstat v Conakry, chceme do vnitrozemí, abychom tam lovili nové dojmy a poznatky. Právě jsme skončili přípravy a hodlali vyrazit, když jsem se dověděl, že výprava pod vaším vedením zamýšlí jít touž cestou jako my. Upozornil jsem na to slečnu Mornasovou a navrhl jí, abychom se připojili k vaší výpravě, jestliže nás ovšem přijmete. Bude to pro nás bezpečnější, i když kraj je jinak klidný. Přicházíme vás tedy požádat o dovolení, abychom směli cestovat s vámi.“
„V zásadě nevidím žádnou překážku,“ odpověděl Barsac. „Ale jistě pochopíte, že se musím poradit s kolegy.“
„To je samozřejmé,“ přisvědčil Saint Bérain.
„A je tu nebezpečí,“ pokračoval Barsac, „že se budou obávat, aby přítomnost ženy nezpomalila náš pochod a tím neohrozila plán cesty, který jsme si stanovili.“
„Zbytečné obavy,“ namítl Saint Bérain. „Slečna Mornasová je horší než kluk. Bude jen spokojena, jestliže s ní budete jednat jako s mužem, a nikoli jako s děvčetem.“
„Ano, je to tak,“ přisvědčila Jane. „A dodávám, že vám nezpůsobíme žádné obtíže ani ze stanoviska hmotného. Máme své koně i nosiče. A máme dokonce i dva Bambarasy, vysloužilé senegalské střelce, které jsme najali jako tlumočníky a průvodce. Vidíte, že nás můžete přijmout bez obav.“
„Za těchto okolností ovšem…“ uznával Barsac. „Ještě dnes večer promluvím s kolegy a vaši žádost podpořím uvedenými důvody. Budou-li souhlasit, je to hotová věc. Kam vám mohu oznámit konečné rozhodnutí?“
„Do hotelu Ville de France.“
„Výborně. Stane se tak ještě dnes večer nebo nejpozději časně ráno, neboť zítra opouštíme Conakry, ať už s vámi, nebo bez vás.“
Návštěvníci poděkovali Barsacovi a rozloučili se.
Při večeři u guvernéra Barsac seznámil kolegy se žádostí, která mu byla přednesena. Dostalo se jí příznivého přijetí. Jen Baudrieres považoval za nutné uplatnit své námitky. Ne snad proto, že by byl proti přítomnosti hezké společnice, ale spíše ze zvyku, a hlavně proto, že se Barsac ujímal věci dívčiny snad vřeleji, než bylo nutné. Namítl tedy, že není možné, aby tak mladá dívka byla cestovatelkou, že tu může být jiný důvod, snad i nějaká léčka, která má možná

spojitost se záhadnými pověstmi, o nichž se zmiňoval ministr kolonií. Zkrátka, pan Baudrieres si vynahrazoval to, oč ho připravila jeho nepřítomnost ve sněmovně.
Ale sklidil jen významné úsměvy.
„Pana de Saint Béraina a slečnu Mornasovou neznám osobně," prohlásil guvernér Valdonne, „ale všiml jsem si jich už před čtrnácti dny, kdy přibyli do Conakry."
„Člověk si jich všimnout musí," přesvědčivě souhlasil Barsac.
„Ano, dívka je velmi hezká, jestliže to míníte takhle," pokračoval pan Valdonne. „A mohu poněkud doplnit vaše vědomosti o nich. Přicestovali parníkem ze Saint Louisů v Senegalu. Ačkoli se to zdá podivné, je skutečně pravda, že se toulají světem pro zábavu. Prostředky na to mají, a tak nevidím, proč byste je nemohli vzít s sebou."
Guvernérovo mínění zvítězilo a pan Barsac ještě večer poslal zprávu do hotelu Ville de France.
Barsacova výprava tím vzrostla o dva členy a dosáhla počtu deseti, jestliže ovšem nepočítáme nosiče a vojíny. Pan Barsac byl spokojen, ale druhého dne ráno byla štěstěna příznivější kapitánu Pierru Marcenayovi, veliteli doprovodného oddílu. Dopřála mu totiž příležitost předstihnout Barsaca ve chvíli, kdy se tento trochu tělnatý čtyřicátník řítil, aby pomohl slečně Mornasové do sedla.
„Armis cedat toga*)," s úsměvem řekl pan Barsac, když se mu dostalo této porážky, ale bylo vidět, že příliš spokojen není.
Lord Buxton z Glenoru
V době, kdy začalo naše vyprávění, lord Buxton už po řadu let nevycházel z glenorského zámku, ležícího v srdci Anglie nedaleko městečka Uttoxeteru. Brána zámku se neotvírala návštěvám a okna jeho pokojů zůstávala trvale uzavřena. Lord Buxton žil úplně samotářsky, a to od události, která poskvrnila čest jeho rodu, pošpinila jméno Buxtonů a zničila jeho život.
Před více než šedesáti lety Edward Allan Buxton po úspěšném absolutoriu vojenské akademie vstoupil do víru života. A byl to vstup okázalý, neboť mladý Edward Allan zdědil po předcích nejen jmění, ale i slavné jméno a po věky ničím neposkvrněnou čest.
Dějiny rodu Buxtonů jsou totiž nedílnou součástí dějin Anglie, pro kterou rod Buxtonů často proléval krev. V době, kdy pojem vlast se teprve rodil, byla jeho představa již hluboce vryta v srdce mužů této rodiny. Buxtonovi přišli do Anglie s normanskými dobyvateli a žili vždy jen pro meč a mečem ve službách své vlasti. Po celá staletí jediný stín nezastřel lesk jejich jména a jediná skvrna nepotřísnila jejich erb.
Edward Allan Buxton byl důstojný potomek rodiny hrdinů. Po příkladu předků byl jeho životní náplní neúprosný kult cti a vášnivá láska k vlasti. Ale kdyby snad nebyly stačily atavismus a dědičnost, které způsobují, že činy synů jsou podobny činům otců, byla by mu tyto životní zásady vštípila výchova. Dějiny Anglie, plné slávy jeho předků, by v něm určitě vzbudily přání, aby jednal jako oni, ne-li ještě lip.
Ve dvaadvaceti letech se oženil s dívkou z jedné z nejstarobylejších anglických rodin a ta mu po ročním manželství dala dceru. Pro Edwarda Allana to bylo částečné zklamání, neboť čekal dědice jména. Zbyla mu však naděje, že příští dítě bude hoch.
Na syna čekal dvacet let. Zdraví lady Buxtonové bylo porušeno prvním mateřstvím, a tak teprve po této dlouhé přestávce dala manželovi toužebně očekávaného dědice, který dostal jméno George. Skoro zároveň Buxtonova dcera, nedávno provdaná za Francouze pana de Saint Béraina, dala život hošíkovi, jemuž dali jméno Agénor. Byl to týž Agénor, který se o čtyřicet let později představil poslanci Barsacovi známým nám způsobem.
Po pěti letech se lordu Buxtonovi narodil druhý syn, Lewis Robert, jehož osud měl být o třicet let později tak nepříjemně zapleten do případu pobočky DK Centrální banky v Londýně.
K velkému štěstí, že má druhého pokračovatele rodu, se přidružilo nejhorší neštěstí. Matku stálo narození druhého syna život. Lordu Buxtonovi odešla navždy ta, která byla jeho družkou déle než čtvrt století. Zapotácel se pod touto ranou osudu a poměrně ještě mlád opustil službu ve válečném loďstvu, kde měl právě dosáhnout jedné z nejvyšších hodností.
Teprve po deseti letech, když čas zmírnil jeho bolest, pokusil se o obnovu rodinného krbu. Vzal si za manželku vdovu po svém druhu ve službě, Margueritu Ferneyovou, která mu jako jediné věno přivedla do manželství syna Williama, tehdy šestnáctiletého.
Za několik let se mu narodilo čtvrté dítě, dcera Jane. A v té době ovdověl podruhé.
Tehdy už překročil šedesátku a v takovém věku nemohl pomýšlet na nové manželství. Věnoval se výhradně rodičovským povinnostem. Vždyť měl doma ještě čtyři děti, které mu zanechaly obě nebožky. Počítal čtyři, protože ve svém srdci neznal rozdíl mezi dětmi své krve a Williamem Ferneym. Osud mu však chystal nové strasti, proti nimž dosavadní bolesti neznamenaly pranic.
Původcem prvé hořkosti byl právě William, kterého miloval jako vlastního syna. Svárlivý a neupřímný mladík nedovedl ocenit lásku rodiny, jež mu lak štědře otevřela dům i srdce. Stranil se všech a nenáviděl je tím víc, čím více se snažili získat jeho lásku. Srdce mladého Ferneyho totiž otravovala závist, šílená a zuřivá závist. Zrodila se v něm již tehdy, když poprvé vstoupil do glenorského zámku. Nádhera prostředí ho nutila srovnávat budoucnost, která očekávala oba mladé Buxtony, s budoucností vlastní. A již od toho dne nenáviděl George a Lewise, kteří jednou zdědí jmění a honosné jméno, zatímco on zůstane jen Williamem Ferneym.
Když se narodila Jane, ze stejného důvodu nenáviděl i ji. Pak mu zemřela matka, která jediná si dovedla najít cestu k jeho zatrpklému srdci. Závistivec si vytvořil svůj zvláštní život, do jehož tajemství dovolilo nahlédnout teprve několik skandálů. Zjistilo se, že se spřáhl s několika mladíky pochybné pověsti a s nimi hýřil po barech a krčmách. Lord Buxton za něj zaplatil všechny dluhy, ale požadoval, aby William napříště přesně vyúčtovával částky, které mu poskytne. Kromě toho na Williamovi chtěl, aby vstoupil buď do vojenské, nebo do jiné služby.

William odmítl věnovat se nějakému zaměstnání, ale zároveň i jakoukoli podporu. Způsob života však nezměnil. Záhada, kde na to bere peníze, se vysvětlila teprve tehdy, když Buxtonovi byla předložena směnka na vysokou částku, na níž byl obratně padělán jeho podpis.
Lord směnku zaplatil, ale chystal se učinit opatření, aby pachatel změnil způsob života. Jenže pachatel zmizel. Musil zmizet, neboť jinak by se byl musil před soudem odpovídat z mnoha podvodů, které se svými kumpány napáchal na jiných osobách.
V době, kdy tento náš příběh začal, lord Buxton nevěděl, co se stalo s jeho nevlastním synem. Tak prošla léta a vzpomínka posléze přebolela.
Buxtonovým štěstím bylo, že jeho vlastní děti mu naopak vyrůstaly k radosti. V době, kdy William zmizel, George vstoupil do vojenské služby. Řídil se jednak tradicí rodu a jednak toužil poznat cizí země. Lorda Buxtona sice mrzelo, že jeho druhý syn projevil pramalý zájem o službu ve vojsku, ale jinak i tento hoch byl plně hoden jeho lásky.
Byl to mladík vážný, pečlivý a přesný, jedna z těch vyrovnaných povah, na které se lze vždy spolehnout. Vábil ho obchod a vstoupil do služeb Centrální banky, kde si vážili jeho přesnosti. Mohlo se očekávat, že se Lewis jednou stane významným bankovním odborníkem. George se zatím již několikrát vyznamenal v bojích koloniálního vojska a postupoval v hodnosti.
Buxton se užuž domníval, že osud ho přestal pronásledovat, když na něho dolehlo neštěstí hroznější než všechna dřívější. Tentokrát nebylo zasaženo jen srdce, byla zasažena i čest.
Ač od té doby uplynulo mnoho let, přece jen si ještě mnozí vzpomenou na příběh, jehož neblahým hrdinou byl starší syn lorda Buxtona.
George Buxton si vyžádal dlouhodobou dovolenou, aby se mohl stát vůdcem výzkumné společnosti. Po dva roky ji vedl a chránil při výzkumech v zemi Ašantů. A pak došla zpráva, že se stal náčelníkem lupičů a postavil se v otevřený odboj proti své vlasti. Za touto zprávou následovaly další, které vinily bývalého kapitána Buxtona ze zrady, lupičství a otrokářství.
Tisk se dlouho zabýval tímto skandálem. Referoval o bojích vojska s Buxtonovou tlupou záškodníků, jež byla posléze zahnána na francouzské území. A nakonec přinesl zprávu, že francouzské vojsko dostihlo a obklíčilo tlupu na úpatí horstva Hombori u vesnice Kubo, kde byl George Buxton zabit. Jako protiklad vzbouřence a lupiče oslavovaly časopisy velitele anglického vojenského oddílu, který zemřel na zimnici po svém návratu k pobřeží.
Když se tyto zprávy rozlétly Anglií, proběhlo celou zemí vzrušení a dlouho trvalo, než se na případ zapomnělo.
Někdy se stává, že za bouře udeří blesk do vrcholku mocného stromu, projede jím až do kořenů a zmizí v zemi zdánlivě bez následků pro strom. Stromový obr zůstává vztyčený, napohled netknutý, ale uvnitř je spálen a stačí trochu silnější vítr, aby jej vyvrátil. Tak tomu bylo i s lordem Buxtonem, který nikdy nezapomněl na synovo drama. Byl zasažen hned dvakrát, jednak ve své lásce a důvěře k synovi, a jednak na rodinné cti. Rána osudu ho nedokázala srazit, ale bledost v obličeji jasně prozrazovala jeho bol. Nepídil se po zprávách, o synově dramatu nepromluvil s nikým ani slovo, jenom se ještě víc uzavřel ve svou osamocenost a v hrdé mlčení. Od toho dne už ho nebylo vidět, jak denně vychází na procházku. Přestal žít pro všechny, i pro své nejlepší přátele, zůstal sám, mrtev pro svět.
Sám? Nikoli. Pravidelně se u něho objevovaly tři bytosti a ty dovedly snášet němé chvíle se živou sochou, s přízrakem, jehož zjev si zachoval sílu zralého muže, ale který byl ve skutečnosti jako ten strom zasažený bleskem.
Byl to především jeho druhý syn Lewis Robert, který neopomněl přijít ani jednou, když mu to zaměstnání dovolilo.
Druhým byl jeho vnuk Agénor de Saint Bérain, jenž se pokoušel svým úsměvným dobráctvím rozjasnit příbytek smutný jako klášter. Agénor v té době už byl takový, jak jsme ho poznali v předešlé kapitole, totiž málo hezký a málo zajímavý. Ale po stránce mravní to byl vzácný člověk, laskavý, soucitný a neochvějně věrný. Od jiných dobrých lidí ho odlišovaly tři zvláštní povahové vlastnosti: roztržitost, vystupňovaná až do nemožnosti, nezřízená a většinou neúspěšná vášeň rybářská a posléze odpor ke všem ženám.
Agénor byl zámožný, protože po rodičích zdědil značné jmění, a tedy nezávislý. Již po prvé zprávě o neštěstí, které postihlo jeho děda, opustil Francii a pronajal si vilku sousedící s glenorským zámkem.
K vilce patřila zahrada a tou protékal potůček. Agénor do této vodní stružky denně vhazoval udici se zápalem stejně marným jako nevysvětlitelným. Proč, když musil stejně vědět, že ta trocha vody nehostí a ani nemůže hostit sebemenší rybu? A kdyby se stal i zázrak a nějaká ryba se tam dostala a zabrala, jistě by si nevšiml tančícího splávku, protože by určitě myslil na něco docela jiného. Inu, Agénor byl už takový!
Stejné to bylo i s jeho mládenectvím. Chtěl-li ho někdo poškádlit, stačilo, aby začal o ženách. Tu se Agénor rozohnil a vypočítával tisíce chyb, které jsou vlastní všem ženám, i každé zvlášť. Šalebnice, lhářky, marnotratnice a nevěrnice, to byly ještě tak nejméně urážlivé přívlastky, kterými je zahrnoval. A pokud se mu někdo odvážil doporučit, že by se měl oženit, tu přímo vybuchl: „Já, a spojit svůj život s některým z těch proradných tvorů? Nikdy neuvěřím, že by mě některá žena měla ráda, dokud ji nespatřím zemřít zoufalstvím na mém hrobě!“ Tato nesplnitelná podmínka zaručovala, že Agénor zůstane mládencem až do smrti.
Ale i Agénorův odpor k ženám měl výjimku. Byla to Jane Buxtonová, poslední z dětí lorda Buxtona, to jest opravdu Agénorova teta, byť o patnáct let mladší. Znal ji od chvíle, kdy se pokoušela o prvé krůčky, a přisvojil si roli jejího ochránce, když její nešťastný otec zanevřel na celý svět. Věnoval jí lásku skutečně otcovskou a dívenka mu ji plně oplácela. V zásadě on vedl a poroučel, ve skutečnosti však dělal jen to, co chtěla jeho chráněnka. Ode dne lordova neštěstí se téměř nerozcházeli. Společně chodili na procházky, do lesa, na výlety, společně se projížděli na koních nebo v loďce. To snad starého synovce opravňovalo, aby prohlašoval o mladé tetě: „Uvidíte, že z ní nakonec udělám muže!“
Jane Buxtonová byla ledy ona třetí osoba, která neopustila starého otce a snažila se zpříjemnit mu trpký osud. Snad by byla obětovala život za jeho jediný úsměv. Napadlo ji, že musí být nějaká cesta, kterou by se dalo vrátit alespoň trochu štěstí do vyprahlé duše starého otce, a tato myšlenka ji už neopustila. A stala se také podnětem k jejímu pozdějšímu

jednání.
Nevěřila v Georgeovu vinu. Co pro ni znamenaly úřední zprávy? Proti nim jasné mluvila Georgeova minulost. Což bylo možné, aby statečný, přímý, dobrý a čistý muž se stal násilníkem, lupičem a zrádcem? Ať třeba všichni věří úředním zprávám, ona jim neuvěří nikdy, ona v bratra věří a vždy bude ctít jeho památku!
Toto prvé rozhodnutí Jane Buxtonové čas jen utvrdil a přišel den, kdy se odvážila o svém přesvědčení mluvit a hájit je.
„Strýče," oslovila jednou znenadání svého synovce pohrouženého do četby.
Ačkoli Agénor byl skutečně jejím synovcem, již dávno se dohodli, že pro praktickou potřebu zvrátí svůj příbuzenský poměr a přizpůsobí jej zjevu a věku. Proto Jane nazývala Agénora strýcem, ale ne vždycky.
Stalo-li se náhodou, že „strýc" si dovolil odporovat přání své „neteře", tu se hned dožadovala příbuzenského stupně, na který mela právo, a dávala svému synovci jasně najevo, že by měl mít víc ohledů k staršímu příbuznému. Synovec podle toho poznával, že jde do tuhého, a všemožně se snažil, aby si letu udobřil. A z tohoto dvojího a zcela opačného oslovování vznikaly často zajímavé rozhovory i situace.
„Strýče!" pravila tedy Jane onoho dne.
„Přeješ si, drahoušku?" odpověděl Agénor, aniž vzhlédl od knihy Vzorný a úspěšný způsob rybolovu na udici.
„Chtěla bych si s tebou promluvit o Georgeovi."
Agénor byl tak překvapen, že shodil knihu na zem.
„O Georgeovi?… O kterém Georgeovi?"
„O bratru Georgeovi přece," vysvětlovala Jane klidně.
Agénor zbledl.
„Ale vždyť víš dobře," namítl třesoucím se hlasem, „že tohle jméno se zde nesmí vyslovit, natož mluvit o tom, kdo je kdysi nosil."
Jane vzdorně pohodila hlavou.
„Mně na tom pramálo záleží. Jen vyprávěj!"
„A co?"
„Všechno! Celý ten příběh, ale do podrobností!"
„To… nikdy!"
Jane svraštila obočí.
„Synovče!" řekla hrozivě.
Více nebylo třeba.
„N… no… když to musí být…," koktal Agénor a začal. Vyprávěl příběh od začátku do konce, nezapomínaje ani na nejmenší podrobnost. Jane pozorně poslouchala, a když skončil, na nic se nezeptala. Agénor se domníval, že její náhlý rozmar byl ukojen, a oddychl si.
Mýlil se.
Za několik dní Jane zaútočila znova.
„Strýče!" vyrušila ho opět, tentokrát ze zadumání.
„Co je, drahoušku?"
„Co když George nebyl vinen?"
Agénor myslil, že špatně slyší.
„Nebyl vinen," opakoval. „Běda, o jeho vině se nedá pochybovat. Zrada a smrt Georgeova jsou skutečnosti, pro něž mluví mnoho důkazů."
„Jakých?"
Agénor mluvil o novinářských a úředních zprávách a dodal, že nikdo se proti nim neohradil. Závěrem se pak dovolával Georgeova mlčení, které dokazuje, že je mrtev.
„Mrtev… budiž," odpověděla Jane. „Ale to neznamená, že byl násilník, lupič a zrádce."
„Jedno přece vyplývá z druhého," odpověděl Agénor, zmaten takovou tvrdošíjností.
Tvrdošíjnost dívčina však byla větší, než se dalo očekávat. Téměř každodenně se vracela k bratrově případu a týrala Agénora novými a novými dotazy, z nichž byla zjevná její pevná víra v bratrovu nevinu.
Ale Agénor byl neoblomný. Na její dotazy a námitky odpovídal obvykle jen zamručením jako člověk, který považuje jakoukoli debatu o té věci za neplodnou. Bylo tomu tak až do chvíle, kdy se Jane rozhodla k přímému útoku.
„Strýče!" řekla zase jednoho dne.
„Ano, drahoušku?" odpověděl Agénor jako obvykle.
„Mnoho jsem přemýšlela a dospěla jsem k názoru, že George se nedopustil zločinů, z nichž je viněn."
„Ale drahoušku," pokusil se o odpor Agénor.
„Zde nepadá v úvahu žádné ale," rázně ho přerušila Jane. „George je nevinen."
„Vždyť…"
Jane se nasupila.
„Synovče," odsekla suše, „opakuji, že můj bratr George je nevinen!"
Agénor se poddal.
„Je nevinen, teto," uznával poslušně.
Od toho dne se Georgeova nevina stala doznanou skutečností a Agénor se už nepokoušel o odpor. Ostatně dívčino nezvratné přesvědčení nezůstalo bez vlivu i na něho. Jestliže dosud nebyl jist nevinou odbojného kapitána, byl alespoň zviklán v přesvědčení o jeho naprosté vině.
Postupem let se dívčino přesvědčení změnilo v horoucí víru, podloženou spíše citově než rozumově. To, že pro svou víru získala stoupence, znamenalo pro ni něco, ale vcelku hrozně málo. Pochopila, že bratrovu nevinu je třeba dokázat.

Ale kde si opatřit důkazy? Usilovně o tom přemýšlela, až jednoho dne dospěla k přesvědčení, že našla cestu.
„Oba jsme přece stejného názoru, že George není vinen zločiny, o kterých psaly noviny, není-liž pravda?“ začala zase jednoho dne.
„Ovšem, drahoušku,“ přisvědčil Agénor, ačkoli nebyl stejného mínění.
„Byl příliš rozumný, aby provedl takovou hloupost,“ pokračovala Jane, „a příliš hrdý, než aby se tak ponížil. Miloval příliš svou vlast, než aby ji zradil.“
„To je samozřejmé.“
„Vždyť jsme žili takovou dobu vedle sebe. Znala jsem jeho myšlenky jako své. Jak lidé mohli připustit, že by dokázal zradit vlast a hanbou pokrýt jméno své a jméno svého otce? Co lomu říkáš ty, Agénore?“
„Já něco takového nepřipouštím,“ odpověděl Saint Bérain, aby dívku uchlácholil.
„Proč tedy, když mluvím o Georgeově nevině, se na mne díváš těma svýma očima, jako bys mě nikdy předtím neviděl? Vím, že George byl dalek každé proradnosti nebo zrady! Můžeš-li dokázat opak, tak dokazuj!“
„Nemám co dokazovat,“ zakoktal Agénor.
„To bych si také vyprosila!… Ti, kdo vymyslili ty nesmysly, které se objevily v novinách, jsou bezectní bídáci!“
„Ano, lupiči cti!“
„Měli by je zavřít!“
„Raději hned pověsit.“
„Myslíš toho novináře, který napsal ten lživý článek a nás všechny zahrnul hanbou?“
„Ne… Všechny novináře!… Ať je zastřelí!… Ať je pověsí!“
„Konečně jsi přesvědčen!“
„Úplně.“
„Také bych se na to podívala, kdybys nebyl!“
„Ani bych nechtěl…“
„Tvé štěstí!… Jinak bych tě v té chvíli vyhnala a víc bys mně nesměl na oči!“
„Proboha, jen to ne!“ zvolal Agénor, opravdu polekán, že by dívka mohla svou hrozbu splnit.
Jane se odmlčela a po očku pozorovala svou oběť. Aši ji pokládala za dokonale zpracovanou, neboť zmírnila útočnost, spíše hranou než skutečnou. A pokračovala mírněji:
„Nestačí, abychom o nevině Georgeově byli přesvědčeni my dva, ty a já. Musíme jeho nevinu dokázat! Jistě to uznáš, strýče.“
Po tomto oslovení se Agénorův obličej rozjasnil. Bouřka přešla, vzdalovala se.
„To je samozřejmé,“ pospíšil si souhlasit.
„Kdybychom jen Georgeovu nevinu rozhlašovali bez důkazů, nikdo by nám nevěřil.“
„To je ještě samozřejmější.“
„Ano, je to tak… Vždyť i otec pokládá za pravdivé pověsti, jejichž původ je neznámý, a nikdy se nepokusil je vyvrátit, třebas před našima očima usychá hořem a hanbou. Jak potom přesvědčit cizí lidi! Musili bychom mít nezvratné důkazy.“
„To je jasné jako den,“ přizvukoval Agénor a popotahoval se přitom za licousy. „Ale kde ty důkazy sehnat?“
„Tady na nás rozhodně nečekají…“
Jane se opět dramaticky odmlčela, než spiklenecky zašeptala:
„Možná že jinde.“
„Jinde?… Kde?“
„Tam, kde se to všechno mělo stát. V Kubu.“
„V Kubu?“
„Ano, v Kubu. Musíme tam hledat a najít Georgeův hrob, když zprávy tvrdily, že tam zemřel. Jestliže tam hrob skutečně je, pak se tam najde i někdo, kdo bude vědět, jak zemřel. George vedl početný oddíl. Všichni nemohli být pobiti, nemohli zmizet. Musíme najít svědky tehdejších událostí a od těch se dovědět pravdu.“
Zrak dívčin se rozzářil a hlas jihl nadšením pro věc.
„Máš úplně pravdu, drahoušku,“ zvolal Agénor netuše, že dobrovolně strká hlavu do smyčky, kterou mu jeho teta nastavila.
„Tak vidíš, proto tam musíme jít.“
„A kam?“
„Do Kuba přece, strýče.“
„Do Kuba?… A koho tam chceš poslat?“
„Přece tebe, drahý strýče,“ zašeptala mile a zavěsila se pažemi na Agénorovu šíji.
„Mne?“ vykřikl Agénor a vyprostil se z jejího objetí. Tohle bylo příliš i pro něho.
„Jsi šílená nebo co,“ a obrátil se k odchodu.
„Ani dost málo,“ řekla a zastoupila mu cestu. „Proč by ses nemohl podívat do Kuba? Vždyť prý jsi hodně cestoval.“
„To ano, ale nikdy do takové divočiny.“
„Představ si jen, kolik druhů ryb žije v Nigeru. Rybařil bys tam, dotazoval by ses domorodců a doma bys pak napsal pěknou knížku.“
„Neříkám… Ale…“
„Jaképak ale?“
„Dotazoval, říkáš. Copak tamní domorodci umějí francouzsky, anglicky nebo italsky?“
„Někteří snad francouzsky umějí… Těch ostatních by ses doptával v bambarštině.“

„V bambarštině?… Copak to umím?“
„Naučíš se to.“
„V mém věku?“
„Já jsem se bambarsky už naučila a jsem přece tvoje teta.“
„Ty?… Ty umíš bambarsky?“
„Ano, a ty se naučíš taky. A hodně rychle, neboť den odjezdu se blíží!“
„Den odjezdu?… Já nikam nejedu… Na ty tvoje Bambary nejsem ani dost málo zvědav a nechci s nimi mít nic společného.“
Zdálo se, že Jane se vzdala přesvědčování.
„Pojedu tedy sama,“ řekla smutně.
„Sama?“ zhrozil se Agénor. „Snad bys… snad bys nechtěla jet sama…“
„Do Kuba. Ovšem.“
„Patnáct set kilometrů od pobřeží!“
„Osmnáct set, strýče.“
„Vydávat se v neznámá nebezpečí!… A sama!“
„Co mi zbývá, když nechceš jet se mnou,“ ještě smutněji než prve odpověděla Jane.
„To je bláznovství, hysterie, šílenství!“ vzkřikl Agénor a našel jediné východisko z této zapeklité situace: zabouchl za sebou dveře a utekl.
Ale když druhého dne přišel Jane navštívit, dověděl se, že ho nemůže přijmout, protože jí není dobře. A tak to šlo několik dní za sebou. Agénor nebyl natolik pevný, aby tohle vydržel delší dobu. Vzdal se již čtvrtého dne.
Bylo to jako obvykle. Změnil svůj názor podle dívčina přání. Cestu, kterou ještě včera považoval za nesmyslnou, prohlašoval dnes za možnou. Zítra a pozítří to už bude cesta docela dobře proveditelná a snadná.
Stačily tedy čtyři dny, aby Agénor sebekriticky přiznal, že se mýlil v názoru a že je připraven na cestu. Jane teď byla velkomyslná.
„Dřív se nauč řeči kraje,“ rozhodla a odměnila ho polibky na obě tváře.
Od té doby byl Agénor opět neustále ponořen do knihy, ale nebyla to už kniha o rybářství, nýbrž učebnice bambarštiny.
Dalším dívčiným úkolem bylo získat i souhlas otcův. Bylo to snadnější, než očekávala. Otec nepromluvil a Jane si vůbec nebyla jista, zda vnímá její slova. Ale nakonec kývl a to dívce stačilo.
Začali se s Agénorem připravovat na cestu. V té době se ještě nepsalo o zamýšlené výpravě Barsacově, a proto se připravovali tak, jako by měli šílenou cestu tří až čtyř tisíc kilometrů podniknout sami.
Zeměpis krajin, kterými museli projít, studovala Jane potají už několik let. Díla Flattersovo, Barthovo, Bingerovo a Monteilovo znala skoro nazpaměť. Došla k přesvědčení, že kdyby se pokusila sestavit ozbrojenou výpravu dvou tří set lidí, které by bylo třeba vyzbrojit a platit, jak bylo jejím původním úmyslem, daleko by se nedostala. Narazila by na bojovné kmeny, jež by se se zbraní v ruce postavily proti postupu tak početné výpravy.
Kapitán Binger psal, že domorodci vždy dovedou zabránit takové výpravě v další cestě. Buď na ni útočí, nebo pustoší celý kraj před ní, takže ji nakonec donutí k návratu pro nedostatek potravin. Jane se proto rozhodla pokusit se o úspěch cestou míru, totiž jen s několika oddanými a spolehlivými lidmi a s nemnoha viditelnými zbraněmi: Hlavní výzbrojí měly být peníze a dárky pro náčelníky kmenů a starosty obcí.
Jane i Agénor si dali ušít zvláštní plátěné šaty pro období sucha a oděvy z hrubé vlny pro dobu dešťů. Složili je s ostatní výzbrojí do lehkých pytlů, jejichž počet omezili na nejnutnější míru. Pak připravili dárky určené pro domorodce: pušky starších typů, křiklavě strakaté hedvábné látky a bavlněné šátky, skleněné perly, jehly, špendlíky, kola měděného drátu, tkanice, knoflíky a různé jiné zboží, které lze lacino nakoupit v bazaru.
Kromě toho vzali s sebou ještě lékárničku, dalekohledy, kompasy, nejnovější mapy, stany, několik knih, kuchyňské nádobí, toaletní potřeby a zásobu konzervovaných potravin. Zkrátka vše, čeho bylo třeba pro tak dalekou a dlouhou cestu.
V zavazadlech bylo také kovové pouzdro, lesknoucí se jako zrcadlo. To obsahovalo skládací rybářské pruty, šňůry a udice, které by stačily pro výbavu nejméně půl tuctu rybářů. Bylo to lákadlo pro Agénora, aby se ještě nerozmyslil jinak.
Pak si strýc a neteř, nebo teta a synovec, jak se komu líbí, zamluvili jízdenky do Afriky u společnosti White Star Line. Jejich původním cílem byla anglická Gambie. Ale na palubě lodi Ceres se dověděli, že v Conakry je očekávána francouzská výprava, která se bude brát přibližně stejnou cestou jako oni. Rozhodli se, že se připojí ke krajanům Saint Bérainovým, jestliže to bude možné.
Připravená zavazadla odeslali do Liverpoolu koncem září a 2. října naposled obědvali ve velké jídelně glenorského zámku. Zasedli ke stolu jen sami dva. Byl to tichý a smutný oběd. I když se Jane dobrovolně rozhodla pro nebezpečný úkol, přece jen jí srdce svírala obava, že snad už nespatří tento zámek, kolébku svého dětství, nebo že její otec už tu nebude, až se vrátí. A přece právě pro něho se odvažovala tohoto nebezpečného a svízelného úkolu. Jen proto, aby vrátila trochu radosti zarmoucené duši, která nemohla nadlouho přežít zneuctění svého jména.

„Sbohem, otče,“ zašeptala Jane
Když se přiblížila hodina odjezdu, Jane a Agénor se odebrali do starcova pokoje, aby se s ním rozloučili. Seděl u vysokého okna s pohledem strnule upřeným do dálky, jako by někoho očekával. Doufal snad v návrat svého syna?
Při jejich vstupu zvolna otočil hlavu a v jeho vyhaslém zraku se mihl záblesk. Ale jen na okamžik. Pak víčka klesla a tvář nabyla opět výrazu mrtvolné strnulosti.

„Sbohem, otče," zašeptala Jane, polykajíc slzy. Lord Buxton vstal, přitáhl dívku k sobě a beze slova ji políbil na čelo.
Z obavy, že vypukne ve vzlykot, vytrhla se mu Jane z objetí a uprchla z pokoje.
Pak se stařec chopil ruky Agénorovy, pevně ji stiskl, jako by mu děkoval, a ukázal na dveře, jimiž utekla Jane.
„Spolehněte se na mne," vykoktal ze sebe Agénor.
Ale to lord Buxton už zase zaujal své původní místo a jeho zrak se znova upíral kamsi za obzor…
Oba cestovatele očekával na dvoře zámku povoz, aby je dopravil na uttoxeterské nádraží, vzdálené asi čtyři kilometry.
„Kam pojedeme?" ptal se Agénor, ještě všecek zmatený právě vykonanou smutnou návštěvou.
Jane jen pokrčila rameny… Vyjeli… Ujeli však nejvýš pět set metrů, když Agénor vyskočil a koktal přiškrceným hlasem:
„Mmmmé … u .. u .. udi.. cee!… Mé udice!"
Musili se vrátit do zámku pro udice, které Agénor v roztržitosti zapomněl v jídelně. Ztratili tak dobrou čtvrthodinu, a když dojeli na stanici, rychlík už zastavoval v nádraží. Jen taktak stačili koupit si jízdenky a nasednout. Sotva se uvelebili v kupé, Agénor hrdě prohlásil:
„To už je podruhé v životě, co jsem nezmeškal vlak."
Jane, ačkoli měla oči ještě plné slz, nemohla se ubránit úsměvu.
Tak začala cesta, která chystala oběma cestovatelům překvapení, jakých by se ani ve snu nenadali. A byla by se Jane vypravila na cestu, kdyby věděla, co se stane v její nepřítomnosti? Byla by opustila nešťastného otce, kdyby tušila, jaká nová rána ho stihne?
Ale jak mohla předvídat tragédii, ke které dojde v pobočce DK Centrální banky, a že vedoucí pobočky, její druhý bratr, bude obviněn ze spoluviny na loupeži a vraždě. Zatímco chtěla otci pomoci, opustila ho v době, kdy by byl nejvíc potřeboval její přítomnosti.
Zpráva o vyloupení pobočky DK a o zmizení Lewise Roberta Buxtona se do Glenoru dostala již příštího dne, 1. prosince. Pro nešťastného starce to bylo jako rána kyjem. Člověk, který si ze všeho nejvíc vážil cti svého jména, se měl dovědět, že nestačí, aby jeden jeho syn byl zrádcem, že druhý se musil stát pomocníkem lupičů a vrahů.
Když se to stařec dověděl, vyskočil z křesla, pozvedl ruce a zhroutil se.
Seběhli se k němu, zvedli ho a ošetřovali… Teprve po dlouhé době konečně otevřel oči.
A pohled těchto očí byl od této chvíle jedinou známkou, že život dosud neopustil zmučené tělo. Lord Buxton žil, ale nebyl schopen jediného pohybu. V nehybném těle však zůstal jasný mozek. Stařec se nemohl pohybovat, nemohl mluvit, ale mohl a byl nucen myslit.
Ve chvíli, kdy se starý Buxton zhroutil, nasedala právě Jane Buxtonová za pomoci kapitána Marcenaye na koně, který ji měl v příští minutě nést přes most spojující Conakry s africkou pevninou.
Článek časopisu Expansion Française
Dne 1. ledna přinesl časopis Expansion Française svým čtenářům jako novoroční pochoutku článek, jehož titul velikostí písmen sliboval a lákal. Autorem článku byl náš známý Amédée Florence a jeho zprávy byly místy příliš osobní, což mu odpustíme, a místy zase trochu fantastické, což mu zase jistě odpustili jeho čtenáři.
VÝPRAVA BARSACOVA
(Telegram našeho zvláštního zpravodaje)
VÝPRAVA ROSTE – ODJÍŽDÍME – OSLŮV KOPANEC – ČERNOŠSKÉ JÍDLO – VIDĚL JSI MĚSÍC? – ČERVI, SAMÍ ČERVI – NOVÝ PŘÍRŮSTEK
V poušti dne 1. prosince. – Jak jsem oznámil v posledním telegramu, plánem bylo stanoveno, že Barsacova výprava se vydá na dalekou výzkumnou cestu v šest hodin ráno 1. prosince, což je dnes. V určenou hodinu jsme byli všichni připraveni včetně obou dobrovolníků, kteří se připojili k sedmi oficiálním a jednomu polooficiálnímu členu výpravy, jak je našim čtenářům už známo. Na vzrůst výpravy o dva dobrovolníky si nikdo nestěžuje. Spíše naopak, neboť jedním z těchto dobrovolníků je úchvatně krásná dívka, Francouzka, vychovaná však v Anglii, což propůjčilo její bezvadné franštině lehounký a nanejvýš roztomilý přízvuk. Jmenuje se Jane Mornasová. Jejím průvodcem je její strýc nebo snad synovec – spletitost jejich příbuzenského poměru jsem si dosud neobjasnil – a jmenuje se Agénor de Saint Bérain. Je to dobrák a originální chlapík, jehož roztržitost pověstná už v celém Conakry slibuje, že cestou zažijeme veselé chvíle.
Slečna Mornasová a její strýc cestují jen pro zábavu, ale musím zvlášť dodat, že taky nám pro potěšení. Mají s sebou dva černochy, které si najali jako vůdce a tlumočníky. Zda skutečně potřebují vůdce, to zatím ještě nemohu říci, tlumočníky však určitě nepotřebují, protože oba mluví plynně bambarsky a slečna Mornasová k tomu ještě několika místními nářečími krajů, jimiž pocestujeme.
Pan Barsac se od slečny Jane učí bambarsky. Ale ať dělá co dělá, v jeho ústech bambarština ztrácí mnoho ze svého půvabu.
Dnes ráno tedy, již v půl šesté, jsme se všichni shromáždili na velkém conakerském náměstí. Jak jsem už psal, výprava má být co nejnenápadnější a co nejmírovější. Je to rozhodnutí pana Barsaca, nenapravitelného optimisty, jak ho všichni znáte ze sněmovny. Domnívá se, že stačí olivová ratolest do ruky, abychom se povodím Nigeru z Conakry do Cotonou dostali klidnou, takřka zdravotní procházkou. Zajímavé je, že slečna Mornasová je stejného názoru. Tvrdí, že početně velká a viditelně ozbrojená výprava by domorodce zbytečně provokovala.
Naštěstí mínění obou narazilo na odpor druhého vedoucího výpravy, poslance Baudrierese, kterého všichni také znáte ze sněmovny. Ten – jako tvrdošíjný škarohlíd, a tedy pravý opak Barsacův – nepřestával líčit nebezpečí, do nichž se výprava může dostat, a horlivě se zasazoval o přidělení vojenského doprovodu, který prý jedině může propůjčit důstojnost výpravě vedené dvěma členy sněmovny a zajistit její prestiž. Pozoruhodné je, že jeho názor podporoval i guvernér Valdonne.
Guvernér sice výslovně prohlásil, že francouzská správa už dávno pacifikovala divoké nigerské kraje, ale jinak tvrdil totéž, co ministr kolonií oznámil ze sněmovní tribuny: záhadné nebo alespoň nevysvětlitelné události dávají podnět k

obavám, že v nigerském povodí se cosi připravuje, snad vzbouření, zvláště v krajině na sever od města Say. Tam se už několikrát stalo a dosud se stává, že celé vesnice se náhle vylidní a jejich obyvatelé zmizí do neznáma. Jindy zase jsou vesnice domorodců přepadeny, vyloupeny a spáleny. Krajem se šíří různé pověsti, ale určitého neví nikdo nic. Proto lze jen doporučit, aby výprava byla doprovázena vojskem.
K velké radosti Baudrieresově nabylo vrchu jeho mínění a Barsac se musil smířit s ochranou dvou set jezdců, vedených kapitánem Marcenayem.
V šest hodin bylo vše v pohotovosti. Náš průvod je teď seřazen za černochem, který už několikrát vykonal cestu z Conakry do Sikassa a má nám být vůdcem. Jmenuje se Morilliré a býval kdysi poddůstojníkem. Je to vysoký a veselý muž, asi třicetiletý. Oblečen je v plátěné kalhoty a starou blůzu koloniální pěchoty se zašlými a špinavými prýmky. Je bos a hlavu mu kryje plátěná, kdysi snad bílá čapka s nádherným chocholem. Dnes je barva čapky už velice neurčitá, právě tak jako barva chocholu, který pravděpodobně býval trojbarevný. Jako odznak své hodnosti má hůl, která mu asi má pomáhat k snadnějšímu dorozumění s nosiči a oslaři. Hned za ním jde slečna Mornasová, provázená Barsacem a Marcenayem. Zdá se mi, že oba tito pánové nejsou necitliví k dívčině kráse. Vsadil bych se, že cestou budou mezi sebou závodit ve dvornosti. Naši čtenáři se mohou spolehnout, že jim neopomeneme referovat, jak se tento lichý závod bude vyvíjet.
Baudrieres následuje za prvou skupinou ve vzdálenosti délky koně. Zapomněl jsem říci, že všichni jsme na koních, a tuto svou chybu dodatečně napravuji. Pohled pana Baudrierese je zasmušilý a zdá se kárat sněmovního kolegu, že tak nepokrytě dává najevo, jak milá je mu přítomnost mladé a hezké společnice. Dívám se na něj po očku. Jak je hubený, chladný a smutný!… Snad se ani nedovede zasmát.
Tři kroky za ctihodným a věčně podmračeným poslancem jedou Heyrieux, Poncin a Quirieu, dále pak doktor Chattonnay a zeměpisec Tassin, kteří se živě baví o nějaké národopisné otázce.
Pak jde nejpočetnější část výpravy. Padesát oslů, vedených pětadvaceti oslaři, a padesát nosičů, z nichž deset patří slečně Mornasové a jejímu strýci. Dva průvodci najatí slečnou Mornasovou, Čumuki a Tongané, tvoří zadní voj. Jezdci kapitána Marcenaye jedou po obou bocích výpravy. Váš služebník se projíždí kolem celého protáhlého šiku.
Znamení k odchodu bylo dáno přesně v šest hodin. Na rezidenci se objevil trojbarevný prapor a guvernér ve slavnostní uniformě nám mává na pozdrav. Šik se zachvívá. Ozývají se polnice a bubny vojska, zdravíme, dáváme se na pochod.
Byla to chvíle opravdu slavnostní. Smějte se, chcete-li, ale přiznám se vám, že se mi zrak zalil slzami.
Proč jen tak slavnostní chvíle musila být porušena směšnou příhodou! Postaral se o to pan de Saint Bérain. Ztratil se, zmizel. Hledají ho, volají ho. Všechno marné, hledaný neodpovídá.
Ozývá se mínění, že se mu něco stalo. Ale slečna Mornasová je klidná, ačkoli se zdá, že v nitru zuří.
„Přivedu ho do tří minut," říká se zaťatými zuby a pobízí koně. Předtím však se na mne výmluvně podívala. Myslím, že jí rozumím. Pobídnu koně a řítím se za ní.
Po krátkém cvalu dorazíme na břeh moře – a co tam nevidíme?
Hledaného, ano, pana de Saint Béraina. Sedí si pohodlně v písku na břehu, jako by žádná výprava vůbec neexistovala. Přátelsky se baví s domorodcem, který mu ukazuje udice podivného tvaru a cosi vysvětluje. Pak oba vstávají a jdou k člunu, zpola vytaženému na břeh. Domorodec do něho nasedá a pan de Saint Bérain má zřejmě v úmyslu nastoupit za ním…
K tomu už nedošlo.
„Synovče!" zvolala slečna Mornasová přísně. (Tak vida, je to synovec, ne strýc!)
Stačilo toto jediné slovo, Saint Bérain se otočil a spatřil svou tetu. (Přece je to teta, když on je synovec, ne?) A ten pohled mu jaksi osvěžil paměť. Vykřikl, dal černému společníku hrst peněz a výměnou přijal několik udic, které si nacpal do kapes. Pak se tryskem rozběhl k nám.
Je tak směšný, že se oba musíme smát. Slečna Mornasová ukazuje při smíchu dvě řady běloskvoucích zubů. Říkám běloskvoucích a neslevím ani chlup!
Obracíme koně a Saint Bérain kluše vedle nich. Slečna Mornasová má s nešťastníkem soucit a přitahuje uzdu.
„Neběžte tak rychle, strýčku, zpotíte se," říká mu něžně. (Tedy přece jen strýc!… Má ubohá hlavo!) Dojíždíme k výpravě a její členové nás přijímají s ironickými úsměvy. Pan de Saint Bérain se pro to nijak nevzrušuje. Jen se zdá, že je překvapen, jaké množství lidí se tu sešlo.
„Opozdil jsem se snad?" ptá se nevinně.
Teď už se všichni smějí nahlas… a Saint Bérain se směje s nimi… Tenhle podivín se mi začíná opravdu líbit.
Ale ještě jsme neodjeli. Pan de Saint Bérain se shýbl, aby jako zkušený jezdec přezkoušel sedelní řemen. Jeho smůla tomu chtěla, aby pouzdrem s rybářskými pruty, které měl na rameni, vrazil do boku jednoho z oslů. Byl to osel velmi nedůtklivý, vyhodil a kopl nešťastného rybáře tak, že se překotil do prachu.

Byl to osel velmi nedůtklivý, vyhodil a kopl nešťastného rybáře
Běželi jsme mu na pomoc. Ale nebylo toho třeba. Byl na nohou dřív, než k němu někdo z nás doběhl.
„To moc dobré… Pán bude samé štěstí," ozval se Tongané. „Když včela píchne nebo kůň kopne, velká cesta moc dobrá."
Saint Bérain mu neodpověděl. Oprášil se a skočil do sedla. Teď se výprava mohla dát konečně na pochod.
Zatím vyšlo slunce a jeho paprsky nám zlatí cesiu. Cesta z Conakry na pevninu je dobrá, je to skutečná silnice, po které půjdeme až do Timba, téměř čtyři sta kilometrů. Až do Timba se tedy nemusíme bát žádných zvláštních nesnází.
Je krásně a příjemně teplo, sotva sedmnáct stupňů ve stínu. A nemusíme se bát tropických dešťů, neboť období dešťů minulo.

Všechno je v pořádku.
Asi v deset hodin jsme přecházeli nějakou řeku. Pan Tassin se nám snažil vyložit, co je to za tok a do které větší řeky se vlévá, ale nikoho to nezajímalo. V těchto afrických krajích se totiž přechází nejméně jedna řeka za den, ovšem většinou jich bývá víc. Mé články nemají nic společného se zeměpisem, a proto nebudu o přechodech řek psát, ledaže by se přitom udala nějaká zajímavá příhoda.
Od počátku naší cesty se silnice táhla skoro přímo, a to málo rozmanitým a nezajímavým krajem. Po obou jejích stranách byla dobře obdělávaná pole, většinou prosná a kukuřičná. Tu a tam bylo vidět i bavlníky, banány a fíkovníky. Časem jsme míjeli nevelké vesnice. Pan Tassin vždycky ze sebe vychrlil nějaké jméno, ale já ho podezírám, že si je prostě vymýšlel. Celkem na tom nezáleží, jako na tom nezáleželo nikomu z nás.
Protože po desáté hodině se horko začalo stupňovat, kapitán Marcenay nařídil zastávku. Měli jsme za sebou už dvacet kilometrů, což je jistě pěkný výkon.
Připravujeme se na odpočinek. Asi v pět hodin odpoledne budeme pokračovat v cestě a na noc se utábořím v deset večer. Tento program bude trvalý a o pravidelných zastávkách nebudu psát. Nemíním přece čtenáře unavovat nicotnými podrobnostmi cesty. Pohlížím na ni z vyššího hlediska novináře a do poznámek si zapisuji jenom to, co může čtenáře zajímat.
A teď budu pokračovat.
Místo zastávky zvolil kapitán Marcenay velmi šťastně. Usazujeme se ve stínu lesíka, který nás dostatečně chrání před slunečním úpalem. Vojíni se rozcházejí, zatímco my – míním tím členy výpravy, slečnu Mornasovou, pana de Saint Béraina, kapitána Marcenaye a moji maličkost – usedáme na krásné mýtině. Nabízím naší společnici podušku, ale kapitán Marcenay a pan Barsac mě už předešli. A byli vynalézavější. Každý přinesl rozkládací židli. Jejich shodný nápad uvedl slečnu do rozpaků. Neví, od koho si má židli vzít. Vedoucí výpravy a důstojník se na sebe dívají úkosem. A tak si vzala mou podušku. Oba její ctitelé se teď dívají nevraživě na mne.
Pan Baudrieres usedl stranou na travnatý kopeček se skupinou těch, pro které jsem vymyslil název „neutrálové“. Jsou to ministerští delegáti Heyrieux, Quirieu a Poncin.
Poslední se zdá ze všech tří nejdůležitější, protože stále píše a něco si zaznamenává. Nedovedu si dobře představit co. Kdyby byl méně úřední, odvážil bych se domněnky, že si zapisuje své dojmy. Jeho čelo by tomu nasvědčovalo. Člověk s takovým čelem je buď vysoce inteligentní, nebo dokonale hloupý. Do které z obou kategorií mám pana Poncina zařadit? To se dovím teprve po delším vzájemném styku.
Doktor Chattonnay a pan Tassin mi připadají jako nerozlučná dvojčata. Usedli pod fíkovník a rozkládají po trávě mapy. Doufám, že zeměpis a mapy nebudou jejich výhradní potravou.
Morilliré, který je rozhodně chytrý, dal přinést pro naši skupinku lavici. Usedám na ni a vedle sebe ponechávám místo pro pana de Saint Béraina. Ale ten tu není. Ostatně je to už jeho vlastnost, že nikdy není tam, kde má být.
Morilliré zatím už rozložil polní kuchyni a dal se do vaření za pomoci Čumukiho a Tonganého. Vaří se, protože jsme se rozhodli, že budeme co nejvíc šetřit konzervy a zásoby z Evropy. Míníme je uchovat pro případy, kdy nám kraj neposkytne dost čerstvé potravy. Morilliré koupil v Conakry maso. Ukazuje nám je.
„Já z toho udělám prima ragú, křehký jako děťátko,“ slibuje.
„Křehký jako děťátko!“ Tohle přirovnání nás přímo zamrazilo. Podle všeho Morilliré ví, jak chutná lidské maso. Ptáme se ho. Odpovídá pokrytecky, že sám dětské maso nikdy nejedl, jenom slyšel chválit jeho chuť.
Naše prvé jídlo sice nijak nepřipomíná pokrm z předního hotelu, ale je výtečné. Posuďte sami! Čtvrtky skopového, pečeného na rožni, s prosovou nádivkou a s máslovou omáčkou. K tomu salát z výhonků mladých palem, koláč z prosa jako moučník, fíky, banány a kokosové ořechy. Jako nápoj nám slouží čistá voda, pramenící téměř u našich nohou. Ti, kdo dávají přednost něčemu silnějšímu, mají zde dost palmového vína.
Zatímco Morilliré a jeho pomocníci připravovali hostinu, doktor Chattonnay nás poučoval, z čeho bude složena.
„Pokud jde o skopové,“ začal, „nemusím o něm mluvit, protože je všichni znáte. Proso, to jsou vlastně naše jáhly. Spolu s dobrým máslem dávají výbornou nádivku. Máslo se získává z plodů stromu, který je podoben trochu ořechu a trochu kaštanu. Lisuje se z plodů a několikrát přepouští. Nakonec se čistí, a to tak, že se ve varu zalije trochou studené vody. Pak je opravdu výborné.“
„Vy víte všechno, doktore,“ podivovala se slečna Mornasová.
„Všechno ne, slečno, ale hodně čtu a tohle jsem vyčetl z díla kapitána Bingera. Jen díky tomuto cestovateli vám mohu říci, že jste jedli ronierový salát. Ronierové palmy se dělí na samčí a samicí. Samčí nemají plody, ale poskytují pevné dřevo, které vzdoruje hnilobě a nekazí se ani ve vodě. Listí stromů obou druhů se používá na krytinu domků, k výrobě rohoží, lan a vějířů. Může se z něho dělat i papír. Ronier je tedy všestranně užitečná rostlina. Salát se dělá z pupenů mladého ronieru před dobou…“
„Ale doktore, to je báseň, na mou věru,“ přerušil jsem ho.
„Báseň, nebáseň! Zvlášť chutné prý jsou pupence nakládané do octa. Chutnají jako nejjemnější okurčičky.“
Doktor dospěl v labužnickovědeckém výkladu až sem, když naši pozornost upoutal křik ozývající se z lesíka. Hlas volajícího jsme poznali hned a čtenář jistě už také uhodl, kdo to byl. Inu ovšem, pan de Saint Bérain.
Běželi jsme za hlasem. Já, Marcenay a Barsac. Našli jsme strýce zabořeného v bahně až po břicho.
Vytáhli jsme ho a on hned hlásil:
„Sklouzl jsem tam, když jsem lovil.“
„Na udici?“
„Kdepak na udici. Rukou.“
„Rukou?“
Místo odpovědi nám Saint Bérain ukazoval svou čapku, zabalenou do plátěného kabátu.

„Musím to přebalit, jinak mi utečou.“
„A co vlastně?“
„Žáby.“
Zatímco my poslouchali poučnou přednášku, pan de Saint Bérain lovil žáby. Opravdu vášnivý lovec!
„Gratuluji k úlovku,“ pochleboval mu Barsac. „Ale zdá se, že váš úlovek nechce být sněden. Slyšíte, jak křičí, ne?“
„Ať křičí, nebude mu to nic platné. Sněden bude.“
Morilliré žáby skutečně upekl a Agénor si na nich moc pochutnal.
Rozumí se samo sebou, že hostině předsedala slečna Mornasová. Je mile chlapecká a snažila se, abychom v ní neviděli ženu.
„Můj strýc,“ (tedy opravdu strýc) vysvětlovala, „mě vychovával jako kluka a vychoval ze mne muže. Prosím, abyste se také tak na mne dívali.“
Její prosba jí však nijak nebránila, aby kapitánu Marcenayovi nevěnovala jeden z úsměvů, které dokazují, že hoši tohoto druhu nezapomínají na koketérii.
Po hostině jsme vypili kávu. Pak jsme se měkce rozložili do trávy ve stínu palmovníků a oddali se sladkému odpočinku.
Říkal jsem, že odjezd byl stanoven na pátou hodinu. Ale naskytla se nečekaná obtíž.
Morilliré marně vyzýval nosiče a oslaře, aby se řadili k odchodu. Místo toho se dali do křiku: „Karro, karro, karro, karroóóó!“
Byli jsme zmateni a teprve pan Tassin nám vyložil, co se vlastně děje.
„Černoši považují za špatné znamení, když nastupují cestu k večeru a nesvítí měsíc.“
„Ioo! Ioo! Karro! Karro!“ (Ano, ano. Měsíc, měsíc!) potvrzovali ti z domorodců, kteří rozuměli, co nám pan Tassin říkal.
Měsíc sice svítit měl, ale naděje bylo málo, protože bylo zamračeno. Po šesté hodině se však přece jen ukázal bledý srpeček mezi dvěma mraky. Domorodci radostně volali:
„Alláh ma tula kendé. Karro kontaté!“ (Bůh mě nechal zdravého. Vidím znova měsíc!)
A výprava se brzy hnula. Ztratili jsme jen dvě hodiny.
Krátce po desáté jsme zastavili mezi křovisky a postavili stany. Kraj zde nebyl docela pustý. Napravo od nás byla opuštěná chýše, avšak ta po naší levici se zdála obydlena.
Kapitán Marcenay prohlédl první chatrč a prohlásil ji za schopnou obývání. Nabídl slečně Mornasové, aby se do ní přestěhovala. Přijala, ale nepobyla tam ani deset minut…
Začala volat a my jsme se rozběhli k chýši. Spatřila nás a ptala se, ukazujíc štítivě na zem:
„Co je to?“
Všude byly hromady a hromady bílých červů. Vylézali ze země a plazili se v takovém množství, že půda se jimi vlnila.
„Představte si, pánové,“ vysvětlovala slečna Jane, „jak jsem se lekla, když jsem na tváři a na rukou ucítila studené, vlhké dotyky. Měla jsem červy všude, i v kapsách. Marně je střásám, mám jich plné šaty. Fuj! Hrozná zvířata!“
Teď přišel i pan de Saint Bérain. Ten se červů neštítil, naopak. Nacpal si jich plné kapsy.
„Neberte,“ radil mu Tongané. „Po cestě je jich všude plno. Tenhle ošklivý červ je všade.“
Krásná vyhlídka na poklidné nocování!
„Jak se proti tomu bráníte?“ ptám se Tonganého.
„My je jíme. Móc dobré!“
Tahle slova slečně Mornasové dodala. Zmizela v jednom stanu.
Zase ne nadlouho. Vyhledal ji Morilliré, aby jí sdělil, že nějaká mladá černoška jí nabízí pohostinství ve vlastní chatě. Ta prý je velmi čistá a – div divů – je v ní skutečné evropské lůžko, na které se červi nedostanou.
„Ne zadarmo,“ dodával Morilliré. „Bude chtít zaplatit.“
Slečna Mornasová nabídku přijala a já ji doprovázel do jejího nového obydlí. Na půl cestě nás už čekala mladičká černoška, asi patnáctiletá, a dokonce ani ne ošklivá. Jediným jejím oděvem byl kus látky kolem beder. Pan de Saint Bérain, který šel s námi, říkal, že se podobá soše z černého mramoru.
Socha však nebyla z mramoru, a také ne bez života. Jakmile nás spatřila, přiběhla a k našemu překvapení oslovila slečnu Mornasovou úplně správnou francouzštinou:
„Vítám vás. Chodila jsem do francouzské školy a sloužila ve francouzské rodině. Umím stlát postel jako bílí. Budete spokojena.“
Za řeči uchopila slečnu Mornasovou za ruku a táhla ji do chaty. Chata byla opravdu čistá a vybavena lůžkem.
Odešli jsme a měli jsme radost, že se naší společnici dostalo tak neočekávaného pohodlí. Ale neuplynulo ani půl hodiny a slečna Mornasová volala znova, tentokrát o pomoc.
Běžíme k chatě s pochodněmi v rukou. Před chatou leží mladá černoška, křičí a vzlyká. Nad ní stojí slečna Mornasová… Chrání ji vlastním tělem před statným černochem, který zvedá hůl.
Černoch zmizel v chatě a slečna vysvětluje:
„Představte si, co se stalo. Ulehla jsem a Malik, to je jméno téhle ubohé dívky, mě ovívala vějířem. Už jsem usínala, když do chaty vrazil surovec, který je pánem Malik. Spatřil mě na lůžku, popadl hůl a začal to ubohé dítě mlátit. Aby prý ji odnaučil vodit mu do bytu bělochy.“
„Úžasně civilizované mravy!“ bručel tenkými rty pan Baudrieres. Měl pravdu, ale nedělal dobře, že využil situace, postavil se do pózy řečníka a bouřil:
„Tak tady máte ty všestranně vyspělé lidi, kterým chcete dát volební právo!“
Asi zapomněl, že není ve sněmovně.
Pan Barsac vycítil, že soupeřův výpad platí především jemu.
„Jako by nikdo nikdy neviděl Francouze bít svou ženu,“ řekl suše.

I Barsac měl pravdu, ale zdálo se, že my tu dvojí pravdu odneseme řečnickým soubojem. Naštěstí se tak nestalo. Pan Baudrieres jen něco zabručel a odešel.
Barsac přistoupil k černochovi, který se s holí v ruce objevil ve dveřích chaty.
„Tahle malá půjde od tebe pryč, půjde s námi," pravil mu.
„Ne. Být má. Já ji koupit!"
Měli jsme ztrácet čas vysvětlováním, že na francouzské půdě je otroctví už dávno zrušeno? Černoch by nám jistě neporozuměl. Staré zvyky nelze změnit rázem. Barsac dostal lepší nápad:
„Koupím ji! Kolik?"
Černochova tvář se rozjasnila. Žádal osla, pušku a padesát franků.
„Zasloužil by padesát holí," poznamenal kapitán Marcenay.
Ale Barsac se tím nedal rušit ve smlouvání. A nakonec dívku dostal za starou pušku na křesadlo, za kus látky a padesát franků.
Slečna Mornasová zatím černošku odvedla do stanového tábora. Ošetřila jí rány, oblékla ji, dala jí sto franků a řekla:
„Už nejsi otrokyně. Dávám ti svobodu. Můžeš jít, kam chceš."
Malik propukla v srdcervoucí vzlyky. Je sama na světě a neví, kam by šla. Chce sloužit dobré bělošce až do smrti. Pláče a prosí.
„Tak si ji nech," zakročuje Saint Bérain. „I když jsi skoro muž, prokáže ti sta drobných služeb, které žena vždy potřebuje."
Slečna Jane ochotně svoluje. Malik neví, jak prokázal vděčnost muži, který se za ni přimluvil. Prudce ho objímá a líbá na obě tváře.
Saint Bérain se mi nazítří přiznal, že prý to bylo docela příjemné.
Naše výprava tedy vzrostla o dalšího neoficiálního člena.
Nemusím snad zvlášť uvádět, že slečna Mornasová nemínila potřetí okusit pohostinství domorodců. Vybrala si stan a spolu s Malik si jej upravily tak, že už nic nerušilo jejich spánek.
Takový byl náš první den.
Amédée Florence
Druhý článek časopisu Expansion Française
Druhý článek o Barsacově výpravě byl uveřejněn v časopisu Expansion Française 18. ledna. Zde je z něho výtah:
VÝPRAVA BARSACOVA
(Telegram našeho zvláštního zpravodaje)
DNY MÍJEJÍ – MŮJ HOST – BALET – JSEM NETAKTNÍ – ZÁZRAČNÝ ÚLOVEK PANA DE SAINT BERAINA – NÁČELNÍK – NA MOU POČEST – TIMBO, ČTYŘICET HODIN ZASTÁVKY – BUFET – DAUHÉRIKO – ŠŤASTNY ŽIVOT V ZEMI ČERNOCHŮ – MÁ PAN BARSAC PRAVDU? – JSEM ZMATEN
V Dauhériku 16. prosince. – Od posledního telegramu, který jsem psal večer před odjezdem při kmitavém světle svítilny uprostřed křovinaté pouště, ubíhala naše cesta klidně a bez příhod.
Vyrazili jsme 2. prosince v pět hodin ráno, a jak jsem již psal, naše výprava se rozmnožila o dalšího člena. Složili jsme náklad tak, aby jeden osel zůstal volný. Na něm teď jela Malik. Zdálo se, že mladá černoška zapomněla na své dřívější útrapy, jako zapomíná děcko. Vždyť vlastně je to ještě dítě. Stéle se jen směje. Opravdu šťastná povaha.
Cesta je dobrá a schůdná. Kdyby zdejší obyvatelstvo nebylo černé pleti, mohli bychom se domnívat, že jsme někde ve střední Francii.
Ale kraj není krásný. Jdeme stále rovinou, jen tu a tam mírně zvlněnou. Na severním obzoru vidíme nějaké vyšší kopce a před nimi změť vysoké trávy a nízkých křovin. Jen vzácně se objeví skupinka stromů, ale jsou to stromy zakrnělé, neduživé. Rádi tu totiž časté požáry, které za suchých ročních období step pustoší. Spatříme-li někdy stromy vzrostlejší, pak můžeme bezpečně usuzovat, že jsme blízko obdělávaných polí. A to znamená blízkost vesnice.
Zdejší vesnice mají divná jména: Fongumbi, Manfuru, Kafu, Uosu a podobně. Nemůžeme ovšem očekávat, že se zde budou jmenovat stejně jako u nás doma.
Ze všech těchto vesnic vzbudila náš zvláštní zájem pouze jediná, a tu jsme vůbec nespatřili, protože naše cesta nás vedla vpravo od ní. Jmenovala se Tassin. Tedy stejně jako náš zeměpisec. Ten také byl nemálo hrdý, že jeho jméno nese ves v srdci černé pevniny.
Zdejší domorodci jsou pracovití a chovají se k nám přátelsky. Neřekl bych, že mají inteligenci našeho prostého venkovana, ale přesto myslím, že pan Barsac má pravdu, když bojuje za jejich volební právo.
Vedoucí naší výpravy navštěvuje všechny vesnice a vesničky, které se octnou v našem dosahu, to snad ani nemusím říkat. A všude se pouští do dlouhých rozhovorů s jejich obyvateli.
Pan Baudrieres má samozřejmě vždycky odlišný názor, než jakého nabyl Barsac. Přesto však se oba vracejí z každé návštěvy spokojeni a plni nadšení. Shoda je tedy dokonalá.
Přecházíme mnohé řeky a někdy dlouho cestujeme podle jejich břehů. I jména řek jsou zde podivná. Forekariah, Melakore, Skari, Kaba, Dijegunko. Cesta nás vede z jednoho údolí do druhého, ale vůbec si to neuvědomujeme, protože jsou takřka k nerozeznání. A žádné není nijak zajímavé.
Marně listuji ve svých poznámkách. Není tam nic, co by mohlo čtenáře zajímat. Teprve 6. prosince, kdy pan de Saint Bérain byl už skoro mým přítelem, stal se hrdinou příběhu, kterému jsem se ze srdce zasmál. Snad jím pobavím i vás.
Onoho večera jsme se utábořili na noc poblíž větší vesnice, která se jmenuje Ualia. Vrátil jsem se do svého stanu, abych si po zásluze odpočinul. Ke svému překvapení jsem tam zastihl Saint Béraina, odstrojeného do košile a spodků. Ostatní kusy jeho oděvu byly nedbale pohozeny do všech stran. Na rozloženém lůžku ležely pokrývky. Už je to asi tak, že se Saint Bérain pozval ke mně na noc. Zastavím se ve vchodu do stanu a pozoruji nečekaného hosta v jeho

počínání.
Saint Bérain není nijak překvapen mým příchodem. Ostatně on nebývá překvapen nikdy. Je vždy a za všech okolností kliďas. Teď je však velmi zaměstnán. Něco hledá, dokonce i v mém cestovním koši, který otevřel a jehož obsah vyházel. Nenachází to, co hledá, a obrací se ke mně s nejpřirozenějším výrazem ve tváři:
„Nemám rád roztržité a nepořádné lidi. Jsou z toho samé mrzutosti."
Přikyvuji mu, ale ptám se:
„Co se vám stalo, příteli?"
„Představte si, že nemohu najít své pyžama. Vsadil bych se, že to zvíře Čumuki je zapomnělo při předešlé zastávce. Je to tak trápení!"
Upozorňuji:
„A není snad ve vašem koši?"
„Není, jak vidíte."
„Ale tohle je můj koš, příteli. Stejně jako tenhle stan, který je vám jinak cele k službám."
Saint Bérain ještě víc vypoulil oči. Chvíli se na mne díval pohledem telátka, než mu svitlo. Pak chvatně sebral své svršky a beze slova vylétl ze stanu, jako by mu byla v patách stovka lidojedů. A já se válel smíchem.
Příštího dne, 7. prosince, právě když jsme se pustili do jídla při dopolední zastávce, spatřili jsme nějaké cizí černochy jít v naší stopě. Kapitán Marcenay určoval vojíny, kteří měli vytvořit hráz mezi domorodci a naším táborem, a Morilliré cosi šeptal panu Barsacovi. Ten se obrátil ke kapitánovi:
„Morilliré říká, že ti černoši nemají nepřátelské úmysly. Jsou prý to obchodníci a chtěli by nám něco prodat. Jdou s nimi ještě dva grioti, domorodí zpěváci a kouzelníci, kteří by nás zase chtěli za malou odměnu pobavit. Myslím, že by bylo v zájmu výpravy poznat jejich způsoby."
Nebylo námitek a Morilliré pro černochy došel. Uvedl je do velkého jídelního stanu.
Byli to lidé nevynikající příliš čistotou. Osm obchodníků vezlo na svých oslech všemožné zboží, od hliněných hrnců až po zbraně. Projevili jsme zájem jen o ořechy kola, které jsou známy svou dráždivě povzbuzující vlastností. Doktor Chattonnay je nazývá úsporným pokrmem. Odkoupili jsme obchodníkům celou zásobu těchto ořechů výměnou za sůl. V krajích, kterými procházíme, je sůl velmi vzácná, a proto obchodníci tento výměnný obchod uvítali.
Pak jsme požádali oba grioty, aby nám předvedli své umění. Prvý měl v rukou kytaru, ale podivnou kytaru. Představte si tykev zpevněnou třemi plátky bambusu a opatřenou třemi strunami. Druhý držel králkou flétnu, prostou to píšťalu z rákosového stonku, na jehož jednom konci byla malá tykev. Ta kytara se zde nazývá danné a flétna febresoro.
Koncert začal. Domorodec s kytarou usedl na zem, brnkal na struny a vyrážel kvílivé hrdelní skřeky. Druhý ho doprovázel na píšťalu, ale přitom tančil a skákal.
To sviření tančícího a kvílení druhého bylo zřejmě nakažlivé. Naši oslaři se pustili také do tance a kvílivého zpěvu. Byla to kočičina, ale naposled strhla i nás. Chopili jsme se pokliček, talířů a vidliček a s vervou jsme je doprovázeli. I pan Barsac mlátil holí do lavice. Pan Baudrieres opustil stan, aby neviděl tu spoušť, a slečna Mornasová se všemu smála až k slzám.
Každá zábava však má svůj konec a měla ho i naše kočičina. Brzy jsme byli tím řáděním vyčerpáni. Odměnili jsme oba grioty a oddali jsme se odpočinku, který jsme tentokrát opravdu potřebovali.
Další část dne uběhla bez příhod, ale večer se váš Amédée Florence dopustil netaktnosti, jak se vám už přiznal v záhlaví tohoto článku. Příčinou té netaktnosti byla zvědavost, a jak víte, zvědavost je obvyklá nectnost všech žurnalistů.
Toho večera byl můj stan náhodou postaven blízko stanu slečny Mornasové. Když jsem šel spát, zaslechl jsem v jejím stanu hovor. Zastavil jsem se a poslouchal.
Ve stanu se hovořilo anglicky. Podle hlasu to byl Tongané. I on odpovídal anglicky, třebas angličtinou poněkud bizarní. Rozhovor zřejmě trval už hezkou chvíli.
„Jakže, ty jako Ašant ses stal senegalským střelcem?" slyším dotaz slečny Mornasové.
Hleďme, Tongané není Bambara! Proto tedy se mi zdál jiný než ostatní domorodci. A slečna Mornasová je tajnůstkářka. Co vlastně na téhle výpravě sleduje?
Tongané odpovídá:
„Ano, po aféře Buxtonově…"
Aféra Buxtonova… To mi něco říká. Ale co… Pátrám ve vzpomínkách, aniž mi uniká jediné slovo z rozmluvy ve stanu.
„ … jsem musil, když nás Francouzi zajali."
„Ale proč tě zajali? Co jsi udělal?"
„Já sám nic. Byl jsem jen v Buxtonově výpravě, která se dostala do boje s Angličany. Jejich vojsko nás zahnalo na francouzské území a francouzské vojsko nás zajalo."
„A jak k tomu všemu došlo?"
„Protože kapitán Buxton se vzbouřil, loupil, pálil, vraždil."
„Je to pravda?"
„Úplná pravda. Viděl jsem to."
„A kapitán Buxton ta zvěrstva nařizoval?"
„Ne, když došlo ke vzpouře, to už kapitán nevycházel ze stanu. Vedl nás jiný běloch. Ten, co s ním bydlel."
„Ten druhý běloch byl s vámi dlouho?"
„Dlouho. Pět šest měsíců. Možná víc."
„Kde jste se s ním setkali?"
„Na stepi."

„A kapitán Buxton ho hned přijal?“
„Hned. A vzal ho do svého stanu. Byli pak stále spolu až do dne, kdy kapitán přestal vycházet.“
„A nezačala vzpoura teprve potom?“
Chvíle ticha… a pak odpověď:
„Nevím. Myslím, že ano.“
„A víš, jak toho bělocha jmenovali?“
Hluk v oslím táboře způsobil, že jsem Tonganého odpověď nezaslechl. Ale nezáleželo mi na tom. Vždyť šlo o starou věc. Zůstal jsem však ještě u stanu.
„… a řekl jsem vám to přece už tehdy, když jste mě najímali,“ slyšel jsem po chvíli Tonganého, když hluk ustal. „Vím dobře, kde ten hrob je. Byl jsem u toho, když jej kopali.“
„Ale řekni mi, jak je možné, že jsi byl při kopání hrobu, když už jsi byl zajat. Kapitán Buxton přece padl v té poslední bitce.“
„Kapitán Buxton umřel dřív. Měl zimnici, proto nevycházel ze stanu. A umřel, nepadl.“
„Víš to jistě?“
„Určitě. Kdyby padl v té bitce, tak bych nevěděl, kde leží jeho hrob. Já tam už nebyl. Nosiči chtěli utéct a já chtěl domů. Utekl jsem s nimi.“
„Proč jsi byl vlastně zajat a kde?“
„Vběhli jsme Francouzům do rukou. Hned druhý den. A měli jsme zboží výpravy. Byli jsme u nich zloději. To znamenalo buď se dát nadlouho zavřít, nebo se přihlásit k vojsku. Přihlásil jsem se a sloužil jsem celých pět let.“
Nechtěl jsem vyslechnout ještě nějaký příběh z doby černochovy vojenské služby, a hlavně jsem nechtěl být spatřen, kdyby snad někdo ze stanu vyšel. Odebral jsem se do svého stanu a ulehl.
Když jsem zhasl svítilnu, vyjasňovaly se vzpomínky. Buxton?… Hrome, vždyť ten případ dobře znám! Jak jsem jen mohl zapomenout? Sám jsem tehdy navrhoval šéfovi, že půjdu vyšetřit Buxtonův případ přímo na dějiště kapitánových zločinů. Šéf nechtěl, že nejsou peníze a kdesi cosi. Když konečně svolil, bylo už pozdě. Před vstupem na loď jsem se dověděl, že vzpoura byla potlačena a že kapitán Buxton je mrtev.

Chopili jsme se pokliček a s vervou jsme je doprovázeli
Dnes už je to příběh starý a já se skoro divím, proč vám referuji o tom náhodou vyslechnutém hovoru. Ale když naše cesta je tak chudá na zajímavosti. Ke dni 8. prosince mám v zápisníku jméno Saint Bérainovo. Tenhle člověk je pro nás nevyčerpatelným pramenem zábavy. Tentokrát to byla nicotnost, a přece nás pěkně pobavila. A snad pobaví i vás.
Putovali jsme už asi dvě hodiny, když se Saint Bérain začal na koni svíjet, že ho až poplašil. Smáli jsme se, ale nesmál se původce našeho veselí. Když se mu podařilo dostat se s koně, s námahou se postavil a rukama si opatrně ohmatával tu část těla, na kterou se obvykle sedá.
Spěcháme k němu a ptáme se, co se stalo.
„Udice,“ zašeptl Saint Bérain.
„Udice?“… Porozuměli jsme až později, když nehoda byla už napravena.
Snad čtenáři ještě nezapomněli, jak při odjezdu z Conakry si pan de Saint Bérain nacpal do kapes zakoupené udice, když byl hledán a nalezen svou neteří – nebo tetou. Na udice ovšem hned zapomněl a ty se mu pomstily za jeho nevšímavost. Tři z nich se dostaly mezi sedlo a jezdce a zasekly se do kůže svého majitele. Musil zakročit doktor Chattonnay a Saint Béraina vysvobodit z muk. Stačily sice tři nehluboké řezy lékařským nožíkem, ale lékař si při operaci neodpustil žertovné poznámky, které v nás vyvolávaly smích.
„Konečně jste tedy něco ulovil na udici,“ pravil doktor při prvém řezu.
„Ouvé,“ bylo jedinou odpovědí pacientovou.
„A úlovek je to hezký,“ dodal při uvolňování druhé udice.
„Achich ouvej!“
„A hezky těžký,“ žertoval lékař a skončil operaci třetím řezem. Pak už bylo třeba jen kousek antiseptické gázy, náplast a pan de Saint Bérain mohl zase na koně. Po dva dny však na něm seděl všelijak.
12. prosince jsme dorazili do malé vesničky, která se od ostatních podobných lišila tím, že měla velice roztomilého náčelníka. Byl to mladíček sotva osmnáctiletý, ale autoritu měl. Dalo se tak soudit podle pádných ran karabáčem, kterými podílel hrnoucí se k nám zvědavce. Vůči nám byl velice pozorný a pozornost vyvrcholila v horlivost, když dostal darem dvě břitvy, pytlík soli a pytlík střelného prachu. Nařídil, aby pro nás na noc vystavěli slaměné boudy.
Když jsem přišel do své, zastihl jsem tam dva domorodce, zaměstnané udupáváním půdy, pokryté kravským hnojem. Zeptal jsem se, proč ten koberec. Jeden domorodec uměl francouzsky a vysvětlil mi, že to zabraňuje bílým červům vylézat ze země. Odměnil jsem je několika mincemi. Byli tak nadšeni, že mi plivali pod nohy. Myslil jsem si o tom všelicos, ale pan Tassin mi vysvětlil, že je to zdejší projev vrcholné úcty.
13. prosince jsme bez nehody dostihli jednoho z důležitějších míst na naší cestě. Jmenuje se Timbo a ve skutečnosti jsou to tři vesnice spojené hliněnou hradbou, která je obklopuje. Je to tedy jakási pevnost, ale neřekl bych, že příliš pevná. Hlavní význam Timba je v tom, že se tu konají týdenní trhy pro široké okolí. Jinak je to vesnice stejně chudá jako nečistá. Viděli jsme hubené děti a chaty plné smetí. Ženy byly přímo odpudivě ošklivé. To jim však nebránilo, aby byly koketní. Protože byl den trhu, oblékly se do svátečních šatů. Měly modrobíle pruhované sukně a hruď zahalenou do křiklavých látek. Uši jim tížily obrovské kovové kruhy, krky, zápěstí a kotníky zdobily náhrdelníky a náramky ze všech možných, jen ne vzácných věcí.
Většina žen měla vlasy vyčesané do tvaru vysoké čepice. Byly tu však i takové, které je měly vyholené až na malý chomáček, bohatě zdobený skleněnými cetkami. A konečně některé měly hlavu úplně holou. Podle úpravy vlasů se prý

pozná, ke kterému kmeni ženy patří. Ale mé vědomosti tak daleko nesahají. Který z čtenářů je zvědav i na tyto podrobnosti, najde je v knize, kterou hodlá napsat pan Tassin.
Muži měli vesměs kalhoty a bílé kazajky. Na hlavách pak to, co se komu podařilo sehnat. Bylo tu vidět slaměné klobouky, čepice i turbany. Smekáním se zde nezdraví. Zdraví se slovem „dagaré“, což prý znamená dobrý den. Přitom se zdravící i pozdravovaný tlučou do stehen.
Podívali jsme se také na tržiště, kde se už shromáždilo všechno místní obyvatelstvo. Prodavači mají své zboží vyloženo před slaměnými boudami nebo pod rohožemi nesenými čtyřmi kolíky. Prodává se tu skoro všechno: proso, kukuřice, rýže, máslo, sůl, kuřata, voli, skopci, kozy, staré pušky, tabák, látky, ořechy kola, smažené koláče, klobouky, turbany, nitě, jehly, špendlíky, střelný prach, a pro labužníky tu jsou hromady masa, jenže už trochu zahnívajícího, a proto nelibě páchnoucího.
Jak jsem už řekl, Timbo je prvé důležitější místo na naší cestě. Měli jsme se zde zdržet osmačtyřicet hodin. Ne proto, že jsme byli unaveni my, ale odpočinek potřebovali nosiči a soumaři.
Za těch osmačtyřicet hodin jsme si tu všechno prohlédli. Nebojte se však, že vás budu nudit obšírnými popisy. To přenechám panu Tassinovi.
Druhý den našeho pobytu jsme zjistili, že zmizel náš vůdce Morilliré, a marně jsme ho všude hledali. Teprve ve chvíli odjezdu byl zase na svém místě a dokazoval hrubým jednáním s nosiči svou přítomnost. Hrubosti jsme mu zakázali, ale nepodařilo se nám prokázat mu, že se z vesnice vzdálil.
Timbo jsme opustili 15. prosince a cesta pokračovala podle obvyklého denního rozvrhu bez zvláštních příhod. Je třeba říci, že už jsme nepostupovali po upravené cestě. Ta v Timbu končila a dále vedla už jen prostá stezka. Od té chvíle jsme se tedy stali výzkumnými cestovateli.
A byla tu ještě jiná změna. Kraj se stal velmi nerovným. Hned po odchodu z Timba jsme musili vystoupit na dosti vysoký vrch, z kterého jsme pak hned zase sestupovali. Potom byla kousek rovina a hned nový výstup k vesnici Dauhériko, kde jsme se chtěli utábořit na noc.
Lidé i zvířata byli odpočati, a proto jsme postupovali rychle. Nebylo ještě ani šest hodin, když jsme se dostali k Dauhériku. I zde nás čekaly projevy vřelého přátelství. Náčelník nám vyšel vstříc a přinesl dary. Pan Barsac mu poděkoval a odevzdal naše dary. Odpovědí mu byl nadšený pokřik.
„Ani u nás doma by to nemohlo být upřímnější,“ pochvaloval si pan Barsac.
„Ostatně byl jsem si tím vždy jist. S domorodci stačí přátelsky promluvit, aby byl člověk přijat jako přítel.“
Vypadá to tak, že pan Barsac má pravdu, třebas pan Baudrieres nedůvěřivě krčil rameny.
Náčelník se nemínil spokojit jen uvítáním. Nabízel, že nás ubytuje v nejlepších domech vesnice, a slečně Mornasové dokonce nabídl pohostinství ve vlastním domě. Jeho nabídka nás dojala a další naše cesta se nám rýsovala v nejrůžovějších barvách, když Malik přistoupila k slečně Mornasové a zašeptala jí:
„Nechoďte, paní! Jinak zemřete!“
Slečna Mornasová se podívala na černošku s údivem. Jako řádný zpravodaj jsem šeptaná slova černošky Malik zaslechl. A slyšel je i kapitán Marcenay, ačkoli to nebylo povinností jeho povolání. Zprvu byl překvapen i on. Ale po krátkém zaváhání se rozhodl, taktně odmítl nabídku náčelníkovu a dal rozkaz k zřízení tábora dosti daleko od vesnice. Z jeho tváře jsem usoudil, že dnešní noci budeme pečlivě střeženi.
Kapitánova opatření mě nutí k přemýšlení. Věří Marcenay, který má velké místní zkušenosti, v nebezpečí tušené mladou černoškou?
Je tu vůbec nějaké nebezpečí? A jakého druhu?
Tato otázka mě zaměstnávala až do chvíle, než jsem usnul. Ta a ještě další, zda má pravdu Barsac nebo Baudrieres.
Odpovědět nedovedu. Jsem jen zmaten. Pravdu se snad dovím později.
Amédée Florence
Třetí článek časopisu Expansion Française
Třetí článek o výpravě Barsacově byl uveřejněn v časopisu Expansion Française 5. února. Měl to být poslední článek, který zmíněný časopis doslal od svého čiperného zpravodaje. Brzy se dovíme proč. Čtenáři časopisu však zůstali po dlouhé měsíce v nejistotě a v napětí, než se jim dostalo odpovědi na hádanku, kterou si Amédée Florence položil v závěru svého článku.
VÝPRAVA BARSACOVA
(Telegram našeho zvláštního zpravodaje)
ČEHO SE OBÁVALA MALIK – DUNG-KONO – BUĎME PŘÁTELI, ANO? – PODIVNÁ JEŠTĚRKA – KŘEST U BRODU – TRPĚLIVOST! – KANKAN – KOUZELNÍK – UVAŽUJME! – HLUK V NOCI
V Kankanu 24. prosince. – Přišli jsme sem včera ráno a vyrazíme zítra zasvítání. Dnešek, to znamená Štědrý den a vánoce. Vzpomínky letí do vlasti, od které jsme tak daleko. (Šest set padesát kilometrů od Conakry – podle neomylného pana Tassina.) Vzpomínám s rozkoší, kterou bych byl nikdy nepokládal za možnou, na pláně zaváté sněhem a poprvé po dlouhé řadě let pociťuji nezkrotnou touhu postavit své boty ke kamnům, abych tak měl důkaz, že mám krb – domov.
Ale nebuďme sentimentální a pokračujme v kronice Barsacovy výpravy.
V předešlém článku jsem vám vyprávěl, že ve chvíli, kdy nás náčelník a obyvatelé vesnice Dauhériko zvali, abychom přijali jejich pohostinství, Malik zašeptala slečně Mornasové:
„Nechoďte, paní! Jinak zemřete!“
Tato slova, která jsme zaslechli já a kapitán Marcenay, nás přiměla k rozhodnutí, že se utáboříme před vesnicí. A kapitán po rozmluvě s Malik nařídil zvýšená bezpečnostní opatření. Domorodci se táhli za námi do stanového tábora, ale Marcenay je vyzval, aby se vzdálili. Přitom je varoval, že by pro ně mohlo být nebezpečné, kdyby se v noci k táboru přiblížili víc než na pět set metrů. Záhy uvidíme, že naše opatrnost nebyla zbytečná.

Pan Baudrieres si toto rozhodnutí velice pochvaloval, ačkoli mu nebyly známy důvody. Naproti tomu pan Barsac, který se už viděl, jak je ve vítězoslávě nesen k bráně zdobené ratolestmi a trojbarevnými stuhami, byl rozladěn a velmi nespokojen. Jakmile se domorodci vzdálili, přistoupil k Marcenayovi, který byl asi dva kroky ode mne, a ptal se ho příkře:
„Kdo tady vlastně poroučí, pane kapitáne?“
„Samozřejmě vy,“ odpověděl důstojník stručně a chladně.
„Proč jste se tedy neporadil se mnou, než jste vydal rozkaz k utáboření zde? Proč jsme se raději neubytovali ve vesnici? A proč odháníte domorodce, kteří nás přijali tak přátelsky?“
Kapitán chvíli neodpovídal. Snad schválně, aby touto přestávkou podtrhl svá další slova:
„Pane poslanče, jestliže vy jako vedoucí výpravy stanovíte směr cesty a řídíte pochod, já mám také povinnost, a to chránit vás. Je jisté, že jsem vám měl předem oznámit důvody svého rozhodnutí, ale pokládal jsem za vhodné zařídit nejdřív nejnutnější. Prosím, abyste mi prominul, jestliže jsem zanedbal…“
Až sem šlo všecko dobře. Kapitán Marcenay se omlouval a pan Barsac by byl určitě spokojen tímto zadostiučiněním. Naneštěstí však – a mám podezření, že to bylo úmyslné – kapitán zakončil slovy, která jako by vznítila střelný prach.
„… tuto formalitu,“ dodal.
„Formalitu!?“ vybuchl Barsac a zrudl.
Pan Barsac je z jihu a lidé z jihu mají v žílách prudkou krev. Vycítil jsem, že dojde k střetnutí.
Pan Barsac zatím pokračoval:
„Tak mi alespoň teď račte oznámit ty velmi závažné a naléhavé důvody.“
Tušil jsem správně. Tohle zase podráždilo kapitána. Odpověděl stroze:
„Dověděl jsem se, že bychom padli do léčky.“
„Do léčky, tady?“ ironicky vzkřikl Barsac. „Nějakých pětatřicet kilometrů od Timba!… A kdo na nás tu léčku nachystal, prosím vás?… Snad ne ti zdejší dobromyslní domorodci? A do jaké léčky? Kdo vám co nakukal, člověče?“
Musili byste vidět pana Barsaca při těchto slovech. Nadýmal tváře a koulel očima. V té chvíli nemohl zapřít, že je rodem z Marseille.
„Upozornila mě Malik,“ krátce odpověděl kapitán.
Pan Barsac se dal do smíchu. Do výsměšného smíchu.
„Malik!… Ta otrokyně, kterou jsem koupil za pár franků!“
Tohle bylo od Barsaca neuvážené. Jednak Malik ho nestála pár, nýbrž padesát franků, a ještě zboží k tomu. Kromě toho poslanec a zastánce práv černochů měl vědět, že na francouzském území bylo otroctví zrušeno. A Barsac pokračoval:
„Nu, chápu. Upozornění tak vážné a vážené osoby… Už jsem měl strach…“
Při slově strach se Marcenay ušklíbl, avšak bylo vidět, že v nitru zuří.
„… ale za takového stavu věcí mi musíte prominout, že vaše obavy nesdílím,“ pokračoval Barsac. „Dokážu to tím, že půjdu do vesnice a vyspím se tam. Nebude mi vadit, když ostatní zůstanou zde. Budu mít pro sebe víc místa.“
„Neradím vám to,“ odpověděl kapitán. „Nemohu tvrdit, zda Malik má pravdu nebo se mýlí, ale opatrnost mě nutí, abych jednal tak, jak jsem učinil. Jsem odpověden za vaši bezpečnost a řídím se pokyny, které jsem obdržel. A ty pokyny splním i proti vaší vůli.“
„Proti mé vůli?“
„Ano, a chci tím říci, že bych vás dal střežit ve stanu hlídkou, kdybyste se proti rozkazu vojenského velitele pokusil opustit tábor. Jinak jsem cele k vašim službám, pane poslanče. Teď však musím dohlížet na zřizování tábora a jsem nucen se vám poroučet.“
Kapitán zasalutoval, po vojensku se otočil a odešel. Barsaca div neranila mrtvice. Mám-li být upřímný, ani mně se nelíbila kapitánova strohost.
Vztek pana Barsaca byl tím větší, že se vše odehrálo v přítomnosti slečny Mornasové. Užuž se chtěl rozběhnout za kapitánem, když ho naše milá společnice zadržela:
„Okamžik, prosím, pane Barsacu. Je pravda, že kapitán nejednal správně, když vás předem nevyrozuměl, ale omluvil se vám a vy jste ho za to urazil. Koná jen svou povinnost, když vás chrání. A jistě dobře ví, že svým jednáním proti vaší vůli si může škodit. Jste-li jen trochu šlechetný, o čemž jsem přesvědčena, vynasnažíte se jeho jednání pochopit.“
„Jednání a drzost jsou dvě různé věci!“
„Jen klid, prosím. Věnujte mi chvilku a vyslechněte mě. Vím, co Malik řekla kapitánovi, neboť mně to pověděla nejdřív. Víte, co je to dung-kono?“
Pan Barsac jen zavrtěl hlavou. Už nezuřil, jenom se mračil.
„Ale já vím, co to je,“ ozval se doktor Chattonnay. „Smrtící jed, který začíná působit teprve za delší dobu. Je to prášek bez chuti a černoši jej míchají do jídla nebo nápojů pro ty, jichž se chtějí beztrestně zbavit. Za sedm až osm dní po požití začne postižený otékat a do čtyřiadvaceti hodin poté umírá. O výrobě tohoto jedu kolují různé pověsti, ale nic určitého není známo. A dosud nemáme proti němu žádný lék.“
. „To je tedy ta léčka, kterou si na nás vymyslili zdejší domorodci,“ pokračovala slečna Mornasová. „Malik zaslechla, jak náčelník o tom mluví s dvěma svými hosty. Dolosarron, tak se ten náčelník jmenuje, nás měl co nejsrdečněji pozvat, abychom se ubytovali ve vesnici, a tam nás pohostit pokrmem nebo nápojem otráveným dung-konem. Zítra bychom odjeli, aniž bychom věděli, že si neseme s sebou smrt. Ale věděli by to domorodci. Sledovali by nás; až by jed začal působit a my byli bezmocní, snadno by se zmocnili našeho majetku i nosičů a oslařů, které by asi prodali někam do otroctví. Naštěstí Malik rozumí řeči, ve které se náčelník s druhými černochy domlouval. Varovala mě, varování zaslechl i kapitán Marcenay a ten Malik vyzpovídal. Výsledkem je dnešní bezpečnostní opatření.“
Snadno si představíte, jak nás toto vylíčení ohromilo. Pan Barsac byl zdrcen.

„Dochází na má slova!“ vítězoslavně se ozval pan Baudrieres. „Tady máte ty své civilizované, mírumilovné občany!“
„Jsem zničen, doslova zničen,“ zasténal Barsac, „Z tohohle se snad nevzpamatuji. Kdo by to byl řekl do toho Dolosarrona! Zdál se tak rozumný a tak inteligentní! Ale za svou zradu musí být potrestán! Promluvím s kapitánem a zítra…“
„Jen s rozvahou, pane Barsacu,“ přerušila ho slečna Mornasová. „Nezapomínejte, že nás ještě čeká cesta mnoha set kilometrů mezi černým obyvatelstvem, které se dovede mstít a které by se jistě mstilo.“
„Je vůbec nutné, aby se v cestě pokračovalo?“ ozval se zase pan Baudrieres. „Měli jsme zjistit, zda zdejší obyvatelstvo je natolik civilizované, aby mu mohla být poskytnuta samospráva. A to jsme, myslím, už zjistili až moc dobře.“
Tohle byl opět útok na pana Barsaca. Okamžitě se napřímil a nadechl se k řeči. Slečna Mornasová ho předešla.
„Zdá se mi,“ řekla klidně a s úsměvem, „že pan Baudrieres je jako ten Angličan, který domů napsal, že Francouzky jsou zrzavé, protože v Calais se seznámil se zrzavou francouzskou dívkou. Jako by civilizace vylučovala zločinnost jednotlivců. Někdy je tomu právě naopak.“
Pan Barsac byl teď na koni a ujal se hned slova:
„Velmi správně! A je tu ještě jedna věc. Kde by byla prestiž Francie, kdyby se její představitelé dali zastrašit jako nedospělá děcka. Ne, přátelé! Nám, kterým se dostalo cli nést prapor vlasti, nesmí být zábranou prvá překážka. Vzali jsme si za úkol zjistit výši civilizovanosti zdejších krajů a úkol splníme: nebudeme však soudit podle ojedinělého zjevu, jak správně uvedl můj spanilý předřečník…“
Spanilý předřečník se dal do srdečného smíchu a pak začal bouřlivě tleskat. Asi usoudil, že je to jediný prostředek, jak zastavit proud Barsacovy výmluvnosti a zabránit, aby se ten proud nezměnil ve veletok. My ostatní jsme se k potlesku připojili, samozřejmě kromě pana Baudrierese.
„Spor je tedy urovnán,“ řečnila teď slečna Mornasová, když potlesk trochu utichl. „Budeme uvažovat rozumně. Obezřetnost nám velí, abychom se vyvarovali všeho, co by pobouřilo místní obyvatelstvo, nebo dokonce mohlo vyvolat jeho odvetu. Nejmoudřejší bude, budeme-li se tvářit, jako bychom nic nevěděli, a klidně pokračovat v cestě. Takové je alespoň mínění kapitána Marcenaye.“
„A pravděpodobně i vaše, naše spanilá společnice,“ odpověděl jí pan Barsac. „A v tom případě nám nezbývá než poslechnout.“
„Proč tak ironicky, pane poslanče,“ obrátila, se k němu slečna Jane. „Anebo snad to má být poklona? Myslím, že by bylo lepší, kdybyste si podal ruku s kapitánem Marcenayem, na kterého jste se před chvílí důkladně osopil. Vždyť je docela možné, že mu vděčíme za své životy.“
Pan Barsac je prudký, ale jinak výtečný muž. Váhal jen tak dlouho, kolik bylo třeba, aby dodal váhu své oběti. Pak vyhledal kapitána, který dával pokyny strážím.
„Na slovíčko, kapitáne.“
„Rozkaz, pane poslanče,“ odpověděl důstojník a postavil se do pozoru.
„Pane kapitáne,“ pokračoval Barsac, „před chvílí jsme oba chybili, ale já víc. Prosím vás proto, abyste mi prominul. Chcete mi podat ruku?“
Řekl to s přemírou důstojnosti, ale upřímně, a Marcenay to dovedl ocenit.
„Chyba byla oboustranná a oboustranná je i omluva,“ odpověděl a stiskl podávanou ruku.
Myslím, že oba teď budou dobrými přáteli až do chvíle, kdy se opět střetnou.
Spor byl ukončen k všeobecné spokojenosti a každý se ubíral ke svému stanu. Sel jsem také, ale všiml jsem si, že chybí pan de Saint Bérain. Opustil snad přes zákaz tábor?
Rozhodl jsem se podívat se po něm. Naštěstí jsem brzy potkal Tonganého, který mě sám oslovil:
„Vy hledáte pana Agénora, ne? Pojďte! My se na něj pokoukáme skrytě. On moc směšný.“
Tongané mě zavedl na břeh bystřiny za linii stráží. Ukryli jsme se za chlebovníkem a pozorovali hledaného. Byl velmi zaměstnán. Mezi prsty držel nějaké zvíře.
„Ntori,“ vysvětloval Tongané.
Ntori znamená ropuchu.
Saint Bérain držel ropuchu mezi prsty jedné ruky a druhou jí cpal do tlamy ocelovou tyčku. Uprostřed tyčinky byl uvázán silný provaz.
Směšné na jeho počínání bylo, že při té práci bolestně vzdychal, jako by krutě trpěl. Teprve po chvíli jsem pochopil, že Saint Bérain trpí skutečně, a to proto, že musí tak surově zacházet s nešťastnou ropuchou. Jeho cit se bouřil, ale lovecká vášeň byla silnější.
Pak položil ropuchu do trávy na břeh a schoval se za nejbližší strom. V ruce držel silný klacek.
Čekali jsme, co se bude dít dál. Nemusili jsme čekat dlouho. Na trávě se objevil podivný živočich, jakási ohromná ještěrka.
„Pěkná narata,“ šeptal Tongané. „Moc dobrá.“
Ještěrka spolkla žábu a chtěla se vrátit do vody. Motouz jí bránil. Trhala sebou, až jí hroty tyčinky prorazily jícen. Byla chycena. Saint Bérain přitáhl zvíře k sobě a pozdvihl klacek… A co se teď nestalo! Klacek dopadl, ale bez jakékoli síly. A Saint Bérain sténal… Jednou, dvakrát, třikrát se klacek pozvedl a dopadl na ještěrku. Stále bez účinku. Lovec jen provázel každou ránu zaúpěním.
Tongané to nevydržel. Vyřítil se z našeho úkrytu a jediným úderem ukončil nerozhodnost svého chlebodárce i život naraty.
„Zítra oběd, dobrý oběd,“ sliboval mi.
A narata byla opravdu moc dobrá.
Příštího dne jsme vyrazili již za svítání. Vesnici jsme obcházeli a viděli jsme jen málo domorodců. Poznal jsem starého

náčelníka, jak sleduje náš odchod. Zdálo se mi, že zvedá ruku a hrozí nám.
Asi za čtvrt hodiny jsme přišli do lesa sab, ntab a banů, jak nás o jednotlivých stromech poučil doktor Chattonnay.
„Ntaba," pravil, „je obrovský fíkovník. Jeho listů, pětadvacet až třicet centimetrů širokých, se používá na střechy chat. Jeho plody zrají v červnu a obsahují tři nebo čtyři semena, plovoucí ve sladké šťávě. Domorodci z ní vyrábějí opojný nápoj. Nám bělochům chutná lip plod saby, který se podobá naší třešni. Ban je ve skutečnosti palmovník a jeho plody se podobají smrkovým šiškám, jak vidíte sami. Jeho větví se užívá k stavbě střech a k výrobě košů, jakých máme několik i my. Z listí se vyrábějí klobouky, rohože a pytle. Rozštípané suché větve poskytují výborné pochodně."
Krátce před devátou hodinou jsme došli k místu, kde stezku přetínala řeka. Viděli jsme v ní krokodýly i hrochy, a musili jsme přes její tok brodem. Uvědomil jsem si, že je to poprvé, co přes řeku nevede most. Dosud nebyl jen tam, kde při přechodu si koně sotva namočili kopyta. A teď byla před námi opravdová řeka, a bez mostu! Naštěstí byla mělčí, než vypadala. Koním sahala voda sotva po prsa a přešli jsme bez nesnází.
Jinak tomu bylo s osly. Zastavili se na břehu a zdálo se, že je nic nedonutí, aby vstoupili do vody. Ale jejich průvodci si s nimi věděli rady. Nabírali do dlaní vodu a vylévali ji na hlavu každého zvířete, jako by je křtili. Oslové pak už ochotně vešli do vody, a když jim pod nohama zmizelo dno, začali plavat.
„Vypadá to jako křest, viďte," pravil mi pan Tassin. „Ale ve skutečnosti je to prastarý zvyk. Každá výprava »křtí« takto své soumary u prvého brodu, který má přejít."
I soumaři se dostali přes řeku bez nehody, jenom několik zavazadel bylo proudem strženo s jejich hřbetů. Bez zákroku Marcenayových vojínů bychom byli asi o zavazadla přišli, neboť oslaři se snažili o jejich záchranu s pomalostí, která je jim vlastní při každé práci.
Pan Barsac se kvůli tomu začal rozčilovat, ale Morilliré mu řekl:
„Veliteli, vy nekřičet. Vy mlčet, oni dělat pomalu. Vy křičet, oni nedělat nic."
Snad vás nudím všemi těmihle podrobnostmi, ale nemohu jinak. Když jsem cestu nastupoval, také jsem si myslil, že vám budu líčit dobrodružství za dobrodružstvím. Snil jsem o hlubokých stínech pralesů a o bojích s šelmami a obrovskými hady. Skutečnost je jiná. Lesy jsou zde řídké a šelmy v nich nežijí. Jen v řece, jak jsem už vyprávěl, jsme spatřili hrochy a krokodýly. Ale ti se nám zdaleka vyhnuli. Nejsou tu ani žádní divoši. Lid je zde dobrý a přátelský, nepočítáme-li ovšem s nějakým darebákem typu náčelníka Dolosarrona. Jinak je ta naše cesta jednotvárně nudná nebo nudně jednotvárná.
Po odchodu z Dauhérika jsme nejdřív vystoupili na pahorek a pak jsme hned sestupovali do údolí Tinkissu. Všiml jsem si, že Čumuki opustil zadní voj a jde vpředu ve společnosti Morillirého. Nepohodl se snad s Tonganém? Morilliré a Čumuki se spolu baví jako dva nejlepší přátelé. Tongané, jak se zdá, svého společníka nepostrádá. Doprovází Malik a zřejmě se spolu nenudí.
Za řekou Tinkissem je zase step, stále sušší a sušší. Půjdeme po ní až do Kankanu.
Do Kankanu jsme přišli včera, na Štědrý den, a odtud píši tento článek. 22. prosince jsme přecházeli řeku Djolibu, která podle tvrzení pana Tassina je vlastně Nigerem. Ale v Kankanu jsme uviděli jinou řeku, stejně širokou a mocnou jako Djoliba. Zdá se, že obě tyto řeky se kdesi dále na severu spojují. Která z nich je tedy Niger? To nemůže říci ani pan Tassin.
Některý z mých čtenářů si snad řekne: „A to se za těch devět dní nic nepřihodilo, že nás pan pisatel baví takovými nicotnostmi?"
Nepřihodilo se opravdu nic nebo jen velice málo. Marně listuji v zápisníku. Mám tam zapsány dvě události, ale prvá vlastně nestojí za zmínku a o druhé nevím, co si mám myslit.
Nejprve o té první.
Třetího dne poté, co jsme opustili Dauhériko, dorazili jsme k obdělaným polím, což znamená, že jsme se přiblížili k vesnici. Objevovali se už také domorodci, ale dávali se před námi na útěk.
„Marfa! Marfa!" volali zděšeně.
Marfa znamená v bambarštině pušku. Naše pušky však byly dobře ukryty v pouzdrech z nevydělané kůže a ani vojíni nenesli své zbraně zjevně. Kde tedy domorodci mohli vidět pušku nebo co je vyděsilo?
Marně jsme pátrali, až jsme zaslechli kovové zachřestění, provázené výkřikem pana de Saint Béraina.
„Ti darebáci mě praštili kamenem!"
Kámen neublížil panu Agénorovi, nýbrž jen jeho pouzdru na udice, na kterém se objevil hezky hluboký dolíček. A zde bylo vysvětlení. Černoši viděli třpytící se pouzdro a považovali je za zvláštní druh pušky. Proto ten jejich strach.
Pan Barsac požádal pana de Saint Béraina, aby uložil pouzdro do některého zavazadlového koše. Ale umíněný rybář odmítl. Prohlásil, že nic na světě ho neodloučí od jeho udic. Teprve po dlouhém vysvětlování a přemlouvání jsme docílili alespoň toho, že Saint Bérain zabalil lesklé pouzdro do kusu látky.
K druhé události došlo v Kankanu, kam jsme přišli s dvanáctihodinovým zpožděním. A příštího dne se zpoždění ještě zvýšilo, neboť Morilliré zase zmizel. Marně jsme ho hledali na všech možných místech. Musili jsme na něj čekat.
Teprve nazítří byl opět na svém místě a staral se o odjezd jakoby nic. Svou nepřítomnost omlouval tím, že se musil vrátit na předešlé tábořiště, protože tam zapomněl mapu kapitána Marcenaye. Marcenay mu vytkl nedostatek pozorností a tím byl případ odbyt.
Tuhle příhodu bych byl snad ani nezaznamenal, kdyby mi Saint Bérain ne-řekl něco, co mohlo být vážné.
Tvrdil, že oné noci nemohl usnout a že viděl Morillirého, když se vracel. A přicházel prý nikoli od západu, nýbrž od východu. Černoch se tedy nevracel z předešlého tábořiště. Lhal.
Byla by to opravdu vážná zpráva, kdyby pocházela od někoho jiného. Všichni víme, jak je Saint Bérain roztržitý. Nebyl by žádný div, kdyby si spletl východ se západem.
Morilliré pak jako by chtěl svou zapomnětlivost napravit zvýšenou starostí o naši zábavu. Upozornil nás, že v Kankanu

žije věhlasný kouzelník, který má „dvojí zrak“, a vybízel nás, abychom si od něho dali předpovědět budoucnost. Nemusím ani říkat, že jsme se jeho nabídce vysmáli. Nepřišli jsme přece do srdce Afriky, abychom se dali tahat za nos od nějakého černého taškáře.
Morilliré s Čumukim nás provázeli při prohlídce Kankanu a dokázali nás vést tak, že jsme se dostali k chatrči, v níž bydlil věhlasný kouzelník Kenielala. A pustili se o překot do vychvalování jeho umění a do přemlouvání, abychom ho navštívili. Odmítali jsme znova, ale oba černoši byli vytrvalí. Nepřestávali pět chválu o domorodém proroku a vybízet, ba dokonce i prosit, abychom to s ním zkusili.
Došli jsme posléze k názoru, že Morilliré a Čumuki se s kouzelníkem dohodli a snaží se mu opatřit zákazníky za podíl na zisku. To by tedy byl důkaz o značně pokročilé „civilizaci“ a pan Barsac může mít radost. On to také byl, kdo posléze navrhl, abychom si dali říci.
„Chtějí si asi něco přivydělat,“ řekl. „A proč bychom jim neměli ten výdělečeк dopřát.“
Vstoupili jsme do nepopsatelně špinavé chaty, kam světlo vnikalo jen nějakým zapomenutým otvorem ve střeše. Kenielala stál uprostřed místnosti. Pozdravil nás mocným pleskáním do stehen. Pak usedl na bobek na rohož a vybídl nás, abychom zaujali místo v jeho blízkosti.
Navršil před sebe hromádku jemňoučkého písku a vějířovitě ji rozmetl ranou košťátka, které snad v Africe zastupuje u nás běžnou kouzelnickou hůlku. Pak si od nás vyžádal tucet ořechů kola, skládal je do všelijakých obrazců a nakonec přehodil pískem. Ořechy ovšem zmizely, ale kouzelník ještě natáhl ruku se žádostí o další a cinkavější odměnu. Že prý teprve pak vstoupí do říše duchů a bude moci odpovídat.
Vyhověli jsme mu a předložili několik otázek. Vážně poslouchal, ale neodpovídal. Morilliré vysvětloval, že odpoví na všechny otázky najednou, až se vrátí z říše předků.
Když jsme domluvili, čaroděj se ujal slova. Mluvil rázně, což vylučovalo možnost nějakého probuzení z extáze. Jeho odpovědi nebyly potěšitelné. Kdybychom jim věřili, musili bychom být plni starostí a neklidu.
Začal u mne. Já jsem se ho dotázal na to, co mě nejvíc zajímá, totiž na osud svých článků.
„Brzy už od tebe nikdo nedostane zprávu,“ říká tou svou hatlaninou, kterou slečna Mornasová převádí do srozumitelné řeči.
Tedy špatná vyhlídka. Ale kouzelník řekl brzy. Mohu se proto domnívat, že se to netýká tohoto mého článku.
Pak se Kenielala obrátil k Saint Bérainovi:
„Ty utržíš ránu, která ti nedovolí sednout.“
Vida, věhlasný prorok si plete budoucnost s minulostí. Inu, taškář jako všichni kouzelníci bez rozdílu barvy pleti! Morilliré a Čumuki ho asi dobře informovali, ale nemohli mu prozradit nic do budoucnosti.
Pak přišla na řadu slečna Mornasová.
„Budeš raněna do srdce,“ oznamuje jí starý šibal.
To tedy není hloupé. Čaroděj neřekl, zda míní ránu skutečnou nebo jen obraznou. Já se kloním k obraznému výkladu a slečna Mornasová asi také, protože podezřele zrudla a váhala s překladem proroctví. Musil nám je přeložit Morilliré. Asi sám napovídal kouzelníkovi nějaké klepy. Pravděpodobně o slečně a kapitánu Marcenayovi.

Pak se Kenielala obrátil k Saint Bérainovi
Teď se čaroděj na hezkou chvíli odmlčel, než se hrozivě zadíval na pana Barsaca.
„Za Sikassem vidím bělochy. Pro tebe to znamená otroctví nebo smrt. Pro tebe a pro vás všechny,“ prorokuje.
Dobrým obchodníkem ten starý šibal zrovna není. Jeho předpovědi jsou neveselé.
„Bělochy?“ říká slečna Mornasová. „Snad jsi chtěl říci černochy?“
„Řekl jsem bělochy,'„ slavnostně potvrzuje Kenielala svůj původní výrok. „Nechoďte za Sikasso. Jinak otroctví nebo smrt!“
Usmíváme se. Kdo by taky věřil, že někde na francouzském území v Africe jsou ještě otrokáři, a dokonce bílí. To mohlo být tak před sto lety. Večer jsme se proroctví starého šibala vysmáli dosyta. A smál se i pan Baudrieres, a to už je co říci.
Ale když jsem se uložil ke spánku a probíral všechny příhody posledních dní, začal jsem na Kenielalovu předpověď pohlížel jinak. Ne že bych mu snad věřil, avšak dospěl jsem k závěrům, které… posuďte sami.
Nejdříve ta domněle plánovaná otrava jedem dung-kono. Je myslitelné, že by se náčelník malé vesnice odvážil atentátu proti členům vládní výpravy, zvláště když tato výprava je střežena dvěma sty šavlí? To je prostě neuvěřitelné, neboť tak hloupý by nebyl ani nejzaostalejší černoch. Ale Malik jistě nelhala. Jak to vše vysvětlit? Jednoduše. Rozmluva před Malik byla vedena záměrně, aby děvče doneslo zprávu svým pánům. A účel? Abychom byli postrašeni a vzdali se další cesty.
Vždyť to potvrzuje proroctví kankanského čaroděje. Co nám vlastně řekl? Nechoďte za Sikasso. A strašil nás otroctvím nebo smrtí. Stejný účel a stejný cíl: odstrašit nás od další cesty. Za Sikassem je asi někdo, komu velmi záleží na tom, aby se tam nedostala vládní výprava, výprava dobře vyzbrojená. Ten někdo podplatil jak onoho černošského náčelníka, tak i kankanského kouzelníka Kenielalu, aby nás hodně vystrašili.
A kdo se nejvíc snažil, aby nás ke Kenielalovi dostal, a to i přes náš nezájem? Morilliré! Ten Morilliré, který se už dvakrát záhadně ztratil neznámo kam! Musí být Saint Bérain roztržitý vždycky? Co když viděl správně a Morilliré se skutečně ráno vracel do Kankanu od východu? Pak to znamená, že je podplacen i on, a pravděpodobně také Čumuki. Musím si na oba dát dobrý pozor!
Marně si však lámu hlavu otázkou: Kdo má zájem na tom, abychom nešli za Sikasso? Rozpomínám se na nic nevysvětlující prohlášení ministra kolonií ve sněmovně a na kladný postoj guvernéra Valdonna k Baudrieresově žádosti o silný vojenský doprovod… Je to jen zájem nějakého domorodého náčelníka, který se tam někde pokouší

vybudovat své samostatné království? Nebo snad zájem některé evropské velmoci?
Nezbývá než čekat! Kdo čeká, dočká se.
Amédée Florence
V poušti 26. prosince, po jednodenním pochodu z Kankanu. – Připojuji dodatek k předvčerejšímu dopisu a vypravuji jej poslem.
Dnes v noci došlo k zvláštní příhodě. Oznamuji vám ji, aniž se pokouším ji vysvětlit.
Včera ráno jsme opustili Kankan a po namáhavém pochodu asi třiceti kilometrů jsme se utábořili v širém kraji. Zde už je krajina málo zalidněna. Poslední vesnice, kterou jsme prošli, je za námi téměř dvacet kilometrů a teprve po padesáti kilometrech máme dojít k další.
V obvyklou hodinu jsme se všichni uložili k odpočinku.
Uprostřed noci jsme byli náhle probuzeni podivným hlukem, jehož původ nedovede nikdo vysvětlit. Byl to šupot podobný hluku parního stroje, přesněji řečeno něco jako bzučení hmyzu, ale stokrát silnější. Kdyby původcem toho hluku byl nějaký hmyz, musil by mít velikost slona. Stráže hlásily, že hluk se nejdřív ozval na západě. Zprvu byl velmi slabý, pak rychle sílil. Když jsme vyšli ze stanů, byl nejsilnější. A nejpodivnější bylo, že se zdálo, jako by přicházel shora, z mraků. Původce hluku musil být přímo nad námi. Ale co to je? Marně napínám zrak. Mraky zakrývají měsíc a noc je černá jako inkoust.
Zatímco jsme se namáhali proniknout zrakem clonu mraků, šupot se vzdaloval na východ, slábl, až zanikl docela… A ještě než zanikl, ozval se na západě týž hluk znova. Opět sílil, dosáhl vrcholu, slábl a zanikl kdesi na východě.
V táboře zavládl děs. Domorodci padli tvářemi k zemi. Evropané se seskupili kolem kapitána Marcenaye. Mezi nimi jsem viděl i Tonganého a Čumukiho, které styk s bělochy už zbavil pověrečného strachu. Ale kde je Morilliré? Že by i on ležel na břichu někde mezi svými krajany?
Pětkrát se ozval podivný šupot, sílil a pak zanikl. Konečně nastalo úplné ticho a zbytek noci uplynul klidně.
Ráno jsme jen s obtížemi seřadili výpravu k dalšímu pochodu. Černoši jsou bez sebe strachem a odmítají jít dál. Kapitán Marcenay je posléze přece jen přemluví a přesvědčí. Ukazuje na slunce, které vychází na bezmračné obloze. Ve vzduchu není rozhodně nic neobvyklého.
Konečně se vydáváme na další pochod s tříhodinovým zpožděním.
Noční záhada je předmětem rozhovoru všech, ale nikomu se nedaří přijatelně ji vysvětlit. Pomalu se hovor přenáší na jiné věci, když tu kapitán Marcenay, který led“ jede v čele výpravy, si všimne, že země je rozryta brázdami táhnoucími se od západu k východu v délce asi padesáti metrů. Brázdy vypadají jako koleje po nějakém těžkém vozidle. Je jich deset v pěti skupinách po dvou.
Souvisí to nějak se zážitky dnešní noci? Mám chuť říci rozhodně ne! Ale přece je zde něco společného. Směr kolejí vede od západu na východ a je tu pět kolejových dvojic, jako bylo pět za sebou následujících šupotů…
Nuže?…
Nuže, nevím.
Amédée Florence
V Sikassu
Do Sikassa dorazila Barsacova výprava 12. ledna. Prošla tedy za necelých šest týdnů vzdálenost jedenácti set kilometrů, která dělí Sikasso od mořského pobřeží. Znamenalo to, že výprava ušla průměrně dvacet kilometrů denně.
Poněvadž Expansion Française přestala dostávat zprávy od svého zvláštního zpravodaje po třetím článku, odeslaném třetího dne po odchodu výpravy z Kankanu, nevěděli bychom o dalším osudu výpravy, kdyby nebylo zápisníku, do kterého čiperný zpravodaj každý den shrnoval svá pozorování. Máme zápisník před sebou a dokonale ho využijeme.
Zdá se, že i cesta z Kankanu do Sikassa byla jednotvárná a nezajímavá. V zápisníku je kromě popisu kraje jen několik žertíků o roztržitosti Saint Bérainově a pár drobných denních příhod, kterými Amédée Florence obvykle doplňoval své zprávy.
Cesta teď vedla po poměrné rovině až do Tioly, ale odtud dál už byla zase pahorkatina. Florence jen stručně zaznamenal své pozorování, že Čumuki se straní Tonganého a stává se takřka nerozlučným společníkem Morilliréovým. Novinář však toto pozorování nijak nekomentuje, což znamená, že ve styku obou černochů nedošlo k ničemu, co by upoutalo jeho pozornost.
Z těch několika málo záznamů lze také soudit, že se nepřihodilo nic zvláštního. A to zároveň znamená, že se nesplnila žádná z věšteb Kenielalových, jak se také dalo očekávat. Ale něco nového tu přece je. Ze zápisníku se dovídáme, že Čumuki byl poslem, kterému zpravodaj svěřoval články k další dopravě a který mu zaručoval jejich bezpečné odeslání. A jestliže Čumuki nesplnil svůj slib, aby se vyplnilo alespoň jedno proroctví kankanského čaroděje, zpravodaj o tom nevěděl.
Jinak Saint Bérain mohl stále sedět na židli i na koni a srdce Jane Mornasové nebylo raněno. Alespoň raněno viditelně. Pokud by šlo o ránu skrytou, zdálo se, že Amédée Florence považoval tuto část věštby za nejbližší uskutečnění. Ve svém zápisníku věnoval totiž dvě řádky poznámce, že přátelství Jane Mornasové a kapitána Marcenaye se prohlubuje, stává se důvěrnějším.
Žádná událost také nenaznačuje, že by se začala naplňovat nejzávažnější část věštby. Výprava nebyla ani zničena, ani uvržena do otroctví. Pod ochranou dvou set Marcenayových vojínů pokračovala klidně v cestě. Jejím soumarům se vedlo dobře a jen zavazadla bývala tu a tam více nebo méně namočena při přechodu řek.
Zvláštní příhoda, o níž se Amédée Florence zmiňuje v dodatku ke svému poslednímu článku, se už neopakovala a nebyla ani potvrzena novými stopami.
Na výpravu nikdo nezaútočil a nesetkali se s žádným novým Kenielalou, který by je zastrašoval děsivými proroctvími.
Soudil-li Amédée Florence správně a byl-li někde někdo, kdo chtěl výpravu vyděsit tak, aby se neodvážila postoupit za

Sikasso, pak se ten někdo asi svého záměru vzdal. Zpravodajův zápisník ostatně dokazuje, že k takovému soudu došel i jeho majitel, když si zapisoval, že si nedovede představit, jak by se prostí a mírumilovní domorodci zdejších krajů mohli odvážit útoku na tak silný vojenský doprovod.
Novinář však nepočítal s jednou okolností. Čtenář jistě nezapomněl, že Barsacova výprava se měla rozdělit právě v Sikassu na dvě části. A každá část měla právo na stejnou ochranu. To ovšem znamenalo, že za Sikassem se i vojenský doprovod početně zmenší na polovinu.
Ve chvíli, kdy výprava vstupovala do Sikassa, nebylo tomu ještě dlouho, co tato pevnost, dobytá v prvních měsících roku 1898 plukovníkem Audéondem, náležela Francii. Její vzdálenější okolí také nebylo vždy klidné. Trpělo loupeživými nájezdy bývalého otrokáře Almaniho.
Sikasso samo zůstalo téměř ve stavu, v jakém bylo za doby plukovníka Audéonda. Byla a je to vlastně skupina osad, oddělených od sebe obdělanými poli a spojených jen hradbou, která je šest metrů vysoká a u základu osm metrů silná. Francouzská vláda postavila uvnitř této obce jen nutné stavby pro ubytování vojska, které zde bylo posádkou.
V té době se posádka Sikassa skládala ze tří setnin, jedné setniny koloniálního vojska a dvou setnin senegalských střelců, kteří měli bílé důstojníky a poddůstojníky.
Snadno si můžeme představit radost, s jakou výpravu očekávali mladí francouzští důstojníci, kteří již předlouhou dobu viděli kolem sebe jen černé tváře. A radost dostoupila vrcholu, když se zjistilo, že v čele výpravy je kapitán Marcenay, který zde měl několik přátel, a že výpravu provází mladá, hezká dívka. Proto byl výpravě připraven vjezd přímo slavnostní. Prapory vlály, bubny vířily a polnice zněly. Před městem byla postavena slavobrána, která se stala svědkem mnoha kratších i delších, vzletných i méně vzletných řečí. Primát v nich samozřejmě dobyl pan Barsac. Po večeři uspořádali důstojníci slavnost a při té zase excelovala slečna Mornasová. Obklopovali ji, tlačili se kolem ní a každý z mladých důstojníků by se byl ochotně bil za jediný pohled jejích krásných očí, které vnesly paprsek slunce do jejich vyhnanství.
Na Jane společenský úspěch nepůsobil opojně. Ze všech lichotek si nejvíc cenila poklon kapitána Marcenaye a ten jimi neskrblil. Jane mu dávala před ostatními přednost tak otevřeně, že to brzy postřehli všichni přítomní. Jako praví Francouzi okamžitě ztlumili své zápolení o dívčinu přízeň a zahrnovali blahopřáním Marcenaye, který však každé blahopřání odmítal jako neodůvodněné. Ovšem marně, neboť city Jane Mornasové byly tak zjevné, že se nikdo nemohl mýlit.
Příštího dne došlo k rozhodování, jak se má výprava rozdělit. A tu narazili na nečekané překážky. Pokud šlo o Evropany, bylo rozdělení docela snadné. K Baudrieresovi se přidružili Heyrieux a Quirieu, jak bylo již dříve ustanoveno, a Tassin ze své osobní záliby. K Barsacovi se připojili Poncin a doktor Chattonnay. Amédée Florence si také zvolil skupinu Barsacovu, protože soudil, že její cesta mu poskytne víc látky pro zajímavé články.
Pokud šlo o kapitána Marcenaye, ten měl rozkaz přidělit Baudrieresově skupině sto mužů pod velením poručíka, kterého měla dodat sikasská posádka. Sám se měl připojit ke skupině Barsacově s druhým stem mužů. Kapitán byl zvyklý poslouchat rozkazy, a proto pro něho nebylo otázkou, se kterou skupinou půjde. Ale závažnou otázkou, a tak trochu i pramenem úzkosti pro něho bylo, pro kterou ze skupin se rozhodnou slečna Mornasová a pan de Saint Bérain. Jaká radost pro něho, když se rozhodli pro Barsaca. A zároveň jaké zklamání, když se dověděl, že oba zůstanou u Barsacovy skupiny jen několik dní a že pak budou pokračovat ve výzkumu na vlastní pěst směrem více severním.
Když se to dověděli i důstojníci posádky, nastalo mezi nimi zděšení. O překot zrazovali dívku od tak nerozvážného záměru. Vysvětlovali jí, že jsou to kraje zpola ještě neznámé, kde nejsou francouzské vojenské posádky, že by vydávala v nebezpečí nejen svůj život, ale možná i svobodu, což by bylo mnohem horší.
Varování se minulo účinkem. Jane Mornasová zůstala neochvějná a nic nepořídil ani kapitán Marcenay.
„Marně se namáháte," odpověděla mu se smíchem. „Nanejvýš se vám podaří poplašit strýce, který už teď poulí své velké oči."
„Já?" ohrazoval se Agénor.
„A kdo jiný?… Strach ti sedí v očích, to vidí každý!"
„Ne a ne! Já se nebojím," vztekle se bránil Agénor, kterému bylo nemilé, že se stal středem pozornosti tolika lidí.
Jane Mornasová se obrátila k ostatním:
„Opustila jsem Evropu s úmyslem projít Hombori a dostat se k Nigeru na nejvyšším místě jeho oblouku. To znamená, že se k Nigeru dostanu u Gaa."
„A proč to musí být právě Gao, když cestujete jen pro svou zábavu?"
„Řekněme třeba, že je to můj vrtoch," odpověděla Jane.
Odpůrci uznali, že proti ženskému vrtochu nic nezmohou.
„To je opravdu pádný důvod," ozval se major Vergezen. „Ženský vrtoch je zbraň nad všechny zbraně."
Tím bylo rozhodnuto o rozdělení hlavních členů výpravy a zbývalo už jen rozdělit nosiče a oslaře. Deset oslů, pět oslařů a deset nosičů bylo najato Saint Bérainem a půjdou samozřejmě s tím, kdo je najal.
Ostatní nosiči, oslaři a soumaři měli být rozděleni ve dvě nestejně velké skupiny. Četnější se ponechá té části výpravy, která má vykonat delší cestu, totiž Barsacově, a v ní zůstane i Morilliré.
Rozdělení bylo stanoveno bez obtíží, ale nesnáze se projevily, jakmile se plán měl změnit ve skutečnost. Morilliré byl první, kdo začal protestovat. Tvrdil, že byl najat jen pro cestu do Sikassa a že ho nic na světě nepřinutí, aby šel dál. Marně ho přemlouvali a dokazovali mu, že jeho tvrzení je neoprávněné, že podepsal smlouvu na celou cestu výpravy. Dosáhli jen toho, že byl ochoten provázet skupinu Baudrieresovu.
Jeho příkladem se však řídili i ostatní oslaři a nosiči kromě doprovodu Saint Bérainova. Začali také tvrdit, že byli najati jen do Sikassa, a nechtěli se dát pohnout k další cestě na východ ani zvýšením denní mzdy.
To znamenalo hledat nové nosiče a oslaře. A trvalo několik dní, než se podařilo získat domorodce, kteří vzbuzovali

důvěru. Nejtěžší bylo najít muže, který by byl schopen nosiče a oslaře vést a řídit. Konečně byl objeven a najat Bala-Konere, černoch pětatřicetiletý až čtyřicetiletý, podle zjevu a chování dosti rázný, aby nosiče a oslaře zvládl. Pocházel však z vesnice Niele, ležící na Baudrieresově, a nikoli na Barsacově cestě.
Jakmile byl získán a najat nový předák nosičů, nastala u Morilliréhо neočekávaná změna. Přišel k Barsacovi, omlouval se a prosil za prominutí svéhlavosti, kterou omlouval strachem. Doznával, že byl skutečně najat na celou dobu trvání výpravy, a sliboval, že půjde s Barsacem až do Dahome. Ještě podivnější bylo, že i všichni oslaři a nosiči byli teď ochotni jít s kteroukoli částí výpravy.
Byl to jasný důkaz, že původcem nesnází výpravy byl Morilliré a že staří nosiči a oslaři jsou plně pod jeho vlivem. S tím se musilo počítat.
Proto bylo nakonec rozhodnuto, že Morilliré bude přijat na milost, ale nikoli staří nosiči a oslaři. Povede doprovod Barsacovy skupiny a Bala-Konere půjde s Baudrieresem.
Nesnáze s nosiči a získávání nových si vyžádalo mnoho času. Výprava přišla do Sikassa 12. ledna, ale opustit je mohla teprve 21. ledna.
Ráno onoho dne zase vlály prapory, zněly polnice a posádka se řadila v parádních uniformách před bránou. Jejími řadami nejdřív prošla skupina Barsacova a pak Baudrieresova.
Před sikasskými hradbami došlo k loučení. Důstojníci posádky se loučili se všemi a členové obou skupin zase navzájem. Barsac s Baudrieresem si podali ruce a bylo vidět, že stisk jejich rukou je upřímný.
Potom se obě skupiny vydaly na další cesiu. Baudrieres se svým doprovodem a jedním stem vojínů zamířil k jihu. Barsac, Poncin, doktor Chattonnay, Amédée Florence, Saint Bérain a Jane Mornasová s druhou stovkou vojínů pod velením kapitána Marcenaye vyrazili směrem východním.
Oběma skupinám byl předurčen do budoucnosti rozdílný osud. Zatímco prvé nebylo souzeno setkat se na cestě s pražádným nebezpečím, a dokonce ani s vážnější obtíží, u druhé tomu mělo být právě naopak. Baudrieresovi bylo určeno, aby pohodlně splnil své poslání, sebral bohatý materiál pro zprávu sněmovně a ve stanovené lhůtě dorazil do Grand Bassamu. Ale pro Barsaca a jeho druhy měl osud v záloze hrozná a neuvěřitelná dobrodružství.
Nebudeme si všímat všedních příhod na poklidném pochodu Baudrieresovy skupiny, nýbrž jen a jen oddílu Barsacova, který se vzdaloval východním směrem a pod vedením Morilliréhо vnikal stále hlouběji do nitra temné pevniny.
Morilliré (Ze zápisníku A. Florence)
22. ledna. – Sikasso jsme opustili před dvěma dny. Mám dojem, že něco neklape. Opakuji, že je to jen můj osobní dojem, ale nemohu se ubránit přesvědčení, že oslaři se teď vůbec nesnaží, aby udrželi osly v rovnoměrném kroku, že nosiči jsou dříve unaveni a dožadují se stále častějších a delších odpočinků. Je možné, že je to jen pouhý dojem, vyvolaný rozjitřenou obrazotvorností. A také není vyloučeno, že na mne i ostatní podvědomě působí zlá věštba kankanského čaroděje. Možná že ty předpovědi nabyly síly teprve nyní, když jsme za Sikassem a náš vojenský doprovod byl zmenšen na polovinu.
Je to snad strach? Nebo lépe řečeno, bojím se snad následků, které může vyvolat bezvýznamné a hloupé proroctví? Z jiného strach nemám. Vždyť co si taky přeji? Toužím po dobrodružství, dobrodružství a zase jen dobrodružství, abych měl dost látky pro poutavé články, na které čekají čtenáři mého listu.
23. ledna. – Dnes večer jsme dorazili do Kafele. Potřebovali jsme čtyři dny, abychom ušli padesát kilometrů. Ostatně dvanáct kilometrů za den v tomto kraji není tak špatný výkon pro pomalou výpravu.
31. ledna. – Dnes jsme překonali rekord, o němž jsem se zmínil v předešlém zápisu. Dalších padesát kilometrů jsme šli šest dní. Za deset dní jsme tedy urazili celkem sto kilometrů. A deset kilometrů za den je přece jen málo. Jsme v zapadlém hnízdě, které se jmenuje Kokoro. Říkám-li v hnízdě, je to ještě nadsázka. To není ani hnízdo, je to jen díra.
Když jsme před třemi dny opustili vesnici Nganu, zlezli jsme poslední dost vysoké úbočí a sestoupili jsme do údolí, kterým měla vést naše další cesta. Na severu, na západě a jihu se tyčila pohoří a jen před námi je slibná, do dálky se táhnoucí rovina.
Naneštěstí se musíme zdržet v Kokoru. Ovšem ne proto, že bychom snad byli zajati domorodci. Naopak, náčelník vesnice jménem Pintie-Ba se k nám chová docela přátelsky. Ale…
Je už zvykem novinářů, že začínají tím nejnudnějším. Proto i já si zaznamenávám několik národopisných poznatků, než budu pokračovat.
V Kokoru začíná kraj Bobosů. Je-li však směšné jméno, nejsou směšní jeho nositelé. Jsou hrozně neteční, řekl bych hloupí. Zde je jejich stručný popis.
Muži jsou celkem vesměs dobře rostlí a chodí úplně nazí. Jen starci nosí kolem beder pás látky, kterému se zde říká bila. Stařeny nahrazují bilu svazkem listí. Snad je to koketnější. Někteří mladíci, místní šviháci, nosí také bilu, ale ta vzadu vybíhá v bavlněný ocas, zakončený střapcem. Asi zdejší poslední móda! Přidejte k tomu trojnásobný náhrdelník ze silného drátu, náramky pod koleny, palmové listy kolem kotníků, železné tyčinky jako náušnice a rohový nebo rákosový šíp, prostrčený chřípím, a máte přesný popis elegantního Bobose.
Ženy jsou zde ošklivé. Mají příliš dlouhý trup na krátkých nohou, nafouklé, u pupku zašpičatělé břicho a tlusté rty. Dolním rtem si prostrkávají kost nebo svitek listí, tlustý jako svíčka. Ta hrůza se nedá popsat, musí se vidět.
Zbraní mužů je vrhací oštěp. Tu a tam je vidět i pušku na křesací kámen.
V jídle není zdejší lid vybíravý. Bobosové jedí prostě vše, co se dá, počítajíc v to i zdechliny v rozkladu! Fuj! A jejich mentalita tomu odpovídá. Posuďte jen způsob, jímž jsme se seznámili.
Snad si řeknete, že i můj přechod k vlastnímu vyprávění je málo duchaplný. Správně, neprotestuji.
Stalo se to tedy v Kokoru, včera 30. ledna. Nastávala už noc, když jsme přicházeli k vesnici. Narazili jsme zde na řvoucí dav domorodců. V polotmě jsme jejich počet odhadovali přinejmenším na osm set. Vypadalo to, jako by nás chtěli napadnout. Byli jsme jen překvapeni, nikoli znepokojeni. Černoši sice mávali oštěpy nad hlavami, ale na ty jejich zbraně

by stačil jeden hromadný výstřel do vzduchu. Kapitán Marcenay pro všechny případy nařídil, aby vojíni vyňali pušky z pouzder.
Nebylo však třeba zastrašování. Saint Bérainův kůň byl poděšen křikem a nečekaně vyhodil. Jeho jezdec byl vyhozen ze sedla a smělým obloukem dopadl přímo do středu černochů. Řev zesílil a zdálo se, že se vrhnou na našeho přítele, když…
… když slečna Mornasová pobídla koně a odvážně vjela mezi černochy. Jejich pozornost se odvrátila od nešťastného Agénora k ní. Obklopili ji, v záři pochodní se zaleskly oštěpy…
„Manto!“ křičí na útočníky. „Nte a be suba!“ (Ticho! Jsem kouzelnice.)
Zároveň vyňala ze sedelní brašny elektrickou svítilnu a střídavě ji rozsvěcovala a zhasínala, aby dokázala, že má v moci světlo a blesk.

Kůň nečekaně vyhodil a jeho jezdec byl vyhozen ze sedla
Řev se okamžitě utišil a kruh černochů se od ní vzdálil do přeuctivé vzdálenosti. Jen náčelník Pintie-Ba postoupil o několik kroků. Bylo jasné, že se připravuje na velkou řeč. Mluvit je asi nemoc všech náčelníků a vůdců. Ale slečna Mornasová mu pokynem ruky nařídila, aby mlčel. Chtěla se asi dřív přesvědčit, co se stalo Saint Bérainovi.
Podle zjištění doktora Chattonnaye, který vstoupil do kruhu černochů stejně klidně, jako kdyby navštívil klienta v městském pokoji, byl nešťastný jezdec skutečně raněn. Dokonce krvácel. Zranění však nebylo těžké. Jen padl tak nešťastně, že se mu špičatý kámen zabodl do sedací části těla. Zranění lehké, ale…
… ale musil jsem si připomenout věštbu kankanského čaroděje. Jedna z jeho předpovědí se skutečně splnila. Splní se i ostatní? Mráz mi přeběhl po zádech, když jsem pomyslil na své články.
Zatím doktor Chattonnay vymyl Agénorovi ránu a sešíval ji. Černoši pozorovali jeho počínání s vyvalenýma očima.
Teď slečna Mornasová pokynula náčelníkovi, že může mluvit. Náčelník se před ní uklonil a ptal se, proč je tubab – tím myslil Saint Béraina – přepadl s puškou. Slečna Mornasová odmítla jeho tvrzení a smála se. Náčelník ukázal na skříňku, kterou Saint Bérain stále nosí na rameni. Slečna Mornasová vysvětlila, k čemu ta skříňka je, ale černoch nechápal. Bylo třeba názorného poučení. Slečna Mornasová odstranila obal schránky a otevřela ji. Objevil se její obsah. Udice, samé udice.
Oči náčelníkovy zajiskřily víc než lesklý obsah skříňky. Natáhl ruce po skříňce, chce ji, prosí, domáhá se jí. Saint Bérain se brání.
Slečna Mornasová chce zajistit mír, ale marně přemlouvá strýce-synovce. Pak se rozzlobí.
„Synovče!“ praví přísně a opět rozsvěcuje elektrickou svítilničku.
Synovec měkne a odevzdává skříňku do žádostivých rukou náčelníka, který svůj úspěch přičítá moci kouzelnice a děsu jejích blesků.
Chytne skříňku a dává se do zběsilého křepčení. Jeho poddaní odhazují zbraně a křepčí s ním. My se na vše jen díváme.
Konečně je náčelník dostatečně unaven. Předstupuje před nás a mluví. Zdá se mi, že říká, že můžeme jeho vesnici pokládat za svou a že zítra bude na naši počest veliká slavnost.
Kapitán Marcenay neměl námitek, abychom zašli do vesnice, a tak příštího dne ráno jsme se vydali na slavnostní návštěvu.
Ach drazí, to vám byla nádhera! Chuti mohou být rozličné, ale já jsem po té návštěvě ztratil na několik dní chuť vůbec.
Nejdříve jsme šli do náčelníkova „paláce“. Byla to skupina chatrčí uprostřed vesnice, obklopujících ústřední hnojiště, což nijak nepřispívalo k libé vůni vzduchu kolem. Chatrče byly uplácány z hlíny a vně natřeny popelem. Ale ten vnitřek! Dvůr, o němž jsem již řekl, že to bylo jakési ústřední hnojiště, sloužil zároveň za ohradu pro dobytek. Chaty byly vlastně sklepy, neboť se do nich sestupovalo. Ale nedoporučuji nikomu, aby tam vstoupil. Musil by zápasit o dech a zároveň bojovat o vstup s kozami, slepicemi a jinou domácí havětí, která žije se svými pány ve společné domácnosti.
Po tomto popisu „paláce“ si snadno můžete představit, jak vyhlížejí příbytky obyčejných občanů. Jsou to zemní díry, které se hemží krysami, ještěrkami, stonožkami, švábý – a jsou zamořeny všemožnou nečistotou, z níž vychází ohavný puch. Rozhodně rozkošné místo k pobytu!
Slavnostní přijetí se konalo v „paláci“. Záleželo v tom, že jsme přinesli náčelníkovi dary a oplátkou dostali zaříznutou slepici. To je zde dar tradiční a znamená, že návštěvník je vítán jako přítel. Naše dárky nestály také za mnoho. Byly to staré pistole na křesadlo, zámky bez klíčů, kousky látky a trochu špendlíků a jehel.
Náčelník byl našimi dary nadšen. Pokynul, aby hudebníci spustili tuš, a oni okamžitě začali hrát – v běhu. Dali se do běhu vesnicí, jedni hráli na bodoto, trubku z antilopího rohu, druzí na buxon, roh ze sloního klu, další na tabalo, jak se zde nazývá buben. Buben nesli dva muži a třetí do něho mlátil kyjem.
Bobosové při těchto zvucích vylézali z chatrčí a shromažďovali se na hlavní návsi. Slavnost začala.
Nejprve se objevil jakýsi domorodý kašpárek, kterému zde říkají mokho misiku. Dal se do tance a přepodivně přitom kroutil celým tělem. Byl oblečen v šat z červené látky a jeho čepice byla ozdobena dlouhým kravským ohonem. Obličej měl zakryt kusem hadru a na ramenou nesl pytel naplněný nějakými chřestícími předměty. Každý jeho pohyb rozeznívál zvonky a rolničky, které měl na zápěstích a kolem kolníků. Tančil v širokém kruhu a kravským ohonem šimral diváky na obličejích.
Když skončil své vystoupení, jež zřejmě bavilo náčelníka i jeho poddané, byl odměněn dlouhotrvajícím ječivým řevem. Myslím, že to řvaní asi nahrazovalo náš bouřlivý potlesk.
Abych nezapomněl: Náčelník Pintie-Ba měl nad hlavou slunečník, bohatě zdobený amulety. Slunce nesvítilo a náčelník ho vlastně nepotřeboval. Jenže v Africe je slunečník odznakem moci. Nemá-li jej náčelník nad hlavou, neznamená

pranic.
Slunečník nad náčelníkovou hlavou se pozdvihl, řev rázem ustal a začal vlastní slavnostní tanec. Muži, ženy i děti utvořili kruh, do kterého vběhly dvě tanečnice, za doprovodu bubnů se několikrát otočily na patách a pak do sebe prudce vrazily. Ale ne boky, nýbrž zadky, a náraz byl tak prudký, že jedna z tanečnic vylétla z kruhu.
Dvojice byla vystřídána jinou a tak to šlo dál a dál, až se náčelníkův slunečník zase pozvedl. To bylo znamení k tanci hromadnému. Kruh se rozplynul a všichni přítomní se dali do zuřivého křepčení, proti němuž i pověstný Kankan je strašně poklidný tanec.
Slavnost byla zakončena průvodem. Za pronikavého zvuku trub a rákosových píšťal, které se snažily přehlušit hřímání bubnů, prošlo obyvatelstvo vesnicí a vrátilo se na hlavní náves.
Tam zatím už začaly přípravy na slavnostní hostinu. Od stromu ke stromu byly nataženy provazy a ohraničily přibližně čtvercový prostor, do kterého ženy a děti nosily dříví. Muži přinesli tucet zabitých skopců a jejich maso rozřezali na pruhy. Ženy ty pruhy rozvěsily na provazy a pak bylo pod masem zapáleno dříví.
Když Pintie-Ba usoudil, že maso už bude dost upečené, dal znamení. Všichni černoši se vrhli na polosyrové a někde ještě krvavé pruhy, strhávali je z provazů a rvali a drtili zuby. Byla to hrozná podívaná.
Slečna Mornasová podezřele zbledla. „To je hnus!“ řekla.
„Ano, drahé dítě,“ odpověděl jí doktor Chattonnay, „ale nezapomeňte, že jídlo je jediným potěšením těchto ubohých bytostí, které se málokdy najedí dosyta.“
Byla to pravda, ale my jsme se vrátili do stanů zhnusení. Slavnost zatím pokračovala a protáhla se až do rána, jak nám to prozrazoval křik doléhající až ke stanům.
2. února. – Jsme stále ještě v Kokoru, kde nás zdržuje poranění Saint Bérainovo. Strýc-synovec si ještě nemůže sednout na koně.
3. února. – Stále v Kokoru. Nudím se. Všichni se nudí.
4. února v šest hodin ráno. – Konečně odjíždíme!
Týž den večer. – Z odjezdu sešlo. Jsme stále ještě v Kokoru. Ráno jsme se slavnostně rozloučili s hostiteli a přijali mnohá přání šťastné další cesty. Saint Bérain se při těchto přáních jen bolestně ušklíbal.
Náš šik se hnul. Hnul se, ale nedostal se daleko. Teď je to horší než před Kokorem. To už není jen pohodlnost, nýbrž zřejmá zlovůle. Každou chvíli se některý z nosičů zastavil a všichni na něj musili čekat. Pak zase spadl náklad z osla a musil být připevněn. Tak to šlo stále. Do deseti hodin jsme neurazili ani šest kilometrů.
Obdivuji rozvážnou trpělivost kapitána Marcenaye. Nic ho neunaví, nic ho nedokáže vyšinout z klidu. Jen klidem bojuje proti zlé vůli.
A vrchol všeho! Po denní přestávce Morilliré náhle prohlašuje, že se zmýlil v cestě. Dotazuji se obou průvodců slečny Mornasové. Čumuki mluví jako Morilliré, kdežto Tongané říká, že jdeme správně. Komu věřit?
Po dlouhém váhání a dohovoru se pan Barsac přiklání k mínění většiny. Vracíme se.
A teď se stal div. Radost se podívat, jak rychle postupujeme. Nosiči už nejsou unaveni a náklady jako by se držely na hřbetech oslů vlastní silou. Za hodinu jsme ušli vzdálenost, na kterou jsme potřebovali čtyři hodiny v opačném směru. A teď tábořímе tam, odkud jsme ráno vyjeli.
6. února. – Včera jsme se dali na pochod znova, a to bez nesnází a napodiv touže cestou, která včera byla špatná. Morilliré prý po zralé úvaze zjistil, že se včera zmýlil. Čumuki mu opět přizvukuje a já začínám věřit, že ti dva táhnou za jeden provaz a že pracují proti nám.
Po celou dobu si ani jeden nosič nestěžoval na únavu, ani se neuvolnil náklad. Zato se objevilo něco mnohem vážnějšího. Za pochodu padl osel. Chtěli ho zvednout, ale zvíře bylo mrtvé. Mohla to být smrt přirozená, avšak já jsem si vzpomněl na dung-kono a jiné jedy této tajemné pevniny. Neřekl jsem nikomu nic. Náklad padlého osla byl rozdělen na jeho druhy a šli jsme dál.
Po denní zastávce jsme zjistili, že chybí jeden nosič. Co se s ním stalo? Záhada!
Kapitán Marcenay usoudil, že zběhl. A to je nakažlivé. Jestliže nám utečou nosiči a oslaři, jsme hotovi. Proto asi kapitán zpřísnil dozor. Jsme nuceni jít v řadách a vojíni nedovolují nikomu vzdálit se. Kázeň je věc nepohodlná, ale v naší situaci nutná.
Večer nové překvapení. Několik černochů se opilo. Čím? Kde si mohli opatřit kořalku?
Kapitán Marcenay pečlivě rozdělil hlídky a pak přišel k panu Barsacovi, u kterého jsme byli na návštěvě i my. Chtěl se poradit, a tak jsme se stali jakousi válečnou radou. Vyslechli jsme jeho názor na události posledních dnů i jeho návrh, jak jim čelit: podrobit Morillirého křížovému výslechu a nosiče donutit k poslušnosti i násilím.
Pan Barsac s jeho návrhem nesouhlasil. Vyslýchat Morillirého by znamenalo prozradit, že mu začínáme nedůvěřovat. Nemáme proti němu žádný důkaz a nemůžeme uvést ani důvod, pro který by nás měl zrazovat. Stačí, když „vše popře, a my mu musíme uvěřit. Také černochy nemůžeme nutit k pochodu násilím. Prostě si lehnou, a co pak? Postřílet je přece nemůžeme.

krajů, kterými jdeme, a je výborný pozorovatel. Jsem přesvědčen, že o výpravě a jejím úkolu má přesně stejný názor jako já a že tu mou pravdu objevil dávno přede mnou. Je nám přidělen jako lékař, ale proč nebyli přiděleni lékaři dva, když se vědělo, že výprava se cestou rozdělí? To se dá vysvětlit jen jedním způsobem: Doktor Chattonnay dostal příkaz, aby prostudoval zdravotní poměry krajů, jimiž výprava půjde. Až k Sikassu jsou zdravotní poměry dobré a známé. Má-li podat sněmovně přesnou zprávu, musí co nejdál za Sikasso. A Chattonnay je nejen přesnost sama, je to zároveň humanista, lidumil. Proto také chce jít co nejdál za Sikasso a šel by i bez příkazu, když už tady jednou je. Ostatně mu na tom málo záleží, kde je a kam jde. Vždyť je to starý mládenec a říká, že nemá nikoho na světě.
Zbývá ještě pan Poncin. Od rána do večera si dělá poznámky a přitom je mlčenlivý jako sfinga. Vsadil bych se, že od

našeho odjezdu z Conakry nepronesl více než deset slov. Mohlo by se říci, že ten člověk je hádanka. Ovšem jen pro někoho, ne pro mne. Já v něm vidím ouřadu, který se snaží podle svých možností splnit to, co mu bylo nařízeno. Jinak je mu všechno jedno.
Pana Barsaca jsem se pokoušel vyzpovídat, jak si představuje výsledek výpravy, už hned za Kankanem. Jenže Barsac je na novináře zvyklý. Rozpovídal se doširoka, ale za každým ano následovalo vzápětí jedno ne. Mohl jsem si z jeho řeči prostě vybrat cokoliv.
7. února. – Zažili jsme velmi neklidnou noc a jejím výsledkem je, že na další cestu se nevydáme ráno, nýbrž až pozdě odpoledne. Ale všechno hezky po pořádku. Nakonec dojdu k závěru, že i roztržitost může být někdy prospěšná.
Včera jsme se rozhodli, že Morilliréhо budeme nenápadně střežit. Smluvili jsme se, že ho budeme hlídat střídavě sami bez pomoci vojínů. Protože je nás šest – slečnu Mornasovou počítáme podle jejího přání za muže –, není to nesnadné. Rozdělili jsme si noc od devíti večer do pěti hodin ráno na šest stejných dílů a losovali jsme o hlídky. Byli jsme vylosováni v tomto pořádku: slečna Mornasová, Barsac, Marcenay, já, Saint Bérain a Poncin.
V jednu hodinu po půlnoci přišla řada na mne. Střídal jsem kapitána. Hlásil, že je vše v pořádku, a ukazoval na Morilliréhо, který spal nedaleko zavinut do pokrývky. Měsíc v úplňku jasně ozařoval jeho čapku.
Nic neobvyklého se nestalo ani za mé hlídky. Morilliré stále spal, a tak pevně, že vůbec nezměnil polohu. Jen v půl druhé se mi zdálo, že zase slyším šupot, který nás vyděsil při našem příchodu do Kankanu. Zase se ozýval kdesi na východě, ale byl tak vzdálený a slabý, že jsem si nebyl jist, zda opravdu něco slyším.
Po půl třetí jsem předal hlídku Saint Bérainovi a šel jsem si lehnout. Nedokázal jsem však přivolat zpět přerušený spánek. Nakonec jsem se podrobil nutnosti, vstal jsem a vyšel, abych zbytek noci prochodil. A v té chvíli jsem zaslechl – tak slabě, že to mohl být jen dojem – zase týž šupot jako před chvílí. Chtěl jsem se přesvědčit a zbystřil jsem sluch. Neslyšel jsem už nic nebo jen něco velmi nezřetelného. Vítr vál směrem na východ. Musil jsem se smířit s nejistotou.
Napadlo mě vyhledat Saint Béraina a dělat mu společníka při jeho hlídce. Ale jaké překvapení! Nebyl na svém místě. Strýc-synovec asi zapomněl na hlídku a zaměstnává se něčím jiným. Jen když Morilliré toho nevyužil a neopustil nás bez rozloučení.
Přesvědčuji se. Morilliré blaženě spí, stále ve stejné poloze. Uspokojen jsem se rozhodl, že Saint Béraina najdu. Nebylo to nesnadné. Nedaleko našeho tábora byla řeka. A skutečně uprostřed vody jsem spatřil temný stín.
Přidušeně jsem zavolal: „Hej! Saint Béraine!“ „Tady!“ odpověděl stín. „Co tam děláte?“ „Pytlačím, příteli!“
Pytláci v srdci Afriky, kde dosud nikdo nesepsal rybářské předpisy a nezavedl rybářské lístky? Proto jsem se zeptal: „Pytlačíte?… Co tím myslíte?“
„To, co říkám… Lovím v noci do sítě a to je zakázáno.“ „A co Morilliré?“
„Hrom do toho!“ ozvalo se z řeky a pak bylo slyšet prudké šplouchání. Na břeh vyskočil strýc Agénor, zmáčený až k pasu.
Rozběhl se k místu, kde spal Morilliré. Já za ním a slyšel jsem, jak si oddychl, když zjistil, že Morilliré spí. „Ale nahnal jste mi…“
Chtěl asi říci strachu, jenže nedořekl. Od řeky, kterou jsme před chvílí opustili, se ozval mocný hluk. Dali jsme se do běhu a u vody jsme spatřili, že v Bérainově síti se zmítá něco velkého, černého.
„Chytil se mi černoch,“ zasmál se Saint Bérain a začal se brodit k síti. i Vyprostil černocha a vytáhl ho na břeh. Zároveň jsme se oba naklonili nad černé tělo, abychom se přesvědčili, zda zachráněný dýchá. A oba zároveň jsme vykřikli: „Morilliré!“
Byl to opravdu on. Morilliré docela nahý, celý mokrý a zpola utopený. Je jasné, že náš průvodce opustil tábor, přebrodil nebo přeplaval řeku a kdesi se potuloval. Při návratu se zamotal do sítě, na kterou Saint Bérain prozřetelně zapomněl. Bez roztržitosti našeho zapomnětlivce by byly zrádcovy toulky zůstaly věčným tajemstvím.
A náhle mě napadlo: Co ten druhý Morilliré, který tak pokojně spí v záři měsíce?
Běžel jsem ke spáči, sklonil se a chtěl jsem jím zatřást. Mohl jsem to tušit: Zůstal mi v ruce kus dřeva, na který byl navlečen plášť a na jehož konec byla nasazena čapka. Plášť a čapka se smekly na hromádku.
Tentokrát jsme však ptáčka chytili při činu a bude musit vysvětlovat!
Vrátil jsem se k Saint Bérainovi a k jeho úlovku. Zdálo se, že černoch se jen těžce probírá k vědomí.
Opravdu se to jen zdálo, protože Morilliré najednou vyskočil a chtěl se rozběhnout k řece, snad aby se znova vykoupal.
Nepočítal však se svým strážcem. Saint Bérainova ruka se sevřela kolem jeho zápěstí. Černoch se marně namáhal vyprostit se z jeho pevného stisku. Saint Bérain se nezdá, ale je silný. Netrvalo ani minutu a Morilliré byl sražen na kolena. Přitom-mu něco vypadlo z ruky.
Shýbl jsem se a sebral ten předmět. Naneštěstí jsme v té chvíli nedávali na zajatce pozor. Morilliré se v zoufalém úsilí vyprostil, vrhl se na mne a vyrval mi nález, který okamžitě zmizel v jeho ústech.
Saint Bérain zaklel a znova pevně sevřel černochovu paži. Já mu stiskl krk a tak jsem mu zabránil předmět spolknout. Musil jej vydat, ale vydal jen polovinu. Ocelové zuby černochovy přece jen dokázaly předmět překousnout a jeho polovina teď už byla v Morilliréově žaludku.
„Držte dobře toho zrádce!“ vybídl jsem Saint Béraina a prohlížel jsem svou kořist.
Byl to kus papíru, na kterém bylo něco napsáno.
Znova jsem Saint Béraina vyzval, aby Morilliréhо nepouštěl, a rozběhl jsem se za kapitánem Marcenayem. Kapitán nařídil Morilliréhо spoutat a uložit do stanu, u něhož postavil čtyřčlennou stráž. Pak jsme šli do kapitánova stanu a já jen hořel touhou dovědět se co nejdřív, co je na lom listu papíru.
V záři svítilny jsme zjistili, že dopis je psán arabsky. Kapitán zná arabsky tolik, že by mohl písmo přečíst, kdyby bylo čitelnější a slova úplná. Takto je to však i pro něho rébus, který nelze rozluštit při slabém světle svítilny. Musíme

vyčkat dne.
Ale ráno jsme zjistili, že ani za denního světla nebudeme mít velký úspěch. Lepší bylo donutit Morilliréhо k přiznání. Teď už nebude moci tvrdit, že se z tábora nevzdálil.
Šli jsme ke stanu, kde byl uvězněn. Vstoupili jsme. Na prahu jsme zůstali ohromeni stát. Stan byl prázdný a jen v koutě se válela vězňova pouta.
Na vyšší rozkaz (Ze zápisníku A. Florence)
Téhož dne. – Před chvílí jsem musil přestat psát, protože mě volal kapitán Marcenay. Teď pokračuji.
Stan byl prázdný a jen pouta se válela na zemi. Kapitán vyslýchal strážce, ale ti byli překvapeni stejně jako my. Všichni potvrdili a vzájemně si dosvědčili, že žádný z nich ani na chvíli neopustil své stanoviště. Ve stanu prý bylo stále ticho. Je to opravdu nepochopitelné.
Prohlédli jsme stan podrobněji a zjistili, že na jeho vrcholu je protržen otvor dost široký, aby jím mohl proklouznout člověk. Nad otvor se skláněla silná větev bavlníku. Okamžitě jsme pochopili, co se stalo.
Morilliré se nějak dokázal zbavit pout, po střední stanové podpěře se vyšplhal do výše, protrhl plátno a po větvi se dostal do koruny stromu.
Pronásledovat ho nemůžeme. Má nejméně hodinový náskok a dávno se ztratil ve stepi. Musili bychom mít psy.
V tom jsme se všichni shodli a musili jsme se smířit s nenapravitelným.Marcenay dal strhnout stan, který nedokázal zadržet zrádce. Strážcům pohrozil přísným trestem, jestliže prozradí, co se v noci přihodilo. Pak odešel do svého stanu a vrhl se na záhadné sdělení.
Do stanu jsem se vrátil i já, abych pokračoval v poznámkách do zápisníku. Saint Bérain byl někde pryč. Asi už vše pověděl našim druhům, jestliže na to ovšem nezapomněl.
Nepsal jsem ani hodinu, když pro mne poslal Marcenay, abych přišel do Barsacova stanu. Byli tam už všichni Evropané a jejich tváře prozrazovaly překvapení a údiv. Mluvilo se o Morillirém a o jeho zradě. Pro koho pracoval? Za chvíli se to snad dovíme, neboť kapitán rozluštil zabavený kus dopisu.
„Arabské písmo," vysvětloval kapitán, „se píše zprava doleva, ale je tu prostředek, jak si pomoci. Stačí pozorovat písmo proti světlu ze zadní strany papíru. Zahrál jsem si s tímto rébusem a něco jsem zjistil."
Podal nám papír, na kterém byla napsána latinkou následující slova:
mansa a man nini tubabul
memu nimbé mando kafa
batake manaéta sofa
a okata. Batu
i a ka folo mansa a bé
Papír šel z ruky do ruky, ale nikdo mu nerozuměl. Jen na slečně Mornasové bylo vidět zájem, který prozrazoval, že jí něco říkají alespoň některá slova.
Kapitán Marcenay zatím už začal vysvětlovat:
„Slovo tubabul není úplné. Mělo tam asi být tubabulengo, což znamená Evropany, přesně červené Evropany. Neúplné je také slovo kafa. Snad to má být kafama, což znamená ještě. Ostatní slova dávají smysl bez doplňování. Nebudu zbytečně vykládat a řeknu rovnou, co jsem z papíru vyčetl… Pán nebo snad také král nechce, aby Evropani… protože stále postupují… Dopis přivede vojáky… Rozkáže, poslechni… Začal jsi… Pán jest…"
Obličeje všech se ještě víc prodloužily. Tenhle výklad jim nic neříkal.
Marcenay zatím pokračoval:
„Z toho, co se dosud přihodilo, můžeme bezpečně usoudit, že Morilliré pracoval proti nám v žoldu nějakého pána, snad černošského krále, který si nepřeje, abychom vnikli do kraje jím ovládaného. Pokusil se nás zadržet, ale my stále postupujeme. Proto nějaký dopis má přivést vojáky… Konec je rozkaz pro Morilliréhо… Celkem je zachráněný útržek málo obsažný. Jak se postupovalo, abychom se vzdali další cesty, je nám všem známo. Jenom ta zmínka o vojácích je hádankou. Je však dobře možné, že pán, kterému Morilliré slouží, si dokázal vybudovat i jakousi armádu. To, že se mu podařilo vpašovat nám v Conakry svého člověka jako průvodce, je důkaz, že jeho vliv sahá i do správních úřadů, že tam má své pomahače. Proto považuji naši situaci za dosti vážnou."
„Věc musíme brát vážně, to ano," ozval se pan Barsac, „ale nesmíme ji zveličovat. Toho neznámého protivníka se příliš bát nemusíme. Prostředky, kterých proti nám užil, jsou vcelku dětinské. Kdyby byl tak mocný, jak soudí kapitán Marcenay, už dávno by proti nám užil něčeho účinnějšího. Krátce, musíme být rozumní a nepodlehnout rozčilení."
Všichni souhlasili s Barsacovým míněním, což mě ani příliš nepřekvapovalo. Spíše jsem se divil, proč se Barsac nechopil této příležitosti, aby zakončil naši cestu, jejíž zbytečnost je už víc než zřejmá.
Ale jeho rozhodnutí bylo přijato, a tak zbývalo jen opatřit si náhradu za Morillirého. Slečna Mornasová nám nabídla Čumukiho a Tonganého, kteří zdejší kraj znají, nebo alespoň by znát měli, jak řekla. Pan Barsac rozhodl, že si s oběma promluví, a dal je zavolat.
Čumuki se mi moc nelíbí. Říká, že s ním můžeme počítat, ale zdá se, že svá slova nemyslí upřímně. Ani jednou se mi nepodařilo zachytit jeho přímý pohled. Jsem přesvědčen, že ten člověk lže a pomýšlí na zradu. Domnívám se, že není lepší než Morilliré.
Tongané je jeho pravý opak. Má přímý pohled a pevný hlas. Říká, že zná zdejší kraje dokonale a že nás povede tam, kam si budeme přát. Rovněž ujišťuje, že se dokáže dohodnout s oslaři a s nosiči. Působí na mne dobrým dojmem a já si říkám, že budu důvěřovat Tonganému a že se budu mít na pozoru před Čumukim. Tomu rozhodně už nesvěřím žádný ze svých článků k odeslání.
Oba nově ustanovení průvodci odešli promluvit s nosiči a s oslaři. Podle úmluvy jim měli říci, že Morilliré byl sežrán krokodýlem a že oni teď budou poroučet místo něho.

Změna nevyvolala u domorodců ani souhlas, ani protest. 9. února. – Morilliré tu už není, ale celkem se nic nezměnilo. Nepostupujeme o mnoho rychleji. Oba noví průvodci se spolu stále hádají, kterým směrem se brát. Já ze zásady hlasuji vždy pro názor Tonganéův a zkušenost mí už dokázala, že jednám správně. Zvítězí-li u většiny názor Čumukiho, pak určitě v prvé vesnici, do které přijdeme, se bezpečně prokáže, že se mýlil. Musíme odbočovat a často po neschůdných stezkách, abychom se doslali do správného směru.
Někdy se hádka obou černochů protáhne tak, že zatím nastane doba velkého žáru a my musíme zůstat tam, kde právě jsme. Za takových poměrů cesta ovšem neubíhá. Za půl třetího dne jsme postoupili o třicet kilometrů, a to je málo. Jdeme stále údolím, do kterého jsme se dostali za Kokorem. Teď se značně rozšířilo a hory máme pouze po pravici, totiž jižním směrem. Cesta je poměrně snadná, až na to stálé přecházení řek, většinou brody a jen málokdy po primitivních mostech. Přitom se zdejší řeky hemží krokodýly.
11. února. – Dnes jsme se zase octli mezi obdělávanými poli, což znamená blízkost vesnice. Pole jsou dobře udržována, ale mnohde je úroda zničena termity. Termiti, zvaní jinak také všekazi, jsou velcí mravenci. Stavějí si obydlí ve tvaru homolí, dosahujících často výše dospělého člověka. Na počátku období dešťů část všekazů opouští mraveniště a napadá vesnice. Obydlí domorodců jimi bývají přímo zaplavena. Ale člověk dovede využít ve svůj prospěch vše. I všekazy. Pro černochy je přílet okřídlených mravenců znamením k svátkům a hodům. Všude planou hranice. Termiti jsou vábeni jejich jasem jako každý jiný hmyz. Žár jim spaluje křídla, mravenci padají k zemi. Zeny a děti je sbírají a smaží na rostlinném másle. Všekazů je nepřeberné množství a domorodci se cpou a cpou… Po dobrém jídle se chce pít, a tak černoši v té době skoro nevycházejí z opilosti.
Vesnici, kterou nám ohlásila obdělaná pole, jsme spatřili po osmé hodině ráno. Jmenuje se Boma. Právě když jsme k ní docházeli, potkali jsme průvod „duů“, kteří šli v procesí do polí, aby z nich vyhnali zlé duchy a vyprosili si déšť. „Du“ byli oblečeni v kazajky pošité palmovými a konopnými vlákny a měli čepice zdobené na vrcholku kousky červeného dřeva. Čepice jim sahaly až pod bradu a byly v nich vystřiženy jen dva otvory pro oči. Byly to tedy jakési masky.
„Du“ šli tanečním krokem a byli doprovázeni zevlouny a mládeží. Odháněli je „posvátnými“ holemi, které jsou odznakem jejich hodnosti. U každé chaty se zastavovali a přijímali pohoštění prosným pivem a palmovým vínem. To vysvětlovalo, proč ten jejich taneční krok byl tak vratký.
Došli jsme k Bomě a zastavili se. Čumuki licoměrně vykládal kapitánu Marcenayovi, že nosiči jsou příliš unaveni a že si přejí zůstat v Bomě celý den.
Ačkoli Tongané dělal za zády svého černého druha posunky nesouhlasu, kapitán se tvářil, že nic nepozoruje, a svolil. Dokonce řekl, že zastávka zde byla už dříve plánována. Tongané vysoko pozvedal paže a cosi rozhořčeně vykládal naší Malik.
Využili jsme nečekané zastávky a vystoupili do vesnice, abychom si ji prohlédli. Opravdu vystoupili, neboť to byla docela jiná vesnice, než jaké jsme viděli dřív. Hned za bránou se musilo na střechu prvé chaty a po střechách od střechy ke střeše až na náves, kde bylo sídlo náčelníka Dugutigiho.
Dugutigi byl starý černoch a měl velký knír, který by byl ozdobou i pro dělesloužícího poddůstojníka. Kouřil z dlouhé měděné dýmky, v níž udržoval oheň ohyzdný černoušek.
Náčelník nás srdečně přijal a nabídl nám pohostinství. My mu zase dali několik menších dárků, z kterých měl velkou radost. Pak jsme se procházeli vesnicí.
Na návsi pod širou oblohou holil a střihal kočovný lazebník. Jeho tovaryši zatím střihali zákazníkům nehty na rukou a na nohou. Za oholení se platily čtyři penízky, ale s podmínkou, že zákazník musí dostat ostřihané nehty. Každý je hned zahrabával do země. Marně jsem se ptal, proč se to tak dělá. Snad si můj tlumočník s domorodci dobře nerozuměl.
O kus dál zase domorodý lékař ošetřoval nemocného. Dívali jsme se na jeho počínání z dálky. Nemocný byl vyhublý muž se zapadlýma očima a třásl se horečkou. Lékař ho položil na zem a uprostřed kruhu zvědavců mu bílil tváře rozředěným popelem. Potom se dal do šíleného tance kolem nemocného a vyrážel divoké výkřiky. Když se hodně unavil, sklonil se nad nemocným, třel mu prsa a nakonec mu vítězoslavně ukázal kus kosti, o kterém předstíral, že mu ho vytáhl z těla. Po tomto zákroku nemocný vstal, prohlásil, že je mu už dobře, a odešel.
Ale víra nemocného asi nebyla trvalá. Když se setmělo, přišel do našeho tábora a prosil o pomoc bílého kouzelníka. Doktor Chattonnay mu po krátké prohlídce dal dávku chininu. Černoch neskrblil díky, avšak potřásal hlavou na důkaz, že nevěří léku, který nebyl provázen zaříkáváním a křepčením.
12. února. – Dnes se nám vede stejně jako včera, ba hůře. Včera jsme ušli alespoň kousek cesty, kdežto dnes jsme zůstali trčet na místě.
Když jsme se seřadili k dalšímu pochodu, přiběhl k nám nemocný ze včerejška. Vedlo se mu o tolik lip, že si přál znova poděkovat doktorovi. Náš lékař mu dal ještě několik chininových prášků a poučil ho, jak je užívat.
Této zastávky využil Čumuki, aby oznámil kapitánu Marcenayovi stejnými slovy totéž, co mu hlásil včera. Ku podivu nás všech kapitán opět žádosti vyhověl, ale tentokrát s podmínkou, že zítra urazíme nejméně dvacet kilometrů. Kapitán mluvil tak hlasitě, aby to každý slyšel a černoši vzali na vědomí, že teď zavládne přísná kázeň. Není však jisté, zda rozhodná slova na nosiče a oslaře zapůsobila. Nikdo sice nic nenamítal, ale všichni se obrátili ke kapitánovi zády a mezi sebou vyměňovali kradmé pohledy.
Téhož dne v jedenáct hodin večer. – Krátce před šestou hodinou, tedy ještě za světla, jsme zaslechli opět ten šupot, který se poprvé ozval u Kankanu a který jsem domněle postřehl i onoho večera, kdy došlo k příhodě s Morillirém. Hluk se ozýval zase od východu. Byl dost slabý, ale přece natolik silný, že nemohlo jít o omyl. Také jsem jej nezaslechl jen já. Všichni zdvihali hlavy k obloze a mezi domorodci se projevovaly známky hrůzy a strachu.

Potom se dal do šíleného tance kolem nemocného

Jak jsem řekl, byl ještě den, a přece jsme nic neviděli. Obloha byla pustá na všech stranách. V rozhledu směrem k

východu nám však bránil značně vysoký vrch. Rozběhl jsem se k němu.
Zatímco jsem vystupoval nahoru, hluk sílil, dosáhl maxima a rázem ustal. Když jsem se dostal na vrchol pahorku, neslyšel jsem už žádný zvuk. Zato mi nic nebránilo v rozhledu. Přede mnou se táhlo moře travin až k obzoru. Rozhlížím se, napínám zrak. Marně, nikde nic.
Na pahorku jsem zůstal až do chvíle, kdy se na kraj začala snášet noc. Měsíc měl dnes vyjít o hodně později, a proto nemělo smysl zůstávat tam déle. Začal jsem sestupovat.
Nedostal jsem se ani do polovice úbočí, když se hluk ozval znova. Náhle tu byl, sílil a pak jako by se vzdaloval k východu. Zvolna slábl a potom rázem umlkl.
Když jsem ulehl ke spánku ve svém stanu, marně jsem se snažil usnout. Ale stejně marně jsem přemýšlel, co může působit ten podivný šupot.
13. února. – Dnes od rána až do večerního odpočinku šlo všechno jako na drátkách. Těch dvacet kilometrů jsme doopravdy ušli. Vlastně víc, dvaadvacet. Černoši už se uložili tu i tam ke spánku a stejně tak i vojíni oddílu, pokud neměli strážní službu. Na jednom konci tábora kapitán Marcenay rozmlouval se slečnou Mornasovou, na druhém se Tongané bavil s Malik.
Nemám v úmyslu rušit žádnou z obou dvojic. Ostatní jsou už ve stanech a nezbývá mi než se řídit jejich příkladem.
14. února. – Dnes ráno událost za událostí! Když jsme se seřadili k další cestě, chyběl v čele průvodu Čumuki. Marně jsme ho hledali, marně se vojíni rozjeli daleko po okolí. Čumuki nikde, Čumuki zmizel. Řekl jsem si, že to zrovna není žádná velká škoda, ale na další cestu jsme se vydali teprve po hodinovém zdržení.
Postupovali jsme asi hodinu, když jsme si všimli, že od západu nás dohání početná skupina jezdců. Kapitán Marcenay ji spatřil asi už o hodně dřív, protože jeho vojíni teď uzavírají náš průvod a mají karabiny viditelně na ramenou.
Je to zbytečné opatření. Brzy poznáváme francouzské stejnokroje a později zjišťujeme, že je to oddíl dvaceti pravidelných jízdních vojínů černé pleti, vedený poručíkem a dvěma poddůstojníky. Poručík má na sobě uniformu koloniální pěchoty.
Jeden z našich poddůstojníků je vyslán vstříc přijíždějícím, kteří také vysílají jednoho jezdce. Vyjednávači se setkají, promluví spolu několik slov a pak se s celým oddílem rozjíždějí k nám. Poručík zdraví a oslovuje kapitána:
„Kapitán Marcenay?“
„Ano, poručíku.“
„Lacour od 72. pluku koloniální pěchoty a teď velitel čety súdánských jezdců ve zvláštním poslání. Přijíždíme ze Sikassa, kam jsme se dostali za několik dní po vás, a spěcháme za vámi.“
A podává kapitánovi dopis.
Kapitán Marcenay jej přijímá, rozbaluje, čte. Jeho tvář vyjadřuje překvapení, rozčarování.
„Děkuji, poručíku. Vyrozumím vedoucího výpravy poslance Barsaca a pak projednáme další.“
Poručík zdraví a odchází k svému oddílu, který stojí pečlivě seřazen na několik kroků od nás. Kapitán jde k naší skupině.
„Mám pro vás překvapující zprávu, pane poslanče,“ hlásí tónem skoro služebním a dodává méně řízně, řekl bych lidsky: „Musím vás opustit.“
„Opustit nás?“
Není to však výkřik pana Barsaca, nýbrž slečny Mornasové. Je bledá a kouše se do rtů. Kdybych neznal její pevné nervy, obával bych se, že se rozpláče.
„Ale to je přece nesmysl, kapitáne,“ ozývá se teď i pan Barsac. „Něco takového, a právě teď!“
„Neodporuji,“ zdvořile odpovídá kapitán. „Ale je to skutečnost, je to rozkaz. Čtěte, prosím.“
Podává Barsacovi dopis, který mu přinesl poručík. Barsac jej čte, střídavě rudne a bledne. Pak nám dopis dává číst a bere nás za svědky neslýchané nestoudnosti.
Zařídil jsem to tak, abych dostal dopis jako poslední a mohl si jej opsat. Zde je jeho opis:
REPUBLIKA FRANCOUZSKÁ
Provincie senegalská, obvod Bamako
Kapitánu Pierru Marcenayovi
se nařizuje, aby se urychleně odebral se svým oddílem do Ségou-Sikora a odtud nigerskou cestou do Tombouctou, kde se přihlásí u velícího důstojníka.
Poručík Lacour od 72. pluku koloniální pěchoty dopraví tento rozkaz kapitánu Marcenayovi do Sikassa a bude s oddílem dvaceti súdánských dobrovolníků k službám poslanci Barsacovi, který vede zvláštní sněmovní výpravu do Nigerského ohbí. Tuto výpravu bude poručík Lacour se svým oddílem provázet podle dispozic poslance Barsaca až na místo určení.
Velitel plukovník obvodu Bamako
Saint Auban
Opisuji dopis a zároveň poslouchám, jak se pan Barsac zlobí.
„Kapitáne, řekněte mi jako voják,“ řádí, „je myslitelné dát nám průvodní oddíl pouhých dvaceti mužů teď, kdy začínáme narážet na skutečné nesnáze!“… Nabírá dech… „Pro mne to znamená nestoudnost, ne, to je slabé, sabotáž výpravy. Ale nenechám to tak. Až se vrátím do Paříže, tak se podíváme, co bude sněmovna říkat tomu, že s její výpravou někdo jednal s tak neodpovědnou lehkovážností!“
„Bohužel jsem voják, pane poslanče, a voják musí poslechnout rozkaz nadřízených bez odmluvy,“ mírní jeho výbuchy kapitán, aniž se pokouší zastírat, že jemu osobně také není rozkaz po chuti.
Kapitán odvádí Barsaca stranou, a to směrem ke mně. Teď slyším lip.
„Co když jde o rozkaz podvržený?“ namítá pan Barsac polohlasně.

„Ne, pane poslanče. Úřední pečeť na něm je pravá. Kromě toho jsem pod plukovníkem Saint Aubanem sloužil a jeho podpis znám.“ Kapitánův hlas je přesvědčivý, ale rozhodně neveselý.
Chápu Barsaca, má plně pravdu, a oceňuji ohleduplnost kapitána Marcenaye, který zařídil vše tak, aby nový velitel oddílu nezaslechl řádění poslancovo.
Barsac už mlčí. Kapitán pokračuje:
„Dovolte mi, pane poslanče, abych vám představil poručíka Lacoura a pak se s vámi všemi rozloučil.“
Pan Barsac zřejmě pochopil, co má kapitán na mysli slůvkem všemi. Svolává nás k sobě, zatímco Marcenay jde pro Lacoura.
Nastalo představování.
„Pane poručíku, jsou vám snad známy důvody, které byly podnětem vámi doručeného rozkazu?“ ptá se při představování Barsac Lacoura.
„Ovšem, pane poslanče. V okolí Tombouctou došlo k nepokojům. Je tam nutno zesílit posádku a plukovník sahá po tom, co je nejblíž.“
„A my?“ namítá Barsac. „Copak je rozumné zmenšit ochranný oddíl sněmovní výpravy na pouhých dvacet mužů?“
„To přece nemůže být na závadu,“ s úsměvem odpovídá poručík. „Zdejší kraj je úplně klidný.“
„Ale sám ministr kolonií ve sněmovně podal zprávu, že právě v tomhle kraji dochází v poslední době k znepokojujícím událostem.“
„To bylo, ovšem dnes to už dávno není pravda. To je stará historie a Paříž je daleko. Tam zprávy o vzdálených krajích obvykle dojdou s náležitým zpožděním.“
„Ale my sami jsme zažili…,“ nedává se přesvědčit Barsac a vypravuje o našich zkušenostech.
Zdá se, že na poručíka vyprávění mnoho nepůsobí. Úsměv na jeho tváři se mění v úsměv téměř ironický.
„Ale to jsou přece lapálie, pane poslanče,“ říká. „Kdyby vám někdo opravdu chtěl bránit v cestě, určitě by volil docela jiný způsob.“
Barsac už nic nenamítá. Přistupuje k nim kapitán.
„Dovolte mi, pane poslanče, abych se poroučel.“
„Proč ten spěch, kapitáne?“
„Povinnost,“ odpovídá kapitán. „Rozkaz je jasný. Mám se s oddílem dostat do Ségou-Sikora a do Tombouctou co nejrychleji.“
„Povinnost je povinnost,“ bručí Barsac a podává Marcenayovi ruku. „Buďte ujištěn, že vás bude provázet vzpomínka nás všech. Nikdo z nás nezapomene na společně prožité dny. Jsem jist, že mluvím za všechny, když vám vyjadřuji vděčnost za bdělou ochranu a za neochvějnou oddanost. A slibuji, že vděčnost vám vyjádří i naše sněmovna.“
„Děkuji, pane poslanče,“ odpovídá kapitán s dojetím v hlase.
A pak se po řadě loučí s každým z nás a naposled – samozřejmě – se slečnou Mornasovou. Pokukuji po nich, což jistě nikoho nepřekvapí. Rozloučení je však docela prosté.
„Na shledanou, slečno.“
„Na shledanou, kapitáne.“
A k tomu stisk rukou, vřelý, ale nijak dlouhý.
To bylo vše. Já jsem ovšem přesvědčen, že ta prostá slova „na shledanou“ mají váhu obapolného vzájemného slibu.
Tak to asi chápal i kapitán. Když se k nám naposled obrátil z koně, měl rozjasněnou tvář.
Povel, a Marcenayův oddíl se dává v klus. Díváme se za ním. Za několik minut se nám ztrácí z očí.
Osaměli jsme s poručíkem Lacourem, s jeho dvěma poddůstojníky a s dvaceti jezdci, o jejichž existenci jsme ještě před půlhodinou neměli ponětí. Vše se odehrálo tak rychle, že jsme všichni trochu zmateni. Musíme se vzchopit.
Já nabývám klidu hodně rychle a prohlížím si naše nové ochránce. Mám silný dojem, že se až příliš podobají lidem, s kterými se člověk nerad potkává někde v lese.
Nový oddíl (Ze zápisníku A. Florence)
14. února večer. – No, s těmihle lidmi bych se opravdu nerad setkal někde v lese nebo v pustině. A my teď s nimi v pustině jsme, a nekonečně horší je, že je to pustina africká. Naše situace mě však zároveň dráždí. Když člověk je si vědom, že mu hrozí nebezpečí, ale neví, kdy a jak se projeví, pak rozum musí být ve střehu. A to je dráždivé. V takových chvílích člověk žije opravdu intenzívně, a intenzívně žít, to znamená žít plně.
Vida, jak se dávám unášet vzrušením! Snad vidím lupiče tam, kde jsou jen zcela obyčejní vojáci. Nepodléhám snad obrazotvornosti? Jak jinak, když Marcenay poznal, že razítko i podpis na rozkazu jsou pravé. Mohu mít nějaké námitky proti prokázané skutečnosti?
Vím dobře, že nikoli, rozum mi říká, že by to byla bláhovost. Ale podvědomí nebo snad intuice, říkejte si tomu jak chcete, mě varuje, že něco není v pořádku.
Jsou ti domorodí střelci, ti dva poddůstojníci a jejich velitel opravdu vojíni? Pokud jde o důstojníka, snad. Pokud jde o černochy, na těch to nepoznám, protože v mých očích jsou všichni stejní, jeden jako druhý, a rozlišuji je jen podle oděvu. Ale ti dva takzvaní poddůstojnici rozhodně nejsou vojíni a nikdy nebyli. Není třeba být frenologem nebo psychologem, aby člověk četl v jejich tvářích. Je tam vepsán neklid pronásledované zvěře, záliba v hrubých požitcích, neovládaná pudovost, násilí a krutost. Opravdu roztomilé tváře!
Především jsem si všiml jedné nesrovnalosti, která je pramenem všech mých dalších úvah. Copak není zvláštní, že vojíni i jejich poddůstojníci jsou pokryti prachem čtrnáctidenní cesty a že jejich velitel je upraven a svěží, jako by právě vyšel z důstojnické školy? Je úpravný až neuvěřitelně. Jeho prádlo je bělostně bílé, boty se lesknou jako zrcadlo a knír je bezvadně navoskován. A jeho uniforma je taková, v jaké se chodí na parádní přehlídky. Není na ní jediná skvrnka a kalhoty mají bezvadné puky. Ve zdejší pustině musí člověk takovou eleganci víc než obdivoval. Ten stejnokroj přímo

křičí, že je zcela nový a že ten, kdo jej nosí, ve své touze vypadat jako důstojník překročil meze pravděpodobnosti. Poručík Lacour je jinak mladý a hezký člověk, ale jeho výstroj dokazuje, že nemohl být u svých vojínů v době, kdy oddíl za námi pospíchal dlouhých čtrnáct dní.
Oba poddůstojníci nemají nic z přehnané elegance svého velitele, právě naopak. Jejich stejnokroje by bylo správnější pojmenovat hadry. Skutečně to hadry jsou. Kalhoty mají příliš krátké, záplatované, a na kabátech ani stopa po výložkách nebo čísle pluku. Nechce se mi věřit, že by francouzská vojenská správa tak macešsky pečovala o své vojáky, třebas to byli vojáci sloužící v pustině. A ještě něco. Jejich poddůstojnické prýmky na ošoupaných a roztřepených rukávech jsou podezřele nové. Vůbec se mi zdá, že majitelé těch stejnokrojů se ve svém nynějším oděvu necítí volně, že v něm nejsou zvyklí chodit.
Je to ovšem jen můj dojem a budoucnost snad dokáže, do jaké míry jsem se mýlil, když jsem připustil, aby na mne zapůsobily náhodné a bezvýznamné podrobnosti. Skoro doufám, že se tak stane. Ale pokládám za povinnost zapsat i důvody svých podezření, hlavně proto, že jsou tak výrazně pudová, intuitivní.
K těmto svým pozorováním nemám co dodat. Snad jen to, že kázeň našeho nového oddílu je vzorná, snad až příliš vzorná. Oddíl se vlastně výrazně dělí na tři skupiny. Jsem dokonce v pokušení napsal místo slova skupiny slovo třídy. Prvou skupinu tvoří dvacet jízdních střelců černé pleti. Drží se stále pohromadě, nepočítáme-li s jedinci, kteří jsou na předsunutých hlídkách. A vůbec nemluví, ani mezi sebou, což je u černochů věc neuvěřitelná. Buď mlčky provádějí určené práce, nebo spí. Poddůstojníky poslouchají na pokyn, a jak se zdá, hrozně se jich bojí. Abych řekl pravdu, mně je těch černých střelců líto. Zdá se mi, že hybnou silou jejich životů je strach a že mají vůbec smutný život, strašně smutný.
Do druhé skupiny náležejí oba poddůstojníci. Ti sice hovoří, ale jen mezi sebou. Já jako novinář dovedu poslouchat opravdu nenápadně, a přitom v jejich případě jsem dokonale ztroskotal.
Třetí a poslední skupinu tvoří jedinec, poručík Lacour. Je to hezký člověk, ale má nepříjemný pohled. Jeho ocelově modré oči jsou ledové, bez citu. Je ne-společenský a povýšený. Za celé odpoledne jsem ho viděl vyjít ze stanu jen dvakrát, a to aby dohlédl na své lidi. Ti se hned bez povelu seřadili a stáli v pozoru. Poručík prošel kolem nich jako na přehlídce, hrdě vzpřímen, slovo nepromluvil a zase zmizel ve svém stanu. I kdybych ho chtěl posoudit co nejpříznivěji, musil bych říci, že má jednání bohorovného tyrana.
Slečnu Mornasovou jsem nespatřil za celý den ani jednou.
15. února. – Dnes ráno jsem si všiml, že se nepřipravujeme k odchodu. Ptám se Tonganého. Říká, že celý den zůstaneme na místě. Po včerejším odpočinku se mi tahle zastávka zdá podivnou.
Potkávám poručíka Lacoura, stále bezvadně vystrojeného a hrdě vzpřímeného. Ptám se na důvod dnešní zastávky.
„Rozkaz pana Barsaca," odpovídá krátce, salutuje a jde dál. Tenhle poručík není rozhodně milovníkem dlouhých řečí.
Proč nás Barsac nechává trčet na místě? Boji se snad další cesty s tak malým doprovodem? Je to předzvěst blížícího se konce mého zpravodajství, které by se mohlo stát právě teď nejzajímavějším?
Přesně v deset jsem spatřil pana Barsaca. Procházel se s rukama za zády a s pohledem upřeným na zem. Důkaz, že nemá právě dobrou náladu. A přece jsem se odvážil zeptat se ho přímo, zda půjdeme dál nebo zda se vrátíme.
Barsac se nepohněval. Na chvíli se zastavil, zadíval se na mne a řekl:
„Sám dosud nevím, jak bych vám měl odpovědět."
„Tedy jste se ještě nerozhodl, pane poslanče?"
„Dosud ne. Právě uvažuji o všech pro i proti…„
Na chvíli se odmlčel a pak dodal rázně:
„A proč bychom o tom neměli uvažovat společně? Jste zkušený muž, nadaný zdravým postřehem, a dovedete říci své mínění přímo."
Uklonil jsem se:
„Děkuji a jsem vám k službám, pane poslanče."
„Nejprve uvažme, zda můžeme pokračovat v cestě odpovědně. Jinými slovy, zda cesta podle plánu je dosud možná."
„Snad by bylo lip nejdříve stanovit, zda je vůbec ještě užitečná," navrhl jsem.
„To není třeba, její užitečnost je jasná," odpověděl Barsac.
Ta slova mě opravdu překvapila. A pan Barsac pokračoval:
„Jako hlavní otázku si kladu, zda naše cesta je proveditelná podle určeného plánu. Včera mě tato otázka ještě netrápila, protože se nám cestou nenaskytla žádná vážná překážka. Ale právě včerejšek vše změnil. Myslím, že se mnou souhlasíte."
„Naprosto."
„Za vážnou překážku považuji změnu našeho doprovodného oddílu a jeho snížení na dvacet mužů. Vím, že dvacet mužů by stačilo, kdybychom narazili na odpor domorodců. Byli badatelé, kteří vykonali cesty daleko delší s menším doprovodem, nebo i bez něho. Ale…"
„Promiňte, že přerušuji. Myslím, že vím, co tím chcete říci. Máte na mysli tajemného neznámého, který nás nerad vidí v tomto kraji."
„Správně," odpověděl Barsac. „Mluvil jsem o této věci už i s ostatními a všichni se na to dívají stejně. Ale naopak, už dlouhou dobu se nepřihodilo nic nového."
Namítl jsem:
„Myslím, že se stalo něco nového, pane poslanče."
„Jakže!" zvolal Barsac rozhořčeně. „Něco se stalo a mně o tom nikdo neřekl?"
Teď jsem byl v rozpacích. Podezření, která jsem vyvodil ze svých pozorování, byla pro mne naprosto odůvodněná, pokud jsem o nich přemítal jen já. Co však o nich bude soudit pan Barsac? Najednou se mi všechny ty mé důvody k

podezření zdály malicherné a bezvýznamné. Ale byl jsem vybídnut, abych mluvil, a musil jsem se tedy odvážit.
A tak jsem se odvážil. Vypověděl jsem panu Barsacovi, co se mi nelíbí na střelcích, poddůstojnících i veliteli oddílu, a závěrem jsem vyjádřil přesvědčení, že ti lidé vůbec nejsou složkou francouzské armády, nýbrž žoldnéři onoho tajemného neznámého, kterého nemíníme brát vážně.
„No to je hotový román, člověče!“ zvolal Barsac. „Všechna čest vaší fantazii, pane redaktore. Rozhodně je to velmi užitečná vlastnost pro vaše povolání, ale doporučuji vám, abyste jí trochu přitáhl uzdu, když jde o skutečný život.“
Tohle byl přímý výsměch a ten se dotkl mé hrdosti. „Ale když…,“ pokouším se o námitku.
„Jaképak když! Smíme počítat jen se skutečnostmi. Nejprve ten rozkaz…“ „Může být falešný.“
„Těžko věřit, když kapitán Marcenay uznal pečeť i podpis za pravé.“ „Rozkaz mohl být ukraden, uloupen…“
„Zase román!… Jak by se zbavili skutečného oddílu, prosím vás? Ten neznámý by musil mít celou armádu, aby dokázal vybít pravý oddíl do posledního muže. Uvědomte si, že nikdo z Lacourova oddílu není raněn a že zkušení vojíni by se nedali vybít bez obrany. A musila by je napadnout velmi početná skupina, aby zbylo dvacet nezraněných. Můžete připustit, že pohyb tak velké skupiny v kraji by zůstal nepozorován a že zpráva o boji – a byla by to spíše bitva než boj – by zůstala utajena? Vždyť zde v Africe zvěst o jakékoli vážnější události letí od vesnice k vesnici rychlostí našeho telegrafu. Hle, na jaké nemožnosti narazíme, když příliš popustíme uzdu fantazii.“
Jsem na hlavu poražen a pan Barsac pokračuje:
„A na čem spočívá nepříznivý dojem, kterým na vás zapůsobili ti černí vojáci? Čím se liší od jiných? Jen se na ně podívejte!“
Na vojíny je odtud vidět a já se dívám. Jsem nucen doznat, že Barsac má zase pravdu. Kde jsem jen včera nechal rozum? Asi jsem si něco vsugeroval. Ti černoši se podobají všem ostatním černochům.
Pan Barsac je si vědom své převahy nade mnou, a proto pokračuje, jako by uváděl své důvody ve sněmovně:
„A teď k poddůstojníkům. Co je na nich zvláštního? Jsou hrozně špinaví, ale o nic víc, než byli někteří poddůstojníci Marcenayovi. V pustině si velitel nesmí dovolit puntičkářství, pokud jde o stejnokroj.“
Opravdu logická řeč. Ale ještě se nechci vzdát:
„Poručík Lacour však…“
„Je naprosto korektní,“ přerušil mě Barsac s úsměvem. „Je to člověk velmi dbalý na svou osobu a na svůj oblek. To není provinění.“
„Ale je podivné, že jeho uniforma je zbrusu nová.“
„Poněvadž poručík má druhou uniformu v koši,“ vysvětluje Barsac, který dovede najít odpověď na všechno, když je v ráži. „Pan Lacour byl stejně zaprášen jako ostatní, ale nechtěl se tak objevit přede mnou. Proto se oblekl do parádního stejnokroje. Včera odpoledne jsem měl dlouhou rozmluvu s poručíkem Lacourem a musím říci, že přes svou přehnanou zálibu v eleganci je to velmi roztomilý člověk. Slušný, dobře vychovaný, uctivý.“ (To má pan Barsac rád.) Ptám se:
„A poručík Lacour nepovažuje za nebezpečné pokračovat v cestě za dnešních podmínek?“
„Vůbec ne.“
„A přece jste váhal, pane poslanče.“
„Snad… Ale už jsem se rozhodl. Zítra jdeme dál!“
Pan Barsac se zřejmě přesvědčil svou vlastní řečí. Já však se odvažuji další otázky:
„A neuvážíme ještě užitečnost cesty, když jsme se ujistili, že je proveditelná?“
Pan Barsac vycítil v mém dotazu ironii.
„Vím, co máte na mysli… Ale říkám vám, že tato cesta je nejen užitečná, nýbrž nutná!“
„Nutná?“ divím se.
Pan Barsac je teď už v dobré náladě, přátelsky se zavěšuje v mé rámě a důvěrně vysvětluje:
„Mezi námi řečeno, všiml jsem si stejně jako vy, že zaostalost domorodců vzrůstá se vzdáleností od pobřeží. A kdybyste naléhal, přiznal bych se vám, že už jsem zlomil hůl nad volebním právem černochů bydlících daleko od pobřeží. Vím bezpečně, že s civilizovaností černochů to bude na naší cestě stále horší a horší. Ale co říkám vám, to nikdy neřeknu ve sněmovně. Abyste rozuměl proč, musím vám povědět, co se stane, až se vrátíme. Já a Baudrieres podáme zprávy, které se budou od sebe lišit o celých sto osmdesát stupňů. Obě zprávy budou odevzdány zvláštní komisi. Tam se bude o věci jednat, až se dojde ke kompromisu. Volební právo bude přiznáno některým domorodcům na pobřeží. A to pro mne bude vítězství. V jádru zvítězí spravedlivá věc. Taky možná, že při jednání zvítězí Baudrieresova strana a můj návrh bude pohřben. To bude pro mne znamenat porážku, ale za pár dní se na všechno zapomene. V obou případech však nic nebude bránit tomu, abychom buď Baudrieres, nebo já – podle nálady ve vládě – nebyli povoláni na křeslo ministra kolonií. Kdybych se ovšem vrátil, aniž bych výpravu dokončil, prohlásil bych tím nad slunce jasněji, že jsem se mýlil. Moji nepřátelé by spustili křik, že jsem starý hlupák, a byla by ze mne politická mrtvola.“
Pan Barsac si po této řeči chvíli oddechl a pak zakončil touto hlubokou úvahou:
„Mladý muži, prozradím vám jednu pravdu, kterou si vezměte k srdci, ale nikdy o ní nepište. Politik se smí mýlit, nikdo mu to nevytkne, a když, zapomene se na to. Jestliže však svůj omyl dozná, je hotov navždy!“
Znám lidi natolik, že jsem pochopil pravdivost téhle „pravdy“. Byl jsem dokonce velmi spokojen, protože se mi rázem vysvětlilo i to, co jsem dosud nedovedl pochopit.
Když jsem šel k svému stanu, spatřil jsem zápisník pana Poncina. Zapomněl jej na skládací židli. A já musil před touto židlí vybojovat těžký boj mezi čestným člověkem a zvědavým novinářem. Nemusím snad ani říkat, že to nakonec vyhrál zvědavý novinář. Ale byl hned potrestán. V zápisníku byla totiž jen čísla a čísla, bez jediné vysvětlující poznámky. Novinářský šotek mi začal našeptávat, že ta čísla jsou velice podezřelá, že by to mohla být tajná řeč a že také pan Poncin by mohl být… Rázně jsem mu to našeptávání zatrhl. Stačilo si představit pana Poncina a bylo to.
Rozhodl jsem se, že se odpoledne trochu projedu po okolí, abych zapomněl na ty dvě své porážky. Když jsem si sedlal

koně, nabídl se mi za průvodce Tongané. Pochopil jsem, že mi chce něco povědět, a nabídku jsem přijal.
Tongané to nevydržel déle než pět minut. Pak začal:
„Čumuki je pryč, ale dobře tak. Byl to zrádce!“
Předstíral jsem údiv.
„Snad chceš říci Morilliré.“
„Morilliré byl holomek, ale Čumuki zrovna tak. Oba dávali nosičům peníze a kořalku, aby říkali, že už nemůžou dál.“
„Kde vzali peníze?“
„Oni jich měli moc. Anglických peněz.“
„Copak ty znáš anglické peníze?“
„Znám. Jsem Ašant.“
Tongané mi dobrovolně pověděl na sebe něco, co už dávno vím. Mohu mu tedy věřit. Věřit mu mohu i proto, že jeho nikoli špatná franština má trochu anglický sloh a přízvuk. Ale ještě ho zkouším:
„Proč jsi tedy zde, a ne doma?",,
„Několik roků dřív,“ vypráví, „jsem sloužil jako nosič u anglické výpravy. My byli až tady blízko, v zemi Francouzů. A Francouzi výpravu napadli. Nosiči začali utíkat, já taky. Ale Francouzi nás chytili. Měli jsme trochu zboží výpravy. Já taky. Dali nám vybrat: buď vězení, nebo vstoupit do jejich vojska. Já vzal to vojsko. Na pět let. Když mě pustili, chtěl jsem domů. Dostal jsem se do Conakry a tam si mě najala slečna.',,
I to už vím. Tongané mluví pravdu. Vyptávám se ho. Je ochoten povědět všechno, ale mnoho toho neví. Vlastně jenom to, že nosiči a oslaři byli podpláceni, aby zdržovali postup výpravy. A tak jsem rozhovor zvolna převedl na informativní výslech o Ašantech a jejich národních zvycích.
Ujeli jsme asi šest kilometrů, když jsem spatřil něco zvláštního. Prudce jsem zastavil koně.
Nedaleko nás byla rovinka, široká šest až sedm metrů a dlouhá asi padesát. Podivné bylo, že křoví na ní bylo vyrváno a tráva jakoby požata obrovskou kosou. Sestoupil jsem s koně a snažil se objevit příčinu. A tu jsem spatřil dvě souběžné koleje, jaké jsme už viděli u Kankanu. Koleje byly hluboké osm až deset centimetrů, ale zvolna se stávaly mělčími a mělčími, až zanikly docela.
Rozpomněl jsem se na jejich spojitost s podivným šupotem. A přemýšlel jsem o tom celou zpáteční cestu.
17. února. – Čumuki se nevrátil. Byl to tedy opravdu zrádce, jak tvrdí Tongané. Ale pro nás je to jen dobré. Tongané je teď jediným předákem a pod jeho vedením se naši nosiči a oslaři vyznamenávají jak rychlostí, tak i vytrvalostí.
Za ty dva dny mé obavy a má podezření téměř zmizely. Oddíl koná svou práci přesně. Ostatně to není práce nesnadná. Dvacet mužů ji zastane stejně dobře jako stovka vojínů Marcenayových. Pozoruji jen jednu změnu. Vojíni nežertují s našimi nosiči, vůbec si jich nevšímají. A to je jen ke cti jejich kázni.
Oba poddůstojníci jsou většinou u zadního voje. S podřízenými mluví jenom tehdy, když jim něco nařizují, a jejich rozkazy jsou okamžitě a přesně plněny. Musím uznat, že oddíl je dobře veden a že tím se vyrovnává nynější malý počet jeho mužů.
Poručík Lacour jede v čele na místě, kde dosud jel Marcenay, totiž po boku Barsacově. Všímám si, že slečna Mornasová a pan de Saint Bérain se posunuli o několik řad dozadu. Jedou teď za doktorem Chattonnayem a panem Poncinem. Poručíkova společnost je asi nevábí.
Ale proti poručíkovi nemůže nikdo nic namítat. Málo mluví, jedná. Je jisté, že jeho energie má také značný podíl na počtu kilometrů, které jsme urazili za poslední dva dny. Nelze mu nic vytknout. A přece…
Tohle už bude u mne utkvělá představa. Jsem nakloněn ve všem tušit zradu. To ty podivné věci, pro něž nemám vysvětlení, a marné hloubání mi asi oslabily nervy…
Nemám žádný důvod\k nějakému podezření. A přece…
Bylo to asi v devět hodin ráno. Projížděli jsme malou vesnicí skládající se jen z několika chat. Zdánlivě byla úplně opuštěna. Náhle jsme zaslechli z jedné chatrče sténání.
Na rozkaz pana Barsaca zastavujeme. Do chaty vstupují doktor Chattonnay, poručík Lacour a dva střelci. Nesmí ovšem chybět ani zástupce tisku, a tak tam musím být i já.
V chatě se nám objevuje smutná podívaná. Dva mrtví a jeden raněný. A nejhroznější je, že mrtvoly jsou strašně zohavené. Kdo to ty ubožáky tak nelidsky mučil?
Doktor Chattonnay se věnuje raněnému. V chatrči je příliš tma a střelci ho na lékařův pokyn vynášejí ven. Je to starý muž a jeho rána je hrozná. Je sice střelen jen do ramene, ale klíční kosti jsou obnaženy. Doktor ránu čistí a vytahuje z ní kousky olova. Pak ránu zašívá a přikládá obvazy. Raněný stále úpí, ač se zdá, že teď už trpí míň. A já se v duchu plám, jaká zbraň mohla způsobit takovou ránu.
Chattonnay je pln zájmu. Vstupuje znova do chaty a prohlíží obě mrtvoly. Když se vrací, lze z jeho obličeje vyčíst starost. Přistupuje k raněnému a vyptává se ho prostřednictvím Tonganého.
Dovídáme se, že před šesti dny, tedy tři dny před výměnou našeho vojenského oddílu, byla vesnice napadena tlupou černochů, které veleli dva běloši. Obyvatelé vesnice prchli do stepi kromě muže a ženy, jejichž mrtvoly jsme našli. Raněný utíkal s ostatními a byl zasažen kulí do ramene. Padl do hustého křoví a tak unikl lupičům. Když se vzdálili, měl ještě tolik, síly, že se doplazil do chaty.
Jeho vyprávění všemi zachvělo. Nemůže nám být lhostejné, že se krajem potuluje tlupa surových lupičů.
Ubožák vyjadřuje vděčnost doktoru Chattonnayovi, ale náhle vytřeští oči a umlká. Jeho oči se s výrazem hrůzy upínají na někoho za námi. Obracím se a vidím jednoho z našich poddůstojníků.

Jeho oči se s výrazem hrůzy upínají na někoho za námi
Ten není nijak dojat hroznou podívanou. Když se však jeho zrak setkal s hrozivým pohledem ledových očí poručíka

Lacoura, rychle odchází. Zachytil jsem ten pohled, ale nedovedu si vysvětlit jeho smysl.
Raněný už nepromluvil. Jenom se na nás díval s hrůzou ve zraku. Odnesli jsme ho zpět do chaty. O jeho další osud nemáme starost, protože doktor nás ujistil, že se raněný uzdraví.
Jedeme dál. Nevím, o čem teď přemýšlejí moji společníci, ale já stále musím myslet na dva pohledy: na pohled raněného, když spatřil našeho poddůstojníka, a na ledově vyčítavý pohled poručíka Lacoura. Nová hádanka, pro kterou nenalézám rozluštění…
Dnes večer jsme se utábořili u malé vesnice jménem Kadu. Jsme smutni, neboť zde nás má opustit slečna Mornasová se svým strýcem. My budeme pokračovat v cestě k Nigeru, zatímco oni pojedou na sever.
Snad ani nemusím říkat, že jsme vynaložili všechnu výmluvnost, abychom slečnu odradili od tak nebezpečného záměru. Ale naše úsilí bylo marné. Když si slečna Mornasová něco umíní, ani čert ji nedonutí, aby svůj úmysl změnila.
Napadlo mě upozornit na obtíž, kterou pro výpravu bude znamenat odchod Tonganého. Pan Barsac slečnu znova přemlouval a posléze si přizval poručíka, aby se před slečnou Mornasovou vyjádřil o možnosti náhrady za tuto ztrátu.
Poručík se jen usmál a vše odbyl jedinou větou:
„Na Tonganém nám vůbec nezáleží.“
A odešel. Já v tom viděl drzost, ale ostatní asi mé mínění nesdíleli. Prostě se vzdali dalšího přemlouvání a rozcházeli se.
Ve chvíli, kdy jsem vstupoval do svého stanu, zadržel mě doktor Chattonnay.
„Chci vám jen povědět, že ty střely v tělech černochů byly střely výbušné.“
A po těchto slovech se vzdálil.
Nové tajemství, nová hádanka. Kdo zde může vůbec mít výbušné střely? A co to pro nás znamená?
18. února ráno. – Zdrcující zpráva! Náš doprovodný oddíl zmizel. Ano, opravdu zmizel.
Opakuji svá slova, protože se zdají neuvěřitelná. Ale jsou pravdivá. Když jsme se probudili, byl náš oddíl pryč. A s ním do jednoho i naši nosiči a oslaři. A to přece znamená, že poručík Lacour se svým oddílem rozhodně nevyjel jen na obhlídku, zda nám nehrozí nebezpečí od lupičů, a že se nevrátí. K čemu by jinak s sebou vlekl všechny nosiče a oslaře?
Oddíl zmizel nadobro.
A tak jsme osaměli ve stepi. Ještě že nám zbyli koně, naše osobní zbraně, potraviny na pět dní a Tongané. A naštěstí také šestatřicet oslů!
Proč ti nám byli ponecháni, to nedovedu pochopit!
Co dělat?
Když ráno 18. února členové Barsacovy výpravy zjistili, že zmizel jejich vojenský doprovod a s ním i všechno černošské služebnictvo, nastalo zděšení.
Nečekané zmizení, zvláště vojenského oddílu, bylo tak překvapující, že v prvé chvíli tomu nikdo nechtěl uvěřit. Mnozí ještě doufali, že se vojíni vrátí, že se snad vydali na pronásledování uprchlých černochů, když zjistili jejich nepřítomnost v táboře.
Na zmizení černochů a vojenského oddílu jako prvý upozornil žurnalista Amédée Florence, který také uváděl důkazy, proč soudí, že zmizeli nadobro, a nikoli jen dočasně.
Všichni opouštěli stany a shromažďovali se na prostranství mezi nimi. Tu se ukázalo, že přece jen zůstal zástupce domorodého živlu. Byla to Malik, která spala ve stanu slečny Mornasové.
Jak už to bývá v podobných případech, zprvu zavládl zmatek. Ozývaly se různé výkřiky, ale málokdo uvažoval. Až dosud byli skoro všichni překvapeni přítomností a nezačali přemýšlet o budoucnosti.
Zatímco shromáždění se mezi sebou dohadovali, doktor Chattonnay zaslechl zaúpění z nedaleké houštiny. Spěchal tam a nalezl Tonganého, ale v bezvědomí. Velká krevní podlitina na zadní straně černochovy lebky okamžitě lékaři prozradila, co se stalo. Tongané byl zezadu sražen prudkou ranou pažby do hlavy a vhozen do křoví, asi v domněnce, že je mrtev.
Doktor Chattonnay zavolal na Saint Béraina a na novináře, kteří mu v té chvíli byli nejblíže, a s jejich pomocí dopravil Tonganého do svého stanu, kde ho ihned začal ošetřovat. Již prve na místě činu zjistil, že lebka černochova není proražena a že mu tedy nehrozí smrt. Nedělal si však velkou naději, že se mu podaří přivést černocha k vědomí brzy. Taková rána musila přivodit těžký otřes mozku. To také řekl svým společníkům a požádal je, aby mu do stanu poslali raději slečnu Mornasovou, která mu při ošetřování Tonganého poslouží lip jako asistentka.
Slečnu Mornasovou nemusili hledat dlouho. Všichni zbylí členové výpravy se totiž už shromáždili u doktorova stanu. Byli by také chtěli dovnitř, ale lékař se tomu rozhodně vzepřel.
„Nemocný i my pro svou práci potřebujeme absolutní klid,“ pravil. „Až přivedeme Tonganého k vědomí a bude-li moci mluvit, zavoláme pana Barsaca, který vám potom poví, co se od Tonganého dovíme. Upozorňuji však, že se musíte ozbrojit trpělivostí.“
Nezbývalo než lékaře poslechnout. Pan Barsac správně usoudil, že je třeba sebe i druhé nějak zaměstnat, aby se čekání stalo snesitelnějším. Navrhl poohlédnout se po stopách v okolí křoví, kde byl Tongané nalezen.
Stopu objevila Malik. Nikoli však v blízkosti křoví, nýbrž dosti daleko od něho směrem k tábořišti nosičů. Nalezla čapku ze silné kůže, kterou Tongané nosil s oblibou na hlavě, dokud nepražilo slunce, a jinak zavěšenou u pasu. K místu nálezu zavolala ostatní.
Zde tedy byl Tongané sražen k zemi, pravděpodobně pažbou pušky. Při úderu mu spadla čapka s hlavy. A široká stopa táhnoucí se v trávě směrem ke křoví prozrazovala, že odtud byl Tongané vlečen po zemi k místu, kde bylo jeho tělo hozeno do houštiny.
Čapka, která měla skoro pevnost přilby, pravděpodobně zachránila černochovi život. A byla asi také příčinou, že pan Barsac nemusil čekat na zavolání lékařovo ani hodinu. Když se po chvíli vrátil, přinesl tuto zprávu:
Vojíni a nosiči odešli mezi první a druhou hodinou ranní. Tonganého probudil hřmot. Vstal a k svému překvapení viděl

černé nosiče odcházet od tábora za doprovodu několika jezdců na koních. Oslaři cosi kutili na tábořišti pod dohledem poručíkovým. Tongané tam zamířil, aby se dověděl, co se děje. Neušel ani polovinu cesty, když se mu zajiskřilo v očích…
To bylo vše, co Tongané mohl povědět, když se po dlouhém úsilí svých ošetřovatelů probudil v lékařově stanu. Stačilo to však, aby všichni uvěřili, že nejde o dočasné vzdálení doprovodného oddílu, nýbrž o záměrné a pravděpodobně už dávno plánované zběhnutí. Znamenalo to, že zůstávají odkázáni jen na sebe v srdci africké pustiny. Když si to uvědomili, zadívali se na sebe s úděsem ve zraku. První slova, která porušila ticho, vyšla z úst novinářových.
„Je to prachzatracená situace!“ pravil a vyjádřil tím mínění všech.
Tato slova byla však zároveň i úlevou. Začali myslit na budoucnost. Rozhodli se, že nejdříve zjistí, co jim vlastně zůstalo. Bylo to šest loveckých pušek a deset revolverů s dostatkem nábojů, sto šedesát kilogramů různého zboží, potraviny na čtyři dny, jezdečtí koně a šestatřicet oslů. Nezůstali tedy bez prostředků k obraně a k další cestě. Poměrně malá zásoba potravin jim nemusila působit starosti. Nové mohou snadno získat v černošských vesnicích za zboží, kterého měli ještě dost. Kromě toho s šesti loveckými puškami si mohou tu a tam opatřit i čerstvé maso. Usoudili proto, že po stránce hmotné nenarazí na žádnou nepřekonatelnou obtíž, ať už se rozhodnou pokračovat v cestě, nebo se vrátit k pobřeží.
V každém případě se musili zbavit oslů, kteří bez zkušených průvodců by jim byli jen na překážku. Ale oslové znamenali velmi hledané zboží a každý vesnický náčelník jim za osly dá tolik nosičů, kolik jich budou potřebovat.
Jane Mornasová a Saint Bérain, kteří jediní se teď dokázali dorozumět s domorodci, začali hned na zkoušku jednat s náčelníkem vesnice Kadu. Byli přijati přátelsky a náčelník okamžitě projevil o osly vrcholný zájem. Prohlásil, že za ně přidělí výpravě až dvacet nosičů na celý zbytek její cesty. A kromě toho potraviny pro nosiče i členy výpravy na deset dní. Byla to slušná nabídka a oba vyjednávači ji přijali s výhradou, že bude schválena vedoucím výpravy. Nebylo třeba spěchat, protože Tongané bude schopen cesty nejdříve 23. února, jak prohlásil doktor Chattonnay.

Rozhodli se, že nejdříve zjistí, co jim vlastně zůstalo
Obchod závisel především na rozhodnutí, zda budou v cestě pokračovat, nebo se vrátí. K jednání o tom došlo 23. února ráno. Postavili do půlkruhu šest skládacích židlí a doprostřed rozložili mapu. Rozhovor zahájil Barsac, Tongané a Malik se účastnili jen jako posluchači.
„Zahajuji schůzi,“ začal Barsac mechanicky, jak byl zvyklý ze schůzí ve sněmovně. „Přeje si někdo slovo?“
Přítomní se usmáli, jen Amédée Florence odpověděl ironicky:
„Budeme mluvit až po vás, pane předsedo.“
„Jak je vám libo,“ odpověděl Barsac, aniž pochopil novinářův vtip. „Nejdříve si objasněme své postavení. Jsme sice opuštěni vojenským doprovodem, ale zbylo nám dost zbraní, potravin a zboží na výměnu. Jsme však v africké pustině daleko od pobřeží.“
Pan Poncin zatím vytáhl z kapsy svůj tlustý zápisník, nasadil si na nos skřipec a ozval se, aniž se přihlásil o slovo:
„Přesně jeden tisíc čtyři sta osm kilometrů, pět set třiasedmdesát metrů a sedmnáct centimetrů, počítajíc všechny zákruty a zatáčky, a to od středního kolíku mého stanu.“
„Taková' přesnost je v této chvíli zbytečná, pane Poncine,“ přerušil ho Barsac. „Stačí říci, že jsme vzdáleni asi čtrnáct set kilometrů od Conakry. Všichni víte, kde je náš plánovaný cíl, ale za dnešní situace musíme uvážit, zda by nebylo na místě jiné rozhodnutí. Podle mého názoru by bylo nejvýhodnější dostat se co nejdřív a co nejbezpečněji do místa, kde je francouzská posádka. Tam teprve bychom vše podrobně posoudili a rozhodli se, co dál.“
Všichni souhlasili.
„Podíváme-li se na mapu,“ pokračoval Barsac, „poznáme, že se nám nabízí vhodná cesta směrem k Nigeru. Myslím do Say. Nevím, zda je tam francouzská posádka, ale velmi pravděpodobně ano. Tento plán by měl výhodu, že by souhlasil s naším plánem původním.“
„Ovšem měl by tu nevýhodu, pane předsedo,“ vykřikl Poncin, „že bychom musili ujít osm set kilometrů. Zjistil jsem, že náš krok v středním průměru je dvaasedmdesát centimetrů. To znamená, že musíme ujít milión sto jedenáct tisíc a sto jedenáct kroků, nepočítajíc s nějakým tím zlomkem. Za hodinu urazíme průměrně pět tisíc sto třiačtyřicet kroků a nějaký ten zlomek. A na cestě jsou nutné zastávky. Vypočítal jsem, že ty si z každé hodiny vyžádají osmnáct minut a čtyři vteřiny. A tak nám zbývá jen dva tisíce pět set dvacet vteřin, to jest tři tisíce šest set a jedna desetina kroku. Cesta osmi set kilometrů si vyžádá výkon jednoho miliónu sto jedenácti tisíc a sto jedenácti kroků, to jest tří set osmi hodin. Ve skutečnosti jsme denně na cestě pět hodin pětačtyřicet minut a dvanáct vteřin. Bude tedy třeba třiapadesáti dní a nějakého zlomku, abychom se dostali do navrhovaného místa. Nedbejme zlomků, ale…“
„Nechte toho!“ zvolal Amédée Florence. „Budete-li pokračovat, tak se z těch vašich číslic určitě zblázním. Což nemůžete prostě říci, že bude třeba třiapadesáti dnů při patnácti kilometrech denně a jen čtyřiceti, jestliže ujdeme denně dvacet kilometrů? Zřejmě k tomu směřujete tou svou horou číslic.“
„Ne, k tomu nesměřuji,“ uraženě odpověděl Poncin a zastrkoval zápisník do kapsy. „Chtěl jsem jen dokázat oprávněnost svého návrhu, že by bylo lip jít k Nigeru přes Djénné. Tak bychom celou tu vzdálenost zmenšili o polovinu.“
„Pak by bylo výhodnější,“ odpověděl mu Amédée Florence a ukazoval prstem na mapě, „zamířit do Ségou-Sikora přes Banu, Nataru a Djitamanu. Bylo by to jen pět set kilometrů a mělo by to tu výhodu, že bychom šli po cestě, kterou sledoval kapitán Marcenay. Ségou je důležité místo a jistě je tam vojenská posádka.“
„To je rozumný návrh,“ ozval se doktor Chattonnay, „ale já mám lepší. Vraťme se, ne snad až k moři, nýbrž jen do Sikassa. Je to dvě stě kilometrů a víme bezpečně, že tam je silná posádka. V Sikassu se budeme moci rozhodnout,

máme-li jít dál do Bamaka nebo do Ségou-Sikora, jak navrhuje náš redaktor. Ale v každém případě půjdeme se silným vojenským doprovodem, který nám sikasský velitel milerád poskytne."
„Doktor má pravdu," souhlasil Amédée Florence. „Je to to nejrozumnější, co můžeme udělat."
„To je všechno hezké, ovšem je tu jedno ale, na které jste zapomněli," odporoval Barsac. „Návrat do Sikassa znamená vzdát se našeho plánu, byť pouze dočasně. Já jsem se za ten plán zaručil a jako muž dbalý své povinnosti…"
„Chápu váš názor, pane Barsacu," přerušil ho novinář v oprávněné obavě před sáhodlouhou poslaneckou řečí, „ale jsou případy, kdy povinnost a obezřelost jsou souznačné pojmy."
„Budiž," přitakal Barsac. „Především je však nutné zjistit, zda to platí pro náš případ. Je pravda, že náš vojenský doprovod zběhl, ale marně pátrám, jaké nebezpečí nás ohrožuje. Vše, co nás na naší cestě potkalo nemilého, jsme si zvykli považovat za úklady neznámého protivníka, pravděpodobného a možná jen domnělého. Vím, co mi namítnete. Že ten neznámý se nás nejdřív pokoušel zastrašit, pak že nám bouřil nosiče a nakonec zařídil podvrženým rozkazem, že spolehlivý doprovod byl nahrazen falešným. Nepopírám, že je v tom kus pravdy, ale uvažte, že ten neznámý nepřítel je velmi ohleduplný. Falešný oddíl nemusil přece jen zmizet, mohl nás povraždit. To se nestalo. Naopak nám nechal zbraně, potraviny i značné množství zboží, což neukazuje na žádnou zavilost."
„A co Tongané?" nadhodil doktor Chattonnay.
„Tongané je černoch," odpověděl Barsac. „A bohužel jsou ještě lidé, pro které černoch není člověk."
„Pan Barsac má v mnohém pravdu," ozval se novinář, „ale ne ve všem. Postup, kterého bylo proti nám použito, svědčí rozhodně o umírněnosti. Je jisté, že našemu nepříteli nebo nepřátelům dosud nešlo o naše životy. Pravím dosud a domnívám se, že bude sáhnuto k účinnějším prostředkům, půjdeme-li tvrdošíjně směrem, který se našemu neznámému nepříteli nelíbí. Bezohledný postup proti Tonganému stačí jako důkaz, že ti, jimž překážíme, se nezastaví před ničím."
„Velmi správně," souhlasil lékař.
Následovalo několikaminutové ticho, za něhož si Barsac připravil odpověď. Uznával, že novinářův soud je správný, a neměl v úmyslu ohrozit životy svých společníků a s nimi i život vlastní, jen aby se vyhnul nepříznivé kritice, která ho v Paříži určitě očekává, jestliže se vrátí a nedokončí svěřenou výpravu. Ale což není možné vše vysvětlit?
Tak uvažoval, než konečně promluvil:
„Připojuji se k mínění pana redaktora a našeho váženého doktora Chattonnaye. Navrhuji tedy vrátit se do Sikassa, ale Ségou-Sikoro si ponechat jako konečný cíl. A tak, pánové, kdyby…"
Rozhlédl se po společnících, a když nikdo neuplatňoval žádné námitky, pokračoval:
„… kdyby se někdo pokusil mě kritizovat, že jsem přerušil cestu, nejsa k tomu nucen, řekl bych mu, že odpovědna je vláda, jejíž povinností bylo zajistit nám dostatečnou ochranu. Když ji vážnější zájem přinutil, aby vyměnila náš doprovodný oddíl, pak jej neměla nahradit tlupou dobrodruhů. Měla vedení oddílu svěřit člověku, který by nebyl přístupen postranním vlivům, po jejichž původu nám nepřísluší pátrat. Určitě bude v té věci nařízeno vyšetřování…"
„Promiňte, pane předsedo," přerušil ho Amédée Florence, „dovolíte-li laskavě…"
Zpravodaj měl v úmyslu zarazit poslance, jehož řeč se začínala rozbíhat do šíře a hrozila stát se nekonečnou. Nevěděl však, co by měl říci. Tu jeho pohled padl na Saint Béraina a na slečnu Mornasovou. A ten pohled jako by mu vnukl nápad.
„Dovolíte-li laskavě," obratně navázal na svá slova, „pak se odvážím upozornit, že zde rozhodujeme, aniž jsme se dotázali na názor slečny Mornasové a pana de Saint Béraina, kteří podle mého soudu mají v našem poradním sboru stejné právo jako my."
Toto upozornění bylo zcela věcné. Jane Mornasová a Saint Bérain dosud jen trpně poslouchali.
„Pan Florence má pravdu," uznával ochotně pan Barsac, obraceje se k slečně Mornasové. „Jestliže tedy, slečno, je vám libo projevit svůj názor…"
„Děkuji za laskavý dotaz, pane poslanče," odpověděla klidně Jane. „Ale my nemáme právo mísit se do rozhodování, které se nás netýká."
„Netýká?… Jak to, slečno? Vždyť přece všichni jsme pod jedním praporem."
„Mýlíte se, pane poslanče," odpověděla mu Jane s úsměvem. „Jestliže vás okolnosti nutí pozměnit plán, náš se nemění. Nechtěli jsme se od vás odloučit v době, kdy jste měli nejvíce starostí a kdy jsme vám mohli prospět. Ale naším úmyslem je pokračovat v cestě tak, jak jsme si ji vytyčili."
„Vy tedy trváte na cestě do Gaa?"
„Více než kdy jindy."
„Sami? Bez vojenského doprovodu?"
„Nikdy jsme nepočítali s tím, že budeme mít vojenský doprovod."
„A bez nosičů?"
„Víte přece, že zdejší náčelník nám dá nosiče výměnou za osly. A deset oslů je našich."
„A bez ohledu na nepřátelství, jehož pramen neznáme, ale jehož skutečnost nelze popřít?"
„I přes ono nepřátelství, které ostatně, jak se mi zdá, je namířeno spíše proti vám než proti nám."
„Tak to brát nemůžete, vždyť jste až dosud šli společnou cestou s námi. Odůvodněně se obávám, že náš neznámý nepřítel se vrhne i na vás, budete-li pokračovat v cestě směrem k Nigeru."
„Pak budeme tomu neznámému nepříteli čelit."
„Ale to je pošetilost!" vykřikl Barsac. „Nedovolíme vám podobnou nerozvážnost, ke které vás nutí pouhý vrtoch, jak jste nám sama řekla. Nepustíme vás, i kdybychom měli použít násilí."
Jane Mornasová chvíli zaváhala a pak řekla smutně:
„Naneštěstí nejde o vrtoch, jak jsem kdysi řekla."
„A oč tedy jde?" divil se Barsac.

Jane Mornasová opět zaváhala. A potom prohlásila vážně:
„Jde o povinnost.“
Barsac, Florence a doktor Chattonnay se zadívali na dívku a pak pohlédli na sebe. Jejich zrak vyjadřoval otázku, co vlastně mladá dívka rozumí slovem povinnost a jaká povinnost může být tak nesmlouvavá, aby ji hnala do neznáma, a možná i na smrt.
Jane však zatím pokračovala:
„Doufám, pánové, že mi odpustíte, ale já jsem vám lhala, já vás oklamala…“
„Oklamala?“ opakoval Barsac s rostoucím údivem.
„Ano, oklamala jsem vás. Pan de Bérain se vám představil pravým jménem a je skutečně Francouz jako vy. Ale já jsem se představila pod jménem nepravým a s vypůjčenou národností. Jsem Angličanka a jmenuji se Jane Buxtonová. Jsem dcera lorda Buxtona z Glenoru a sestra kapitána George Buxtona, jehož pozůstatky odpočívají někde v okolí vesnice Kubo. Tam musím jít, neboť jen tam mohu dokončit úkol, který jsem si určila.“
Potom Jane Buxtonová – dále už ji budeme jmenovat jejím pravým jménem – vypravovala celý příběh o hrozném obvinění jejího bratra George, o jeho smrti a o zoufalství a hanbě otcově. Vylíčila, proč nemůže věřit v bratrovu vinu a jak si vzala za úkol očistit jeho památku a tím vrátit klid a spokojenost nešťastnému starci, který zvolna dohasíná v ponurých místnostech starého zámku.
Poslouchali v dojetí. Obdivovali se mladé hrdince, že se z tak ušlechtilého důvodu odvážila tolika útrap a chce čelit i neznámému nebezpečí.
„Slečno Buxtonová,“ ozval se Amédée Florence, když skončila. „Dovolím si vám něco vytknout.“
„Vytknout! Mně?“ žasla Jane, která očekávala, že její vyprávění bude mít docela jiný účinek.
„Ano. Vytknout, a to docela vážně!… Jak divné a málo lichotivé mínění máte o Francouzích, slečno, a o mé maličkosti zvlášť.“
„Nerozumím vám. Co tím chcete říci?“ zakoktala Jane zmateně.
„Něco docela jasného! Představujete si snad, že Amédée Florence vám dovolí podniknout tu vaši malou procházku… bez něho?“
„Och, pane redaktore,“ s dojetím v hlase se bránila Jane, která už začínala chápat.
„To by tak hrálo!“ nedal se přerušit zpravodaj. „To by přece bylo od vás sobecké!“
„Nenahlížím…,“ pokoušela se odporovat.
„Jen mě nechtě domluvit, a pak nahlédnete. Což jste zapomněla, že jsem novinář a že mám také povinnost, totiž k svému listu? Dovedete si představit, jak by se zachoval můj šéf, kdyby se dověděl, že jsem si nechal ujít příležitost k osvětlení Buxtonovy aféry, o které taky oba něco víme. Řekl by mi, že jsem ušatý osel, a vyrazil by se mnou dveře. Mně se však novinářství líbí, a proto jdu s vámi!“
„Oplácíte mi klam klamem, pane redaktore, ale za ten váš klam jsem vám z hloubi srdce vděčná,“ řekla dívka smutně.
„Klam, neklam, jdu s vámi, slečno, a tím to končí. Nenamáhejte se mi dokazovat, že si mou společnost nepřejete. Vím, co je povinnost, a hlavně povinnost k povinnosti!“
„A mě byste vzala taky s sebou, slečno Buxtonová?“ ptal se svým drsným hlasem doktor Chattonnay.
„Vás, doktore?“
„Samozřejmě že mne! Vaše výprava bude potřebovat lékaře. Zamýšlíte se dát rozsekat na malé kousky, a kdo je bude dávat dohromady?“
„Och, doktore!“ zvolala Jane a odvrátila se, aby neviděli její slzy.
„A co já? Já jsem vosk?“ přerušil její dojetí Barsac. „Na mé mínění se nikdo neptá?“
Barsac se už před lékařovým prohlášením rozhodl, že půjde s dívkou. Což mohl dopustit, aby se mladá dívka vystavila sama tolika nebezpečím, když její důvod pro to byl tak Šlechetný? Ne, to by Barsac nedokázal, zvláště když se tu naskytovala možnost zabít dvě mouchy jednou ranou. Dívčina cesta se totiž v podstatě jen málo lišila od plánované cesty výpravy. Malou odchylku mu nikdo nebude vyčítat, a nikdo mu taky nebude moci vytknout, že se vrátil, aniž se pokusil splnit daný úkol. Proto teď zuřil, že ho doktor Chattonnay předešel a připravil o efekt.
„Nemluvím o panu redaktorovi,“ pokračoval stále nakvašeně. „Pan Florence je volný, ale vy, doktore, jste řádný člen výpravy, jejíž vedení bylo svěřeno mně. Dovedl byste ji opustit a zanechat mě na holičkách?“
„Ujišťuji vás, pane poslanče…,“ koktal lékař, který své rozhodnutí, diktované citem, zapomněl posoudit po této stránce.
„Je mi jasné, že jste tak učinil s vědomím, že se slečnou Buxtonovou půjdu i já. Soudil jste správně, vidím, že jste dobrý psycholog. Myslím však, že jste měl ponechat veliteli výpravy, aby vyhlásil změnu programu.“
„Dovolte, pane poslanče…,“ pokusil se namítnout lékař.
„Nic nedovolím… Ještě byste mi řekl, že míním měnit program výpravy ze soucitu k slečně Buxtonové. A zatím je pravdou opak. My bez slečny Buxtonové a pana de Saint Béraina nejsme schopni dorozumět se s domorodci, když jsme ztratili své průvodce, a protože Tongané je průvodce jejich, Malik půjde s nimi, třebas jsem jí vykoupil svobodu. Nezbývá mi tedy než poprosit slečnu Buxtonovou, aby nás vzala s sebou, a tak nám pomohla splnit náš úkol. Naším úkolem je přece poznat stupeň civilizace nigerských krajů a to můžeme i tam, kam jde slečna.“
„Pane Barsacu, mohu-li vám být alespoň trochu prospěšná,“ zašeptala Jane.
„Ne trochu, hodně,“ odpověděl jí Barsac. „Děkuji vám jménem výpravy a vyhlašuji její nový cíl: Kubo!“
„Podle mapy je to ostatně jedna z nejpohodlnějších cest,“ pravil Amédée Florence. „Máme přece potraviny…“
„Na pět dní,“ dodal Chattonnay tónem, jako by řekl pět měsíců.
„Jen na čtyři,“ opravil ho Barsac, „ale koupíme si jiné.“
„Ostatně je tu také zvěř,“ pravil lékař.

„A ryby!“ dodal Saint Bérain.
„Výborně, pak nám tedy nic nechybí. Vzhůru na cestu!“ zvolal Amédée Florence.
„Ovšem až zítra,“ krotil jeho nadšení Barsac. „Dnes všechno řádně připravíme.“
Třeba ještě uvést, že Poncin po celou dobu porady vůbec neotevřel ústa. Když se dověděl o novém cíli výpravy, vytáhl zápisník a začal plnit jeho listy spoustou číslic.
Hrob
Zbytek Barsacovy výpravy opustil Kadu ráno 24. února v doprovodu šesti domorodých nosičů, které jim přidělil náčelník vesnice. Ačkoli poslední události byly neveselé a rušné, odcházeli v dobré náladě. Nepočítáme-li pana Poncina, jehož vnitřní život byl nezbadatelný, všichni byli nadšeni vyhlídkou, že vykonají dobrý čin, a každý byl spokojen s učiněným rozhodnutím. Vždyť také výprava neztroskotala. Všech šest Evropanů a Tongané měli koně a pro Malik vybrali jednoho osla. Kraj byl klidný a bylo lze očekávat, že neznámý protivník je přestane pronásledovat, když se výprava zmenšila tak, že nemůže být nikomu nebezpečná. Měli zbraně, potraviny i zboží na výměnu, a mohli proto doufat, že dojdou k nově určenému cíli bez vážných nesnází a nebezpečí.
Mohli se také dostat k cíli rychle, když teď nebudou zdržováni stádem tvrdohlavých a vzpurných oslů. Aby mohli postupovat co nejrychleji, rozhodli se k těžké oběti. Vesnickému náčelníkovi věnovali větší část zboží. Bolestnější bylo, že se musili vzdát i stanů. Ponechali si jen jeden pro Jane Buxtonovou, třebas se tomu dívka rozhodně bránila. Muži budou moci spát buď v chatách domorodců, nebo pod širým nebem. V nynějším suchém počasí a pro poměrně krátkou cestu to neznamenalo velkou nesnáz. Šlo přece jen o pochod pěti set kilometrů, o patnáct až dvacet dní cesty. Podle propočtu doufali, že dorazí k cíli mezi 10. a 15. březnem.
Počátek cesty byl provázen příznivými předzvěstmi. Nosiči byli svěží a horliví. Stačilo pět dní, aby výprava urazila sto čtyřicet kilometrů z Kadu do Sanaba. Do Sanaba došli 28. února a po celou tuto část cesty se nesetkali s nejmenší nesnází. Nocleh nacházeli v černošských chatách, sice velmi špinavých, ale jinak dostačujících. Klidně plynuly i noci pod širým nebem, když nablízku nebyla žádná vesnice. Ve vsích byli přijímáni přátelsky a mohli se bez námahy zásobovat. Tak se stalo, že ráno 1. března opouštěli Sanabo se stejnou zásobou potravin, s jakou odešli z Kadu. Neměli tedy příčiny litovat změny svého plánu.
„Je to opravdu hezké, až příliš krásné,“ řekl Amédée Florence Saint Bérainovi, po jehož boku jel za pochodu dne 2. března. „Člověk by se měl vlastně znepokojovat, protože po krásných dnech přicházejí pravidelně dny špatné.“
„My se toho bát nemusíme. Je to odměna za vaše šlechetné rozhodnutí,“ odpověděl mu strýc Agénor. „Za to, že jste nás nechtěli opustit v nouzi.“
„Půjde-li to takhle pěkně dál, pak naše zásluhy nebudou velké,“ promluvil doktor Chattonnay, který jel před nimi a otočil se k nim v sedle.
„To se teprve pozná,“ pravil Saint Bérain. „Nejsme ještě u cíle.“
„To nejsme,“ přitakal mu zpravodaj. „Ale už se mi pomalu zdá, že to bude cesta, o které nebudu moci svým čtenářům napsat nic zajímavého. Pro mne to sice není moc potěšující, neboť můj šéf… Ouha, co je to dnes s tím mým koněm?“
„Co se děje?“ ptal se Barsac.
„To jen můj kůň,“ vysvětloval Amédée Florence. „Nevím, co mu je. Už od rána klopýtá. Asi budu muset…“
Nikdo se už nedověděl, co novinář chtěl říci. Jeho kůň se zastavil, zapotácel a padl. Zpravodaj měl sotva čas seskočit ze sedla. Chtěl koni pomoci na nohy. Rozepjal mu popruhy a namáčel mu chřípí vodou z nedaleké bystřiny. Ale nepomohlo to. Za chvíli kůň sebou škubl a zcepeněl.
„To jsem si mohl myslet,“ řekl žalostně zpravodaj, když tak nečekaně opěšal. „Já jsem už takový smolař. Jak si něco začnu chválit, hned o to přijdu.“
„Snad nejste pověrčivý, pane redaktore?“ ptala se ho slečna Buxtonová s úsměvem.
„To ani ne, slečno. Ale mrzutý, hrozně mrzutý.“
Pro jeho mrzutost se našel lék. Tongané mu nabídl svého koně a sedl si na osla, kterého uvolnila Malik. Černošku vzala na svého koně za sebe slečna Buxtonová. Po hodinovém zdržení se dali opět na pochod.
Když se začalo stmívat, zastavili se na pokraji lesíka nedaleko cesty. Táhl se po úbočí nevysokého pahorku, z jehož vrcholu byl rozhled na všechny strany. Zajišťovalo je to před možným přepadením. Tuto výhodu poznali už nějací cestovatelé před nimi, jak prozrazovaly stopy. A musila to být početná výprava, která měla koně. Co to bylo za lidi? Černoši nebo běloši? Pravděpodobně běloši, protože černoši neradi cestují na koních. Domněnka se změnila v jistotu, když Amédée Florence nalezl v trávě předmět, který ukázal společníkům. Byl to obyčejný kovový knoflík, ale výrobek civilizace, jakých černoši užívají jen zřídka.
Pošlapaná a zválená tráva se již zvedala, což dokazovalo, že neznámí cestovatelé se zde zastavili před několika dny. Protože naše výprava se s nimi nepotkala, mohla soudit, že neznámí se také ubírají k severovýchodu a že se s nimi nikdy nesetká.
Dne 3. března se nepřihodilo nic zvláštního, ale příštího dne musili cestovatelé oželet dalšího koně. Tentokrát to byl kůň Barsacův, který k večeru padl a pošel stejně rychle jako kůň Florenceův.
Tohle už nemohla být náhoda. Doktor Chattonnay zdechlinu všestranně prohlížel, ale nevyjádřil se o příčině koňovy smrti.
Večer však, když se na chvíli octl ve společnosti zpravodajově beze svědků, pravil mu:
„Musím vám oznámit něco vážného.“
„A co?“ ptal se Amédée Florence.
Že oba koně byli otráveni.“
„Takové podezření jsem měl už taky, ale pak jsem si řekl, že je to jen ta má podezřívavost. Kdo by ty koně otrávil? Naši noví nosiči určitě ne, ti nemají zájem, aby nás zdržovali, spíše naopak.“

„Vinit nemohu nikoho," odpověděl Chattonnay, „ale jsem si tím jist. Při prvém případu jsem měl podezření, a proto jsem druhého koně dobře prohlédl. Příznaky otravy jsou tak markantní, že je musí poznat i laik."
„Není snad možné, že koně sežrali nějakou jedovatou rostlinu?" ptal se Florence.
„To je vyloučeno. Zvíře pozná pudem každou rostlinu, která by mu škodila, a vyhne se jí. Jed je buď přimíšen do krmného obilí, které vezeme s sebou, nebo je to zase jeden z těch záludných afrických jedů působících po dlouhé době."
„A co máme dělat?"
„To vím stejně málo jako vy. Chtěl jsem vám jen povědět, co je, a učinil jsem tak důvěrně, protože nechci, aby byla postrašena slečna Buxtonová. Ostatním to povíme buď vy, nebo já, podle příležitosti, ale tak, aby slečna Jane nic nezaslechla."
„Já budu dávat na zbylé koně pozor!"
„To můžete, ovšem nebude to asi nic platné."
Ztráta dvou koní byla jediná nepříjemná příhoda, která výpravu potkala. Krajina byla rovná a postupovali tak rychle, jak to jen dovolovala chůze nosičů. Až dosud se mohli snadno zásobovat ve vesnicích, takže jejich počáteční zásoba potravin zůstávala stále nedotčena.
Když však 5. března a následujícího dne nenarazili na žádnou vesnici, musili tuto zásobu načít. Nepůsobilo jim to starost, neboť Tongané je ujistil, že brzy přijdou do velké vesnice. A Tongané už dokázal, že se v kraji dobře vyzná.
7. března k vesnici skutečně dorazili, ale když se přiblížili k její ohradě, byli uvítáni hrozivými výkřiky. Dokonce padlo i několik střelných ran. Na ohradě se tísnil hrozící dav domorodců. Od odchodu z Conakry se jim dostalo takového nepřátelského přijeti poprvé.
Barsac se rozhodl, že domorodce přesvědčí o mírumilovnosti výpravy. Marně se však odvážil s Tonganém a s dvěma nosiči až k vesnické hradbě s bílým praporem nad hlavou. Opět byli uvítáni bouří vyhrůžek a střelbou. A jen malé obratnosti střelců mohli děkovat, že jejich mírumilovný pokus neskončil neštěstím. Bylo zřejmé, že obyvatelé vesnice z nějakého, jen jim známého důvodu nechtějí vstoupit do styku s cizinci. Bylo nutné se podrobit a vzdálit se od vesnice. Domorodci je nepronásledovali, ale zásoba potravin nebyla doplněna. Naštěstí to nebylo tragické. Ušli již tři sta kilometrů a měli tedy za sebou více než polovinu cesty. A bylo možno doufat, že obyvatelé příští vesnice se budou chovat přátelštěji.
Toho dne už jinou vesnici nespatřili, a tak se nemohli přesvědčit, zda jejich naděje je oprávněná. Večer po utáboření však padl třetí kůň a scípl jako oba jeho předchůdci.
„Tak jsem dával pozor ve dne v noci, a přece se někomu podařilo koně otrávit!" rozhořčoval se novinář. „Jen bych si přál vědět, kdo to byl."
„To vám mohu říci stejně spolehlivě, jako jsem vám řekl, že váš dozor asi bude málo platný," odpověděl mu doktor Chattonnay. „Je to ten náš tajemný neznámý a koně byli otráveni jistě už tehdy, když se nám odporoučel náš vojenský doprovod. Jed byl asi odlišně dávkován, aby koně padali postupně. Ten náš *tajemný« si zřejmě potrpí na překvapení."
„A nás je teď sedm na čtyři koně. To není zábavné," povzdychl si Amédée Florence.
„Podle mého soudu nás bude brzy sedm na žádného koně," nevesele zavtipkoval lékař.
8. března časně ráno se vydali na další cestu plni obav. Budoucnost se začínala rýsovat v chmurných obrazech, ať se na ni dívali z kterékoli stránky. Nemohli si zapírat, že tajemná moc, zavile nepřátelská, je sleduje krok za krokem. Se strachem očekávali, kdy padne další kůň. Kromě toho měli potraviny už jen na jeden den, a to znamenalo hlad, jestliže do západu slunce nedorazí k nějaké vesnici.
Nemusili však čekat tak dlouho. Již po denní zastávce se v dohledu objevila skupina chat. Na chvíli se zastavili, aby z nějakých známek usoudili, jaké uvítání je očekává. Ale chaty byly bez života. Musili jít blíž.
Po několika stech metrů spatřili před vesnicí černé skvrny a zároveň je začal dusit hrozný zápach. Když došli k prvé skvrně, poznali příčinu toho zápachu. Před nimi ležela mrtvola černocha, zduřelá a v rozkladu. Stejného původu byly i další skvrny. Cesta k vesnici byla vroubena mrtvými těly.
„Byli zastřeleni," upozorňoval doktor Chattonnay zpravodaje. „Všimněte si té malé dírky, kudy střela vnikla do těla, a toho rozervaného otvoru, kudy vylétla. To je neklamný účinek výbušné střely."
„Zase!" zvolal Florence.
„Zase," odpověděl mu lékař.
Ve vesnici se jim naskytla podívaná ještě hrůznější. Vše nasvědčovalo tomu, že tam došlo k zuřivému boji. Vítězové vesnici zapálili, ale oheň některé chaty ušetřil. Ty byly plné mrtvol.
„Od smrti těchto nešťastníků uplynulo nejmíň deset dní," konstatoval lékař, „a všichni byli pobiti výbušnými střelami."
„Co to jen bylo za barbary, kteří se dopustili tak hrozného zločinu," sípavě řekl pan Barsac. „A proč?"
„Byli to asi ti lidé, na jejichž stopy jsme narazili," odpověděl mu zpravodaj. „Tehdy jsme usoudili, že tudy šli asi deset dní před námi. To by souhlasilo s dobou, kterou udává doktor Chattonnay. A oni to asi také byli, kdo nám připravili to přijetí v předchozí vesnici. Chtěli pravděpodobně s tou vsí naložit stejně jako s touhle. Jenže ona vesnice, jak víme, byla obehnána pevnou hradbou a její obyvatelé se nájezdníkům ubránili."
„Ale pak to znamená," začal usuzovat Barsac, „že ti zločinní nájezdníci byli běloši."
„Docela logický soud!" potvrzoval doktor Chattonnay.
„Kdo jen jsou ti bídáci?" hrozila se slečna Buxtonová. „A není jejich přítomnost v kraji nebezpečím i pro nás?"
„Myslím, že my se bát nemusíme," utěšoval ji Amédée Florence. „Kdo jsou ti lidé, to říci nemohu, ale vše ukazuje, že jsou deset až dvanáct dní před námi. Poněvadž jedou na koních, je málo pravděpodobné, že bychom je kdy dohonili."
Prohledali celou vesnici, avšak nenašli jedinou živou bytost. Jestliže někteří z jejích obyvatel unikli vraždění, jistě

uprchlí. Vesnice byla vyloupena. A co nájezdníci nemohli odvézt, rozmetali a zničili. Ničivý úmysl tu byl jasný.
Naši cestovatelé opustili nešťastnou vesnici s chmurnými myšlenkami. Na noc se utábořili ve stepi. Potraviny jim zbývaly už jen na jedno jídlo. Rozdělili je na dvě polovice. Jednu snědli hned a druhou nechali na příští ráno.
Nazítří, 9. března, přišli ke dvěma vesnicím. Prvá byla ohrazena a nemohli se k ní přiblížit, protože je uvítala střelba. Druhá vesnice, nechráněná hradbou, byla vybita, vypleněna a spálena.

„Všichni byli pobiti výbušnými střelami," konstatoval lékař
„Člověk by řekl, že ti vrahové záměrně ničí vše před námi," usuzoval Barsac.
Doktor Chattonnay, který náhodou byl vedle Barsaca, se k němu naklonil a zašeptal:
„Druhý nanejvýš správný a logický soud, pane poslanče, ale ne tak nahlas, prosím."
Lékař chtěl zabránit, aby se Jane Buxtonová dověděla pravdu o jejich situaci. Znal její inteligenci a věděl, že by z Barsacovy poznámky došla k správnému závěru.
„Ale my projdeme přece," s líčenou bezstarostností řekl zpravodaj. „Kubo je odtud nejvýš sto padesát kilometrů. To není nepřekročitelná vzdálenost, i když se budeme trochu postit. A když nelze nakoupit, musí nám živobytí poskytnout lov."
Byla to moudrá rada a všichni se jí řídili. Kromě pana Poncina, který nedovedl zacházet s puškou. Naneštěstí krajina byla chudá na zvěř a kromě toho vysoké traviny bránily v rozhledu. Za celý den ulovili pouze jednoho dropa, dvě perličky a dvě koroptve.
To bylo trochu málo pro čtrnáct osob.
Při večerní zastávce opět zjistili, že místo hostilo před nimi jiné cestovatele. Tentokrát se však tráva jen málo napřímila, což znamenalo, že neznámí jsou jim nyní o hodně blíž.
Zatímco o tom debatovali, ozvalo se volání Tonganéovo. Padli dva koně. A zcepeněli za necelou hodinu.
Výpravě zbyli už jen dva koně a ani ty neměli mít dlouho. 10. března podlehla i tato zvířata. A k tomu ještě do rána zmizeli všichni nosiči. Buď byli přestrašeni, nebo se báli hladu. Ať tak nebo onak, ráno 11. března šest Evropanů, Tongané a Malik stáli v pustině bez koní, bez nosičů – a bez potravin. Ztratil se i oslík mladé černošky. Uprchlí nosiči jej asi odvedli s sebou jako živou zásobu potravy pro všechny možné případy.
Na chvíli je sklíčila malomyslnost, pochopitelná i omluvitelná. Nejsmutnější byla Jane Buxtonová, která si vyčítala, že své společníky svedla na tuto nešťastnou cestu. Obviňovala se a žádala druhy o prominutí.
Amédée Florence první pochopil, že s malomyslností se musí bojovat.
„Vaše slova nejsou na místě," vykřikl s předstíranou strohostí. „Ještě nejsme mrtvi, myslím. Byl-li dnešní lov chudý, zítra může být lepší. A to je všecko."
„Pomyslete i na to," přispěchal novináři na pomoc doktor Chattonnay, „že nosiči nás zbavili povinnosti sytit šest žaludků, když nás opustili."
„V naší dnešní situaci nám vlastně prokázali dobrodiní," navázal na jeho slova zpravodaj. „Stejně jsem se již chystal navrhnout, abychom je poslali domů."
„Děkuji vám, pánové, za vaši dobrotu," se slzami v očích děkovala Jane. „Nikdy nezapomenu na vaši šlechetnost."
„Jen žádnou sentimentalitu," přerušil ji Amédée Florence. „Neznám nic horšího před obědem. Pusťme se raději do lovu a pak se najezme!"
Poněvadž teď neměli nosiče, byli cestovatelé nuceni opustit svůj poslední stan a zbytek výměnného zboží. Od této chvíle i Jane Buxtonová bude spát pod širým nebem, jestliže nenajdou nějakou opuštěnou vesnici. Ztráty zboží na výměnu nelitovali. K čemu by jim bylo, když se nemohli dostat do styku s domorodci.
Dne 12. března přišli opět k vesnici. Ale opakovala se stará historie. Všude jen mrtvoly a mrtvoly. Doktor prohlásil, že smrt těchto nešťastníků je novějšího data a že nastala nejvýš před dvěma dny. Měli z toho usuzovat, že tlupa vrahů je jim teď tak blízko, že se s ní mohou dnes nebo zítra srazit?
Přes tuto možnost postupovali dál k severu. Co mohli ostatně podniknout jiného? Kdyby se chtěli vrátit do Sikassa, šli by úplnou pouští. Přicházeli by jen na vybité nebo nepřátelské vesnice. Proto bylo lepší jít k Nigeru a tam hledal pomoc.
Ale jejich cesta k severu nebyla o mnoho lepší. Také zde byly vesnice buď zničené, nebo ohrazené a nepřátelské. Žili jen z toho, co jim opatřil výstřel z pušky, nebo se živili kořínky a planými zeleninami, které nalézali cestou. Jen jednou se o oběd zasloužil Saint Bérain, když v malém potoku chytil asi tucet ryb.
Později byly i vodní toky stále vzácnější. A cestovatelé také nejednou trpěli žízní, když nenalezli potok, protože studně ve zničených vesnicích byly vždy zasypány. Tajemný nepřítel neponechával nic náhodě.
Cestovatelé se však nedali zadržet. Těžce se vlekli vpřed, ale přece jen postupovali.
Tongané a Malik snášeli útrapy nejlíp. Byli zvyklí bídnému životu, strádání i hladu, a proto trpěli míň. Oba projevovali k sobě dojemnou oddanost.
„Já nemám hlad," říkal Tongané, aby ji přiměl vzít si nějaký ten kořínek, který nalezl.
Malik dárek přijala, ale dala jej slečně Buxtonové a ta zase nikdy nezapomněla rozmnožit o něj zásobu, z které mělo být připraveno příští jídlo pro všechny.
Každý tedy vzdoroval podle své povahy.
Barsac byl spíše náchylný se rozčilovat. Skoro nemluvil, a když se tak stalo, hrnuly se z jeho úst výpady na francouzskou vládu, jejíž neschopnost uvedla jeho – Barsaca – do takových nesnází. Viděl se již na sněmovní tribuně a připravoval si hromy, které po návratu bude vrhat jako Jupiter z výše svého parlamentního Olympu.
Doktor Chattonnay mluvil také málo, ale byl pro výpravu velice užitečný, i když střílet moc neuměl. Velmi často objevoval a přinášel jedlé plody, a hlavně se snažil, aby si zachoval zdání dobrého rozmaru a veselosti. Vtip stíhal vtip

a stále se ozýval lékařův smích, který se podobal sykotu ucházející páry.
„Škoda, doktore," říkal mu zpravodaj, „že nemáme parní stroj, abychom tu vaši páru nějak zužitkovali."
A lékař se smál i tomuto vtipu.
Pan Poncin mluvil nejméně ze všech, totiž nemluvil skoro vůbec. Nelovil, nerybařil, nehledal kořínky a jedlé plody, ale také si na nic nestěžoval. Většinou nedělal nic, ledaže si občas něco zapsal do svého objemného zápisníku.
Saint Bérain se choval jako vždycky. Snad si neuvědomoval svízelné postavení nebo byl tak roztržitý, že nevnímal pocit hladu.
Jane Buxtonová zhubla a zšedla. Podle jejího vzhledu se mohlo soudit, že je ze všech nejméně odolná proti útrapám. Ale nebyla to pravda. Její energie zůstala nedotčena a nic by ji nedonutilo zradit vytčený cíl. Příčina jejího neklidu a zmatku byla jinde. Čím víc se blížila k místu, kde měl být bratrův hrob, tím obtížněji bojovala s pochybami. Najde Tongané místo, kde byl její bratr pohřben? Co jí jeho hrob poví? Doví se vůbec něco? Nebude se muset vrátit bez úspěchu?
A tyto pochyby ji mučily víc než všechny útrapy cesty, které přece očekávala.
Amédée Florence si první všiml zasmušilosti slečny Buxtonové a vytušil její příčinu. Snažil se ze všech sil, aby dívčiny obavy rozptýlil, a dobře se mu to dařilo.
Zpravodaj se stal vůbec duší tohoto malého světa v nouzi. Nic nedokázalo zkrušit jeho veselost. Všechno si chválil a nikdy si nestěžoval. Měl-li žízeň, pochvaloval si, že je to výborný lék proti rozšíření žaludku. Měl-li hlad, tvrdil, že půst je nejlepší lék proti začínajícímu revmatismu. A byli-li všichni vyčerpáni, pak říkal, že o to budou lip spát. Pro svá tvrzení se dovolával doktora Chattonnaye a ten mu ochotně přizvukoval, protože obdivoval statečnost tohoto muže. Zásluha novinářova byla tím cennější, že se sám obával toho nejhoršího do budoucnosti. Vlastně to nebyly pouhé obavy, byla to jistota, o které jeho společníci neměli nejmenší tušení. Začalo to 12. března, kdy prošli vesnicí, která byla zničena a vypálena předešlého dne. Od té chvíle nabyl zpravodaj jistoty, že nepřátelé je obklopují a číhají na vhodnou příležitost. Byl přesvědčen, že tajemný nepřítel je před i za výpravou, že sleduje její agónii a že je připraven zničit ji ve chvíli, kdy by se dostala na dohled záchrany. Pozoroval a získal četné důkazy pro svou jistotu. Tu a tam nacházel stopy čerstvého táboření, zaslechl matnou ozvěnu výstřelu a dupot koní v dáli. V noci pak již několikrát zahlédl, jak se v blízkosti jejich tábora mihl neurčitý stín. O svém pozorování společníkům nic neřekl, aby nezvyšoval jejich starosti a neklid. Mohl o nich mluvit jen s Tonganém, jehož pozorování se shodovala s jeho. Vzájemně se dohodli, že svou pozornost zvýší, ale ostatní vyrozumějí teprve ve chvíli, kdy se jim to bude zdát nutné.
Svízelné podmínky způsobily, že nemohli dodržovat plánované lhůty pochodu. Teprve večer 23. března se utábořili na místě, odkud podle Tonganéova prohlášení nebylo daleko ke hrobu kapitána Buxtona. Při skrovné večeři se radili o další cestě.
„Jakmile slečna Buxtonová zjistí, co ji zajímá, vyrazíme hned dál, a to směrem k vesnici Kubo. Není-li Kubo zničeno, zásobíme se tam. V opačném případě zamíříme do Gaa, kde určitě najdeme pomoc."
Amédée Florence uznal tuto chvíli za vhodnou, aby zpravil své druhy o podezřelých pozorováních, která učinil jak on, tak i Tongané. Vypověděl vše a pak ještě dodal:
„A půjdu ve svých domněnkách dál a odvážím se tvrdit, že ty záhadné stíny jsou mi dobře známy. Dokud se nepřesvědčím o opaku, budu tvrdit, že je jich třiadvacet, totiž dvacet černochů a tři běloši, a že jeden z nich se podobá jako bratr bratru našemu ulízanému poručíku Lacourovi."
„Oč opíráte svou domněnku, pane redaktore?" ptal se Barsac.
„Především o to, že falešný doprovodný oddíl se mohl lehce seznámit s našimi úmysly a předejít nás na cestě, aby proti nám pracoval způsobem, který jsme tak dobře poznali. A můj nejpádnější důvod je hrůza onoho starého černocha, kterou projevil, když ho náš doktor ošetřoval a on najednou spatřil jednoho z poddůstojníků oddílu. Ale to pak znamená, že ti vrahové a násilníci byli v naší blízkosti už tehdy, kdy jsme byli ještě provázeni vojíny Marcenayovými."
„Je možné, že máte pravdu, pane redaktore. Ovšem celkem jste nám nepověděl nic nového. Nikdo z nás nepochybuje, že pustošení kraje je namířeno proti nám. Je-li to dílo poručíka Lacoura a jeho lidí, anebo nějaké jiné lupičské tlupy, a jsou-li lupiči před námi nebo za námi, to nelze říci."
„S tím souhlasím," odpověděl Amédée Florence. „O svých pozorováních mlčím už týden, a jestliže jsem se rozhodl promluvit dnes, neděje se tak bez důvodu. A také ne bez důvodu jsem uvedl své přesvědčení, že lupičská tlupa je totožná s naším zmizelým doprovodem. Chci totiž uplatnit návrh."
„Tak ho uplatněte," vybízel Barsac.
„Navrhuji našeho nepřítele oklamat, aby se nedověděl, proč jsme sem přišli. Je to jen nápad, ale myslím, že bude i v zájmu slečny Buxtonové, aby její úmysl nebyl prozrazen, pokud neukončí své pátrání."
„Plně souhlasím," ozvala se Jane Buxtonová. „Možná že již zítra nebo pozítří nás naši nepřátelé napadnou přímo. Nechtěla bych se dostat až sem a ztroskotat. Jen si nedovedu představit, jak bychom ty naše hlídače dokázali oklamat."
„Já zase si to představuji jako docela snadnou věc," odpověděl jí zpravodaj. „Naši nepřátelé znají nejen náš cíl, ale i naše zvyky. Ty noční stíny jsme viděli, já a Tongané, vždy jen na začátku noci. Naši hlídači se přesvědčují, zda jsme se utábořili a kde. Myslím, že jejich bdělost se snižuje, když zjistí, co právě děláme. Jsou jisti, že nás ráno najdou tam, kde nás večer opustili. Nemyslím, že dnes by byli bdělejší než jindy, pokud nás ovšem neníní právě v noci napadnout. A na tom spočívá můj plán. Využijeme noční temnoty a změníme místo pobytu. Mluvil jsem o tom s Tonganém. Hrob kapitána Buxtona není dál než kilometr. Asi v polovině cesty je skupinka stromů, které jste si za soumraku mohli všimnout. Přemístíme se tam, a to hned. Nepůjdeme ve skupině, nýbrž za sebou, a nikoli vztyčeni. Hezky po kolenou. Tongané půjde první, za ním slečna Buxtonová, pak Saint Bérain, pan Poncin, pan Barsac a já jako poslední. Kolem nás není celá armáda a bylo by třeba zvláštní smůly, abychom padli zrovna na někoho z Lacourových darebáků…"
„A na mne jste zapomněl?" ozval se Chattonnay.

„Nikoli, pro vás mám zvláštní úkol. Někdo musí krýt náš bok zleva a slyšel jsem vás, jak umíte napodobit křik vyplašené koroptve. To pro případ, že by se nějaký stín objevil. Křik koroptve bude znamením, abychom ulehli klidně do trávy a zůstali bez hnutí.“
Návrh byl všemi přijat a hned také proveden. Na oheň přihodili suchou trávu, aby se rozhořel, a pak se jeden za druhým začali ztrácet ve tmě.
Byl to pomalý postup, ale podařil se bez příhody. Za necelou hodinu byli všichni na pokraji skupiny stromů. Spěšně tudy prošli, aby měli clonu mezi sebou a nepřítelem. Pak už mohli jít vztyčeni a za další půlhodinku se octli u osamělého stromu.
„Tady to je,“ řekl Tongané.
Musili však vyčkat do svítání, než mohli zahájit pátrání. A tak si několik hodin odpočinuli. Jen Jane nemohla usnout z neklidu, co jí přinese příští jitro. V mysli se jí vynořovalo plno otázek. Objeví nějaký důkaz jistoty bratrovy smrti? A bude ten důkaz takového druhu, že nesporně potvrdí buď jeho zločin, nebo nevinu? Anebo ji nechá v nejistotě až do konce jejích dnů?
Při prvním záblesku svítání se shromáždili všichni členové výpravy u paty stromu, kde již čekal Tongané s dlouhým tesákem v ruce. Ale půda u paty stromu byla rovná jako všude v okolí. Nic nenasvědčovalo, že by tu byl hrob.
„Je to správné místo, Tongané, nemýlíš se?“ starostlivě se ptala Jane Buxtonová.
„Ne, tady to je,“ odpověděl Ašant a hned nato se jeho tesák zaryl do ztvrdlé země.
Ostatní se také chopili nožů a horečně pomáhali. Prsť se rozletovala na všechny strany, otvor v zemi se zvolna prohluboval.
„Pozor!“ vykřikl náhle novinář. „Zde už jsou kosti.“
Na Jane zapůsobil jeho výkřik tak, že se musila opřít o doktorovo rámě.
Opatrně dokončili vykopávku. Objevila se kostra, kupodivu dobře zachovalá. Kolem ramenních kostí byly ještě kusy látky, zbytky uniformy. Mezi kostmi hrudníku našli náprsní tašku, téměř zetlelou. Opatrně ji otevřeli. Byla v ní jen jediná věc: poslední dopis, který kapitánu Buxtonovi před dávnou dobou poslala jeho sestra Jane.
Dívce vytryskly z očí slzy. Pozvedla zežloutlý papír ke rtům, ale rozpadal se jí v prstech. Úsilím vůle se ovládla a přistoupila k hrobu.
„Doktore, prosím vás,“ pravila Chattonnayovi třesoucím se hlasem, „mohl byste prozkoumat ostatky mého bratra?“
„Jsem vám k službám, slečno,“ odpověděl jí a opatrně sestoupil do hrobu. Tam se metodicky pustil do zkoumání, o které byl požádán. Když skončil, napřímil se a hlásil téměř slavnostně:
„Já, Laurent Chattonnay, doktor lékařství pařížské university, jsem zjistil toto: jde o kostru muže, který by stářím odpovídal věku bratra slečny Buxtonové; kosti nenesou žádné stopy po ráně střelnou zbraní; člověk, jehož kosti jsou v tomto hrobě, byl zavražděn.“
„Zavražděn?“ zvolala Jane Buxtonová.
„Zavražděn ranou dýky,“ pokračoval lékař, „vedenou shora dolů. Dýka prorazila levou lopatku a zasáhla jednu z horních srdečních chlopní, takže smrt nastala okamžitě. A zde je zbraň, která způsobila smrt a kterou jsem sám vytáhl z proražené kosti, kde zůstala trčet.“
„Zavražděn!“ vzlykala Jane Buxtonová. „Nebyl tedy vinen!“
„Nevinnost vašeho pana bratra je jiná otázka, která přesahuje meze možnosti lékařského zjištění,“ odpověděl doktor Chattonnay tiše. „Máme nyní jen potvrzeno, že váš pan bratr nepadl se zbraní v ruce, jak se prohlašovalo, nýbrž že byl zákeřně zavražděn. Nemohu ovšem říci, zda se tak stalo před potyčkou s francouzským vojskem nebo až po ní. To mi ostatky nepověděly. Rozhodně však nikoli při potyčce, neboť zbraň, kterou byl váš bratr zabit, není zbraní vojenskou.“
„Děkuji vám, doktore,“ slabým hlasem děkovala Jane. „První výsledek mé cesty je takový, že mě naplňuje důvěrou… Jenom ještě něco: Byl byste ochoten vyhotovit zápis o svém zjištění a chtěli by ostatní pánové být svědky?“
Všichni přisvědčili. Zpravodaj sepsal zprávu na list papíru, který Poncin ochotně vytrhl ze svého zápisníku. Podepsali ji Chattonnay jako zjišťující lékař a ostatní mužové jako svědci. List předali slečně Buxtonové i se zbraní, která přervala život jejího bratra.
Dívka se zachvěla, když se dotkla zbraně. Byla to dýka se silnou čtyřhrannou čepelí, jejíž hluboké žlábky na obou stranách pokrývala silná vrstva rzi. Na ebenové rukojeti, poleptané vlhkem země, byly stopy jakéhosi nápisu.
„Pohleďte, pánové,“ pravila Jane, ukazujíc na téměř neviditelné čáry, „tady bylo něco vyryto, snad jméno majitele dýky, jméno vrahovo.“
„Škoda že je nečitelné,“ povzdechl novinář, když se mu zbraň dostala do ruky. „Ne, počkejte… Něco je tu přece jen vidět… Myslím, že rozeznávám písmeno i a L“
„To je trochu málo,“ podotkl Barsac.
„Snad, ale já mám něco v záloze a tím doplním zjištění doktorovo. Slečna Buxtonová se nám přiznala, že nás klamala. A teď nastala chvíle, kdy se k něčemu musím přiznat já a omluvit se slečně…,“ řekl Florence.
Všichni se na něho upřeně zadívali.
„Jak už novináři bývají,“ pokračoval, „i já byl nediskrétní a potají jsem vyslechl rozmluvu slečny Buxtonové, kterou měla ve stanu se svým průvodcem Tonganém. Snad jste na ni už zapomněla, slečno, a dnes v rozrušení si neuvědomujete její závažnost, Žádám vás o dovolení, abych se směl ujmout dalšího vyšetřování, které osvětlí alespoň něco z toho, co doktorovi nemohou říci kosti Tongané, řekni mi, umíš číst a psát?“

„Zavražděn ranou dýky,“ pokračoval lékař
„Ano, ale ne francouzsky, jen anglicky, jsem Ašant.“
„A kde ses to naučil?“

„Sloužil jsem v anglickém vojsku. Musel jsem se naučit číst a psát, když jsem chtěl být seržant.“
„Myslím,“ obrátil se Florence ke všem, „že by bylo výhodnější pokračovat ve výslechu anglicky, aby Tongané mohl podepsat zápis. Anglicky umím já, doktor Chattonnay, pan de Saint Bérain a samozřejmě slečna Buxtonová, ale ta nám při výslechu nemůže ničím posloužit, protože je, právnicky řečeno, zainteresovaná strana. Doktor Chattonnay bude zapisovatelem, Saint Bérain tlumočníkem a pan Poncin nám může věnovat dva tři listy ze svého zápisníku.“
Pan Poncin obětoval celou hrst listů a za chvíli výslech pokračoval se zapisovatelem a s tlumočníkem, jak zpravodaj navrhl. Výslech byl také rychlejší, poněvadž Tongané se v angličtině vyjadřoval plynuleji.
„Řekni nám, Tongané, zda jsi v anglickém vojsku sloužil pod kapitánem Buxtonem?“
„U stejného pluku ano, ale pan Buxton nebyl mým velitelem. Jednou nám bylo hlášeno, že se hledají dobrovolníci z vojska, důstojníci a poddůstojníci, kteří by se zúčastnili vládní výpravy. Přihlásil jsem se a velitelem vojenského doprovodu výpravy byl kapitán Buxton. Já byl velitelem nosičů.“
„Je pravda, že vojenský doprovod se dopouštěl plenění a loupil, co se dalo?“
„Ano. Proto se dostal do boje s anglickým vojskem a ustoupil na francouzské území.“
„Kapitán Buxton vedl při tom loupení?“
„To už ne. Kapitán nevycházel ze stanu, byl nemocen. Vojáky vedl jiný člověk, který bydlel s kapitánem ve stanu a kterému říkali Willy.“
„Ten Willy byl člen výpravy nebo voják?“
„Ne. Ale známý kapitána Buxtona. Přišel k nám cestou.“
„Zúčastnil ses také některého loupežného nájezdu?“
„Nosiči nebojují a já musil být u nosičů.“
„Byl jsi při pohřbu kapitána Buxtona?“
„Byl. Nosiči přece kopali hrob.“
„Věděl jsi, že kapitán byl zavražděn?“
„To nevěděl nikdo. V táboře se říkalo, že umřel na zimnici.“
„A kapitána jste pohřbívali předtím, než byla vaše výprava zničena Francouzi, nebo až potom?“
„Asi o pět dní dřív. My nosiči jsme tábořili tady v tom lesíku. Vojáci táhli pryč, směrem na Kubo. Pak přiběhlo několik vojáků. Říkali, že naše vojsko bylo poraženo Francouzi. Utíkali. Nosiči se rozprchli. Já a pět jiných Ašantů jsme si vzali potraviny a něco zboží a utekli jsme taky. Chtěli jsme domů, ale Francouzi nás chytili. Dali nám vybrat: buď do jejich vojska, nebo zavřít. Tak jsem se stal senegalským střelcem a sloužil jsem celé jedno období. Pak mě v Conakry najala slečna Buxtonová.“
„A víš, co se stalo s tím Willym?“
„Nevím. Nikdy jsem ho už neviděl.“
Výslech byl ukončen a zápis podepsán jak Tonganém, tak svědky. Slečna Buxtonová vřele děkovala zpravodaji za jeho zákrok: „Teď už mám skoro jistotu, že památka mého bratra bude očištěna.“ „Spolehněte se, že bude. Až se vrátíme, rozjedu případ vašeho bratra v našem listu tak, že vaše vláda bude nucena případ znova vyšetřit. Přemluvte Tonganého, aby jel s vámi až do Anglie. Jistě bude moci označit několik lidí, kteří byli s tou výpravou a dosud žijí.“
Zbývalo už jen znova zaházet hrob zavražděného, což také učinili. Pak opustili zapomenutý hrob v pustině a vydali se na další pochod.
Jejich cílem bylo Kubo, vzdálené jen několik kilometrů, takže se tam mohli pohodlně dostat ještě toho dne.
Ale po dvou kilometrech pochodu se musili zastavit. Jane Buxtonová byla u konce svých sil. Kolena se jí podlamovala, musila ulehnout.
„Následek nervového vzrušení,“ vysvětloval doktor Chattonnay.
„A hladu,“ dodal zpravodaj. „Pane de Saint Béraine, na lov! Musíme stůj co stůj něco ulovit.“
Ale po celý den nespatřili oba lovci nic, co by stálo za ránu. Teprve k večeru jim byl osud příznivější. Pod jejich ranami padli dva dropi a jedna koroptev. Konečně se zase mohli dosyta najíst, ovšem musili se vzdát úmyslu, že spatří Kubo ještě téhož dne. Čekalo je poslední přenocování pod širým nebem. Byli tak vyčerpáni, že ani nestanovili stráže. Svedlo je k tomu i přesvědčení, že tajemného nepřítele dokonale přelstili. Proto nikdo nezpozoroval podivné záblesky, kterým odpovídala silná světla z výše, ač v této rovině nebyla žádná hora. Slabá a silná světla se k sobě rychle blížila, a to směrem k místu, kde spali cestovatelé.
Probudilo je teprve zvláštní supění, které zaslechli již několikrát. Tentokrát však bylo silnější, bližší. Když otevřeli oči, byli oslněni prudkým světlem, tryskajícím z mocného ohniska ve vzdálenosti necelých sto metrů. Vyskočili, ale byli sraženi k zemi muži, kteří se na oslepené vyřítili ze tmy.
Do nočního ticha se pak francouzsky ozval hrubý hlas:
„Hotovo, chlapci?“
A pak výstraha:
„Kdo se hne, dostane kulku do hlavy.“
Blackland
Téměř na průsečíku nultého stupně délky a šestnáctého stupně deseti minut severní zeměpisné šířky, to jest trochu níže po proudu Nigeru od jeho nejsevernějšího ohbí, leží na levém břehu této řeky město Gao. V době našeho vyprávění Niger vyznačoval jihozápadní hranici Sahary a byl prahem k nesmírné poušti, která se na sever táhne do Maroka, Alžírská a Tripolisu a na východ až do Núbie a Egypta. Na zeměpisných mapách té doby byla obrovská rozloha pouště nad Nigerem vyznačena prázdným prostorem. Byl to kraj takřka neznámý, do kterého kromě domorodců dosud nikdo nevnikl a kterým nikdo neprošel.
Mezi obyvatelstvem sídlícím na březích Nigeru kolovaly o tomto kraji neuvěřitelné legendy. Domorodci si vyprávěli, že

časem táhnou nad nekonečnými pláněmi obrovští černí ptáci s ohnivýma očima a jindy zase že odtamtud vyjíždějí do obydlených krajů červení ďáblí na ohnivých koních chrlících plameny. Tito fantastičtí jezdci prý projížděli vesnicemi, vylupovali je a obyvatelstvo buď pobíjeli, nebo odháněli do otroctví. Kam, to nikdo nevěděl, poněvadž se nikdo z nich nikdy nevrátil. Po stopách jezdců se do pouště nikdo neodvážil, protože v očích místního obyvatelstva to byli poslové ukrutného božstva pouště, ne-li šejtani, ďáblové sami.
A přece… Kdyby se byl někdo odvážil cesty do pouště východovýchodoseverním směrem a ušel dvě stě šedesát kilometrů k bodu na průsečíku prvého stupně a čtyřiceti minut východní zeměpisné délky a šestnáctého stupně a padesáti minut severní zeměpisné šířky, byl by spatřil město.
A nebylo to město s hliněnými arabskými baráky a černošskými chatami, nýbrž skutečné město zcela moderního rázu, které mělo na sedm tisíc obyvatel, nepočítajíc v to děti. Město na místní poměry veliké, a přece nezaznamenané na žádné mapě a ve světě neznámé.
Kdyby se pak byl otázal některého z obyvatel města na jméno tohoto zázraku, byl by dostal odpověď v některém z mnoha jazyků. Buď anglicky: „Blackland is the name of this city," nebo italsky: „Questa citta e la Citta Nera," popřípadě bambarsky: „Ni duguba a bé Banku Fing," portugalsky: „Hista cidade e Terranegra," španělsky: „Esta ciudad se Hama Tierranegra," nebo třeba ještě v mnoha jiných jazycích, ale ve všech případech by odpověď znamenala: „Toto město se jmenuje Černá Země."
Dokonce není vyloučeno, že by byl překvapen odpovědí latinskou: „Ista urbs Terra Nigra est." To kdyby se dotázal místního obyvatele Thomase Eberlyho, kdysi profesora klasických řečí na středních školách Starého světa, které však pro jakousi vážnou neshodu musil opustit. Před tvrdou rukou zákona a spravedlnosti musil totiž hledat útočiště v co nejodlehlejším koutu temné africké pevniny. A když nemohl nikde uplatnit své učitelské schopnosti, usadil se v Blacklandu a otevřel si tam drogerii.
Krátce řečeno, Blackland byl jakási nová babylónská věž. Jeho obyvatelstvo se skládalo z pěti tisíc sedmi set sedmdesáti osmi černochů a černošek a jednoho tisíce třiceti bělochů. Běloši byli různé národnosti, ale měli jeden rys společný: byli to všeho schopní dobrodruzi a zločinci. Většinu z nich hledala policie mnohých zemí světa.
Jazykově převládala v tomto různorodém davu angličtina, a proto anglický jazyk tu byl jaksi úředním. Anglicky byla vyhlašována provolání vládce města a anglicky byl také tištěn úřední a jediný místní časopis The Blackland Tunder (Blaclandský hrom).
Byl to však prazvláštní časopis, jak lze posoudit z těchto několika výňatků z jeho zpráv:
– Včera John Andrew oběsil černocha Koromaka, protože mu zapomněl po svačině přinést dýmku.
– Zítra večer se vypraví šest letounů a deset Merry Fellows pod vedením plukovníka Herberta Hirama do Kurkusu a Bidy. S oběma vesnicemi, které jsme nenavštívili už celé tři roky, se naloží obvyklým způsobem. Návrat téže noci.
– Dovídáme se, že z Conakry má k Nigeru vyrazit jakási francouzská vládní výprava, vedená poslancem Barsacem. Výprava musí být zadržena nebo zničena. Potřebná opatření byla již učiněna. Dvacet členů Černé gardy pod vedením dvou Merry Fellows se zítra vydá na cestu. Kapitán Edward Rufus se k nim připojí ve vhodném okamžiku. Černý průvodce, kterého výprava již najala, je náš agent.
– Včera byl nucen vládní rada M. F. Ehle Willis za hádky na Garden Bridge nasypat olovo do hlavy M. F. Konstantina Bernarda. Bernard padl do Red Riveru a utopil se, neboť byl stržen do hloubky abnormální váhou hlavy zatěžkané olovem. Byl vypsán konkurs na uvolněné místo ve sboru Merry Fellows. Jmenován byl Gilman Ely, dosavadní člen Civil Body. Přejeme mu mnoho úspěchů.
– Bylo skončeno zasedání trestního senátu. Vyneseno sedmnáct rozsudků, dva tresty smrti a ostatní v úhrnu na devětadvacet let vězení a pětatřicet let nucených prací.
Jak jste si asi už všimli, jména Thomas Eberly, John Andrew. Herbert Hiram, Edward Rufus, Ehle Willis a Gilman Ely jsou vlastně sdružení dvou křestních jmen. Tak to bylo v Blacklandu zvykem. Každý nový příchozí musil podstoupit křest a ztratil své dosavadní rodové jméno, které zůstalo známo jen vládci. A jen pro vládce tento zvyk neplatil. Ten se honosil příjmením, ale nebylo to jméno rodové, nýbrž hnusná přezdívka. Jmenoval se totiž Harry Killer, což v překladu znamená Jindřich Zabiják.
Asi deset let před zničením výpravy Barsacovy přišel Harry Killer v doprovodu několika podobných kumpánů na místo uprostřed pouště, kde měl vyrůst Blackland. Postavili si lam stany a Harry Killer rozhodl: „Zde bude město!" A z písku pouště se jako kouzlem vynořil Blackland.
Bylo to zvláštní město, vystavěné na úplné rovině na pravém břehu říčky Bardy, věčně suché až do chvíle, kdy se z vůle Harryho Killera naplnila tekoucí vodou. Mělo tvar půlkruhu a měřilo přesně dvanáct set metrů od severovýchodu k jihozápadu, to jest rovnoběžně s říčkou, a přesně šest set metrů od severozápadu k jihovýchodu. Zaujímalo plochu asi šestapadesáti hektarů a bylo rozděleno na tři nestejné části, které byly od sebe odděleny pevnými hradbami z kamene a jílu, vysokými deset metrů a stejně širokými i u základů.
Přímo na břehu řeky, kterou Killer přezval na Red River (Červená řeka), se táhla v délce dvou set padesáti metrů hranice prvé části. Byl tu široký bulvár, dlouhý sto metrů a vedoucí až do části třetí.
V prvé části bydlila blacklandská vládnoucí třída, jež měla právo před svá jména klást písmena M. F. Byla to zkratka označení Merry Fellows, což v překladu značí veselí hoši. Jádrem této skupiny byli společníci Harryho Killera,kteří s ním byli ve chvíli, kdy se rozhodl vystavět Blackland. Kolem nich se brzy nakupila tlupa vrahů, lupičů a uprchlíků před zákonem, až dosáhla počtu pěti set šestašedesáti hlav. Pak Killer stanovil, že tento počet nesmí být nikdy překročen.
Merry Fellows byli organizováni vojensky, měli plukovníka, pět kapitánů, deset poručíků a padesát poddůstojníků, a jejich hlavním zaměstnáním byla válka. Válka špinavá, která měla za úkol plenit černošské vesnice a odvádět do otroctví ty obyvatele, kteří plenění přežili. Kromě toho Merry Fellows vykonávali policejní službu ve městě a ranami obušků, ne-li ranami z revolverů, řídili Čety otroků, na kterých spočívaly všechny práce bez výjimky, a polní práce

zvlášť. Jejich předním úkolem bylo chránit vládce a slepě plnit jeho rozkazy.
Třetí část města, od středu nejvzdálenější, tvořil polokruhovitý prostor, dlouhý šestnáct set metrů a široký padesát, jehož oba konce vyúsťovaly k Red Riveru a který se táhl podél obvodu města mezi vnější hradbou a zdí druhé Části, kde byli drženi otroci.
V této části bydlili obyvatelé označovaní názvem Civil Body, což znamená občanský sbor. Byli to běloši, ale nebylo jim dovoleno vstupovat do části prvé. Tam se mohli dostat, jen když byli jmenováni na nějaké uvolněné místo ve sboru Merry Fellows. Byli tedy jakýmisi čekateli na členství v tomto elitním sboru. Zatím se zabývali obchodem, neboť jen Merry Fellows byli přímo vydržováni vládcem. Obchodovali vším možným a jejich zákazníky byli Merry Fellows. Zboží kupovali přímo od vládce a jen on a jeho nejbližší věděli, jakým způsobem se sem dostalo.
V době našeho vyprávění žilo v Civil Body i pětačtyřicet bělošek, které byly stejné mravní úrovně jako jejich mužští spoluobčané.
Prvá a třetí část města svíraly část druhou, jež měřila více než jedenatřicet hektarů. Byla to čtvrť otroků, kterých zde žilo pět tisíc sedm set osmdesát osm, z toho tisíc pět set dvaadevadesát žen. V této části města nebyly zděné domy, pouze primitivní černošské chaty. Život zde byl smutný, neradostný.
Každého rána se otvíraly čtyři brány uzavírající zdi tohoto pekla. Pod vedením Merry Fellows vycházeli z bran černoši, kteří nebyli zaměstnáni přímo ve městě. Odcházeli v oddílech na polní práce. Večer se vraceli a těžké brány se za nimi hned zavřely. Z jejich čtvrti nebylo úniku. Na jedné straně byli Merry Fellows a na druhé Civil Body. A členové obou těchto společností byli stejně suroví a stejně krvelační.
Mnoho ubohých černochů umíralo pod ranami hlídačů, vrahů již svou povahou. Městu to však nevadilo. Nová výprava na otroky vyplnila mezery a snadno nahradila ty mučedníky, které osvobodila smrt.
Ale čtvrti pravého břehu, jež jsme právě popsali, netvořily celé město Blackland. Na levém břehu, kde půda náhle stoupala a tvořila návrší vysoké asi patnáct metrů, pokračovala vnější hradba dál a ohraničovala obdélník táhnoucí se ve směru řeky, dlouhý dvanáct set a široký tři sta metrů. Toto druhé město, o něco málo větší než prvé, neboť zaujímalo plochu šestatřiceti hektarů, se dělilo také ve dvě části, oddělené od sebe vysokou zdí. Část ležící na severovýchodním svahu návrší a hraničící na severním konci s rovinou u mostu Garden Bridge představovala jakýsi veřejný park a jmenovala se Fortress Garden (Pevnostní sad). Druhá část se rozkládala přímo na vrcholu návrší a byla vlastně centrem města.
Na severu v těsném sousedství veřejného parku se tyčila rozsáhlá čtvercová stavba, obklíčená zubatými hradbami, jejichž severozápadní průčelí spadalo kolmo k řečišti Red Riveru. To byl palác, odkud Harry Killer se svými devíti původními společníky, povýšenými teď na státní rady, řídil svůj městský stát. Státní radové byli hodni svého zločinného vůdce. Jejich hlavním úkolem bylo zajišťovat okamžité splnění rozkazů vládcových; Killer se s ostatním obyvatelstvem nikdy nestýkal.
Sídlo vlády spojoval s pravým břehem řeky most, který v noci uzavírala pevná mříž.
K paláci přiléhaly dvě kasárenské budovy. V jedné bydlilo dvanáct otroků pověřených službou sloužících a padesát černochů, divokých a surových, kteří tvořili Černou gardu. Druhá budova byla obývána čtyřiceti bělochy, pověřenými řízením stejného počtu letadel.
A letadla to byla opravdu zázračná. Byla schopna uletět až pět tisíc kilometrů, aniž musela doplňovat pohonné látky, a dosahovala rychlosti čtyř set kilometrů za hodinu. Těmto letadlům blacklandští lupiči děkovali za dar všudypřítomnosti, který byl pramenem mnoha legend. Umožňovala jim totiž po provedení zločinu rychle zmizet a Killerovi zajišťovala úžasnou moc.
Harry Killer byl skutečným vládcem mocné říše, jejímž střediskem byl Blackland. Svou autoritu prosazoval a udržoval tyranskou hrůzovládou. Předvídal možnost vzpoury černých i bílých poddaných, a proto si své osobní sídlo vystavěl tak, aby dokonale ovládalo město, kasárenské budovy i parky. Každé povstání mohl okamžitě potlačit hromadným vražděním, aniž vzbouřenci měli naději na sebemenší úspěch nebo možnost hledat spásu v útěku. Brzy se dovíme, proč každý, kdo se dostal do tohoto doupěte zla, se musil ihned vzdát naděje na vyváznutí.
Jinak byl Blackland vzorné město, dokonale čisté, dobře udržované a opatřené všemožným pohodlím. Ve čtvrtích Merry Fellows a Civil Body byl každý byt vybaven telefonem. Všude byla zavedena elektřina a vodovod nechyběl ani v nejchudší chatě černošské čtvrti.

V okolí města, vystavěného před desíti roky v širé poušti, došlo k zázraku ještě většímu. Kdysi oceán písku dosahoval až k městským hradbám. Teď však poušť ustoupila od města už tak daleko, že kam až oko z hradeb dohlédlo, všude byla obdělaná pole. A tato pole byla obhospodařována podle nejdokonalejších metod a plodila africké i evropské kulturní rostliny se stále lepším a lepším výsledkem.
Takové bylo dílo Harryho Killera. Dílo obdivuhodné, kdyby nebylo založeno na zločinu. Ale jak je uskutečnil? Jak dokázal přeměnit písečné pláně v úrodnou rovinu? Voda je nutný základ všeho života, bez ní člověk nemůže žít a půda plodit. Jak tedy Harry Killer dokázal zavlažit kraj, na který dřív po celá desetiletí nespadla jediná kapka deště? Byl snad obdařen nadpřirozenou mocí, že uskutečnil takový zázrak?
Ne, Harry Killer neměl nadpřirozenou moc, jako ji nemá nikdo. Nebyl by schopen stvořit takový div, kdyby byl odkázán jen na sebe a svou sílu. Ale Harry Killer nebyl sám a neměl jen spoluviníky ve zločinu. Jeho palác, který obýval se svými státními rady, domy Černé gardy, domy letců a hangáry letadel, to vše byl jen zcela malý díl této čtvrti Blacklandu. Na větší části vyrostly jiné stavby, nehonosné, účelné, s vysokým komínem. Naproti vládcovu paláci se tyčila továrna.
Továrna byla jakýmsi státem ve státě, nezávislá, a vládce na ni vynakládal mnoho peněz. Velmi si jí cenil a také se jí bál, třebas si to nepřiznával. On připadl na myšlenku vystavět v poušti město, ale byla to továrna, která přeměnila

myšlenku v čin, dala vyrůst městu, přispěla k jeho různým zdokonalením a opatřila je mnohými vynálezy, o nichž lidé jen snili.
Továrna měla duši a tělo. Duší byl ředitel a tělem stovka dělníků různé národnosti, převážně Francouzů a Angličanů. Killer je vybral a získal z nejlepších pracovníků na světě. Do Blacklandu byli zlákáni zlatem, vysokou mzdou. Každý z nich měl příjem ministra evropského státu, ale musil se podrobit tuhému blacklandskému řádu.
Mezi dělníky byly zastoupeny všechny obory lidské práce. Někteří byli ženatí, a tak v této době továrna hostila i sedmadvacet žen a houf dětí.
Tihle čestní a poctiví pracovníci, tak příkře se odlišující od ostatních obyvatel města, bydlili v továrně a nesměli se vzdalovat z jejího obvodu. K tomu se zavázali již tehdy, když s nimi byla sjednávána pracovní smlouva. Kdyby se někdo pokusil opustit továrnu, stráže, které hlídaly východy z továrny zvenčí, by ho okamžitě přinutily k návratu. Náhradou za to, že nesměli vycházet z továrny, a dokonce ani odesílat nebo přijímat dopisy, dostávali vysoké mzdy. Mnohé muže takové pracovní podmínky odradily, ale vždy se našli jiní, kteří se dali zlákat výší nabídnuté mzdy. Konečně co může ztratit člověk, který musí zápasit o živobytí ze dne na den. Možnost zbohatnout vyvážila u nich i nutnost odejít do ciziny, a také ostatní podivné podmínky. Někteří chtěli prostě poznat svět a zažít dobrodružství.
Jakmile někdo podepsal smlouvu, by] vyzván, aby nastoupil na označenou mu loď a ta ho dopravila na jeden z ostrovů ležících u pobřeží Portugalské Guineje. Tam byl již očekáván. Musil svolit, aby mu byly zavázány oči, a tak ho dopravili do letadla, které už čekalo na pustém místě ostrova a za šest hodin ho dovezlo do Blacklandu, vzdáleného vzdušnou čarou dva tisíce dvě stě kilometrů. Tam se letadlo sneslo na rovinu mezi palácem a továrnou.
Teprve když letadlo přistálo, sundali příchozímu pásku a uvedli ho do továrny, kterou nesměl opustit do dne, kdy se skončí smluvená pracovní doba. Podle smlouvy měl pak být stejným způsobem dopraven zpět do vlasti.
Po této stránce smlouva zajišťovala pracovníkovi úplnou svobodu. Ačkoli byl v Blacklandu zajatcem, mohl bezpečně počítat s tím, že nebude zdržován, až jeho smluvní závazek skončí. A mnohdy, požádal-li o to, byl propuštěn i dřív. Ale tato svoboda byla jen zdáním. Propuštěný dělník sice vstoupil do letadla, ale to s ním nikdy nedoletělo na pobřeží. Nevrátil se už do vlasti, protože jeho kosti vybělil sluneční žár kdesi v poušti. A jeho mzdu mu odňal ten, kdo mu ji vyplatil. Tak se pokladna vládce Blacklandu neochuzovala a zároveň bylo uchováno tajemství Killerovy říše.
Ostatně odlety dělníků byly velmi vzácné. Pracovníci jen výjimečně žádali, aby směli odejít před uplynutím smlouvy, spíše své smlouvy obnovovali na další léta. Žilo se jim zde totiž tak, jak se jim nemohlo žít nikde jinde. A kromě toho se také seznamovali s docela novou prací, kterou byli nadšeni.
Továrnu vedl Francouz, ředitel Marcel Camaret, na něhož zaměstnanci pohlíželi téměř jako na boha.
Marcel Camaret byl jediný obyvatel továrny, který z ní mohl volně vycházet a svobodně se potulovat po ulicích městských čtvrtí nebo v blacklandském okolí. Třebas této svobody využíval dosyta, přece by bylo omylem z toho usuzovat, že znal zvláštnosti města a Killerovy říše. Vždyť ani nevěděl, jak se město jmenuje. Když se na to jeden z dělníků kdysi Camareta ptal, Francouz se chvíli rozmýšlel a pak k velikému překvapení tazatele odpověděl: „Věru, ani nevím.“
Nikdy také nepomyslil na to, aby se na jméno města zeptal. Na dotaz okamžitě zapomněl, stejně jako zapomínal na mnoho jiných věcí.
Marcel Camaret byl zvláštní člověk. Zjevem vypadal asi tak na čtyřicet let. Byl prostřední postavy a jeho úzká ramena, plochá prsa a řídké vlasy nezajímavého blondýna mu propůjčovaly vzhled křehkého, nezdravého člověka. Jeho pohyby byly odměřené, klidné, mluvil mírným hlasem, který neznal ani netrpělivost, ani zlostné vzrušení. Svou těžkou hlavu stále nakláněl k levému rameni a jeho pobledlý obličej jemných a chorobných rysů měl jen jednu krásu: dvě obdivuhodně modré oči, přemýšlivé a snivé.
Bedlivý pozorovatel by v těchto krásných očích objevil ještě něco jiného. V některých chvílích byl jejich pohled roztěkaný a jindy jiskřily vnitřním ohněm. Dobrý pozorovatel by asi usoudil, že Marcel Camaret je šílenec, a. pravděpodobně by nebyl daleko pravdy. Vždyť hranice mezi genialitou a šílenstvím je nejasná a nedefinovatelná.
Přes svou ostýchavost, fyzickou slabost a mírnost byl Marcel Camaret obdařen nezlomnou energií. Nejhroznější nebezpečí, nejkrutější strádání a nejstrašnější neštěstí by pro něho nebyly ničím. To proto, že by je nevnímal. Jeho modré oči hleděly jen do vlastního nitra a neviděly nic z vnějšího světa. Žil mimo čas a prostor v kouzelném světě vidin. Myslil a myslil. Celý jeho život byl jen a jen přemýšlením a hloubáním. Marcel Camaret byl jen stroj na myšlení, zázračný stroj, neškodný a zároveň hrozný.
Roztržitostí by byl překonal i Saint Béraina, pokud se u něho vůbec dalo mluvit o roztržitosti. U něho to bylo totiž něco víc než pouhá roztržitost. Všechno, co tvoří život, mu bylo úplně cizí. Nejednou se mu stalo, že spadl do řeky, zatímco myslil, že vstupuje na most. Camaretův osobní sluha, jemuž opičí tvář vynesla přezdívku Joko, nemohl dokázat, aby ho přiměl k jídlu v pravidelnou dobu. Jeho pán jedl jen tehdy, měl-li na to podle svého soudu kdy. A spal jen tehdy, když už nemohl déle bdít.
Před deseti lety se dostal do okruhu Harryho Killera způsobem, který vylíčíme později. Vidinou Camaretovou byl stroj na vyvolávání umělého deště, o svém snu vyprávěl každému, kdo ho chtěl poslouchat. Vyslechl ho i Harry Killer, ale nevysmál se mu, jako se vysmívali ostatní. Harry Killer rozpoznal, že Marcel Camaret je snílek, který dokáže své sny uskutečnit. A na tom založil svůj plán.
Harry Killer byl surovec, lupič a vrah, ale musí se mu přiznat, že měl široký rozhled, praktickou povahu a odvahu k činu. Pochopil, jak využít zneuznaného génia. Postavil Camaretovi před oči lákadlo uskutečnění jeho snu. Tak ho snadno zavlek] do pouště, kde nyní stál Blackland. Poskytl snílkovi možnost, aby mohl vyrábět déšť podle svých snů, a po několika pokusech déšť začal skutečně padat.
Camaret od toho dne žil v ustavičné pracovní horečce. Postupně převáděl ve skutečnost všechny své vidiny. Po stroji, který vyráběl déšť, vymyslil Camaretův mozek desítky jiných vynálezů. A Harry Killer jich důkladně využil nebo je

zpeněžil. Jejich původce se o osud svých vynálezů nestaral.
Geniální vynálezce nemohl být považován za odpovědného za všechna zla, jejichž byl nepřímým původcem. Vždyť taky nikoho nenapadne, aby vynálezce revolveru vinil ze všech zločinů spáchaných touto zbraní. A byl zde ještě jeden rozdíl: vynálezce revolveru věděl, že je to nástroj vražedný, a vymyslil jej právě pro tento účel. Ale u Marcela Camareta tomu bylo jinak. Kdyby si byl vzpomněl, že by mohl zkonstruovat dělo, jehož náboj by byl těžší a dostřel větší než u děl dosavadních, jistě by to byl udělal. Přitom by se byl velmi divil, kdyby mu někdo řekl, že jeho vynález může ublížit. Harry Killer si nejdřív přál déšť a Marcel Camaret déšť opatřil. Pak si Killer přál hospodářské stroje a Camaret sestrojil zdokonalené mechanické pluhy, secí, žací a mláticí stroje. Harry Killer chtěl mít letadla a Marcel Camaret mu dal letadla takové rychlosti, o jaké se dosud nikomu ani nesnilo.
A vynálezci nikdy nenapadlo, aby se ptal, jak a k čemu jeho mecenáš nových vynálezů používá. Camaret byl bytost čistě abstraktní. Viděl jen problémy, které chtěl vyřešit, a vůbec ho nezajímalo, co se s nimi stane dál. Také nikdy nepátral po původu peněz, jež mu pomáhaly uvádět sny v život. Jako se bez zájmu zúčastnil zrodu Blacklandu, tak se také pramálo staral o to, kde Harry Killer vzal prvé nástroje a stroje, kterými továrna mohla vyrobit jiné, dokonalejší. Marcel Camaret prostě navrhl továrnu a stovky černochů ji postavily podle jeho plánu. Žádal ty a ty stroje a za několik měsíců je obdržel. Chtěl mít kvalifikované pracovníky a dostal je. Jak se to všechno stalo? To bylo Camaretovi jedno. Přál si, přání se splnilo, a to mu stačilo. Slovo peníze nebylo v jeho slovníku, a proto si nikdy nemohl položit otázku, kolik uskutečňování jeho snů stojí a odkud se ty peníze berou.
Ale dost už o Camaretovi. Zopakujme si raději hlavní místopisné znaky Blacklandu.
Na levém břehu Red Riveru byl palác Harryho Killera, jeho devíti radů a dvanácti černých služebníků. V blízkosti paláce kasárny Černé gardy a ubytovny čtyřiceti letců.
Na témže břehu naproti paláci druhé srdce města, továrna a její ředitel Marcel Camaret se sluhou Jokem, dalšími devíti černošskými služebníky a se stem dělníků, z nichž sedmadvacet bylo ženatých. A ti všichni byli vězni samosprávného továrního města, které nemělo spojení s ostatním Blacklandem.
Na pravém břehu pak pět set šestašedesát Merry Fellows, vesměs zralých pro konopnou oprátku. Dále dvě stě jedenačtyřicet bělochů a pětačtyřicet bělošek v Civil Body a naposled rozsáhlá střední čtvrť, v níž žilo, lopotilo se a trpělo pět tisíc sedm set šestaosmdesát černochů a černošek.
A tato místa tedy byla dějištěm dalších událostí.
Ve chvíli, kdy začal náš příběh, šlo v Blacklandu vše svým obvyklým chodem. Dělnictvo továrny pracovalo, někteří Merry Fellows hlídali černochy při polních pracích, ke kterým nutilo blízké období dešťů, a ostatní se oddávali nejhrubším požitkům. Civil Body se zabývalo svým velmi zvláštním a velmi nepravidelným obchodem.
Bylo asi jedenáct hodin dopoledne. Harry Killer seděl ve svém obývacím pokoji. Byl hluboce zamyšlen a jeho myšlenky asi nebyly veselé, jak bylo lze soudit z výrazu jeho obličeje.
Zadrnčel zvonek telefonu.
„Poslouchám," řekl Killer, když zvedl sluchátko.
„V dohledu na západě deset letadel," hlásil telefon.
„Vystupuji nahoru," odpověděl Killer a zavěsil.
V několika minutách stál na ploché střeše paláce, nad kterou se do výše deseti metrů tyčila věž. Vystoupil nahoru.
U cimbuří stál Merry Fellow. „Tam," ukazoval do prostoru.
Harry Killer se zadíval dalekohledem v naznačeném směru.
„Ano, jsou to oni," řekl po chvíli. A pak dodal:
„Svolej rady, Roderiku. Sestupuji."
Zatímco Merry Fellow prováděl rozkaz a telefonoval všem členům rady, Harry Killer sestoupil na prostranství mezi továrnou a palácem. Jeden za druhým tam po něm přišlo jeho devět radů. Cekali s očima upřenýma k obloze.
Jejich čekání nebylo dlouhé. Hlášená letadla se rychle zvětšovala a zakrátko lehce dosedla na prostranství.
Oči Harryho Killera se leskly radostí. Jestliže čtyři z letadel nesly jen letce, v ostatních bylo v každém o dva cestující více. O jednoho muže Černé gardy a o jednoho pevně spoutaného zajatce.
Všech šest zajatců bylo zbaveno pout a byly jim sňaty kukly s hlav. Když si jejich oslněné oči přivykly na denní světlo, rozhlédli se udiveně kolem sebe. Byli na rozlehlém prostranství, obklopeném ze všech stran zdmi a hradbami. Několik kroků od nich stály podivné přístroje, které je sem dopravily vzduchem. Před nimi masivní stavba paláce s vysokou věží a kolem nich třicet ozbrojených černochů. Ještě blíže deset mužů pramálo příjemného vzhledu. Za nimi předlouhá zeď bez vchodu. Nad ní vystupoval tovární komín a kovový jehlan, který byl vyšší než komín a jehož účel nedovedli uhodnout. Kde to byli? Co to bylo za pevnost nevyznačenou na žádné mapě Afriky?
Zatímco si kladli tyto otázky, Harry Killer pokynul a na rameno každého ze zajatců dopadla surová ruka. Volky nevolky museli kráčet k paláci, jehož brána se před nimi otevřela a hned zase zapadla.
Jane Buxtonová, Saint Bérain, Amédée Florence, doktor Chattonnay, Poncin a Barsac se dostali do moci neznámého nepřítele, v jehož existenci tak dlouho nevěřili. A dosud nevěděli, že tím tajemným nepřítelem je Harry Killer, samovládce Blacklandu, neznámého města tajemné říše.
Jako blesk (Ze zápisníku A. Florence)
25. března. – Jsme zde už skoro čtyřiadvacet hodin. Ale kde to vlastně jsme? To je právě ta otázka. Kdyby mi někdo řekl, že jsme na měsíci, ani bych se tomu příliš nedivil vzhledem ke všemu, co jsme v poslední době prožili. Už jen ten let sem! A jsme tu jako zajatci. Teprve dnes ráno po klidné noci se cítím dosti silný, abych pokračoval ve svých poznámkách, o kterých se odvažuji říci, že začínají být zajímavé.
Přes zážitek krkolomného letu – a byl to let opravdu krkolomný – mohu říci, že zdraví nás všech je dobré. Mohl bych dokonce říci znamenité, kdyby Saint Bérain nebyl přikován svými bodavými bolestmi v kříži na lůžko lip, než by to

dokázala nejpevnější ocelová pouta. Ubohý strýc-synovec se stal neohebným jako kůl a je neschopen nejmenšího pohybu. I krmit ho musíme jako malé dítě. Na tom celkem není nic divného, spíše se musíme podivovat, že po tom hrozném letu se můžeme pohybovat my ostatní.
Pokud jde o mne, byl jsem po celý včerejší den jako rozlámán a rozbit a nebyl jsem schopen jediné kloudné myšlenky. Dnes mi je už lip, ač ještě nejsem zcela ve své kůži. Přece však se chci pokusit zopakovat si všechny ty události, jichž jsme se já a moji společníci stali nedobrovolnými hrdiny.
Předevčírem jsme padli na trávu zmoženi únavou a spali jsme spánkem spravedlivých až do chvíle před svítáním, kdy jsme byli probuzeni pekelným hřmotem. Byl to týž šupot, který jsem slyšel už třikrát, jenže tentokrát mnohem, mnohem silnější. Otevřeli jsme oči, ale hned jsme je zavřeli, neboť jsme nemohli snést prudké světlo, vrhané na nás, jak se mi zdálo, odněkud z výšky.
Neměli jsme ani čas se vzpamatovat z hrozného hřmotu a oslnění, když se na nás z temnoty vrhli nějací muži. Přitiskli nás k zemi, spoutali, do úst nám vecpali roubíky a přes hlavu přetáhli pytle dosahující k pasu. To všechno se stalo v kratší době, než jakou potřebuji k tomuto popisu. Ti, kdo nás přepadli, byli jistě zkušení a vycvičení v těchto věcech, protože své dílo vykonali skutečně dobře a rychle.
V okamžiku jsem byl svázán jako balík. Nejprve mi zkřížili ruce za zády a pak mě svázali na kotnících, na kolenou i na zápěstích. Provazy se mi zařezávaly do masa. Bylo to ohavné.
Když jsem začal zase vnímat, uslyšel jsem hlas, ve kterém jsem bezpečně poznal hlas poručíka Lacoura:
„Hotovo, chlapci?“
Potom, aniž vyčkal odpovědi oslovených chlapců – asi povedených chlapců –, dodal drsně:
„A kulku do hlavy tomu, kdo se hne!… Vpřed!“
Pochopil jsem, že ta výstraha platila nám. Bývalý velitel našeho oddílu dovedl být opravdu stručný, to se mu musí přiznat. Ale nevím, jak by se byl někdo mohl hýbat. Já nebyl schopen jediného pohybu, a tak jsem jenom napínal sluch.
Někdo poručíkovi hlásil:
„Hier können wir nicht hinunterfliegen. Zuviele Bäume hier.“
Neporozuměl jsem ani slovu hlášení, jen jsem poznal, že je to německy. Pan Barsac, který je v němčině kovaný, mi později vysvětlil význam těch slov. „Zde nemůžeme sestoupit. Je tu moc stromů.“
Ačkoli jsem nerozuměl, poznal jsem, že ta slova přicházejí z výšky, kde nepřestával bouřit záhadný hřmot.
Sotva německá slova dozněla, už se ozvala jiná:
„It’s necessary to take away your prisoners until the end of the trees.“
Tak se podívejme, teď to zas byla angličtina. Jazyk Shakespearův mi není neznám, a proto jsem si hned přeložil: „Je nutné odvést vaše zajatce až za hranici stromů.“
A domnělý poručík Lacour odpověděl také anglicky:
„Kudy?“
„Po pravé straně.“
„Jak daleko?“ ptal se poručík, pro změnu zase francouzsky.
„Circa dieci chilometri,“ odpověděl mu čtvrtý hlas.
Člověku, který proseděl řadu let v lavicích latinské školy jako já, nemohlo být záhadou, že ta slova jsou italská a znamenají: „Asi deset kilometrů.“ Dostal jsem se snad do země polyglotů? Do nějakého moderního Babylónu?
Poručík Lacour odpovídal:
„Dobrá, vyrazíme časně ráno.“
Pak už se o mne nikdo nestaral. Zůstal jsem na místě, kde mě přepadli. Ležel jsem na zádech a nic jsem neviděl. V pytli, který mi přehodili přes hlavu, jsem mohl sotva dýchat. Bylo to více než nepohodlné.
Po poručíkově odpovědi hluk nejdřív ještě zesílil, pak pomalu slábl, až zanikl docela.
Co je příčinou toho hrozného hukotu? ptal jsem se sám sebe a musil jsem si doznat, že to nevím a nedovedu uhodnout.
Čas plynul. Pak se mě náhle chopili dva muži. Jeden mě popadl za nohy, druhý za ramena, chvíli mnou houpali a potom mě hodili jako pytel napříč sedla, jehož zadní opera se mi zaryla do zad. Kůň se dal do trysku.
Ani v tom nejpodivuhodnějším snu se mi nezdálo, že si někdy zahraji na Mazepu, zvláště pak ne ve středu Afriky. A ujišťuji vás, že jsem nikdy nezatoužil po dobrodružství, které onoho kozáka proslavilo. Jen jsem se v duchu ptal, zda se z toho dostanu jako on.
Přitom jsem se asi pohnul, protože nějaký hlas načichlý vínem mi hrozil:
„Take care, you bloody toad! If you budge, this revolver shall hinder you to begin again.“
Bylo to srozumitelné ažaž: „Dej si pozor, ty krvavá ropucho! Jestli se hneš, tenhle revolver ti zabrání, abys to opakoval!“
Ejhle! Už podruhé mi doporučují totéž a vždy se stejnou zdvořilostí.
Slyším údery kopyt v prudkém trysku a přidušené sténání. To sténají asi moji společníci, kterým se pravděpodobně vede stejně špatně jako mně. A mně se vedlo opravdu zle. Dusil jsem se a velmi jsem trpěl návalem krve do hlavy. Čekal jsem, kdy praskne má ubohá hlava, která visela na pravém boku koně, zatímco moje nohy rytmicky bily do jeho levého boku.
Asi po hodině šíleného trysku jsme se prudce zastavili. Sundali mě s koně, lépe řečeno shodili mě jako pytel brambor.
Uplynulo několik chvil a potom – dosti nejasně, neboť jsem byl polomrtev – vnímám výkřiky:
„She is dead! (Je mrtva!)“
„No, e soltanto svenuta. (Ne, jen omdlela.)“
„Odvažte ji,“ nařizuje francouzsky hlas, který přičítám poručíku Lacourovi, „a odvažte také toho doktora.“
Slečna Buxtonová je v nebezpečí! byla má první myšlenka.

Pak jsem cítil, jak mě zbavují pytle a roubíku, které mi bránily vidět i dýchat. Myslili snad moji katané, že pod mým pytlem najdou doktora Chattonnaye? Ano, jen proto se se mnou zabývali, neboť vzápětí se ozvalo:
„To není on! Jděte k druhému!“
Pravil to náčelník těch surovců, v jehož hlase jsem už dávno poznal hlas poručíka Lacoura.
V duchu jsem mu co nejhruběji spílal. Jak jsem mohl tohohle člověka pokládat za francouzského důstojníka, třebas jen na chvíli?… Na svou omluvu mohu říci, že jen na chvíli a že já první měl proti němu podezření. Ale jen podezření. Nepoznal jsem v něm darebáka, který si teď s námi hraje jako kočka s myší. To mě nejvíc naplňuje vztekem!… Kdybych ho tak někdy dostal pod ruku!
V té chvíli k němu přistoupil muž a oslovil ho. A tehdy jsem poprvé uslyšel jeho pravé jméno: kapitán Edward Rufus. Je tedy kapitánem. Ale i kdyby byl generálem, pro mne to je a vždy bude padouch!
Zatímco kapitán hovořil s tím druhým mužem, využil jsem toho, abych si vydechl z plných plic. Bylo na čase. Ještě chvíli a byl bych zemřel hanebnou smrtí zadušením. Bylo to asi na mně vidět, neboť kapitán se podíval směrem ke mně a něco nařídil. Prohledali mě, vzali mi revolver i peníze, ale nechali mi zápisník.
Ti hlupáci si neuvědomují cenu článků, které podepisuji. Do jakých spárů jsem se to jen dostal?
Uvolnili mi ruce a nohy, takže jsem se mohl pohybovat. Rozhlédl jsem se po okolí.
Můj pohled upoutalo deset… deset čeho? Nějakých předmětů, snad strojů. Ať mě čert, jestli vím, k čemu to je. Nikdy jsem nic podobného neviděl. Představte si širokou plošinu, spočívající na dvojici širokých lyží. Na plošině se zdvihal mřížovaný sloup, vysoký čtyři až pět metrů. Ve středu sloupu byla vrtule a na jeho vrcholu dva…
Už jsem zase v koncích. Nevím, jak bych to měl popsat. Dvě ramena… dvě plochy… Ne, už jsem nalezl správný výraz. Podobalo se to velké volavce stojící na jedné noze. A to mě přivedlo na správný výraz. Byla to dvě křídla, křídla z lesklého kovu s rozpětím asi šesti metrů.
Tedy celkem tu bylo deset těch záhadných věcí. Stály v šiku, jedna vedle druhé. Ale k čemu to je?
Když jsem se nasytil léto nepochopitelné podívané, všiml jsem si, že je kolem mne plno lidí.
Především tu byl poručík Lacour, který zatím povýšil na kapitána Rufuse, oba poddůstojníci našeho druhého oddílu a jejich dvacet vojínů, z nichž většinu bezpečně poznávám. Dále pak deset bělochů s tvářemi šibeničníků. Ty jsem dosud nikdy neviděl. Celkem společnost četná, ale rozhodně ne vybraná.
Uprostřed těchto lidí jsou moji společníci. Počítám je očima. Jsou zde všichni. Slečna Buxtonová leží na zemi a její tvář je zsinalá. Doktor Chattonnay a Malik ji zahrnují péčí. Malik hořce pláče. Vedle nich vidím Saint Béraina sedícího na zemi a pracně lapajícího po dechu. Jeho lysá lebka je cihlově červená a oči jako by chtěly vyskočit z důlků. Ubohý strýc-synovec!
Pan Barsac a pan Poncin se zdají být v lepším stavu. Stojí a pokoušejí se rozkývat si údy. Proč bych neměl následovat jejich příkladu?
Nikde nevidím Tonganého. Byl snad zabit při přepadení? Je docela dobře možné, že lupiči napravili, co nedodělali před časem. Proto asi Malik tak srdcelomně vzlyká. Srdce se mi svírá a věnuji upřímnou vzpomínku hrdinnému a věrnému Tonganému.
Vstal jsem a potácím se směrem k slečně Buxtonové. Nikdo mi nebrání v chůzi, jen mé nohy. Ty nohy jsou jako z kamene. Kapitán Rufus mě snadno předešel.
„Jak se vede slečně Mornasové?“ zeptal se doktora Chattonnaye.
Hleďme, skoro bych zapomněl. Kapitán Rufus, vulgo poručík Lacour, zná slečnu Jane jen pod jejím vypůjčeným jménem.
„Lépe. Už otvírá oči,“ odpověděl mu Chattonnay.
„Můžeme jet dál?“
„Tak za hodinu, dřív ne!“ rozhodně prohlásil lékař. „A k tomu dodávám, abyste s námi zacházeli míň barbarsky, nechcete-li nás zabít všechny.“
Kapitán Rufus se vzdálil bez odpovědi. Já jsem se zatím připotácel ke skupině a viděl jsem, že slečna Buxtonová skutečně přichází k vědomí. Za chvíli si za pomoci doktorovy sedla. V té chvíli k nám přišli i Barsac a Poncin. Jsme tedy v plném počtu.
„Přátelé, odpusťte mi,“ řekla náhle slečna Buxtonová a oči se jí zarosily. „Já jsem vás zavlekla do tohoto hrozného dobrodružství. Beze mne byste teď byli v bezpečí.“
Odporovali jsme jí všemi možnými i nemožnými důvody, ale slečna Jane se nedala uchlácholit. Já, který nemám nervy příliš citlivé, jsem usoudil, že jsou to zbytečné řeči a pospíšil jsem si dát rozmluvě jiný směr.

Ve středu sloupu byla vrtule

Upozornil jsem, že slečna Buxtonová je našim únoscům známa jen pod přijatým jménem, a radil jsem, aby své pravé jméno neprozrazovala. Odůvodnil jsem to tím, že mezi našimi věznitelí jsou s největší pravděpodobností někteří, kteří znali jejího bratra. K čemu vyvolávat ještě další nebezpečí, když jednoho máme až po krk.
Všichni se mnou souhlasili, a tak jsme se dohodli, že slečna Buxtonová se stane zase slečnou Mornasovou.
Bylo načase, že jsme došli k tomuto závěru. Naše jednání bylo totiž najednou přerušeno. Kapitán Rufus dal rozkaz a jeho ničemové se na nás opět vrhli. Na mne hned tři. Spoutali mě a hnusný pytel mě zase oddělil od ostatního světa.
Ještě jsem však mohl zjistit, že s mými společníky nakládají stejným způsobem. Pak mě někam nesli… Budu zase pokračovat v jezdeckém stylu Mazepově?
Ne. Položili mě na břicho na tvrdou, ale rovnou plochu, která v ničem nepřipomínala koňské sedlo. Za několik minut se ozval pekelný hřmot a deska pode mnou se rozechvěla. Hřmot zesiluje… desateronásobně, stonásobně… Do mého těla bije prudce vítr, který nabývá prudkosti od vteřiny ke vteřině. Mám dojem… Jak bych to řekl nejlíp?… Mám dojem,

jako bych byl ve vytahovadle, nebo ještě lip, jako bych seděl ve vozíku prudce sjíždějící horské dráhy. Ano, to je asi to, co jsem v té chvíli zakoušel.
Tento dojem trval přibližně deset minut. Pak si mé tělo zvyklo. Začal jsem klímat a snad bych byl usnul.
Probudila mě podivná věc. Jedna z mých rukou klesla. Ano, má pouta se uvolnila.
Nejprve se nutím k nehybnosti, neboť nejsem sám. Prozrazují mi to dva hlasy, které se snaží překřičet hluk. Dvě osoby spolu mluví. Jedna se vyjadřuje anglicky chraplavým hlasem, jaký se může ozývat jen z hrdla propáleného alkoholem. Druhá odpovídá týmž jazykem, ale angličtinou velmi fantastickou a promíšenou slovy, kterým nerozumím. To znamená, že jeden z mluvčích je Angličan a druhý černoch. Nerozeznávám, co si povídají. Ale na tom nezáleží. Ať jsou moji strážci kdokoli, nejmenší' pohyb jim nesmí prozradit, že jsem částečně volný.
Zvolna a opatrně napínám pouta. Pomalu se mi smekají po zápěstích. Konečně se mi daří natáhnout obě ruce podle těla…
To bychom tedy měli. Ale chtěl bych také vidět. I to je možné. V kapse mám nožík, který ušel pozornosti lupičů nebo který mi možná ponechali vědomě. Je to maličký nožík, nemůže se stát zbraní, ale docela postačí, aby prořízl pytel, který mě oslepuje a dusí. Jen jej vytáhnout z kapsy a neprozradit se.
Podařilo se mi to po trpělivém čtvrthodinovém úsilí. Zdvihl jsem pravici s nožíkem do výše obličeje a začal pomalu řezat. Zázrak zázraků…. Co jsem to viděl?… Taktak že jsem zadržel výkřik překvapení. Oči upřené dolů spatřily, že se vznáším ve velké výši nad zemí, pět set metrů, snad i víc. Konečně jsem pochopil. Byl jsem v letadle, které mě unášelo rychlostí rychlíku nebo možná ještě větší.
Zavřel jsem oči stejně rychle, jako jsem je otevřel. Hlava se mi zatočila, mráz mi přejel po zádech. Byl jsem tak překvapen, že mě ovládl strach… Přiznávám se.
Když se rozbouřené srdce uklidnilo, odvážil jsem se znova otevřít oči. Hlava se mi už netočila. Pode mnou země ubíhala závratnou rychlostí. Jakou rychlostí vlastně letíme?… Dvě stě, tři sta kilometrů za hodinu?… Nebo ještě rychleji?…
Pod námi je poušť. Jen písek a písek, promíšený štěrkem, tu a tam zakrslá palma. Smutný kraj.
Až dosud jsem si představoval poušť jinak. Ty zakrslé palmy jsou nápadně zelené a mezi štěrkem je hodně trávy. Je to docela jiné, než co se o poušti vypráví. Nebo že by zde přece jen někdy pršelo?
Chvílemi vidím přístroje podobné tomu, který nese mne. Letí pod námi a ucho mi říká, že jiné jsou nad námi. V prostoru se tedy nese celé hejno umělých ptáků. Přesto, že mé postavení není záviděníhodné, jsem nadšen. Je to nádherná podívaná a důkaz, že naši nepřátelé nejsou jen tak obyčejní lidé, když dokázali uvést ve skutek starou legendu o Ikarovi.
Moje zorné pole není veliké. Zjišťuji, že můj pohled vlastně proniká jen štěrbinou mezi kovovými pláty plošiny. Poněvadž se však dívám z výše, mohu přehlédnout značný kus země pod sebou.
Teď se kraj začal měnit. Asi po hodině letu se objevily palmy, lučiny a zahrady. Byla to oáza, ale oáza malá. Její průměr byl asi sto padesát metrů. Jen se pod námi mihla. Pak se hned objevila druhá a třetí. Nad tou jsme zakroužili. V každé oáze byl jediný domek a z toho vždy vyšel jeden člověk, asi přilákaný hukotem letadel. Že by každá oáza měla jen jednoho obyvatele?
Pak se naskytla ještě větší hádanka. Všechny ty ostrůvky zeleně byly spojeny řadou tyčí. Představuji si, že na těch tyčích jsou dráty. Telefon nebo telegraf uprostřed pouště?
Když jsme přeletěli třetí oázu, objevila se pod námi čtvrtá, mnohem větší. Tam už byly celé porosty stromů, nejen palem. A pole, obdělaná pole, a na nich pracující černoši. Pak jsem zahlédl na obzoru hradby a my se k nim řítíme…
Město, neznámé město. Zřejmě náš cíl, neboť kovový pták začíná sestupovat. Už jsme nad městem. Je střední velikosti, ale jak zvláštní! Rozeznávám jeho polokruhovitý tvar a rovné, jako podle pravítka vedené ulice. Střední část města je téměř pustá, jen tu a tam vidím černocha. Zato v okrajových čtvrtích je obyvatel plno. Jsou to běloši a – klamou mě snad smysly? – hrozí nám pěstmi. Marně se ptám, co jsme jim udělali.
Zatím se letadlo snášelo stále rychleji a rychleji. Přelétli jsme úzkou řeku a pak jsem měl dojem, že padáme jako kámen. Začínal se mi zvedat žaludek. Letíme snad dál?
Ne. Hukot utichl a náš stroj se dotkl země. Sklouzl po zemi, jeho rychlost se zmírnila a konečně se zastavil. Jakási ruka se chopila pytle, který mi zahaloval hlavu, a stáhla jej. Měl jsem jen taktak kdy navléknout si pouta a zkřížit ruce za zády. Až mi sundají pytel, budou mi asi chtít uvolnit i údy. A pak by si všimli, co se stalo.
„Who is the damned dog's son that made this knot? (Kdo je ten prokletý psí syn, co dělal tenhle uzel?)“ ozval se hlas páchnoucí vínem.
Můžete si pomyslit, že jsem se nesnažil odpovědět.
Pak mi rozvázali nohy a já jsem jimi hned začal pohybovat, abych v nich rozproudil krev.
„Get up! (Vstát!)“ velitelsky nařídil někdo, koho jsem neviděl.
Rozkaz byl sice v úplném souladu s mým přáním, ale nebylo snadné poslechnout. Nohy odepřely službu, krev se dosud nerozproudila. Vstát se mi podařilo teprve po několikerém pokusu a poprvé jsem si mohl prohlédnout své okolí.
Nebyl to potěšující pohled. Přede mnou byla vysoká hradba bez jediného otvoru a po mé levici totéž. Ale přece jen tu byl rozdíl. Po levé straně se tyčila zeď a nad ní jsem uviděl věž a vysoký komín. Že by tu byla i továrna? Koneckonců možné je všechno a nemohl jsem jen pochopit, k čemu slouží ta věž, výškou několikrát přesahující výšku komína.
Po pravici je vyhlídka jiná, ale také málo potěšující. Dvě rozsáhlé budovy a před nimi jakási pevnost s cimbuřím a střílnami.
Moji společníci v zajetí byli všichni nedaleko mne. Ne, všichni ne. Chyběli Tongané a Malik. A Malik přece byla s námi ještě dnes ráno. Co se s ní asi stalo?
Protože moji přátelé neměli za letu výhodu, aby mohli pozorovat kraj, jsou teď oslněni. Usoudil jsem tak podle toho, že mrkali a stále si protírali oči.

Najednou dopadla na rameno každého z nás ruka. A ta ruka nás vlekla, strkala.
Co nám chtějí a kde to vlastně jsme?
Dověděl jsem se to za chvíli. Octli jsme se ve vězení.
Tyran (Ze zápisníku A. Florence)
26. března. – Jsem tedy ve vězení. Nejdřív jsem si zahrál roli Mazepy a teď představuji Sylvia Pellica, italského revolucionáře vězněného rakouskou vládou. A jako on píši ze svého vězení.
Právě jsem zapsal, že jsme byli uvězněni předevčírem, krátce před polednem. Chopili se mne tři černoši, kteří mě bezohledně táhli vzhůru po schodišti a temnou chodbou na jakousi galerii. Odtud vedly dveře do našich kobek. Na obou koncích galerie, která se dala snadno přehlédnout, stály stráže. To znamenalo, že útěk by nebyl snadný.
Strčili mě do místnosti, kam světlo dopadalo zamřížovaným oknem, které bylo asi čtyři metry nad mou hlavou. Dveře za mnou zapadly a byly uzamčeny na tři západy. Opravdu na tři západy. Slyšel jsem zámek skutečně klapnout třikrát. A osaměl jsem se svými myšlenkami, které nebyly právě růžové.
Má kobka je rozsáhlá a vzdušná. Je v ní stůl s psacím náčiním, židle, čisté lůžko a toaletní potřeby. Není to tedy vlastně kobka, nýbrž pěkný pokoj. Kdyby ovšem nebylo té mříže v okně!
Sedl jsem si, zapálil cigaretu a čekal – nač? Na to, co přijde. A přitom jsem přemýšlel o slastech cestování, jehož následky jsem ještě cítil v kostech.
Za dvě hodiny mě z myšlenek vyrušil hluk u dveří. Závory zaskřípaly, zámek třikrát klapl a dveře se otevřely.
Spatřil jsem… že neuhodnete koho? Čumukiho, toho Čumukiho, který zmizel tehdy, když jsem potřetí zaslechl tajemný a dnes už známý hukot a šupot. Vyskočil jsem od stolu.
Čumuki si asi špatně vyložil můj pohyb. Inu, neměl čisté svědomí. Mžikem byl za dveřmi a přibouchl je.
Musil jsem se tomu zasmát a můj smích bezpochyby odvál Čumukiho strach. Dveře se znovu otevřely.
„Tak jen račte dál, pane Čumuki," pobídl jsem ho. „Přejete si, prosím?"
„Já zde být sluha a nést jídlo," vysvětlil a otevřel dveře dokořán. Vstoupili dva černoši s jídlem, které Čumuki rozkládal po stole.
Při pohledu na jídlo se mi ústa naplnila slinami. Teprve teď jsem si uvědomil, že mám hlad. Jaký div! Poslední dny naší cesty znamenaly stálý půst a dnes jsem ještě nejedl. Pustil jsem se do jídla. Čumuki zůstal u mne a obsluhoval mne.
Začal jsem se ho vyptávat. Neskrblil odpověďmi, a tak jsem se dověděl, že jsem hostem – velmi nedobrovolným – velkého vládce Jeho Veličenstva Harryho Killera, který vládne městu Blacklandu. 2e je to město hodně veliké a že v něm žije moc bělochů. Věřím, protože věřit mě už naučila zkušenost s letadly.
Zeptal jsem se Čumukiho, zda ho ten velký vládce poslal, aby se dal najmout za průvodce slečny Mornasové.
Čumuki to popřel a pověděl mi, že teprve cestou ho Morilliré přemluvil, aby vstoupil do služeb velkého vládce, který dobře platí a u něhož služba bude trvalá.
Když jsem se ho ptal, zda ví, co se stalo s jeho bývalým druhem Tonganém, jeho tvář nabyla sveřepého výrazu, vznesl ruku ke krku a řekl prostě:
„Šmik, šmik!"
Má domněnka tedy byla správná. Ubohý Tongané je mrtev.
Dál jsem se už na nic neptal a Čumuki se do hovoru nenutil. Hukot, který jsem slyšel v den jeho zmizení, byl hukotem letadla, které přivezlo poručíka Lacoura, správněji Edwarda Rufuse. Jeho lidé nám přišli vstříc po zemi pod vedením dvou poddůstojníků a cestou se bavili vybíjením černošských vesnic. A to, co jsem zpozoroval druhého dne při projížďce s Tonganém, byly stopy lyží letadla. Zde bylo vysvětlení pro zchátralost vojínů a pro fešáckou eleganci jejich velitele. Teď jsem pochopil i hrůzu černocha raněného výbušnou kulí, když v našem poddůstojníkovi poznal jednoho z útočníků na svou vesnici. A Čumuki toho dne zmizel, protože byl odvezen letadlem, které přivezlo kapitána Rufuse.
Jsme tedy v městě Blacklandu. Čumuki jméno Blackland tak zpotvořil, že jsem teprve po delším přemýšlení uhodl, co chtěl můj novopečený komorník říci. Tedy Černá Země! To jméno se mi docela líbí, ale jak je možné, že tak velké město je neznámé i nejlepším znalcům zeměpisu?
Při jídle jsem uvažoval. Kdo zradil jednou, zradí i podruhé. Nabídl jsem Čumukimu za spolupráci takovou částku, že by mu umožnila prožít celý život ve sladké zahálce. Z výrazu jeho tváře jsem ihned vyrozuměl, že mu nabídka není tak docela proti mysli. Ale pak potřásl hlavou jako člověk, který nevidí možnost, jak si nabízenou odměnu zasloužit.
„Doslat se pryč, to nejít," řekl. „Moc vojáci, móc vysoká zeď."
A pokračoval, že město je obklopeno pouští, přes kterou se nelze dostat. Věřil jsem mu, protože jsem se o tom názorně přesvědčil za letu.
Je nám tedy souzeno, abychom zde zůstali do konce svých dní?
Jakmile jsem se najedl, Čumuki odešel a já zase osaměl.
Večer mi Čumuki opět přisluhoval při jídle, ale nedostali jsme se k vážnějšímu hovoru.
Když mé hodiny ukazovaly devět hodin a několik minut, zhasla náhle žárovka. Dotápal jsem se k lůžku.
Po klidné noci jsem se 26. března pustil do poznámek, jak jsem už řekl. Den plynul stejně klidně jako noc. Čumuki mi pravidelně přinášel jídlo. Večer jsem ulehl dřív, jsa poučen zkušeností ze včerejška. Dobře jsem udělal. Světlo zhaslo ve stejnou chvíli jako včera. Zřejmě řád zdejší věznice.
Další klidná noc. 27. ráno jsem vstal svěží a čilý, ale stále jako zajatec. Usuzuji, že to naše zajetí je vlastně nesmysl. Co nám vůbec chtějí? Kdy bude nějaký výslech?
K večeru jsem se dočkal. Mé přání bylo vyslyšeno. Spatřili jsme Jeho Veličenstvo Harryho Killera a naše postavení se od té chvíle velmi změnilo. Jsem ještě všecek rozechvěn.
Bylo po třetí hodině odpolední, když se dveře mého vězení otevřely. Tentokrát však nevstoupil Čumuki, ale jiný z mých

známých – Morilliré.
Provázelo ho asi dvacet černochů. Uprostřed této čety jsem spatřil své společníky. Ne všechny. Chyběl Saint Bérain a chyběla Malik. Přidal jsem se k svým přátelům. Slečna Jane mi řekla, že její strýc se dosud nemůže hnout po útrapách cesty. Co je s Malik, nevěděla. Skoro jsem se domníval, že nás povedou k popravnímu kůlu.
Nestalo se tak. Prošli jsme řadou chodeb k rozsáhlé místnosti a vstoupili jsme dovnitř. Naši strážcové zůstali na chodbě.
Jediným nábytkem v místnosti bylo křeslo z palmových vláken a stůl. Na stole stála poloplná láhev a objemná sklenka. Z láhve se ke mně táhl pach alkoholu. Na křesle za stolem seděl muž. Všichni jsme se na něj zadívali.
Jeho Veličenstvo Harry Killer. Je mu asi čtyřicet až pětačtyřicet let, ale některé známky nasvědčují většímu stáří. Je statné postavy, jeho obrovské ruce a svalovité paže prozrazují velkou, snad až herkulovskou sílu.
Naši pozornost upoutává jeho hlava. Obličej je vyholený a jeho tahy prozrazují energii, ale zároveň i podlost. Hlavu mu zdobí nepěstěný šedivějící vlas. Čelo je široké, vyjadřuje inteligenci, ale silné čelisti a čtverhranná brada ukazují na drsné a prudké vášně. Opálené tváře jsou zapadlé pod vysedlými lícními kostmi a jsou tak trudovité, že působí dojmem rudosti. Rty jsou masité a spodní poněkud poklesá, čímž odhaluje silné a zdravé zuby, ale žluté a nečištěné. Hluboce vpadlé oči pod houštinami obočí mají neobyčejný a chvílemi nesnesitelný lesk.
Není to všední osobnost. Tenhle člověk má určitě mnohé přednosti, ale ještě víc nectností. Rozhodně velmi schopný člověk, jenže člověk schopný všeho.
Je oblečen do jakéhosi loveckého obleku z šedého hedvábí, nečistého a zamazaného. Jeho Veličenstvo se zřejmě už povzneslo nad přežitek společenských pravidel. Po jeho pravé ruce leží široký klobouk a ta ruka se stále chvěje.
Doktor Chattonnay mě na tu chvějící se ruku upozornil mrknutím. Vím, co tím chtěl říci. Ten člověk před námi je notorický alkoholik.
Jeho Veličenstvo si nás dlouho a mlčky prohlíželo, jednoho po druhém. A my trpělivě čekali.
„Má vás být šest, podle toho, co mi řekli," oslovil nás posléze francouzsky se silným anglickým přízvukem. „Kde je ten šestý?"
„Nemocen po útrapách, o které se zasloužili vaši lidé," odpověděl mu Barsac.
Na chvíli se rozhostilo ticho a pak muž prudce povstal.
„Proč jste sem přišli?" zeptal se hlubokým a chraplavým hlasem.
Otázka tak nelogická, že přes vážnost situace jsem se stěží ubránil smíchu.
Vždyť jsme sem nepřišli z vlastní vůle, byli jsme sem přivlečeni, a to pravděpodobně na jeho rozkaz.
„Asi na výzvědy!" odpověděl si sám s hrozivým přízvukem.
„Promiňte, pane…," začal Barsac.
Ale byl bryskně přerušen. Náš věznitel byl zachvácen náhlou zuřivostí, třískl pěstí do stolu a přímo zařval:
„Nazývají mě zde vládce!"
Pan Barsac je nádherný, prostě řečník za každých okolností. I teď se napřímil, levici položil na srdce a se širokým gestem pravice řekl;
„Francouzi od roku tisícího sedmistého devětaosmdesátého neznají slovo vládce, pane."
Přiznávám se, že jindy bych se takovému bombastickému prohlášení jen zasmál, ale před touto lidskou šelmou znělo přímo vznešeně. Znamenalo to, že se nikdy neskloníme před pijanským dobrodruhem. Pan Barsac promluvil ze srdce nám všem. Tak ze srdce, že Poncin, nemluvný Poncin se neudržel a nadšeně zvolal:
„Člověk je hoden nezávislosti a svobody!"
Harry Killer jen pokrčil rameny a znova si nás prohlížel, jako by nás viděl poprvé. Jeho zrak poletoval od jednoho k druhému s překvapivou rychlostí. Nakonec se zastavil s hrozivým výrazem na Barsacovi.
To dítě francouzského jihu není však jen výmluvné, je i statečné a dovede zachovat důstojnost. Pan Barsac v té chvíli vystoupil vysoko na žebříku mé úcty.
Harrymu Killerovi se podařilo ovládnout se, což se mu asi nestává často. Zeptal se už docela klidně:
„Mluvíte anglicky?"
„Ano," odpověděl pan Barsac.
„A vaši společníci?"
„Rovněž."
„Dobrá," přikývl Killer a opakoval anglicky. „Proč jste sem přišli?"
„Spíše my bychom se mohli ptát, proč jste nás sem dal zavléci a jakým právem nás zde držíte," odpověděl mu Barsac.
„Právem silnějšího," odsekl Harry Killer, jehož se zase zmocnil vztek. „Pokud budu živ, nikdo se nepřiblíží k mé říši!"
„K vaší říši?… Odpusťte, nechápu."
Harry Killer znova začal bušit pěstí do stolu.
„Nechápete?… Já vím, že vaši lidé postupují z Tombouctou po toku Nigeru. Ale zastaví se, ať tak nebo onak!… A k Nigeru poslali vyzvědače po souši!… Vás!… Ale zničím ty vyzvědače, jako rozbíjím tuhle sklenici!"
Mrštil sklenicí o zem. Roztříštila se na tisíc kousků.
„Sklenici!" zařval, obraceje se ke dveřím. Teď byl rozvzteklen až k šílenství. V koutcích jeho úst se objevila pěna, rty se zkřivily a jeho oči se zalily krví. Nebyl to vábný pohled.
Černošský sloužící horlivě splnil rozkaz a přinesl sklenici. Killer si ho však ani nevšiml. Naklonil se k Barsacovi a řval mu do obličeje:
„Což jsem vás dost nevaroval?… Snažil jsem se vás zadržet, ale marně. Vzal jsem vám doprovod… a šli jste dál… Trpěli jste hladem… a šli jste dál. Stále k Nigeru. Teď už víte, co jste chtěli vědět, ale nevím, jak to zařídíte, aby se o tom dověděli ti, kdo vás platí!"

Harry Killer v prudkém rozčilení vstal a začal se dlouhými kroky procházet. Nepochyboval jsem ani chvíli, že je to šílenec.
Ale chůze ho uklidnila. Zastavil se před Barsacem a ptal se zcela mírně:
„Nebylo snad vaším původním cílem Say?“
„Ano,“ odpověděl Barsac.
„Proč jste tedy najednou změnili směr? A kam jste měli namířeno?“
Tohle byla nepříjemná otázka, neboť jsme se umluvili, že neprozradíme pravé jméno slečny Buxtonové, a tím méně důvod její cesty.
Všichni jsme se zadívali na Barsaca v očekávání, jak odpoví. Barsac prokázal, že je mimo jiné i výborný diplomat.
„Doufám, že mi prominete, jestliže řeknu pravdu… Cíl jsme změnili vaší vinou. Velitel vašeho oddílu, kterým jste nahradil náš doprovod původní, nám přece řekl, že v povodí Nigeru došlo k povstání. Když nám zmizel nový doprovod, nemohli jsme se odvážit cesty do nebezpečného místa.“
„Proč jste se nevrátili do Sikassa?“ ptal se Killer, teď už skoro přátelsky.
„Vaši lidé vám ještě nehlásili, že za Sikassem se černoši rvou mezi sebou?“ předstíral Barsac údiv. „Vždyť jsme přišli, na vypálené vesnice, a to vaši lidé byli ještě s námi. Ve vesnici Kadu nám domorodci řekli, že v kraji za vesnicí Kubo bylo spatřeno bělošské vojsko. Proto jsme zamířili tam.“
„Hm…,“ nerozhodně zabručel Killer a pokračoval teprve po krátké odmlce. „Tedy jste nechtěli jít až k Nigeru?“
„Nejen nechtěli, ale ani nemohli, to přece dá rozum,“ vážně odpověděl Barsac.
Tahle poznámka na Killera zapůsobila.
„Kdybych to byl věděl, nebyli byste zde,“ řekl.
Jeho slova vypadala v naší situaci jako vtip, ale byla míněna vážně, protože vládce Blacklandu uvěřil Barsacově diplomacii.
To mě svedlo, abych i já přispěl svou troškou k objasnění naší budoucnosti. Ozval jsem se:
„Promiňte, pane, rád bych věděl, proč jste se namáhal zavézt nás až sem, když jste se nás mohl zbavit daleko snadněji. Váš kapitán Rufus a jeho lidé měli mnoho krásných příležitostí, neboť jsme jim důvěřovali.“
Harry Killer svraštil obočí a opovržlivě se na mne podíval. Asi si myslil něco o trpaslíkovi, který se odvažuje promluvit. Ráčil mi však přece odpovědět. Sice ironicky, ale docela rozumně a klidně.
„Rozumím vám. Chcete říci, že jsem vás měl dát pobít. Myslím, že nejspíš porozumíte, když vám řeknu, že vládní výprava se jen tak povraždit nedá. Řekněme tedy, že jsem to neudělal, abych se vyhnul vyšetřování případu francouzskými úřady.“
„Ale mně se zdá, že naše zmizení bude mít stejný výsledek,“ namítl jsem.
„To ano,“ uznával Harry Killer. „Proto bych byl nejraději viděl, kdybyste se byli vrátili. Jen vaše tvrdošíjnost vás přivedla až sem.“
Protivník mi bezděky podal nitku a já se jí ihned chytil:
„Pak se dá všechno napravit. Když nyní víte, že jsme nechtěli a nechceme jít až k Nigeru, stačí odvézt nás tam, kde jsme byli zajati, a nebude už…“
„Abyste všude vypravovali, co jste viděli, ne?“ přerušil mě prudce. „Abyste odhalili existenci mého města, které je neznámo všemu světu? Ne, je už příliš pozdě. Kdo vstoupí do Blacklandu, nikdy z něho nevyjde.“
„Pak ovšem bude zahájeno pátrání,“ nemíním se dát odbýt.
„Pravděpodobně, ale tím se mé postavení nezhorší. Bude-li má říše objevena a bude-li nutno bojovat, budu z vás mít víc, než kdybyste byli mrtvi.“
„Copak?“
„Rukojmí.“
Má docela pravdu. Ale i já jsem jednal chytře, když jsem ho vyprovokoval k řeči. Z jeho slov vyplývá, že nemá zájem na naší smrti. A to je pro nás zjištění velmi cenné.
Harry Killer usedl opět do křesla. Je to člověk plný rozporů. Teď je stále klidný a bezvadně se ovládá.
„Objasněte si laskavě své postavení,“ pravil ledovým tónem, který je pro nás novinkou. „Jste v Blacklandu a už z něho nevyjdete. Váš život zde bude takový, jak si jej zařídíte. Nejsem nikomu odpověděn. Mohu vás nechat shnít v žaláři nebo vás mohu rovnou zabít. A naopak vám mohu poskytnout tolik svobody v hranicích své říše, kolik jí požívám sám. Závisí to na vás. Buď budete mými rukojmími, nebo…“
Barsac se na něho zadíval s údivem, který jsem plně chápal. Čím bychom mu mohli být?
„… spolupracovníky,“ dokončil Harry Killer.
Říci, že Killerův návrh nás překvapil, by bylo málo. Byli jsme doslova ohromeni. Vládce Blacklandu zatím pokračoval s předešlou chladností:
„Nemyslete si, že mám nějaké zvláštní iluze, pokud jde o utajení mé říše. Přijde den, kdy bude objevena. A v ten den bude třeba se bít nebo vyjednávat. Nemyslete si, že se obávám války. Jsem schopen obrany. Ale válka není žádné řešení. Kolonizace v ohbí Nigeru zaměstná Francii na dlouhou řadu let. Proč by se vydávala v nebezpečí porážky nebo vážných ztrát na materiálu a lidech jen proto, aby postupovala do moře písku, které jen já mohu přeměnit v úrodnou rovinu. Dobře vedené vyjednávání by mohlo vést k dohodě…“
Ten zvláštní člověk má takovou sebedůvěru, že to hraničí až s ješitností. Což by Francouzská republika vyjednávala se samozvaným tyranem?
„S vámi!“ zvolal Barsac a vyjádřil tím mínění nás všech. Stačilo to, aby se bouře rozpoutala znova. Ostatně klid trval už příliš dlouho. Začínalo to být únavné.
„Vy mne nepovažujete za hodná vyjednávání?“ zařval Harry Killer. Oči se mu blýskaly a pěstí bušil do stolu. „Nebo

snad myslíte, že mi utečete?… To neznáte moji moc!“
Povstal a dodal hlasem, ve kterém se chvěla hrozba: „Hned ji poznáte!“
Dveře se otevřely a u každého z nás se octli dva černoši. Dal bych nevím-co za to, kdybych se dověděl, jakým způsobem je přivolal. Vždyť nemohl stisknout žádný knoflík od zvonku. Ale ať se to stalo jak chtělo, černoši tu byli a věděli, co mají dělat. Chopili se nás, vytáhli nás ven, vlekli vzhůru po schodišti, pak zase po nějaké chodbě a zase po schodišti. Tak jsme se dostali na plochou střechu věže.
Killer tam přišel brzy za námi.
Ten člověk je proměnlivý jako dubnové počasí. Přechází ze šílené zuřivosti do ledového klidu a naopak. Teď byl zase úplně klidný, po nedávné zuřivosti nebylo ani stopy.
„Jsme čtyřicet metrů vysoko,“ říká hlasem cicerona, který provádí cizince. „Rozhled je v okruhu o poloměru asi třiadvaceti kilometrů. Všimněte si, že poušť ustoupila úrodné rovině, kam až oči dohlédnou. Má říše však je větší, měří tři tisíce čtverečních kilometrů úrodné půdy. A to vše jsem vykonal za pouhých deset let.“
Na chvíli se odmlčel. Když se dost pokochal svou pýchou, tentokrát oprávněnou, pokračoval:
„Kdyby se někdo pokusil vniknout na toto území nebo z něho vyjít, narazil by na trojnásobný řetěz stráží, předsunutých do pouště. A každá ze stráží je telefonicky spojena s mým sídlem.“
Zde tedy bylo vysvětlení oáz a tyčí, které jsem spatřil z letadla. Ale Harry Killer měl pro mne ještě další překvapení, když pokračoval, ukazuje na báň podobnou báni majáku, ale větších rozměrů:
„I kdyby tomu tak nebylo, nikdo by nedokázal překročit proti mé vůli ochranné pásmo, široké kilometr a obklopující hradby města ve vzdálenosti pěti kilometrů. V noci je toto pásmo osvětleno sítí mocných vrhačů světla. A já mohu kdykoli pozorovat, co se tam děje. Pojďte a přesvědčte se sami. Ta báň tam je optický přístroj, nazýváme jej kykloskop. Člověk, který k němu zasedne, má stále před očima kruhový pás, o němž jsem mluvil. A vidí v něm všechny podrobnosti, ve dne i v noci.“
Killer v nás probudil velkou zvědavost. Vstoupili jsme do báně dveřmi, přesněji řečeno obrovskou čočkou, otáčející se na stěžejích. Sotva se dveře za námi zavřely, vnější svět se objevil našim očím ve změněné tvářnosti. Ať jsme se podívali v kteroukoli stranu, vždycky jsme viděli stejný obraz: kolmou zeď, kterou síť černých čar rozdělovala v množství malých čtverců. Zdí jako by prozařovalo mléčné světlo.
Když se naše oči přizpůsobily, začali jsme ve čtvercích rozeznávat skvrny a shluky skvrn různé barvy a neurčitých obrysů. Další chvíle pozorování nás pak poučila, že některé z těchto skvrn jsou stromy, jiné pole nebo cesty, a ty shluky drobných skvrnek že jsou lidé pracující na polích. Vše bylo natolik zvětšeno, že pozorovatel mohl rozlišovat i podrobnosti.
„Pohleďte tam na ty černochy,“ ozval se hlas Killerův. „Tady na ty dvě skvrnky od sebe dost vzdálené. Mysleme si, že by chtěli prchnout. Stalo by se asi toto.“
Chopil se spojovacího kolíčku u telefonního rozdělovače a zasunul jej do jedné zdířky. Pak zvedl telefonní sluchátko a řekl:
„Sto jedenáct. Patnáct set dvacet osm. Jedna!“
Přesunul kolíček do jiné zdířky:
„Čtrnáct. Dva tisíce čtyři sta dva. Dvanáct!“
Pak se obrátil k nám:
„Dívejte se dobře!“
Po několika okamžicích, za kterých se nic nedělo, zastřela se jedna ze skvrn clonou kouře. A když se kouř rozptýlil, skvrna byla pryč.
„Co se stalo s tím člověkem?“ ptala se slečna Jane Buxtonová.
„Je mrtev,“ chladně jí odpověděl Harry Killer.
„Mrtev!“ vykřikli jsme všichni jako jedním hlasem.
„A to jste ho zabil docela bez důvodu?“ dodal Barsac.
„Jen klid, vždyť to byl černoch,“ prostoduše odpověděl Harry Killer. „Zde je černoch laciné zboží a já jich mám dost. Byl zabit vzdušným torpédem, létající raketou, kterou mohu zatím vrhat do vzdálenosti pětadvaceti kilometrů, a to s velkou přesností a účinností, jak jste právě viděli.“
Poslouchali jsme jeho výklad, celí zmatení tou bezohlednou krutostí. A tu se objevilo něco v našem zorném poli a rychle se to pohybovalo podél mléčné zdi. V tu chvíli zmizela i druhá skvrna.
„A ten druhý člověk?“ těžce vydechla slečna Jane. „Je mrtev taky?“
„Ne,“ odpověděl jí Harry Killer. „Ten je živ a za chvíli ho spatříte.“
Vyšel a stráže nás vystrčily ven za ním. Byli jsme zase na ploché střeše věže. Rozhlíželi jsme se a uviděli letadlo podobné těm, která nás přivezla do Blacklandu. Blížilo se úžasnou rychlostí a pod jeho plošinou se kýval jakýsi předmět.
„Za necelou minutu poznáte, zda je možné beztrestně se dostat do Blacklandu nebo odtud svévolně odejít.“
Už jsme rozeznávali podrobnosti na letadle a spatřili jsme, že ten kývající se předmět je černoch, kterého jakési obrovité kleště uchopily v půli těla.
Teď bylo letadlo nad námi… Jaká hrůza! Kleště se rozevřely a ubohý černoch se roztříštil takřka u našich nohou. Z jeho rozbité hlavy vyhřezl mozek a krev se rozstříkla na všechny strany.
Z našich hrdel se ozval výkřik rozhořčení. A slečna Jane se nespokojila s výkřikem. S jiskřícíma očima a se zsinalými rty prorazila kruh překvapených strážců a vrhla se na Killera.
„Zbabělce!… Vrahu!“ vykřikla.
A její drobné ruce sevřely tyranův krk.

„Zbabělce!… Vrahu!“ vykřikla
Killer ji bez námahy setřásl a my jsme s hrůzou čekali, co bude dál. Vtom už se nás zmocnily stráže. Nemohli jsme ji chránit.
Naštěstí se nezdálo, že by surovec chtěl potrestat naši družku, které se už také chopili dva černoši. Naopak. V jeho očích zazářilo něco jako obdiv, když se k dívce obrátil:
„Hleďme, hleďme, naše maličká má temperament!“
Pak nohou odsunul krvavé černochovo tělo.
„Pro tohle jste se rozvztekala, dceruško?“' pravil s úsměvem. „Takové maličkosti nestojí za rozčilování.“
Odcházel a nás vlekli za ním po schodech do oné síně, kde byl jen stůl a jediné křeslo. Nadále jí budu říkat trůnní sál.
Harry Killer usedl do křesla a mlčky se na nás díval.
Vlastně ne na nás, jen na slečnu Jane, a v jeho očích se začal objevovat zlověstný svit.
„Teď znáte mou moc,“ řekl pak. „Dokázal jsem vám, že jsem hoden vyjednávání. A naposled vám opakuji svou nabídku. Bylo mi řečeno, že je mezi vámi poslanec, lékař, novinář a dva hlupáci…“
Souhlasil bych, pokud jde o Poncina, ale Saint Bérain si to nezasluhuje.
„Poslanec bude vyjednávat s Francií, bude-li třeba,“ pokračoval zatím Killer. „Pro lékaře vystavím nemocnici, novinář pomůže redigovat náš místní časopis a pro ty dva se taky něco najde. A tahle maličká?… líbí se mi. Vezmu si ji za manželku.“
Můžete si představit, jak nás tento tyranův závěr ohromil. Provdat se z donucení – za šílence!
„Z toho všeho nebude nic,“ pevně mu odpověděl Barsac. „Ohavné zločiny, jichž jsme byli svědky, nás nezlomí, naopak. Jsme ve vaší moci, ale můžeme být jen vašimi zajatci nebo oběťmi. Nikdy ne spoluviníky. Pokud jde o slečnu Mornasovou…“
„Má nastávající se tedy jmenuje Mornasová,“ přerušil ho Harry Killer.
„Ať se jmenuji Mornasová nebo jinak,“ zvolala dívka, téměř nepříčetná hněvem, „vězte, že se na vás dívám jako na šelmu, jako na odpornou a podlou bytost, a že pokládám váš návrh za urážku, za nejohavnější, nejnestoudnější, nej…“
Hlas se v dívčině hrdle zdusil a přešel v křečovitý vzlykot. Harry Killer se celému výstupu jen smál. Tlakoměr jeho nálady ukazoval stále na krásné počasí.
„No dobře, dobře,“ řekl konečně. „Jen žádný spěch. Dávám vám měsíc na rozmyšlenou.“
Vtom jeho povahový tlakoměr náhle klesl a bylo po krásné pohodě.
„Odveďte je!“ vykřikl burácivě.
Pan Barsac se postavil strážím na odpor a přitom volal na Killera:
„A co s námi uděláte za měsíc?“
Tyran však už na nás neměl čas. Zabýval se sklenkou, kterou právě naplnil likérem. Když ji oddálil od rtů, řekl klidně, bez nejmenší známky hněvu:
„Ještě nevím… Možná že vás dám pověsit!“
Od 27. března do 8. dubna
Jak se Amédée Florence zmínil ve svých poznámkách, našich šest vězňů vyšlo z trůnního sálu Harryho Killera v největším rozrušení. Zbytečně obětovaný život dvou černochů, a zvláště hrozná smrt druhého je hluboce dojaly. Bylo vůbec možné, aby žil na světě člověk, který dokázal druhým působit utrpení a smrt jen z pouhého rozmaru, a proto, aby dokázal svou hnusnou moc?
Po pohnuté rozmluvě však čekalo vězně překvapení, a to překvapení příjemné. Zdálo se, že Harry Killer, když dal svým zajatcům jednoměsíční lhůtu na rozmyšlenou, chce je získat slušným jednáním. Ale ať už byl důvod jakýkoli, dveře jejich vězení už nikdo nezavíral na závoru ani nezamykal. Mohli svobodně vycházet a zdržovat se na chodbě, která se stala místem jejich schůzek.
Z jednoho konce této chodby vedly schody na plochou střechu rohové věže. Nikdo jim nebránil vystoupit až tam. A jestliže za slunečního svitu nemohli užívat této výhody, dovedli vězňové ocenit krásy hvězdnatých večerů, které si prodlužovali podle libosti.
Za těchto poměrů plynul jejich život klidně a bylo by se snad mohlo říci i spokojeně, kdyby byli volní a nemuseli se strachovat budoucnosti. Vězení jim připomínaly jen dveře na druhém konci chodby, které byly stále zavřeny, třesk zbraní a hlas strážců za nimi.
Obsluhu zajišťoval pečlivě Čumuki. Vídali ho však jen při obsluze a úklidu jejich cel. Čumuki byl přehorlivý, ale nevtíral se.
Za dne se vězňové navštěvovali nebo se procházeli po chodbě. Když vystoupili po západu slunce na plochou střechu, Čumuki jim donesl večeři i tam.
Čtverhranná věž, ve které byly jejich kobky, tvořila západní roh paláce a vévodila velké terase, po níž vězňové přecházeli do ústřední věže ke kykloskopu. Z této terasy se dalo sestoupit na vnitřní nádvoří, ale útěk tudy byl nemožný. I kdyby se tam vězňové dostali, octli by se jen na některém nádvoří, obklíčeném ze všech stran zdí. A doslat se tam stále střeženými dveřmi a po terase, kde ustavičně přecházeli Merry Fellows, členové Černé gardy i služebnictvo, to bylo prostě nemyslitelné. Útěk by se jim mohl zdařit jedině po řece Red Riveru, tekoucí dole pod věží, ale vězňové neměli prostředky, které by jim dovolily sestoupit až k ní, a také neměli loďku.
Z ploché střechy věže mohli sledovat tok řeky, jež směrem po proudu i proti proudu mizela pod korunami stromů; a byly to stromy úctyhodného vzrůstu, ač byly zasazeny teprve před desíti roky. Přehlédli odtud i celé město Blackland kromě parku, který jim zakrýval palác. Jinak viděli do všech tří městských čtvrtí, oddělených od sebe zdí, a také do jejich ulic, kde mohli pozorovat život obyvatelstva bílého i černého.

Částečně bylo vidět i do továrny, ale to, co tam zahlédli, jim nijak nepomohlo objasnit účel tohoto druhého města, které bylo částí města prvého, ale zdánlivě s ním nemělo spojení. K čemu byly ty rozsáhlé stavby a k čemu komín, z něhož se nikdy nekouřilo? K čemu byla ta věž, podobná věži paláce, ale převyšující ji podivným sloupem, kterého si Amédée Florence všiml již při svém příletu do Blacklandu? K čemu sloužily ty dlouhé kůlny na pokraji Red Riveru, z nichž mnohé byly pokryty silnou vrstvou země a obloženy drnem? Proč ono kovové obložení na vrcholu vysoké zdi, ohrazující město? Proč dole ten hluboký příkop a druhá zeď za prvou tam, kde ohradní zeď nespadala do řeky? Zdálo se, že stavitel továrního města se pečlivě vynasnažil, by zamezil veškeré jeho spojení s vnějším světem. Všechno to bylo nevysvětlitelné.
Čumuki o tomto městě věděl jen, že se jmenuje Work-House, a vyslovil to nejen hrozně zkomoleně, nýbrž i s jakousi podivnou bázní. Čumuki jako nový Killerův služebník přirozeně nemohl vědět víc a pravděpodobně by nedovedl odůvodnit strach, který před tím místem měl. Snad to byl jen odraz veřejného mínění celého města. Ale co se za ním skrývalo?
Jestliže volnost pohybu v daných hranicích platila pro všechny, Jane měla svobodu ještě větší. Čumuki jí oznámil Killerovo rozhodnutí, že se může procházet po celém paláci a po všech prostranstvích k paláci náležejících. Bylo jí jen zakázáno překročit Castle Bridge, most přes řeku Red River, kde byla ostatně stálá stráž.
Nemusíme snad říkat, že dívka zvláštního povolení nevyužívala. Byla pevně rozhodnuta, že bude sdílet osud svých druhů v neštěstí. Zůstávala s ostatními, k velikému údivu Čumukiho, který nedovedl pochopit, že se někdo může dobrovolně vzdát takové výhody.
„Vy proč nejít?“ říkal jí. „Vy brzy paní, a vše být dobré. Pak pustit ostatní a Čumuki taky.“
Ale Jane se nemínila bavit s nevěrným služebníkem.
Když vězňové nebyli spolu na chodbě nebo na ploché střeše věže, každý z nich si krátil čas podle své záliby.
Barsac se vyhříval na výsluní slávy, kterou získal neohroženým vystoupením proti Killerovi. Poněvadž pak jeho celý život se vybíjel v debatách, proslovech a řečech, připravoval si sáhodlouhou řeč, kterou mínil přednést tyranovi při první příležitosti.
Doktor Chattonnay a Saint Bérain, který se už zbavil svého neduhu, nedělali vcelku nic. Prvý pro nedostatek pacientů a druhý proto, že se nemohl věnovat svému oblíbenému sportu. Nejčastěji dleli ve společnosti Jane a utěšovali ji, když ji rozesmutněla vzpomínka na starého otce.
Amédée Florence trávil většinu času tím, že zpracovával své poznámky. Nezapomínal na svou povinnost novináře. Jestliže mu bude dopřáno vrátit se do Evropy, dobrodružství Barsacovy výpravy vydá na velkou sérii článků. Pokud šlo o Poncina, len většinou zahálel. Jen někdy si do zápisníku zapsal nějakou poznámku.
„Bylo by snad nešetrné, pane Poncine,“ odvážil se zpravodaj jednou oslovit tichého společníka, „kdybych se zeptal, co si tak pečlivě zaznamenáváte?“
Poncinův obličej se rozjasnil. Och ne, pro něho to rozhodně nebylo nešetrné. Naopak mu velice lichotilo, že někdo věnuje pozornost jeho práci a oceňuje její význam.
„Právě se zabývám problémy,“ řekl důležitě. „Ach!“ zmohl se novinář na pouhý vzdech.
„Ano, pane. Právě jsem vyřešil tento: A je dvakrát tak stár, jako byl B, když A byl stár, jako je B. Až bude B stár, jako je A, souhrn jejich věku bude činit n roků. Jak je stár A a jak B?“
„Ale to není problém, pane Poncine, to je početní příklad, kterých jsme ve škole měli plné zuby. Vás to dosud baví?“
„Pro mne je to strhující. Řeším tuhle rovnici již od mládí.“
„Od mládí?“ opakoval Florence s údivem.
„Ano, pane,“ potvrzoval Poncin pyšně. „Dnes jsem dospěl k jedenáctistému sedmadevadesátému řešení, které mi dává pro A věk čtyři tisíce sedm set osmaosmdesát roků a pro B tři tisíce pět set jedenadevadesát roků.“
„Trochu hodně… Vaše dřívější řešení snad nebyla správná?“
„Ale byla. Té rovnici vyhovují všechny násobky devíti, a tak počet přesných řešení je nekonečný.“
„Máte tedy o práci postaráno.“
„To přece není práce, to jsou problémy, zábava. Mou prací je přece statistika, královna všech věd. Věda poměrně mladá, ale má budoucnost.“
A Amédée Florence byl nucen vyslechnout úvod do statistiky a přednášku o královně věd, která trvala celou hodinu, než se mu podařilo zbavit se Poncinovy ochoty a vyhledat ostatní druhy.
Ti právě rozbírali svou situaci, přítomnou i budoucí.
„Jen bych rád věděl, kdo ten Harry Killer vlastně je?“ ptal se najednou Barsac.
„Angličan,“ odpověděla Jane Buxtonová. „Jeho přízvuk nepřipouští žádnou pochybnost.“
„Věřím,“ řekl Barsac, „ale to mi nic neříká. Jistě to není obyčejný člověk. Vystavět za deset let takové město, přivést vodu tam, kde nebyla známa po staletí, zúrodnit tisíce hektarů neplodné pouště, takové dílo předpokládá skutečného génia s rozsáhlými znalostmi technickými i vědeckými. A jaksi nemohu uvěřit, že dobrodruh a darebák by mohl mít takové vědomosti.“
„Pro mne je to tím nepochopitelnější, protože pokládám Killera za blázna,“ souhlasil zpravodaj.
„Ne, blázen dosud není, ale nemá k tomu daleko,“ řekl doktor Chattonnay.
„Je to notorický alkoholik a každou chvíli u něho může vypuknout šílenství opilců.“
„Soudil jsem podle toho,“ pokračoval ve své kritice Amédée Florence, „jak je popudlivý a jak stále přechází ze zuřivosti do klidu a naopak. Není schopen snést nejmenší odpor, jedná jako rozmazlené dítě. A opovrhuje lidským životem a lidmi vůbec.“
„Dopracoval se k absolutní moci vládce a takový typ vládce není v Africe vzácný,“ vysvětloval lékař.
„Pro mne je to šílenec,“ stál na svém zpravodaj, „a na blázna není spolehnutí. Je docela možné, že teď už na nás úplně

zapomněl, což nevylučuje, že nás třeba zítra dá popravit.“
Škarohlídská předpověď novinářova se nesplnila a život zajatců plynul beze změny dál až do 3. dubna. Tento den se vyznačil dvěma událostmi. Prvou byli zajatci překvapeni příjemně. Asi ke třetí hodině k nim přišla Malik. Dozvěděli se od ní, že do města se nedostala letadlem, nýbrž pěšky se čtrnácti muži a oběma poddůstojníky jejich bývalého doprovodného oddílu. Nezacházeli s ní špatně. Na Tonganého se jí nevyptávali, protože podle jejího smutku usoudili, že o něm neví.
Za dvě hodiny po příchodu Malik se dočkali novinky druhé, velmi vzrušující. Asi v pět hodin k nim přiběhl na chodbu Čumuki. Bylo vidět, že je rozčilen. Oznámil zajatcům, že ho posílá vládce, aby k němu přivedl slečnu Mornasovou. Dohodli se, že Jane Buxtonová pozvání odmítne. Čumukiho vyzvali, aby to Killerovi vyřídil.
„Děkuji vám, přátelé,“ řekla dívka, když Čumuki odešel, „za ochranu, kterou mě obklopujete. Ale nemyslete si, že bych byla bezbranná, kdybych se octla s tím surovcem sama. Mne neprohledávali, a tak mi zůstala tato zbraň.“
A ukázala dýku, kterou byl zavražděn její bratr.
„Buďte ujištěni, že bych jí dovedla užít, kdyby to bylo nutné!“
Sotvaže ukryla dýku v šatech, už tu byl Čumuki zpátky. Třásl se strachem. Vyřizoval, že vládce zuří a vzkazuje, aby k němu slečna hned přišla, nebo že dá okamžitě pověsit všech pět jejích společníků.
Odpor by nebyl na místě. Jane Buxtonová nemohla vydat v nebezpečí smrti ty, které zavlekla do tohoto dobrodružství. Přes námitky druhů se rozhodla, že půjde. Chtěli ji zadržet násilím, ale na Čumukiho pokyn se do chodby vřítilo tucet členů Černé gardy, kteří snadno zlomili odpor pěti mužů.
Jane Buxtonová mezitím odešla s Čumukim.
Vrátila se teprve večer k osmé hodině. Její druhové zakoušeli po celou tu dobu strašný neklid, a Saint Bérain dokonce plakal.
„Nuže!?“ zvolali všichni, když ji spatřili.
„Dopadlo to dobře, nic se nestalo,“ odpověděla dívka. „Chtěl mě jen vidět, nic víc. Když jsem tam přišla, byl už zpola opilý. Nabídl mi židli a zahrnul mě svými poklonami. Řekl mi, že jsem docela podle jeho chuti a že mu bude příjemné mít hospodyňku, jako jsem já. Chlubil se svou mocí a bohatstvím, které podle jeho řečí je nesmírné. A že to všechno budu užívat s ním společně, až se stanu jeho ženou. Vyslechla jsem ho klidně a stejně klidně jsem namítla, že mi dal měsíc na rozmyšlenou a že uplynul teprve týden. Snad se vám to bude zdát divné, ale nerozvztekal se. Začínám se domnívat, že mám na něho jakýsi vliv. Řekl, že své sliby plní a že počká ty tři týdny. Ale za podmínky, že mu věnuji všechna svá odpoledne…“

Jane Killerovi nalévala tak dlouho, až byl úplně opilý
„To tam tedy budeš muset zase jít,“ smutně pravil Saint Bérain.
„Je to nutné,“ odpověděla mu Jane, „ale nemyslím, že by to pro mne znamenalo nějaké nebezpečí. Dnes v sedm hodin byl už úplně zpitý a mou úlohou bylo pouze nacpávat mu dýmku a plnit sklenici, než usnul. Jakmile to zvíře začalo chrápat, vrátila jsem se sem.“
Od toho dne musila Jane vždy ve tři hodiny odejít na návštěvu ke Killerovi a zůstávala u něho až do osmi hodin. Podle toho, co vyprávěla, plynula všechna odpoledne stejně. Když přišla, tyran byl vždy ve společnosti svých radů a udílel jim pokyny svědčící o jeho vysoké inteligenci. Nebylo v nich však nic zvláštního, neboť se většinou týkaly správy města a polních prací. Jen čas od času se Killer naklonil k uchu některého rady a zašeptal mu rozkaz, který Jane nesměla slyšet.
Porada trvala do čtyř hodin a pak všichni radové odešli. Jane zůstávala s tyranem sama. Ale vždycky ji brzy opustil. Přesně v půl páté odcházel dvířky, od nichž měl klíč u sebe. Jane se marně dohadovala, kam dvířka vedou.
První tři dny čekala Jane na Killerův návrat v trůnní síni. A tam slyšela jakoby vzdálený nářek mučeného člověka. To trvalo asi čtvrt hodiny a po další čtvrthodině se Killer vracel ve výborné náladě. Jane mu nacpávala dýmku a nalévala mu tak dlouho, až byl úplně opilý.
Čtvrtého dne ji přemohla zvědavost. Chtěla vyzkoumat původ onoho nářku. Radové a členové Černé gardy si na ni už zvykli, ba prokazovali jí i jakousi úctu. Začala se procházet po paláci.
Každého večera nadcházel okamžik, kdy Killer jí byl vydán na milost a nemilost. Snadno ho mohla zabít dýkou, která jí zbyla jako jediné dědictví po bratrovi. Věděla však, že by nikdy nedokázala zabít bezbranného člověka. A řekla si také, že jeho smrtí by nic nezískala, spíše by všechno ztratila. Zbyli by tu jeho bílí i černí společníci, kteří byli stejně suroví jako on. Její přátelé s tímto názorem souhlasili.
Napadlo ji něco lepšího. Protože si už získala důvěru tyrana i jeho okolí, bylo by snad možné vládce Blacklandu se zmocnit. Pak by i oni měli rukojmí a mohli by jednat jako rovný s rovným.
Naneštěstí tento plán narážel na nepřekonatelné obtíže. Musilo se počítat s černošskými hlídkami u vchodu do chodby. Také by se mohlo stát, že obyvatelé Killerovy říše by byli rádi, že se tyrana zbavili.
A tak si Jane Buxtonová předsevzala jiný plán, ale nesvěřila se svým druhům. Vzdálený nářek vybičoval její zvědavost a rozhodla se přesvědčit, kdo to tam naříká. Nic nebylo snadnějšího než vzít Killerovi klíč od tajných dvířek, až usne spánkem opilců. Jane se k tomu však dosud neodhodlala.
Tak uplynulo pět dní a nadešel den 8. dubna.
Onoho dne po deváté hodině večer se zajatci shromáždili na ploché střeše a vyptávali se slečny Buxtonové, co se dělo u tyrana. Dostalo se jim odpovědi, že vše bylo jako jindy. Dole pod nimi Čumuki uklízel.
Těžké mraky, z nichž se podle všeho měl brzy spustit liják, zvyšovaly temnotu noci. Na ploché střeše, kam nezasahovalo světlo z druhé strany Red Riveru, byla úplná tma.
Náhle něco dopadlo se slabým úderem na dlaždičky. Zajatci přerušili rozhovor. Co to bylo?

Amédée Florence se dal do hledání a brzy něco našel. Byl to nevelký kámen, ale s připevněným provázkem. Provázek se táhl přes zábradlí věže a spadal kamsi k Red Riveru. Byla to jen léčka, nebo měli zajatci v Blacklandu přítele, který s nimi chtěl navázat spojení? Zpravodaj začal provázek vytahovat, ale musil si přivolat na pomoc doktora Chattonnaye, protože provázek byl jemný a klouzal mu v rukou pro váhu, kterou nesl. Na jeho druhém konci určitě nebyl jen lístek.
Konečně se u zábradlí objevil konec provázku. Tím však nebyla zvědavost zajatců ukojena. K provázku byl totiž přivázán silný provaz. Když jej vytáhli v délce asi třiceti metrů, ucítili odpor. Byl to odpor nikoli pevný, nýbrž pružný. Provaz tedy nebyl dole k ničemu uvázán, ale mohl jej držet člověk. Na chvíli byli v rozpacích, co mají udělat.
„Přivažme provaz k zábradlí," navrhl Florence. „Uvidíme, zda je to ono, co si přeje ten dole."
Stalo se.
Provaz se napjal. Někdo po něm lezl. Zajatci se nahýbali přes zábradlí, avšak pro temno nic neviděli. Teprve za hodnou chvíli spatřili temnou siluetu postavy, která šplhala vzhůru. Pomohli jí tím, že táhli provaz nahoru, a za pár minut se postava přesmykla přes zábradlí. Div nevykřikli úžasem.
Byl to Tongané.
Pouze nové vězení
Tongané tedy nejen nebyl mrtev, ale dokonce ani nebyl raněn při přepadení výpravy. Podle svého zvyku hlídal i oné noci ležení spících a byl překvapen reflektory letadel ve chvíli, kdy obhlížel okraj lesíka. Tam se stal svědkem přepadu tábora. Nikdo ho nespatřil ani nepostrádal. Útočníci byli přece přesvědčeni, že je už dávno mrtev.
Tongané neměl v úmyslu opustit své zaměstnavatele, tím méně, že byla zajata i Malik. Chtěl jim ve vhodný čas přispět na pomoc a správně usoudil, že to bude spíše možné, když si zachová svobodu. Pověsil se na paty únoscům. Krok za krokem sledoval skupinu, která odvážela Malik. Byl to pěkný výkon, neboť skupina ujela denně čtyřicet až padesát kilometrů. A zvláště když se živil jen kořínky a drobty nasbíranými na místech opuštěných táborů. Výhodou pro něho bylo, že únosci odpočívali čtyři hodiny v době poledního žáru.
Pozadu zůstal teprve v blízkosti Blacklandu. Jakmile dorazili k obdělaným polím, přečkal den v houští a pokračoval v cestě v noci. Jednoho rána se pak vmísil do davu černochů pracujících na poli. Pracoval s nimi, dostal pár ran obuškem, kterými dohlížitelé neskrblili, a večer se s černochy vrátil do jejich čtvrti. Nikdo si ho ani nevšiml.
Tak uplynulo několik dní. Posléze nalezl v opuštěné chatě dlouhý a silný provaz. V jiné chatě ukradl dvě rybářské sítě, rozpletl je, a tak si opatřil provázek tenký. Svou kořist ukryl u řeky pod klenbou stoky a čekal na vhodnou příležitost. Vídal zajatce na ploché střeše rohové věže pevnosti, ale nemohl se s nimi dorozumět. Příležitost se mu naskytla teprve v temné noci 8. dubna. Přišel k řece, a dokonce se mu podařilo ukrást nehlídanou loďku. Kámen s koncem slabého provázku se mu poštěstilo dostat na věž pomocí primitivního luku, který si vyrobil.
Toto vše Tongané vysvětlil vězňům teprve později. Teď pověděl jen o loďce dole a nutil je k útěku cestou, kterou přišel.
Se čtyřmi muži u vesel urazí přece snadno po proudu osm až devět kilometrů za hodinu. Vyjedou-li v jedenáct hodin, do svítání budou mít za sebou nejmíň osmdesát kilometrů. To už budou dávno za pásmem ležícím v zorném poli kykloskopu. V noci jeho bdělosti snad uniknou tak, že se budou schovávat ve stínu břehu. Musí se jen ukrývat za dne a plout v noci, aby nebyli náhodou zpozorováni z některého letadla. Red River se pravděpodobně vlévá do Nigeru a mohlo tedy jít o cestu tří set padesáti až čtyř set kilometrů, kterou urazí za pět nocí plavby.
Přátelé plán rychle uvážili a souhlasili. Musili se však zbavit Čumukiho, který se někdy zdržoval na věži dlouho do noci. Nesměli nic ponechat náhodě. Bylo třeba jednat, a to rychle.
Nechali slečnu Buxtonovou, Poncina a Tonganého na plošině věže a ostatní sestoupili do chodby. Čumuki dokončoval dole úklid schodiště. Nedbal příchodu zajatců, neboť neměl důvod, proč by se před nimi měl mít na pozoru. Mohli se proto dostat do jeho nejtěsnější blízkosti.
Podle smluveného plánu zaútočil Saint Bérain. Jeho silné prsty stiskly černochův krk tak, že se Čumuki nezmohl na jediný vzdech. Pouta na ruce i nohy a roubík do úst, to vše bylo dílem okamžiku. Pak ho uložili do Poncinovy cely, zavřeli ji na závoru, zamkli a klíč hodili do řeky. Tak mělo být oddáleno odhalení útěku.
Když ukončili prvou část plánu, odebrali se na plochou střechu. Zatím už začalo pršet. Z mraků se jen lilo a déšť jim bránil v rozhledu. Jen stěží rozeznávali světla ve čtvrti Merry Fellows. Štěstěna jim přála.
Začali se spouštět po provaze. Amédée Florence první, Tongané poslední. Marně navrhovali slečně Buxtonové, že ji po provaze spustí, jako spustili Malik. Energicky se tomu vzepřela a přesvědčila je, že dokáže sešplhat jako muž.
Tongané sestoupil jako akrobat. Odvázal konec provazu od cimbuří, sevřel jej v levé ruce a pomalu se spouštěl, zatímco druhý konec provazu stoupal. Byl to nebezpečný sestup. Tonganému mohly zemdlít ruce nebo také mohlo povolit zábradlí, po jehož hořejší tyči provaz klouzal. Ale sestup se podařil. Tongané přitáhl provaz k sobě, a tak nezbyla po útěku ani stopa.
Bylo po desáté hodině, když odrazili a loďka se začala vzdalovat od břehu. Uprchlíci se schoulili na jejím dně. Až se dostanou ven z města, jehož hradby byly vzdáleny asi šest set metrů, pak se teprve chopí vesel. Nebylo radno riskovat, i když liják vytvářel skoro neprůhlednou clonu.
Uplynulo několik dlouhých minut. Už se domnívali, že jsou za hradebním pásmem, když lodice narazila a zastavila se. Hmatem zjistili, že překážkou je mříž, nahoře opatřená plechovými pásy a dole mizející ve vodě. Marně pátrali, zda by se mříž dala otevřít. Ne, byla to mříž spouštěcí. Spouštěla se na noc, ve dne ji nebylo vůbec vidět. Uprchlíci si musili doznat, že jsou v koncích.
Dlouho trvalo, než se vzchopili. Necítili liják, který je promáčel na kůži, nebyli si vědomi, že z nich tečou proudy vody. Měli se snad vrátit a vysílení se objevil u brány paláce? K tomu se nemohli odhodlat. Ale co dělal? Nadzvednout mříž nebylo možné, marně se o to pokoušeli spojený^mi silami. „Zůstat zde nesmíme," rozhodl zpravodaj. „A kam chcete

jít?“ ptal se Barsac,
„Kamkoli, jen ne zpátky ke Killerovi. Nemáme potíž s výběrem. Proč bychom se nepokusili opatřit si nový byt v tomhle stavení, kterému se říká továrna?“
Za pokus to stálo. Snad tam najdou pomoc. A nenajdou-li, jejich postavení se tím nezhorší.
Přirazili k břehu, kde byla okružní cesta u zdi továrny. Dešťová clona byla tak neprůhledná, že nevěděli, kde jsou. Ačkoli hluk bouře všechno přehlušoval a nebylo vůbec vidět, opatrně se vyplížili na cestu, kterou musili přejít.
V polovici cesty se zastavili.
V nevelké vzdálenosti začali rozeznávat roh, kde se stýkala severní a západní zeď továrny. Zde oddělovalo zeď od břehu dosti široké nábřeží. A na rohu spatřili něco, co je velmi zneklidnilo. Byla to strážní budka, jejíž obrysy se nejasně rýsovaly v dešti. V každé strážní budce bývá stráž. Jestliže ji neviděli, pak jen proto, že strážný se před lijákem schoval uvnitř.
Nesměli však zůstat na tomto místě. Kdyby strážný vyšel z úkrytu, snadno by je tu objevil. A on jistě vyjde, jakmile přestane pršet.
Amédée pokynul druhům, aby šli za ním. Přeplížil se přes cestu ke zdi továrny. Tak se mohli dostat až k budce, jejíž otvor byl pravděpodobně obrácen k řece.
Zastavili se u zdi a radili se o dalším postupu. Po poradě se Amédée Florence, Saint Bérain a Tongané rozběhli k budce a prudce se do ní vrhli.
Byl tam skutečně muž, Merry Fellow. Nečekaným útokem byl tak překvapen, že neměl kdy použít zbraně. Saint Bérain ho uchopil za krk a povalil ho. Jeho výkřik zanikl v bouři.
Tongané měl připraveny provazy i roubík. Merry Fellow byl zneškodněn a uprchlíci se plížili podél zdi továrny.
Zvláštností továrny bylo, že neměla východ. Z věže paláce alespoň nikdy žádný nespatřili. Ale když bylo vybudováno nábřeží, jistě k něčemu sloužilo. Asi k vykládání zboží přivezeného po řece. Musil tedy být nějaký způsob, jak zboží dostat do továrny.
Úvaha uprchlíků byla správná. Když ušli asi sto padesát kroků, objevili dvoukřídlová vrata, která se zdála být z pancéřových desek. Zvenčí však neměla ani kliku, ani otvor pro klíč. Jak upoutat pozornost obyvatelů továrny a nevzbudit zároveň i pozornost hlídek?
O několik kroků dál byl ještě jeden vchod stejné konstrukce, ale mnohem menší. V těchto jednokřídlových vrátkách byl klíčový otvor. Uprchlíci ovšem neměli klíč ani jiný nástroj, kterým by mohli vchod otevřít. Po delším váhání se už připravovali zaútočit na vchod rukama i nohama, když se objevil jakýsi stín, jen nejasně viditelný v záplavě deště. Mířil přímo k nim. Kam mohl jít? Jedině do továrny.
Uprchlíci už neměli čas se vzdálit. Skrčili se proto ve výklenku vchodu a připravovali se, že se na příchozího vrhnou. Ale muž se blížil docela bezstarostně. Přešel kolem nich, div se jich nedotkl, a nevšiml si jich. Viděli, že násilí není třeba. Jeho nevšímavost je povzbudila.
Když vsunul do zámku klíč a odemkl, jeden za druhým vstoupili za ním a poslední, Tongané, zabouchl vrátka.
Octli se v hluboké temnotě, z které se ozýval slabý hlas, prozrazující překvapení.
„Co to znamená?… Co zas chcete?… Co je?“
Pojednou zazářilo slabé světlo, které se zdálo v této temnotě oslnivé. Jane Buxtonová si vzpomněla na svou kapesní svítilnu. V kuželi světla se objevil Tongané a proti němu slaboučký muž se světlými vlasy a v promáčených šatech. Byl udýchán a opíral se o zeď.
Oba se chvíli pozorovali a pak zvolali skoro zároveň:
„Seržant Tongané!“
„Pan Camaret!“
Camaret!… Jane Buxtonová se zachvěla, když zaslechla toto jméno. Dobře je znala. Vždyť to byl člen výpravy, kterou vedl její bratr.
Amédée Florence uznal za vhodné zakročit. Vstoupil do světelného kužele.
„Pane Camarete,“ řekl, „přáli bychom si s vámi promluvit.“
„Ale samozřejmě,“ nečekaně a prostě odpověděl Camaret.
Stiskl knoflík a ve výši zazářily elektrické žárovky. Uprchlíci teď poznali, že jsou v klenuté, úplně prázdné místnosti. Byla to asi nějaká předsíň.
Marcel Camaret. otevřel dveře a za nimi se objevilo schodiště.
„Račte vstoupit,“ zval.
Marcel Camaret
Šest Evropanů, udivených tak vřelým přijetím a tak vybraným jednáním, vstoupilo na schodiště osvětlené elektrickým světlem. Tongané a Malík šli za nimi. Vystoupili asi po dvaceti schodech do druhé předsíně, kde se zastavili. Marcel Camaret přešel předsíň a otevřel dveře. Pak ustoupil stranou, aby dal přednost nečekaným hostům.
Vstoupili do místnosti, která se vyznačovala chaotickým nepořádkem. Jednu její stranu zabíral stůl na kreslení, ostatní tři trojdílná knihovna. Tu a tam bylo rozestaveno deset židlí, ale všechny byly pokryly haldami knih a papírů. Marcel Camaret vzal jednu z těchto hald, položil ji klidně na zem a usedl na uvolněnou židli. Hosté se řídili jeho příkladem. Za chvíli seděli všichni kromě Tonganého a Malik, kteří se neodvážili židle si uvolnit a zůstali raději stát.
„V čem vám mohu být k službám?“ ptal se Camaret, který v této pozdní návštěvě neviděl zřejmě nic neobvyklého.
Za těch několik minut, než se usadili, měli uprchlíci kdy prohlédnout si dobře osobu, do jejíhož bytu se tak odvážně vetřeli. Bylo zjevné, že muž jménem Camaret je nevšední osobnost. Na to poukazovala i samozřejmost, s jakou přijal neznámé lidi, kteří si vstup vlastně vynutili, i to, že si předtím vůbec nevšiml jejich přítomnosti, ačkoli do nich téměř vrazil. To však nebylo vše. Před uprchlíky tu seděl čestný muž, muž v pravém smyslu slova, třebas jeho tělo bylo

takřka jinošské. Měl vysoké čelo a tak jasný pohled, že zřejmě nemohl náležet k lidem rázu Killerova, byť i sdílel jejich život.
„Pane Camarete," odpověděl mu Barsac, ve kterém se zrodila důvěra k neznámému muži, „přicházíme vás žádat o ochranu."
„O ochranu?" opakoval Camaret s údivem. „A proti komu, prosím vás?"
„Proti vládci nebo spíše tyranu tohoto města Harrymu Killerovi…"
„Harry Killer… Tyran?" opakoval Camaret a z výrazu jeho obličeje bylo vidět, že naprosto nemůže pochopit spojení jména Harry Killer s pojmem tyran. Tak si to alespoň vykládal Barsac.
„Vy jste to nevěděl?"
„Ne. A neznám nikoho, kdo se jmenuje Harry Killer."
„Ale snad víte, že ve vašem sousedství je město?" '
„To ano." Na rtech Camaretových se objevil sebevědomý úsměv.
„A že se to město jmenuje Blackland?"
„Blackland je tedy nazval?" s údivem pronesl Camaret. „To není špatně volené jméno… Dosud jsem název města neznal a bylo mi také lhostejné, jak se jmenuje."
„Ale víte, že má četné obyvatele?"
„To ano."
„Každé město s mnoha obyvateli musí mít správu, vládu?"
„Myslíte?"
„A v Blacklandu vládne Harry Killer, tyran, lupič, notorický alkoholik a snad šílenec."
Marcel Camaret pozvedl k Barsacovi oči. Byl zřejmě zmaten, ohromen. Vypadal, jako by spadl z měsíce.
„O, ó, vy ale užíváte výrazů…!"
„Zcela správných, nanejvýš ještě slabých. S kým vlastně jednáte, když něco potřebujete ve městě?"
„S panem Willym přece. Má ještě další jméno, ale vyžádal si, abych mu říkal Willy, a tak jsem to druhé jméno už dávno zapomněl."
„Dovolte mi, pane Camarete, abych vám představil sebe i své společníky." Jmenoval jednoho po druhém. Slečnu Buxtonovou představil pod přijatým jménem Mornasová. Když došel k Tonganému, Barsac dodal:
„Toho jsem vám ani představovat nemusil, protože se znáte, že ano?"
„Ano… Ano…," tiše přisvědčil Camaret.
„Vy jste přece Francouz."
„Ano… Ano…," zašeptal zase Camaret.
„A mě pověřila francouzská vláda, abych vedl výzkumnou výpravu do krajin v ohbí Nigeru. Moji společníci jsou jejími účastníky. Na cestě jsme musili zápasit s překážkami, které před námi záměrně hromadil ten váš pan Willy, nazývaný v Blacklandu Harry Killer."
„A proč by to dělal?" přerušil ho Camaret, čímž dokázal, že začíná mít zájem.
„Aby nás odradil od dalšího postupu, protože Harry Killer nechce, aby jeho doupě, kterému říká říše, bylo známo světu. Evropa nemá o Blacklandu ani tušení."
„Co mi to povídáte?" zeptal se Camaret s nezvyklou u něho živostí. „Což je možné, aby existence tohoto města nebyla známa v Evropě, když se tam vrátili četní dělníci, kteří zde pobyli delší nebo kratší čas?"
„A přece je tomu tak," odpověděl Barsac rozhodně.
„Tvrdíte mi," naléhal Camaret, „že o nás nikdo neví, pravím nikdo?"
„Vůbec nikdo."
„Svět se tedy domnívá, že tato část pouště je pustá, bez života?"
„Ano. Přesně tak."
Camaret vyskočil ze židle. Krunýř jeho lhostejnosti byl prolomen. Jal se přecházet po pracovně sem a tam.
„Nepochopitelné!… Nepochopitelné!" šeptal. Pak se silou vůle uklidnil a opět usedl.
„Pokračujte, pane, prosím vás o to," pravil zcela klidně, ale jeho tvář byla mrtvolně bledá, bledší než dřív.
„Nebudu vás nudit líčením všech útrap, kterými jsme prošli," začal. „Snad stačí, když řeknu, že Harrymu Killerovi se podařilo odloučit od výpravy náš vojenský doprovod a nahradit jej svými lidmi. Když jsme přesto postupovali, dal nás unést a dopravit sem. Jako zajatce nás zde drží již čtrnáct dní. A kromě toho nám téměř každého dne hrozil oběšením."
Camaretovi vstoupilo do obličeje zase trochu krve.
„Co mi tu říkáte, je neuvěřitelné!" vzkřikl. „Willy že by se takto choval? A že by snesl tu hanebnou přezdívku Harry Killer?"
„To ještě není všechno," dodal Barsac a vyprávěl o vypálených černošských vesnicích a o zavraždění dvou černochů, z nichž jeden byl roztrhán vzdušným torpédem a druhý dopraven letadlem nad Killerův palác a shozen dolů na jeho střechu, kde se jeho tělo roztříštilo.
Marcel Camaret byl vzrušen. Jeho mysl snad poprvé opustila svět představ a vstoupila do styku se světem skutečným. On, který nedovedl ublížit mouše, byl společníkem zvrhlého vraha. Jak asi trpěl!
„To je ohavné… Hrozné… Hnusné!" sípal přiškrceným hlasem.
„Vy jste nic netušil?" ptal se Barsac.
„Ne. Ale teď po tom, co jste mi řekl, vidím hrůzu a možnost hrůz ještě strašnějších… Nevycházím z této továrny, kterou jsem vybudoval a která je na mně závislá. Starám se jen o ni a vše ostatní mě nezajímalo… až dosud. A nemohu vám nevěřit."
Barsac vycítil, že Camaretova slova jsou nelíčená, upřímná.

„Chápu-li vás dobře," pokračoval Barsac, „pak jste nám osvětlil záhadu, s kterou si lámeme hlavu od chvíle, co jsme zde. Nemohli jsme totiž pochopit, jak je možné, aby člověk rázu Killerova vybudoval zdejší město a úrodný ráj kolem něho. Uvážíme-li zázračnou proměnu, ke které zde došlo během pouhých deseti let, musíme jen sklonit hlavy před géniem, tvůrcem toho všeho. Ale nemohli jsme uvěřit, že by to dokázal člověk, který svou inteligenci už dávno utopil v alkoholu. Nemohli jsme uvěřit, že tvůrcem toho všeho je Harry Killer."
„Ten!" vzkřikl Camaret vzrušeně. „Takové nic, taková nula!… Je to nádherné dílo, na jaké nestačí Willy nebo Harry Killer, chcete-li!"
„A kdo je vlastně vybudoval?" ptal se Barsac.
„Já!" hrdě pronesl Camaret a jeho obličej zazářil pýchou. „Já stvořil vše, co jste viděli. Já zalil blahodárným deštěm vyprahlou a spálenou půdu pouště. Já ji přetvořil v zelenající se zahrady a v úrodná pole. Já postavil toto město."
Barsac a jeho společníci spolu nepozorovaně vyměnili významné pohledy. Marcel Camaret pěl hymnu vlastní chvály a jeho zrak byl v extázi. Nedostali se od šílence k šílenci?
„A to jste se nikdy nestaral, komu a k čemu slouží vaše nádherné dílo?" ozval se teď doktor Chattonnay.
„Neměl jsem a stále na tom nemám zájem. Mně stačí, když se mé vidiny mění ve skutečnost."
„Nebylo by nešetrné zeptat se vás, pane Camarete," vmísil se do rozmluvy i Amédée Florence, „kdy a jak jste se seznámil s Harrym Killerem a jak vznikl plán založit docela moderní město uprostřed pouště?"
„Proč by to mělo být nešetrné," odpověděl Camaret, který nalezl zase svůj obvyklý klid. „Poznal jsem Willyho, kterého vy jmenujete Harry Killer, jako účastník výpravy anglické společnosti. Byl jsem najat jako inženýr a geolog s úkolem studovat vodopis, horopis, a zvláště nerostopis v kraji Ašantů. Tongané byl u naší výpravy velitelem nosičů, a proto ho znám; poznal jsem ho i po tolika letech. Velitelem vojenského doprovodu byl anglický důstojník, jakýsi kapitán George Buxton…"
Pohledy posluchačů se obrátily k Jane Buxtonové, ale ta zůstala klidná, bez pohnutí.
„… a ten mi jednoho dne představil Willyho jako nového člena výpravy, který se k nám přidružil cestou. Řekl mi i jeho příjmení, ale to už jsem dávno zapomněl. V táboře mu říkali Willy a by] to Buxtonův dobrý přítel, protože bydlil ve společném stanu s ním."
„A je pravda, že ten Willy se stal velitelem výpravy, když kapitán Buxton onemocněl?" zeptala se Jane.
„To vám nemohu říci. V táboře jsem se zdržoval málo, protože jsem měl za úkol vyměřovat a zkoumat půdu v dosti širokém okolí tábora. Říkalo se, že Buxton má malárii, ale tu dostane v Africe skoro každý běloch. Pravda je, že Buxton s větší částí výpravy a nosičů byl později odvolán a vydal se zpět k pobřeží. Nebyl jsem u toho. Vrátil jsem se z dvoudenní výzkumné vyjížďky na tábořiště a našel je pusté. Byl jsem přirozeně velmi zmaten a tu se objevil Willy. Řekl mi o odvolání kapitána Buxtona, a že on byl pověře n, aby se mnou a s patnácti muži výpravu dokončil. Málo mi záleželo na tom, kdo výpravu vede. Sel jsem s ním a při táboření jsem mu jednou pověděl o svém vynálezu vyvolat umělý déšť. Lidé se mi obyčejně smáli, když jsem o tom hovořil, ale Willy byl nadšen. Nabídl mi, že opatří prostředky, abych mohl svůj vynález vyzkoušet a uskutečnil. Přijal jsem nabídku a on mě dovedl sem. Výsledek jste viděli."
„Dovolte mi, pane Camarete, abych vám pověděla něco, co zřejmě nevíte," vážně promluvila Jane Buxtonová. „Vojenský doprovod vaší výpravy se změnil v hordu lupičů, a to brzy poté, co do vašeho tábora přišel ten váš Willy, správně Harry Killer. Killer se zmocnil vedení doprovodu, vypálil mnoho vesnic a povraždil jejich obyvatele."
„To není možné!" odporoval Camaret. „Něco takového bych musil zpozorovat, třebas jsem se v táboře zdržoval málo."
„Asi jako jste zpozoroval nás, ačkoli jste šel těsně kolem, a jako jste nevěděl deset let o činech Killerových. To, co jsem vám řekla, je nezvratná skutečnost. Jsou to události známé celému světu. Ale nic ve zlém. Killer je chytrý. Tongané byl u výpravy také a nezpozoroval nic stejně jako vy."
„Ale to přece…"
„Ať už se to stalo jakkoli, jisté je," pokračovala Jane Buxtonová, „že zprávy o činnosti Buxtonová doprovodu se dostaly k anglické koloniální správě, která vyslala proti Buxtonovi vojsko. To zahnalo vzbouřence na francouzské území, kde je zničilo vojsko francouzské. O tom se psalo ve všech novinách. Onoho dne, kdy jste při návratu na tábořiště nikoho nenašel, byl George Buxton už mrtev."
„Mrtev!" opakoval Camaret.
„Ano, zabit, ale nikoli kulkou v potyčce, jak se v časopisech psalo. Zabit dýkou zrádného vraha!"
„Zavražděn?"
„Před chvílí vás moji společníci trochu oklamali. Představili mě falešným jménem. Nejmenuji se Mornasová. Jsem Jane Buxtonová, sestra kapitána Buxtona. Proto mi bylo vaše jméno známo hned, jak je Tongané vyslovil. Přišla jsem do Afriky jen proto, abych nalezla důkazy bratrovy neviny na zločinech, které spáchal někdo jiný."
„Zavražděn!" opakoval Camaret.
„A zavražděn zákeřně, zezadu. Touhle dýkou," dodala Jane a ukázala mu zbraň, která přervala život jejího bratra. „Našli jsme bratrův hrob a otevřeli jej. Dýka ještě tkvěla v bratrově lopatce, kterou prorazila; zasáhla přímo srdce. Jméno vrahovo bylo kdysi vyryto na rukojeti této zbraně, ale čas je bohužel setřel. Zbyla jen dvě písmena, i a I. Po tom, co mi pověděl Tongané a teď vy, si troufám říci, že tam bylo vyryto: Harry Killer."
Marcelovo vzrušení se stupňovalo. Při dívčině vyprávění svíral a rozvíral prsty rukou, a hned zase rukama přejížděl po obličeji, na kterém se objevily kapky potu.
„To je hrozné!… Děsné… Já toho všeho společníkem!… Já!… Já!" opakoval.
„Poskytnete nám útulek?" zeptal se ho Barsac.
„Že se ptáte?" odpověděl mu Camaret s vroucností, která u něho byla neobvyklá. „Samozřejmě! Vždyť já jsem vlastně spoluviníkem všech těch zločinů! Ale trest se blíží!"
V Camaretových očích zableskl oheň.

„Než budeme mluvit o trestu, je třeba pomýšlet na naši ochranu," ozval se vždy praktický Amédée Florence. „Chápete přece, že Harry Killer se nás bude chtít znova zmocnit."
Marcel Camaret se usmál.
„Neví, že jste zde, a i kdyby to věděl…"
Posunek, kterým svá slova doprovodil, byl výmluvnější, než kdyby větu dokončil.
Stiskl knoflík zvonku a objevil se černoch.
„Joko," pravil, „zavedeš dámu a pány do jejich pokojů." Pak povstal a zamířil ke dveřím.
„Dobrou noc, slečno a pánové," řekl a zmizel za dveřmi.
Hosté byli stejně udiveni jako Joko, kterému připadl nesplnitelný úkol zavést hosty do hostinských pokojů. Vždyť v továrně nikdy žádné nebyly a pokoje v dělnických domech byly obsazeny.
Jokovy rozpaky byly výmluvné. Ale Barsac ho ujistil, že se obejdou docela dobře bez lůžek i pokojů. Zůstanou, kde jsou, a jen by uvítali, kdyby jim Joko mohl opatřit křesla a nějaké pokrývky. Doslali obojí. Stačilo jim to tím spíš, že noc už valně pokročila.
Tak se dočkali svítání. Přesně v šest hodin se Marcel Camaret objevil ve dveřích, za kterými v noci zmizel. Nezdálo se, že je překvapen, když uviděl svou pracovnu změněnou v noclehárnu.
„Dobrý den," pozdravil stejně klidně, jako jim přál dobrou noc.
„Dobrý den," odpověděli společně.
„Přemýšlel jsem o všem, co jste mi v noci vyprávěli," začal Camaret hned hovořit. „A rozhodl jsem se, že budeme okamžitě jednat."
Stiskl knoflík. Z různých míst se ozvalo silné zvonění.
„Račte jít za mnou," vyzval je.
Prošli několika chodbami do rozlehlé dílny plné strojů, které byly dosud v klidu. Kolem nich se shlukl dav mužů. I několik žen tu bylo.
„Jsou zde všichni?" ptal se Camaret. „Vyvolávejte, Rigaude."
Když bylo vyvoláváním zjištěno, že zaměstnanci jsou v plném počtu, Camaret se ujal slova. Nejdříve představil cizince, kteří ho přišli žádat o ochranu. Pak vyprávěl, co se dověděl v noci. Mluvil o ukrutnostech páchaných lidmi Harryho Killera, o kapitánu Buxtonovi, o vypalování černošských vesnic, o pobíjení jejich obyvatel, o únosu a věznění Barsacovy výpravy. Naposled vylíčil hroznou a bezúčelnou vraždu obou černochů. Neopomenul nic, co se mohlo dotknout citu posluchačů, a zakončil prohlášením, že všichni byli nevědomky ve službách vraha a lupiče a že jejich práce sloužila a slouží k provádění hnusných zločinů. Tak to nemůže jít dál a jejich čest jim jistě nedovolí vydat Killerovi jeho vězně. Proto podle jeho soudu nezbývá než přerušit práci pro tyrana a vymáhat všeobecný návrat do Evropy.
Camaretova slova byla vyslechnuta za hlubokého ticha. Nejprve vyvolala překvapení, zcela přirozené u čestných lidí, a pak bouři souhlasu s návrhem. Dělníky ani nenapadlo mít jiné mínění než jejich ředitel, kterého měli rádi, protože žil jako jeden z nich, a kterého obdivovali pro jeho znalosti. Nebylo třeba ani úvahy, kterou Camaret nejmocněji zapůsobil na své posluchače, když už jeho návrh schválili.
„Ze všeho neuvěřitelného mě nejvíc překvapilo, že se v Evropě neví o existenci města, které Killer pojmenoval Blackland. Vím, že je stranou všech karavanních cest v srdci pouště, ale vím také, že mnozí z našich druhů se po delším nebo kratším pobytu zde vrátili domů. V noci jsem spočítal, kolik jich bylo. Celkem sedmatřicet. Kdyby se jen jeden z nich do Evropy opravdu vrátil, musila by být existence Blacklandu známa. Poněvadž však o Blacklandu nikdo netuší, nutně z toho vyplývá, že z našich sedmatřiceti druhů se nikdo domů nevrátil."
V zástupu nastalo úděsné ticho.
„A další nutný závěr je," pokračoval Camaret, „že se domů nedostane ani nikdo z nás, dokud potrvá Killerova moc. Proto je i v našem zájmu, abychom ji zničili. Nemůžeme očekávat slitování, jestliže zvítězí on. Ale tak jako tak nemáme co ztratit."
„Ano!… Ano!… Nedáme se, spolehněte se na nás!" ozvalo se sborem.
Dělníci měli takovou důvěru v Marcela Camareta, že jejich původní zděšení se změnilo v rozhodnutí bojovat a zvítězit.
„Zatím pokračujte v práci jako obyčejně a spolehněte se na mne, přátelé," řekl jim Camaret na rozloučenou.
Jeho odchod byl provázen bouřlivými pozdravy.
Naši přátelé se vrátili s Camaretem do jeho pracovny. Sotva se usadili, zazvonil telefon. Camaret zvedl sluchátko. Slyšeli, jak úsečně odpovídá: „Ne, rozhodně ne… Proč ne… Jak chcete." Pak zavěsil a dal se do smíchu.
„Telefonoval mi Harry Killer. Už ví, že jste zde," pravil docela klidně.
„Už?" zvolal Barsac.
„Ano. Nalezli prý nějakého Čumukiho. Dále objevili na rohu továrny spoutanou hlídku a u mříže loďku. Killer ví, že z města se nikdo nemůže dostat, a proto správně usoudil, že jste zde. Nepopřel jsem to. Žádal mě, abych vás vydal. Odepřel jsem. Začal se rozčilovat, a tak jsem zavěsil."
Uprchlíci povstali.
„Nemusíme vám snad říkat, že můžete počítat i s námi," ujišťoval ho Barsac jménem všech. „Ovšem potřebovali bychom zbraně."
„Jen zůstaňte klidně sedět," odpověděl mu Camaret s úsměvem. „Zbraně vám dát nemohu, protože v celé továrně nic takového není. Ale to nevadí, vládneme jinými zbraněmi."
„Zbraněmi schopnými zápasu s děly a raketami paláce?"
„Ještě víc než to! Mohu zničit celé město v jediném okamžiku. Ale doufám, že nebudeme dohnáni až do krajnosti. Děla paláce zůstanou němá. Buďte klidni. Killer zná mou moc a neodváží se zničit továrnu, neboť v ní je i jeho moc a síla.

Spíše se pokusí, aby k nám jeho lidé vnikli. A to se jim nezdaří.“
Jako odpověď na Camaretova slova se dole ozvaly temné rány.
„Co jsem vám říkal?“ smál se inženýr. „Už jsou tady a pokoušejí se o vrata. Ale to je brzy přejde.“
„Mohou však zaútočit dělem,“ namítl Saint Bérain, kterého Camaretův klid upokojoval jen zpola.
„To by jim také nepomohlo. Dopravit sem dělo z paláce, to by trvalo přece déle. Zatím útočí na vrata nějakou kládou, a to jim můžeme bez obav dovolit. Ostatně se můžete na to jejich obléhání podívat. Pojďte se mnou, pobavíte se.“
Vrátili se a prošli strojovnou. Stroje byly už v chodu, ale dělníci byli roztržití. Stáli ve skupinách a debatovali.
Prošli dílnou a po točitém schodišti vystoupili na plochou střechu věže, která se lišila od střechy paláce jen tím, že nad ní čněl vysoký kovový sloup. I tato věž byla opatřena kykloskopem. Byl umístěn v dutém sloupu. Camaret vyzval hosty, aby vešli za ním.
„Tento kykloskop,“ vysvětloval, „nemá takový dosah jako kykloskop Killerův. Umožňuje nám však pozorovat vše, co se děje v našem okolí. Pohleďte, vidíte zeď kolem celé továrny od paty až k vrcholu.“

Několik mužů kleslo k zemi

V kykloskopu se skutečně zrcadlilo okolí továrny. Obrazy byly mnohem menší než v přístroji Killerově, ale zato mnohem čistší a jasnější. Viděli mnoho lidí, kteří se rozbíhali se žebříky po celém obvodu továrny, zatímco třicet jiných marně bušilo do vrat.
„Je to tak, jak jsem tušil,“ pravil Camaret. „Dívejte se, teď to bude zajímavé.“
Útok začal. Několik žebříků bylo přistaveno ke zdi a po nich začínali stoupat Merry Fellows. Když se prvý dostal k vrcholu zdi a dotkl se ho, tu se stalo něco opravdu neočekávaného. Muž se začal podivně kroutit, jako by se rukama přilepil na zeď. Pak náhle odpadl a srazil k zemi ty, kdo stoupali za ním.
„Killer je hlupák, to je vše,“ pravil Camaret. „Neví, že hřeben zdi je pokryt kovem, který má stonásobnou vodivost mědi. Také jeden z mých vynálezů. A kov je pod proudem.“
Útočníci zatím sestoupili ze žebříků a vyčkávali.
„Co budou dělat teď?“ spíše pro sebe než pro ostatní řekl Saint Bérain.
„Oni nic, teď je řada na mně,“ odpověděl mu Camaret a stiskl malou páčku. V té chvíli se všechny žebříky zvrátily od zdi, jako by byly odraženy neviditelnou rukou. Některé padly přímo do hloučků Merry Fellows.
„Nemohu ručit za úraz,“ klidně vysvětloval Camaret. „Vy byste asi chtěli vědět, jak se to dělá.“
A vysvětloval, aniž čekal na jejich odpověď:
„Je to docela prosté. Usoudil jsem, že všechny síly jsou jen různými záchvěvy jedné a téže síly, a dokázal jsem to. Dovedu přeměnit jednu sílu v druhou. Právě jste byli svědky, jak se elektrická síla změnila v práci bez jakéhokoli stroje. Nemohu vám vše vysvětlovat, ale tato ukázka snad stačí, abyste uvěřili, že se nemáte čeho bát.“
Muži u zdi dostali pravděpodobně nové rozkazy. Stahovali se ke vchodům.
„Začíná druhé jednání,“ pravil Camaret a chopil se sluchátka.
„Jste připraven, Rigaude?“ ptal se.
Asi dostal kladnou odpověď.
„Tak to spusťte!“
Jako kdyby tento rozkaz byl hybnou silou, protože okamžitě vyjel ze spodní části věže podivný přístroj. Byl to dlouhý válec, jehož konec směřující k zemi se rozšiřoval v široký kužel. Na přístroji se závratnou rychlostí otáčely čtyři vrtule, jedna vodorovná a tři kolmé. Stroj se vznesl, a když přesáhl o několik metrů hradební zeď, změnil se' jeho stoupavý pohyb ve vodorovný a přístroj přesně opisoval obrys zdi továrny ve stále stejné výši.
Za prvým strojem vyjel druhý, třetí a další. Camaretovi hosté jich napočítali dvacet. Vyjížděly z věže v pravidelných přestávkách a prováděly naprosto stejné pohyby.
„To jsou mé vosy,“ vysvětloval Camaret. „Později vám povím, jak je poháníme a řídíme. Pro tuto chvíli se musíte spokojit s tím, že je uvidíte při práci.“
Znova se chopil sluchátka.
„Výstrahu, Rigaude!“
A hostům pravil:
„Nechci zabíjet lidi, kteří mi neublížili. Budou-li chtít rozumět, snad postačí výstraha.“
Po nezdařeném pokusu o zlezení zdi útočila většina Merry Fellows na oba vchody. Umíněně do nich bili berany, které rozhoupávaly desítky paží. Ale zdálo se, že dveře odolávají. Zatím vosy, jak Marcel Camaret pokřtil své obranné přístroje, míjely obě skupiny při svých obletech nad hradební zdí. Merry Fellows jim nevěnovali pozornost.
Pojednou se u spodku jedné vosy zablesklo a ozval se výbuch.
Útočníci na vchody pozvedli hlavy. Ještě si ani neuvědomili příčinu výbuchu, když zahřměl nový. To se nad jejich skupinu dostala další vosa. Jenže tentokrát byl výbuch provázen prškou olova, která rozryla půdu nedaleko skupiny útočící na menší vchod. Někteří z mužů pustili beran a prchali, většina pokračovala v útoku na vrátka. Ale už tu byla třetí vosa a olovo padalo přímo mezi útočníky. Několik mužů kleslo k zemi. Nezranění sebrali zasažené druhy a o překot prchali.
Vosy pokračovaly v okružním letu nad hradební zdí. Teď už bez výbuchů.
„Myslím, že to stačí a že už budeme mít pokoj,“ pravil Marcel Camaret. „Je-li vám libo, můžeme si zatím prohlédnout továrnu.“

Továrna

Když hosté projevili souhlas, Camaret pravil:
„Než sestoupíme z věže, podívejte se odtud na továrnu. Její celková plocha měří devět hektarů. Západní část v rozsahu

tří pětin celkové výměry je vyhrazena zahradám.“
„K čemu ty zahrady?“ zeptal se Amédée Florence.
„Zeleň zajišťuje to, co jsme na poušti dobyli,“ odpověděl Camaret. „Kromě toho nám zahrada poskytuje částečně výživu, hlavně zeleninu. Vlastní továrnu vidíte tady, v části přiléhající k nábřeží. Přesně uprostřed je věž, na které teď jsme. Věž obklopují dílny. Na obou jejich koncích, kolmo k toku řeky, jsou dvakrát dvě řady dělnických domků. Říkáme jim tak, ale jak vidíte, jsou to vlastně domy, každý čtyřposchoďový.“
„Kolik tu máte zaměstnanců?“ optal se Barsac.
„Teď přesně sto mužů, ale někteří jsou ženatí a mají děti. Mou zásadou je, že pracující mají pohodlně bydlet a mít pro sebe a svou rodinu co nejvíce prostoru. Proto je každý byt třípokojový až pětipokojový. Dílenské budovy jsou jednoposchoďové a jejich střechy jsou pokryty silnou vrstvou zeminy, zatím už obrostlé trávou. Je to zajištění proti granátům a šrapnelům… Teď, když jsem vám pověděl to hlavní, můžeme sestoupit a pokračovat v prohlídce podrobné.“
Camaretovi posluchači se před sestupem rozhlédli. Nic se nezměnilo. Vosy kroužily nad hradební zdí a útočníci, poučeni nedávnými zkušenostmi, se neodvažovali do nebezpečného pásma. To uprchlíky uklidnilo. Sestupovali za Camaretem.
Nejdříve si prohlédli „úl“, jak Camaret nazýval stanoviště vos. Teď byla místnost prázdná. Jen u širokého a dlouhého pracovního stolu s mnoha páčkami a tlačítky seděl v pohotovosti Rigaud.
Pak prošli řadou dílen, truhlárnou, kolárnou, kovárnou, slévárnou, soustružnou a mnoha jinými, než vyšli do zahrady na straně nejbližší paláci. Pohled na palác jim zakrývala vysoká zeď továrny. Teprve když se od zdi vzdálili asi na padesát metrů, začala se nad jejím hřebenem objevovat věž Harryho Killera. A hned se také ozval nad hlavami chodců hvizd kule následovaný třeskem výstřelu. Chvatně couvli.
„Ubohý domýšlivec,“ klidně řekl Camaret, zvedl ruku a šel dál.
Ozval se prudký, nervy drásající sykot. Camaretovi hosté se obrátili k továrně. Ale vědec ukazoval na palác. Kykloskop, který se dříve tyčil na věži, kamsi zmizel.
„Poučil jsem ho, že nesmí být příliš drzý,“ vysvětloval Camaret, „a ukázal jsem mu, že máme také vzdušná torpéda. Mělo ho to napadnout, když ví, že je vyrábím.“
„Ale pane,“ řekl Amédée Florence, „když máte tak účinné prostředky, proč neskoncujete s Killerem jedním rázem?“
Camaret se zadíval na muže, který mu položil tuto otázku, a v očích se mu objevil záblesk.
„Já?…“ řekl temným hlasem. „Já bych měl útočit na vlastní dílo a ničit je?“
Amédée Florence si všiml záblesku v očích vědcových a nenaléhal. Poznal, že i čestný a nezáludný vědec má svou chybu, pýchu. Uvážil jeho podivínství a uvědomil si, jak úzká je hranice mezi géniem, podivínem a šílencem.
Mlčky pokračovali v cestě. V paláci pochopili poučení, které jim Camaret udělil. Nezaútočili už na skupinu chodců, která zatím přešla volný prostor a octla se u jiné skupiny budov.
„Teď přicházíme do zajímavé části, skoro bych řekl historické,“ pravil Camaret, otvíraje dveře. „Zde je bývalá strojírna s parními stroji, které jsme z nedostatku vhodnějšího paliva musili vytápět dřívím. Byla to svízelná práce. Dříví se musilo dovážet zdaleka a spotřebovali jsme ho ohromné množství. Naštěstí to netrvalo dlouho. Jakmile řeka měla po deštích dost vody, začala pracovat elektrárna ve vzdálenosti asi desíti kilometrů od města. Od té doby již neužíváme tohoto primitivního pohonu a kouř nevychází z komína, který se stal nepotřebným. Generátory nám dodávají nadbytek energie a my ji přetvořujeme podle svých potřeb.“
Vstoupili za Camaretem do jiné síně.
„Zde,“ pravil vědec, „je dnešní srdce továrny i celého města. Zde přijímáme elektrický proud a měníme jej podle potřeby. Je to zdroj rozkvětu města, a také možný zdroj zkázy.“
„Úžasné!“ zvolal zpravodaj. „Ale řekněte mi, jak jste sem ty obrovské stroje dostali?“
„To nebyla má práce,“ odpověděl Camaret. „Dovezena však byla jen malá část toho, co tu vidíte. Většinu strojů jsme si vyrobili sami.“
„Ale i k tomu jste potřebovali suroviny,“ namítl novinář. „Jak ty jste si, u všech ďasů, opatřili tady uprostřed pouště?“
Abych pravdu řekl, pane redaktore,“ řekl po chvilce přemýšlení Camaret, „vaše otázka mě přivádí na myšlenku, která je pro mne novinkou. Jak jen sem mohly být dopraveny první stroje a suroviny pro výrobu ostatních? Přiznávám se, že jsem o tom dosud nepřemýšlel. Prostě jsem řekl, že potřebuji to nebo ono, a za kratší nebo delší čas jsem to dostal. Víc jsem nepátral a nechtěl vědět. Ale teď, když jste na to obrátil mou pozornost, přemýšlím…“
„Že bylo třeba tisíců lidí a že pravděpodobně stovky lidí stálo život, než se to vše dostalo přes poušť, než jste měli letadla,“ doplnil novinář.
„Máte pravdu,“ uznával Camaret a jeho tváře zbledly.
„A peněz!… Kolik to vše pohltilo peněz!“ pokračoval Florence.
„Peněz,“ koktavě opakoval Camaret.
„Ano, peněz. Pravděpodobně jste velmi bohat.“
„Já?“ odmítavě řekl Camaret. „Myslím, že mé kapsy jsou prázdné od chvíle, co jsem přišel sem.“
„Kdo tedy všechno financoval?“
„Asi Harry Killer,“ zajíkavě pravil Camaret.
„Jistě nikdo jiný. Ale kde on ty peníze vzal? Je snad miliardář?“
Camaret pokrčil rameny, že neví nebo že se o to nezajímal. Jeho oči zároveň nabyly těkavého a zmateného výrazu jako vždy, když přemýšlel o nějakém vynálezu nebo problému. Zpravodaj před něj právě postavil problém úplně odlišný od těch, které řešíval. A odhaloval mu obzory, které až působily závrať. Vědec byl tak zmaten, že doktoru Chattonnayovi ho bylo líto. Proto se vynasnažil uvést rozmluvu do jiných kolejí těmito slovy:

„To je věc, která se nám později osvětlí sama sebou. Teď raději pokračujme v prohlídce."
Camaret si přejel dlaní čelo, jako by chtěl z hlavy vypudit nějakou příliš dotěrnou myšlenku, a mlčky vkročil do dalšího sálu.
„Zde," vysvětloval, „jsou kompresory. Pracujeme totiž se vzduchem a i s jinými plyny v tekutém stavu. Jistě víte, že lze zkapalnit všechny plyny, jestliže je dostatečně stlačíme a dostatečně snížíme jejich teplotu. Přestanou-li však na ně oba tito činitelé působit, vrací se pomalu, rychle nebo dokonce bouřlivě do původního stavu. Zkapalněné plyny musily být dosud uchovávány v silnostěnných nádržích, jejichž stěny byly schopné odolat obrovskému tlaku. Zde, kde je průměrná teplota vysoká, musily by nádrže být zvlášť důkladné. Ale tomu odpomohl jeden z mých vynálezů. Vynalezl jsem látku, která je dokonale antidiatermní, totiž úplně neprostupná pro tepelné paprsky. Z toho plyne, že zkapalněný plyn v nádrži z této látky si uchovává stále stejnou teplotu a zůstává v tekutém stavu bez nebezpečí výbuchu. Tento vynález mi umožnil vynálezy další, a zvláště pak sestrojení letadel velké rychlosti a velkého doletu. Ta přece znáte."
„Zda je známe!" zvolal Amédée Florence. „Známe je až příliš dobře. To je tedy také váš vynález?"
„A koho jiného! Zde přece vynalézám jen já!" pyšně odpověděl Camaret.
Při hovoru o vynálezech se jeho zmatek rozplýval a zmizel docela. Teď už mluvil jen pyšný vynálezce:
„Má letadla jsou pozoruhodná ve třech směrech, o kterých vás krátce poučím. Začněme stabilitou. Když se do letícího ptáka opře prudký vítr, nemusí se namáhat, aby získal znova rovnováhu. Jeho nervová soustava, vlastně její část, pracuje zcela podvědomě a bezděky ho uvádí do vyrovnané polohy. Studoval jsem let ptáků a usmyslil jsem si, že vynaleznu letadlo, které bude samočinně udržovat rovnováhu. Nebyla to věc snadná a umožnily mi to jen předběžné drobnější vynálezy. To je prvá pozoruhodnost. Má letadla samočinně udržují rovnováhu, takže jejich řízení je velmi snadné. Řidič prakticky mění jen směr a výšku. Druhou pozoruhodností je jejich motor. Ten a jeho pohonná látka, zkapalněný vzduch, mi umožnily, že vrtule letadla může pracovat v poloze rovnoběžné s plošinou letadla i v poloze kolmé k této rovině. Má to tu výhodu, že letadlo při odletu nebo příletu potřebuje minimální rozjezdovou plochu. Třetí pozoruhodností jsou křídla letadla. Nevím, zda jste měli možnost si všimnout, že křídla nejsou pevná, nýbrž že klesají nebo stoupají na středním sloupu. I to má svou výhodu, zvláště při vzletu, což vám podrobněji ukážu prakticky na některém z letadel, až k tomu bude příležitost."

„Úžasné!" zvolal zpravodaj
Camaret mluvil s očima upřenýma k zemi a hlasem, jakým profesor přednáší za katedrou. Nepotřeboval hledat slova, přicházela mu sama.
„Jakou rychlost mají vaše letadla?" přerušil ho Amédée Florence.
„Čtyři až pět set kilometrů v hodině."
„A rádius doletu?"
„Pet tisíc kilometrů bez nutnosti doplňovat pohonnou látku."
Camaretovi posluchači byli tak ohromeni, že nemohli ani promluvit. Mlčky se vraceli zpět k věži. Zašli nad takovou genialitou jednoho jediného člověka. Ale tento zvláštní člověk, který byl chvílemi až výstředně ješitný, snad ani nechápal, že jejich mlčení je nejvyšší hold jeho géniu.
„A teď jsme zase v našem srdci," pravil vědec, když vstoupili do věže. „Tato věž má deset poschodí. A ten sloup na jejím vrcholu, kterého jste si jistě všimli, je vrhač vln."
„Vrhač vln?" divil se doktor Chattonnay.
„Nechci vám zde přednášet fyziku," odpověděl mu Camaret s úsměvem, „ale několik zásadních vysvětlení nebude na škodu. Slavný fyzik Hertz již dávno vypozoroval, že jiskra indukční cívky v malém prostoru tvořeném dvěma plochami kondenzátoru vyvolává kmitání střídavého proudu. Počet kmitů za vteřinu je přímo ohromující, ale dá se řídit. Zvláštní na těchto kmitech je, že nejsou vázány na místo svého vzniku a rychle se šíří prostorem. Tomuto chvění říká věda Hertzovy vlny. Rozuměli jste mi aspoň trochu?"
„Je to báječné," prohlásil Barsac, který jako politik byl snad nejméně schopen pochopit vědecký výklad.
„Až do mých časů," pokračoval Camaret, „byly tyto vlny jen laboratorním experimentem. Vzbuzovala se jimi elektřina v kovových předmětech více nebo méně vzdálených od vysílacího místa. Hlavní vadou těchto kmitů nebo vln je, že se šíří všemi směry. Asi tak, jako postupují vlny na hladině rybníka, když do rybníka vhodíte kámen. To však má za následek, že síla kmitů rychle slábne. Proto jejich projevy bylo lze sledovat jen do nepatrných vzdáleností od jejich zdroje. Rozumíte mi ještě? Mluvím dost jasně?"
„Velmi jasně," potvrzoval novinář.
„Vědci si již dávno všimli," pokračoval Camaret ve svém výkladu, „že Hertzovy vlny se odrážejí jako světlo, ale nevyužili této vlastnosti. Pomocí mimořádně vodivého kovu – viděli jste ho už na hřebeni zdi – se mi podařilo zhotovit reflektory, které odrážejí všechny vlny směrem podle mého přání. Tak lze kmity vysílat v neztenčené síle do libovolné vzdálenosti, pokud ovšem jejich síla není spotřebována nějakou prací. Pak už mi nedalo moc práce sestrojit přijímače vln citlivé jen pro vlny určitého počtu kmitů. To znamená, že přijímač energie reaguje jen na vlnu jediného počtu kmitů a na žádnou jinou. Počet kmitů je ve skutečnosti nekonečný, a proto mohu sestrojit nekonečné množství motorů, mezi nimiž nebudou dva, které by byly citlivé k téže vlně. Rozumíte mi stále?"
„Teď už je to trochu nepřístupnější, ale ještě mohu výklad sledovat," doznával Barsac.
„Ostatně to je tak všechno, co vám mohu v krátké chvilce vyložit," řekl Camaret. „Dál už to bude spíš jen praktické využití. Tímto způsobem poháníme mnoho hospodářských strojů, které dostávají svou sílu na dálku z toho nebo onoho vrhače, jimiž se věž přímo ježí v každém poschodí. Tak jsou poháněny a řízeny i mé vosy. Co dovedou, to jste už viděli. Kdybych chtěl, mohl bych jimi zničit celé město."
Amédée Florence si dělal poznámky a náhle měl chuť navrhnout, aby vosami zničil alespoň tyrana v jeho doupěti. Ale

včas si vzpomněl, jak byl odmítnut, když se mluvilo o vzdušných torpédech, a rozvážně mlčel.
„A proč je na věži tak vysoký sloup?“ ptal se doktor Chattonnay. „Řekl jste přece, že vrhače jsou v poschodích.“
„Ano, pane doktore, ovšem jen některé,“ odpověděl Camaret. „Totiž ty, které pracují na nevelkou dálku, řekněme třeba v oblasti Blacklandu. U Hertzových vln se projevuje zvláštní zjev, že silně podléhají přitažlivosti. Po svém zrodu klesají k zemi a mizí v ní. Chceme-li, aby se donesly pokud možno daleko, musíme je vyvolat ve značné výši. Pro mne byl sloup tím potřebnější, protože nejdřív jsem potřeboval vysílat vlny vysoko, co nejvýš, což je ještě nesnadnější. Konečně se mi to podařilo pomocí tohoto sloupu, na jehož vrcholu je vrhač vln nebo vysílač, chcete-li.“
„A proč jste musil vysílat vlny do výšky?“ ptal se Amédée Florence, který dosud mohl výklad sledovat, ale teď už jej také přestával chápat.
„Abych vyvolal déšť. To byla vlastně má prvá myšlenka, kterou mi pomohl uskutečnit právě Harry Killer. To byl můj prvý vynález a jaksi otec a podmínka všech vynálezů dalších. Pomocí sloupu a reflektoru vysílám vlny do ovzduší a elektrizuji je tím. Když rozdíl potenciálu vodních par, které jsou na zemi všude, i nad pouštěmi, a potenciálu zemského dostoupí určité výše, začnou se páry srážet v mraky, vypukne bouře a začne pršet. Nad pouštěmi jsou vodní páry velmi vysoko, a proto jsem potřeboval vysoký sloup. Výsledek vidíte tady. Teď, když všude kolem je zeleň a rostou stromy, je nad Blacklandem vlhkosti víc a mraky jsou níže. Jakmile se některý objeví, stačí, abych udělal loto.“
A Camaret pohnul zcela malou páčkou. V té chvíli se sloup rozezněl slabým zvukem, spíše vnímatelným než slyšitelným.
„Teď mé vlny tryskají z vrcholku sloupu donekonečna, aniž kdo má o tom tušení,“ pokračoval Camaret, který se přednáškou stále víc a více rozohňoval. „Za chvíli se objeví jejich výsledek. Ale pro ty své vlny jsem si vysnil ještě jinou budoucnost. Cítím, vím to, že jejich upotřebení bude rozmanité, že by například mohly sloužit k dorozumívání po celém zemském povrchu telegrafem nebo telefonem, aniž by bylo třeba jednotlivá místa mezi sebou spojovat drátem.“
„Bez drátu?“ vykřikli jeho posluchači.
„Ano. A není k tomu třeba tak mnoho, jen maličkost. Aby někdo vymyslil přijímací přístroj. Pracuji na něm, dosáhl jsem už jistých výsledků, ale ještě nejsem u cíle.“
„Teď už tomu vůbec nerozumím,“ ozval se Barsac.
„A přece není nic prostšího,“ ujišťoval Camaret. „Hleďte, zde mám přístroj, kterého se užívá v drátové telegrafii. Obyčejný telegrafní klíč, zapojený do mého bezdrátového vysílače. Stačí ho takto stisknout a proud vstoupí do vysílacího okruhu. Pokud je páka klíče zdvižena, proud neprochází. Krátký stisk je tečka, delší je čárka; z těchto teček a čárek je složena telegrafní abeceda. Kdybych měl vysílat, musil bych vysílat vlny nikoli do výše, nýbrž směrem k přijímači, pokud bych ovšem znal jeho polohu. Protože ji neznám, musil bych vysílat v širokém okruhu. Stiskl bych tuto páku, vlny by se šířily prostorem na všechny strany a byl bych jist, že se dostanou k přijímači, ať by byl kdekoli. Ale lakový přijímač není.“
„A jak by to bylo u toho přijímače?“ ptala se Jane Buxtonová.
„Jako u každé přijímací stanice drátového telegrafu. Tečky a čárky by rydlo rylo do papírové pásky. Kdyby takový přijímač existoval, jistě byste použila mého přístroje, abyste se dostala co nejrychleji odtud.“
„To jistě,“ řekla Jane.
„Dobře! Tedy předpokládejme, že někde takový přijímač je, a trochu si pohrajme,“ navrhoval Camaret. „Komu byste v takovém případě telegrafovala?“
„Neznám nikoho v Africe,“ řekla Jane s úsměvem… „Vlastně znám – kapitána Marcenaye,“ dodala a její tváře znachověly.
„Tedy tomu Marcenayovi,“ řekl Camaret a zároveň vyťukával: kapitán Marcenay. „Kde je ten váš kapitán?“
„Myslím, že v této chvíli v Tombouctou,“ řekla Jane váhavě.
„Tombouctou,“ opakoval Camaret a ťukal dál. „A co byste kapitánovi řekla? Předpokládám, že by to začínalo: Jane Buxtonová…“
„Ne,“ přerušila ho Jane. „Kapitán mě zná pod jménem Jane Mornasová.“
„To nemá stejně význam, protože telegram nikam nedojde. Ale budiž. Řekla byste: Přijďte na pomoc Jane Mornasové, zajaté v Blacklandu…“
Marcel Camaret se odmlčel.
„Blackland nikdo nezná, a proto bychom musili telegrafovat jeho polohu: severní šířka šestnáct stupňů padesát minut…“
Camaret se prudce zvedl.
„To jsem si mohl myslit,“ zvolal. „Teď dal vypnout proud.“
Posluchači se shlukli kolem něho. Nechápali.
„Řekl jsem vám už,“ vysvětloval vědec, „že energii dostávám z elektrárny vzdálené deset kilometrů od města. Harry Killer dal přerušit vedení a to je všechno.“
„Ale to znamená, že se zastaví všechny stroje,“ řekl doktor Chattonnay.
„Už se zastavily,“ klidně odpověděl Camaret.
„A vosy?“
„Spadly na zem.“
„To se jich Harry Killer zmocní,“ vzkřikla Jane Buxtonová.
„O tom si dovoluji pochybovat. Asi to dopadne jinak, než jak si to představoval. Pojďte se podívat nahoru na věž.“
Vystoupili a vešli do kykloskopu. Jako prve i led viděli celé okolí továrny. Vosy ležely nehybně v příkopu.
Merry Fellows se začínali hemžit kolem. Až na věž doléhal jejich vítězný křik. Několik jich skočilo do příkopu…
Když se však někdo z nich sklonil k některému přístroji, padl do příkopu, zazmítal sebou a zůstal ležet.

„Nechtěl bych být na jejich místě," pravil Camaret chladně. „Předvídal jsem i lakovou možnost a zajistil jsem se. Na spodku každého přístroje je bomba s tekutou kyselinou uhličitou. Jakmile se vosa dotkne země, bomba se otevře a kyselina uhličitá se změní v plyn, který je těžší než vzduch. Plyn naplnil příkop a ti, kdo se tam odváží, zahynou zadušením."
„Ubožáci!" vzdychla Jane.
„Jejich vina," odpověděl jí Camaret. „Pro jejich záchranu nemohu učinit nic. Pokud jde o naše stroje, mám v zásobě ještě jedno opatření. Stlačený vzduch mi brzy vyrobí dostatek elektřiny v přístrojích továrny. Tak, již je to hotovo, stroje zase pracují. A vosy odletí."
Vrtule vos se skutečně daly do závratného kroužení a za chvilku všechny stroje pokračovaly v obletech zdi, jako by se nic nestalo. Merry Fellows utíkali k paláci. Ani je nenapadlo pomoci těm, kdo zůstali v příkopu.
Marcel Camaret se znova obrátil k hostům. Ale jeho pohled byl už zase roztěkaný. Jistě se v mysli zabýval něčím docela jiným, když pravil:
„Teď můžeme jít klidně spát!"
Volání z prostoru
Kapitán Marcenay byl velice zarmoucen, když opouštěl Barsacovu výpravu a s ní i dívku, kterou znal pod jménem Jane Mornasová. Ale bez váhání se vydal na cestu do Ségou-Sikora, kam spěchal urychleně, jak mu bylo nařízeno. Kapitán Pierre Marcenay byl především voják.
Ale i při největším spěchu potřeboval devět dní na cestu čtyř set padesáti kilometrů, které ho dělily od prvé cílové etapy. Dorazil tam teprve 22. února pozdě večer. Proto teprve příštího rána se mohl objevit před plukovníkem Serginesem, tamním velitelem, a odevzdat mu rozkaz podepsaný plukovníkem Saint Aubanem.
Plukovník Sergines četl rozkaz třikrát a kroutil nad ním hlavou.
„Tohle se tedy povedlo," řekl posléze. „Nařídit oddílu, aby se od Sikassa hnal do Tombouctou!… Taková pitomost!"
„Vy jste nebyl vyrozuměn o našem příchodu sem, plukovníku?" ptal se Marcenay.
„Ne, nebyl."
„Poručík, který mi odevzdal tenhle rozkaz," vysvětloval kapitán, „mi řekl, že v Tombouctou vypukly zmatky a že se začínají hýbat i Tuaregové."
„To je poprvé, co o tom slyším… Včera tady z Tombouctou projížděl kapitán Payrolles… znáte ho snad?"
„Znám. Před dvěma roky jsme spolu sloužili u téhož pluku."
„Nu, a ten neříkal nic o nějakých zmatcích nebo nepokojích."
Marcenay jen mávl rukou, jako by chtěl říci, že poslouchat se musí.
„Máte pravdu, kapitáne," pochopil jeho posunek plukovník. „Rozkaz je rozkaz. Jen bych rád věděl, jak vás odtud dostanu dál."
Dalo skutečně mnoho práce připravit nečekanou posilu na další cestu. Víc než osm dní sháněli čluny a dostatečnou zásobu potravin. Teprve 2. března mohl kapitán Marcenay se svými muži nasednout do člunů a vyrazit po Nigeru. Cesta byla ztěžována nízkým stavem vody v řece v posledním měsíci suchého období, a tak teprve 17. března, tedy za patnáct dní, přistál bývalý doprovodný oddíl Barsacovy výpravy v Kabaře, přístavu města Tombouctou, vzdáleného patnáct kilometrů.
Když se kapitán Marcenay hlásil místnímu veliteli, plukovníku Allegrovi, opakoval se výstup ze Ségou-Sikora. Plukovník nebyl zpraven o příchodu posily, o kterou vůbec nežádal, neboť kraj byl dokonale klidný. Hrozně se divil, proč se plukovník Saint Auban takhle „utrhl".
To už bylo víc než podezřelé a kapitán Marcenay se začínal ptát sám sebe, zda nesedl na lep obratnému podvodníku a padělateli. Ale proč takový podvod? Na to byla jen jediná odpověď. Konečným cílem bylo zbavit Barsacovu výpravu vojenské ochrany a pak ji zničit. Když kapitán došel k tomuto závěru, hlava se mu zatočila při pomyšlení na těžkou odpovědnost, kterou tím převzal, a ještě víc při myšlence, jaké nebezpečí z toho může vzejít pro slečnu Mornasovou. Té měl plnou hlavu i srdce.
Jeho obavy byly tím oprávněnější, že v Tombouctou nikdo neznal žádného poručíka Lacoura. A Tombouctou bylo takřka průchodní stanicí pro všechny důstojníky přidělované služebně do Afriky.
Poněvadž však rozkaz plukovníka Saint Aubana měl všechny známky pravosti, musil být pokládán za platný až do dne, kdy by byl prokázán opak. Kapitán Marcenay a jeho muži byli tedy v Tombouctou ubytováni a plukovník Saint Auban dotázán na pravost svého rozkazu.
Ale Bamako je od Tombouctou vzdáleno tisíc kilometrů a cesta k němu vede přes hory. Proto odpověď nemohla přijít brzy.
Kapitán Marcenay měl dlouhou chvíli. Byl bez práce a k tomu ještě přistupovaly obavy o osud Jane. Naštěstí v posledních březnových dnech byl do Tombouctou přidělen kapitán Perrigny, Marcenayův spolužák z vojenské školy. Stali se už tam nerozlučnými přáteli, a když je služba rozdělila, udržovali své přátelství dál písemně. Oba měli teď upřímnou radost z neočekávaného setkání. Jakmile se Perrigny dověděl o přítelových obavách, snažil se ho uklidnit. Pokládal za románový výmysl, že by někdo dokázal padělat vojenský rozkaz tak, aby se to nepoznalo. Podle jeho názoru bylo rozumnější připustit, že poručík Lacour neznal pravý důvod plukovníkova rozhodnutí a na dotaz uvedl svou neopodstatněnou domněnku. Pokud pak šlo o překvapení plukovníka Allegra, bylo lze je vysvětlit zcela prostě. V kraji bylo tak špatné spojení, že zpráva se mohla ztratit. Nebyl by to první případ toho druhu.
Kapitán Perrigny měl zůstat v Tombouctou dva roky. Měl proto hodně věci a jeho přítel mu pomáhal vybalovat. Ve většině zavazadel byly součástky přístrojů a přístroje.
Kdyby kapitán Perrigny nenosil stejnokroj, byl by se stal jistě učencem. Věda byla jeho koníčkem, a hlavně elektřina. Perrigny byl tedy typ učence, kdežto Marcenay spíše činorodý praktik. Však také různost jejich sklonů byla pramenem

četných přátelských hádek a vtipů. Žertem si říkali starý knihomol a šavličkář, ačkoli Perrigny věděl, že Marcenay je také vzdělaný muž, a Marcenay naopak dovedl ocenit Perrignyho opravdu vojačkou neohroženost.
Za několik dní po příchodu Perrignyho zastihl Marcenay svého přítele, jak staví nějaký přístroj na dvoře domu, který mu byl přikázán jako obydlí.
„Přicházíš jako na zavolanou," volal na něho Perrigny, jakmile ho spatřil. „Ukážu ti něco zajímavého."
„Co to bude? Tohle?" ptal se Marcenay, ukazuje na přístroj.
„Ano, tohle," odpověděl Perrigny. „Tahle motanice drátů je ve skutečnosti opravdu podivuhodný vynález. Je to telegrafní přijímací stanice, ale rozuměj dobře, přijímací stanice bezdrátové telegrafie."
„Vím, že se o tom mluví už několik let," řekl Marcenay se zájmem. „Je tedy len problém už vyřešen?"
„Ano, a jak dokonale! Na tomhle vynálezu pracovalo několik mužů, aniž o sobě věděli. A teď" je na světě přístroj, který dokáže vysílat do prostoru Hertzovy vlny… Víš o tom něco, šavličko?"
„Ale ano," odpověděl Marcenay. „Teorii o tom nám přece vykládali už na škole. A vím taky, že na tom pracoval i náš fyzik Branly."
„A tenhle přijímač je jeho práce, třebas to není jediný přístroj toho druhu na světě. Ta měděná tyč, kterou vidíš, se nazývá anténa. Zachycuje z prostoru vlny a usměrňuje je. Ty další dráty a součástky mají za úkol měnit vlny ve zvuk nebo v práci. Můžeš to pochopit?"
„To se ví, ty knihomole."
„Já jsem si s tím přístrojem také trochu zahrál. Připojil jsem k němu zesilovač a obyčejný telegrafní zapisovací přístroj. A jde to. Zesílené vlny působí na zapisovač stejně jako impulsy vedené drátem, takže rydlo přístroje vyrývá do pásku Morseovu abecedu."
„To všechno chápu, ale proč ses s tím táhl až do Afriky?"
„Protože mě to baví. Mám nejen tenhle přijímač, ale k němu i bratříčka, malý vysílač. Jistě jsou to prvé přístroje toho druhu, které se dostaly do Afriky. Chci se pokusit, zda by se tohoto vynálezu nemohlo využít i k vojenským účelům. Pomysli si jen… Bez drátu telegrafovat do Bamaka nebo do Saint Louis…"
„To je snad trochu daleko."
„Ale kdepak," namítl Perrigny. „Teoreticky je dosah přístroje neomezen. A už se s tím dělaly zkoušky na vzdálenosti ještě větší."
„Je to možné?"
„Dnes už ano, a já chci vyzkoušet, jak daleko to půjde s mým přístrojem. Přijímač je zde už připraven k práci. Jestli mi chceš pomoci, dopravíme vysílač k tobě. Já budu u tebe vysílat a ty tady budeš hlídat, jestli to píše. Když to psát bude, budeš mít za úkol jen natahovat pero u tohohle kotouče, kdyby se snad zastavoval. Jinak toho…"
Kapitán Perrigny se náhle odmlčel. Jeho vyvalené oči a otevřená ústa vyjadřovaly hluboký úžas. V přístroji se ozval suchý šelest.
„Co je ti?" ptal se Marcenay.
Perrigny musil vynaložit značné úsilí, aby se zmohl na odpověď. Úžas ho dusil.
„Pracuje," zakoktal posléze a ukazoval na přístroj.
„Asi se ti něco zdá nebo ses z těch svých knih zbláznil, ty budoucí člene Akademie věd," ironicky odpověděl Marcenay. „Když v Africe není žádný přístroj toho druhu, jak by ten tvůj přijímač mohl pracovat. Asi se ti to porouchalo."
Kapitán Perrigny skočil k přijímači.
„Porouchán?… Je stejně málo porouchán jako já," ohrazoval se vzrušeně. „Tady čti!"
Sklonil se nad odvinující se pásku a pomalu četl značky, jak je přístroj ryl:
.„Ka - pi - tán - Mar - ce - nay!"

Kapitán Perrigny skočil k přijímači
„Aha, už tomu rozumím," posmíval se Marcenay. „Je to taková malá bouda, viď?"
„A tvoje jméno!" zvolal Perrigny s tak upřímným úžasem, že Marcenayovi odumřely další vtipy na rtech.
Přístroj přestal pracovat, páska šla naprázdno. Oba důstojníci jej však nepřestávali pozorovat.
„Už pokračuje," zvolal Perrigny a schýlil se nad pásku. „Teď jde adresa: Tom - bouc - tou."
„Tombouctou," mechanicky opakoval Marcenay.
Přístroj se zastavil podruhé, ale jen na malou chvíli. Pak se jeho kotva začala zase pohybovat a na pásce se objevovaly další značky.
„Jane Buxtonová," četl Perrigny.
„Neznám," odpověděl Marcenay. „Někdo si z nás tropí šašky, když to není tvá bouda."
„Bouda?" opakoval Perrigny zamyšleně. „To přece nemyslíš vážně!… Pohleď, už to zase běží." Sklonil se opět nad pásku a slabikoval postupně další slova, jak se objevovaly značky:
„Při - jďte - na - po - moc - Jane - Mor - na - so - vé -…"
„Jane Mornasová!" vykřikl Marcenay a náhle mu byl límec blůzy tak těsný, že si jej musil rozepnout.
„Mlč!" okřikl ho Perrigny a pokračoval:
„…za - ja - té v Black - lan - du…"
Došlo k čtvrtému přerušení. Perrigny se vztyčil a podíval se na přítele. Ten byl bledý jako stěna.
„Co je ti?" ptal se ho se zájmem.
„Vysvětlím ti…," vyrazil ze sebe Marcenay. „Ale Blackland, řekni, víš, kde je Blackland?"
Perrignymu nezbyl čas na odpověď. Přístroj se znova rozehrál a Perrigny četl:

„Se - ver - ní - šíř - ka - šest - náct - stup - ňů - pa - de - sát - mi - nut - dél - ka…“
Přístroj zase ztichl. Oba důstojníci marně čekali dlouhou dobu, kdy se zase ozve. Zdálo se, že tentokrát oněměl nadobro.
Perrigny si v zamyšlení říkal pro sebe:
„Tohle je trochu silný tabák… Je snad v tomhle ztraceném kraji ještě jeden milovník nových vynálezů?… A ten někdo tě zná, šavličko,“ dodal.
Neušlo mu, že jeho přítel zbledl ještě víc.
„Co je ti?“ ptal se znova.
Marcenay příteli krátce vysvětlil důvod svého zmatku. Nevěřil, když se na pásce objevilo jeho jméno, ale teď je doopravdy zmaten, protože o Jane Mornasové se zde v Tombouctou nikomu nezmínil. Zná tu dívku, miluje ji a pevně doufá, že se jednou stane jeho ženou, byť o tom mezi nimi nepadlo dosud ani slůvko.
Marcenay pak vypravoval dál, že rozkaz plukovníka Saint Aubana se mu zdál podezřelý a že jeho podezření je teď poselstvím z prostoru potvrzeno. Jane Mornasová je v nebezpečí.
„Žádá o pomoc, a to mě, právě mě!“ dodal a do jeho úzkosti se přimísila trocha radosti.
„Pak je to docela prosté,“ odpověděl Perrigny. „Musí se jí pomoci dostat.“
„To se rozumí samo sebou… Ale jak?“
„To je třeba dobře uvážit,“ mínil Perrigny. „Vyjděme z toho, co známe, a vynasnažme se dospět k logickému závěru. Podle mého soudu to nebude tak nesnadné.“
„Myslíš?“ trpce se ptal Marcenay.
„Ano. Předně slečna Mornasová nemůže být sama, neboť nemá vysílač a pravděpodobně takovým věcem vůbec nerozumí. Nemluvím o jejích společnících, o kterých jsi se zmínil. Ti také nemají přístroj. Musí mít ještě jiného ochránce, který přístroj má, rozumí mu, a proto také jistě má i prostředky na dívčinu ochranu.“
Když Marcenay přikývl, Perrigny pokračoval:
„To znamená, že slečna Mornasová není v bezprostředním nebezpečí. Telegrafuje ti do Tombouctou a jako rozumná žena musí uvážit, že budeš potřebovat určitou dobu, než budeš moci její žádosti vyhovět. Nebezpečí tedy není bezprostřední.“
„Kam vlastně míříš?“ podrážděně se ptal Marcenay.
„Chci tě uklidnit a vzbudit v tobě naději na dobrý konec tohoto dobrodružství… Půjdeme k plukovníkovi a požádáme ho, aby dal rozkaz k pomocné výpravě, která osvobodí poslance Barsaca a s ním i slečnu Mornasovou.“
Oba se odebrali k plukovníkovi Allegrovi a podrobně mu vše vylíčili. Předložili mu i pásku přístroje, jejíž značky mu Perrigny přeložil do srozumitelné řeči.
„A jak jste přišli na to, že jde i o poslance Barsaca?“ namítl plukovník.
„To je přece jasné,“ odpověděl Perrigny. „Protože slečna Mornasová byla s ním.“
„Jak můžete vědět, že ho cestou neopustila?“ namítal Allegre dál. „Cestovní plán Barsacovy výpravy je mi podrobně znám. Výprava měla cíl asi tak u třináctého stupně severní šířky. A telegram mluví o šestnáctém stupni.“
Tato poznámka vzbudila v Marcenayovi vzpomínku na některé rozhovory z minulosti.
„Máte pravdu, plukovníku,“ přiznával. „Je skutečně možné, že se slečna Mornasová od Barsacovy výpravy odloučila. Vzpomínám si, že mluvila o Gau jako o svém konečném cíli.“
„To ovšem mění podstatu věcí,“ řekl plukovník starostlivě. „Bylo by mou povinností vyslat okamžitě výpravu, aby osvobodila poslance Barsaca, který zde zastupuje vládu. Ale slečna Mornasová je pouhá soukromnice, a pochopíte…“
„A co ten falešný rozkaz?“ ozval se rozhodně Marcenay. „Ten nasvědčuje tomu, že i pan Barsac se stal obětí podvodníka, který se vetřel na mé místo. Odvažuji se říci, že komplot byl spíše namířen proti zástupci vlády než proti obyčejné soukromé osobě.“
„Snad… snad…,“ pochybovačně přitakal plukovník. „Rozhodně však musíme počkat na odpověď z Bamaka, abychom měli jistotu.“
„Ale to je k zoufání!“ zvolal Marcenay. „Nemůžeme přece nechat zahynout dívku, která se dovolává naší pomoci.“
„Neběží přece o zahynutí,“ odpověděl plukovník, jehož klid nedokázalo nic narušit. „Ta slečna říká, že je zajata, nic víc… Kam byste jí chtěli jít na pomoc? Můžete mi říci, kde je ten Blackland?“
„Udala jeho šířku.“
„Ale ne délku. Slečna Mornasová chtěla do Gaa, což přibližně odpovídá zeměpisné šířce uvedené v telegramu. Blackland nemůže být před Nigerem, neboť takové město bychom znali.“
„Co tím chcete říci, plukovníku?“ zakoktal Marcenay.
„Že ten Blackland, existuje-li vůbec, musí být východně od Gaa, což znamená v širé, neznámé poušti. Vyslat pomocnou výpravu tam by se rovnalo hazardu vydat v nebezpečí životy jednoho nebo dvou set lidí, aby byl zachráněn život jedné nebo dvou osob.“
„Proč dvě stě mužů?“ divil se Marcenay, který už viděl, jak jeho naděje mizí. „Snad by jich stačilo mnohem méně.“
„Nemyslím, kapitáne. Vždyť znáte pověsti, jež kolují v ohbí Nigeru. Domorodci tvrdí, že tam někde – nemohu říci kde – byla založena mocná říše s pověstí ne právě nejlepší. Neznámé nám jméno Blackland je asi jméno hlavního nebo nějakého jiného města té říše. Nepřekvapuje vás, že jméno Blackland je anglické?… Ta širá, neznámá poušť hraničí také s anglickými koloniemi… To by mohlo znamenat vážné nesnáze, které obyčejný plukovník není oprávněn řešit. Proto myslím, že za dané situace se nesmím ukvapovat.“
„Stručně řečeno, plukovníku, odmítáte?“ ptal se Marcenay.
„Lituji velice, ale skutečně odmítám.“
Kapitán Marcenay se ještě nemínil vzdát. Rozhovořil se s plukovníkem, jako by mluvil se starším přítelem. Pověděl mu

všechno o svých citech a poukázal na to, že přivedl sto mužů, pro které v Tombouctou není práce. Plukovník Allegre se však nedal pohnout.
„Lituji velice, kapitáne, ale musím znovu říci ne. Je to má povinnost a kromě toho snad není takový spěch. Vyčkejme další zprávy slečny Mornasové. Když telegrafovala jednou, je pravděpodobné, že bude své vysílání opakovat.“
„A nemůže-li?“ zvolal Marcenay zoufale. „Vždyť o tom svědčí náhlé přerušení telegramu.“
Plukovník mu dal pokrčením ramen na srozuměnou, že ani v takovém případě nemůže měnit své rozhodnutí.
„Půjdu tedy sám,“ rozhodně prohlásil Marcenay.
„Sám?“ opakoval plukovník.
„Ano, plukovníku. Žádám vás o dovolenou, kterou mi jistě neodepřete.“
„Naopak, co nejrozhodněji odmítám vám ji povolit,“ odpověděl plukovník. „Myslíte, že vám poskytnu možnost vrhnout se do dobrodružství, z kterého byste se nevrátil?“
„V tom případě vás prosím, plukovníku, abyste přijal mou žádost o propuštění ze služby.“
„O propuštění?“
„Ano, plukovníku,“ pravil Marcenay pevně.
Plukovník se na chvíli odmlčel a zadíval se Marcenayovi do očí. Pochopil, že kapitán je něčím příliš rozrušen.
„Víte dobře, Marcenayi,“ řekl mu otcovsky, „že vaše žádost o propuštění musí být podána služební cestou a že rozhodovat o ní nebudu já. Doporučoval bych vám jen, abyste počkal do zítřka. Ráno mě navštívíte a pohovoříme si o tom. Zatím pro vás mohu učinit jen jediné: vyšlu rychlého posla do Bamaka.“
Oba důstojníci se odporoučeli. Perrigny doprovázel svého přítele a snažil se ho utěšit. Ale Marcenay ho vůbec neposlouchal. Brzy se s ním pak rozloučil a ve svém pokoji padl celý zoufalý na lůžko.
Katastrofa
Přerušení dodávky proudu z elektrárny do továrny netrvalo dlouho. Byla obnovena hned druhého dne ráno.
Harry Killer totiž brzy poznal, že prodělává na zákroku, který se zprvu zdál velmi účinný. Továrna si vyrobila proud vlastní, ale oplátkou za přerušení proudu zastavila služby, bez nichž Blackland nemohl existovat.
Zůstaly stát stroje, které obdělávaly půdu. Rovněž přestala pracovat čerpadla, která plnila vodou z řeky dvě nádrže ve městě. Nádrže byly brzy prázdné a Blackland zůstal bez vody. V noci pak bylo město ponořeno do hluboké tmy, protože nemělo náhradní zdroj jako továrna.
Harry Killer se strašně vztekal, ale musil kapitulovat. Zároveň zavolal telefonicky Camareta, který byl ve své pracovně ve společnosti uprchlíků. Bylo slyšet, jak inženýr zase odpovídá slovy „ano“, „ne“, „dobrá“, a jako včera opět přerušil rozhovor a jen se smál.
Svým chráněncům pak vysvětlil, že s Killerem ujednal jakési příměří. Za obnovenou dodávku proudu zaručil tyranovi výkon služeb pro Blackland nepostradatelných. Jinak se na situaci mezi palácem a továrnou mnoho nezměnilo. Killer žádal vrácení zajatců a Camaret odmítl. Odmítl také dodávku zkapalněného vzduchu, který Killer potřeboval pro pohon letadel. Zásoba zkapalněného vzduchu byla vždy ukládána v továrně, a tak Killerových čtyřicet letadel nemohlo vzlétnout. Camaret nebyl tak prostoduchý, aby nepříteli oživil zbraň, která mohla být nasazena proti továrně. Kromě toho musil šetřit zásobou své hybné síly.
Harry Killer hrozil a Camaret se smíchem zavěsil.
Jeho chráněnci však nebyli tak klidní. Jestliže továrna byla pánem situace, Camaret naopak nemínil proti Killerovi použít zbraní, kterými vládl. Za tohoto stavu se nepříjemná situace mohla protahovat donekonečna a jednou musí nastat den, kdy hlad donutí továrnu, aby se vzdala.
Barsac se o tom zmínil Camaretovi, ale ten jen pokrčil rameny:
„Potraviny máme na dlouhou dobu.“
„Na jak dlouho?“ naléhal Barsac.
„Nu, přesně to nevím. Snad na čtrnáct dní, snad na tři týdny. Ale to nehraje roli. Ve čtyřiadvaceti hodinách dokončíme stavbu letadla, které máme právě v práci. Již teď vás zvu k pokusu, podnikneme ho pozítří, a to v noci, aby nás neviděli z paláce.“
Opravdu vítaná zpráva! Letadlo rozhodně zlepší jejich postavení. Může však znamenat i spásu?
„Je nás zde přes sto,“ namítal Barsac. „I kdyby letadlo bylo sebevětší, neunese nás všechny.“
„Unese jen deset osob,“ odpověděl mu Camaret, „a to úplně stačí.“
„Jak to myslíte?“
„Jednoduše,“ odpověděl Camaret. „Odtud do Say je asi tři sta padesát kilometrů a sedm set do Tombouctou, kterému bychom měli dát přednost. Ovšem musili bychom cestovat jen v noci, abychom se uchránili před torpédy. Za noc by letadlo mohlo vykonat tři cesty do Say a dvě do Tombouctou. Sto padesát osob, počítáme-li i ženy a děti, by mohlo být do Say dopraveno v pěti dnech a do Tombouctou v osmi.“
Byl to proveditelný plán a mírnil obavy uprchlíků před Killerem. Musili však čekat.
Dva dny, po které se musili ozbrojit trpělivostí, se jim zdály nekonečné. Uprchlíci si krátili dlouhou chvíli procházkami v zahradě mimo dohled paláce. Zvláště Poncin zahradu téměř neopouštěl. Trhal rostliny, skláněl se nad nimi s lupou v ruce, měřil je a vážil.
„Co to děláte?“ ptal se ho Amédée Florence, který ho překvapil při tomto zaměstnání.
„Svou povinnost,“ odpověděl Poncin hrdě.
„Statistiku?“
„Samozřejmě. Právě se zabývám výpočty, kolik obyvatel by mohlo uživit ohbí Nigeru.“
„Ale tady nejsme v ohbí Nigeru,“ namítl mu zpravodaj.
„To nevadí, mohu postupovat analogicky,“ vážně prohlásil Poncin.

„Tak tady jste?“ ozval se hlas za nimi.
Podle hlasu poznali doktora Chattonnaye.
„Pan Poncin mě zasvěcuje do tajů statistiky,“ odpověděl novinář vážně. „Jen pokračujte, pane Poncine.“
Poncin se nedal nutit:
„Není to nic těžkého. Zde je trs špenátu, který zabírá čtvereční decimetr. Vedle máte květák, jehož celková plocha je tři decimetry. Proměřil jsem tak sto rostlin, vybraných namátkou, a stanovil průměrnou plochu, kterou každý druh potřebuje. Zjistil jsem také jeho průměrný denní růst. Například tento salát se od včerejška zvětšil přesně o čtyři gramy devět set sedmadvacet miligramů. Tím jsem matematicky poznal, že průměrný denní růst rostlinstva činí dvaadvacet miligramů na čtvereční centimetr.“
„Velmi zajímavé,“ chválil doktor Chattonnay.
„Že ano? Vědecké otázky jsou vždycky velmi zajímavé,“ pravil Poncin pyšně. „Plocha ohbí Nigeru má celkem pět set šestačtyřicet trilionů čtverečních centimetrů, a proto jeho denní rostlinná produkce bude dvanáct miliónů dvanáct tisíc tun.“
„Musím říci, že mě vaše vývody ohromují,“ přerušil Poncinův výklad lékař.
„Víme-li,“ nedal se statistik rušit, „kolik potravy potřebuje člověk, snadno vypočítáme, kolik obyvatelstva se může uživit v ohbí Nigeru. Takové služby dovede lidstvu prokázat věda a já myslím, že můj pobyt zde nebude marný.“
„Získáte si tím jistě nesmrtelnou zásluhu, pane Poncine,“ prohlásil novinář, ale zároveň si pospíšil, aby se i s lékařem co nejdřív dostali ze společnosti statistikovy.
Hodinu za hodinou míjel 10. a 11. duben.
Jednotvárnost posledního dne porušila jen příhoda vcelku nijak důležitá. K páté hodině odpolední přišli Camaretovi oznámit, že čerpadlo táhnoucí vodu z řeky do nádrže v továrně pracuje naprázdno.
Inženýr usoudil, že závada bude někde v pístu, což nemohlo být vážné.
Ráno před úsvitem skončila doba čekání. Lze si domyslit, že na schůzce nechyběl nikdo, třebas ji inženýr stanovil na velmi časnou hodinu. Camaret dostál slibu. Když sešli do zahrady, bylo tam letadlo už připraveno.
Camaret vystoupil na jeho plošinu a uvedl v činnost motor. Za několik minut se přístroj bez námahy zvedl, klouzal ve vzduchu, vrátil se a stanul přesně na místě, odkud vzlétl. Při druhém vzletu vzal Camaret s sebou deset mužů a obletěl s nimi třikrát zahradu. Pokus se zdařil.
„Dnes večer v devět hodin první odjezd,“ pravil inženýr, když sestoupil do zahrady.
Lidé jako by rázem na vše zapomněli, na útrapy cesty, na zajetí, na obležení, na celých čtrnáct dní starostí a neklidu. Plánovali do budoucnosti, zatímco dělníci dopravovali letadlo do hangáru.
Jelikož vyklizení továrny mělo trvat několik dní, nebyly obvyklé práce přerušeny.
V půl deváté večer, když nastala úplná tma, dal Marcel Camaret rozkaz, aby letadlo bylo připraveno. Našich osm uprchlíků spolu se dvěma ženami dělníků byli první na řadě a čekali už v zahradě. Konečně se tedy dostanou definitivně ze spárů Harryho Killera.
Strojníci šli zatím k hangáru pro letadlo. Otevřeli vrata… a v té chvíli došlo ke katastrofě.
Při otevření dveří se ozval výbuch a hangár se zřítil jako domek z karet. Na místě, kde stál, zbyla jen hromada trosek.
Naštěstí žádný ze strojníků nepřišel o život. Pouze ten, který otvíral vrata, byl lehce raněn úderem do ramena.
Přes to vše stihla obležené nenapravitelná ztráta. Letadlo bylo zničeno. Zbyly z něho jen neupotřebitelné trosky.
„Rigaude,“ řekl Camaret s klidem, který ho nikdy neopouštěl ve vážných situacích, „dejte odstranit trosky. Musíme zjistit, jak se to stalo.“
V jedenáct hodin byly sutiny odstraněny. V zemi byla hluboká prohlubeň. “Dynamit,“ řekl Camaret. „Sám se sem nedostal.“
Na troskách letadla byly objeveny stopy krve, které nasvědčovaly, že výbuch si přece jen vyžádal oběť. Dělníci horlivě pokračovali v odstraňování trosek.
Brzy se objevila příšerná věc: noha černocha. Později nalezli paži a konečně i hlavu.
Amédée Florence, který se zúčastnil odklizovacích prací, poznal černý obličej.
„Čumuki!“ zvolal.
Vysvětlil Camaretovi, že Čumuki byl zrádce, který přešel ze služeb slečny Buxtonové do žoldu Killerova. To vysvětlovalo vše. Čumuki byl původcem výbuchu. Zbývalo jen vypátrat, jak vnikl do továrny.
Dostal-li se sem on, mohli přijít i jiní. Protivníci musili být okamžitě zastrašeni. Proto na Camaretův rozkaz byly pozůstatky Čumukiho hozeny přes zeď na místo, kde je Killerovi lidé musili najít. To jim bude výstrahou, že do továrny nelze vniknout beztrestně.
Pokračovali v odklizování trosek. Dělníci utvořili řetěz a přemísťovali sutiny. Brzy byla odkryta většina plochy bývalého hangáru.
„Zde je druhý!“ zvolal náhle jeden z dělníků.
Mezi kamením se objevila lidská noha v botě a pak zakrátko celé tělo. Bylo to tělo statného bělocha. Jeho hrudní koš byl zasažen padajícím trámem.
Doktor Chattonnay se k němu sklonil.
„Žije,“ prohlásil.
Raněného vytáhli z trosek a donesli ke Camaretovi. Tam ho lékař ošetřil. Příštího dne měl být vyslechnut, bude-li výslechu schopen.
„Jestli ovšem bude chtít mluvit,“ namítl Amédée Florence.
„To už si vezmu na starost já,“ odpověděl mu Camaret.
Trosky byly ještě chvíli odklízeny, až bylo jisté, že už pod nimi nikdo není. Camaret odeslal dělníky, aby si odpočinuli.

Inženýr, Barsac, Florence a Chattonnay, kteří se také účastnili odklizování, šli s inženýrem k domu.
„Co si počneme teď, když nemáme letadlo?“ ptal se Camareta Florence.
„Zhotovíme jiné.“
„Máte materiál?“ ptal se Barsac.
„Samozřejmě.“
„A jak dlouho to bude trvat?“
„Dva měsíce.“
Dva měsíce je trochu dlouhá doba, když máme potraviny jen na čtrnáct dní, myslil si novinář a v duchu hledal východisko z této zapeklité situace.
Novinářův nápad
Jak se lišilo ráno 13. dubna od rána předešlého dne! Včera se obležení už radovali, že se blíží konec jejich útrap, dnes byli zamlklí a sklíčení, neboť naděje pohasla.
Málokterý z nich v noci spal. Všichni přemýšleli o svém postavení, aniž někdo z nich dovedl vymyslit způsob, který by jim pomohl z nesnází.
Východisko neznal ani Marcel Camaret. Nalézal je jen ve stavbě nového letadla, ale vkládat naději ve stroj, který měl být dohotoven nejdříve za dva měsíce, zatímco zásoba potravin mohla vystačit jen na čtrnáct dní, to znamenalo vědomě se klamat.
Situace však byla ve skutečnosti ještě horší, než inženýr předpokládal. Když provedli přesný soupis zásob, počítajíc v to i dozrávající plody, zjistili, že vystačí s potravinami devět až deset dní, a nikoli dva týdny.
Aby tuto dobu co nejvíce prodloužili, rozhodli se okamžitě stanovit denní příděly. Jestliže tím snad neuniknou nejhoršímu, alespoň prodlouží svůj smrtelný zápas.
Celé dopoledne 13. dubna se věnovali soupisu a stanovení přídělu potravin. Marcel Camaret pak byl plně zaměstnán stavbou nového letadla, jež však už nebude schopné přinést spásu. A tak se stalo, že teprve odpoledne se mohli věnovat zajatci, kterého zatím ošetřoval doktor Chattonnay. Ten zjistil, že nejde o zranění vážné, nýbrž jen o vyražený dech, protože padající trám pohmoždil zajatci trochu hrudník. Rozhodně podle lékařova prohlášení mohl být zajatec vyslechnut.
Po velmi skrovném obědě se Camaret s hosty odebral k raněnému a zahájil výslech.
„Kdo jste?“ ptal se lékař. Tuto otázku položil s líčenou lhostejností. Rozhodl se totiž postupovat podle přesně stanoveného plánu.
Raněný neodpověděl.
A nepromluvil ani tehdy, když Camaret otázku opakoval.
„Musím vás upozornit,“ řekl mu inženýr mírně, „že mám prostředky, jimiž vás mohu donutit k řeči.“
Muž neodpověděl ani na tuto hrozbu. Jen mu na rtech zahrál ironický úsměv. Asi nevěřil, že by ho někdo mohl donutit k něčemu, co nechtěl udělat. Podle jeho zjevu bylo lze skutečně soudit, že je to energický, tvrdý člověk.
Marcel Camaret jen pokrčil rameny a nenaléhal. Sklonil se k zajatci, přiložil k jeho palcům i chodidlům kovové destičky a připevnil je. Pak stiskem zapojil proud.
Muž se zasvíjel v hrozné křeči. Žíly na krku mu naběhly a obličej prozrazoval nesnesitelná muka.
Zkouška byla krátká. Za několik vteřin Camaret přerušil proud.
„Chcete mluvit?“ ptal se.
Zajatec zůstal němý.
„Dobře, jak chcete. Budeme pokračovat.“
Zapojil proud a zesílil jej. Na zajatcově obličeji vyvstal pot, oči mu vystupovaly z důlků, prsa těžce oddychovala.
„Budete mluvit?“ opakoval Camaret, když zase vypjal proud.
„Ano… ano,“ koktal zajatec.
„Dobře…,“ řekl Camaret. „Jak se jmenujete?“
„Fergus David.“
„To není celé jméno,“ namítl Camaret. „To jsou jen dvě křestní jména.“
„V Blacklandu mě tak nazývají. Mé pravé jméno nikdo nezná.“
„Ale já je chci znát.“
„Daniel Frasne.“
„Vaše národnost?“
„Anglická.“
Daniel Frasne se teď zřejmě rozhodl říci všechno, nač bude tázán. Na každou otázku odpovídal ochotně.
„Hleďte, potřebuji několik zpráv,“ pravil mu Camaret zcela přátelsky. „Odpovíte mi na otázky pravdivě?“
„Proč ne.“
„Řekněte mi tedy, jaké je vaše postavení v Blacklandu?“
„Rada.“
„Rada?“ tázavě opakoval Camaret.
Frasne byl zřejmě překvapen, že Camaret nerozumí významu tohoto titulu.
„Radové jsou muži v Killerově vládě,“ vysvětloval.
„Rozhodujete tedy, co se má v Blacklandu stát?“
„To je otázka,“ usmál se vyslýchaný. „Rada smí radit, ale Killer si dělá stejně, co chce sám.“
„Jste tu již dlouho?“
„Od začátku.“

„To tedy znáte Harryho Killera od dřívějška?“
„Ano.“
„Kde jste se s ním seznámil?“
„V Buxtonově výpravě.“
Jane se zachvěla, když zaslechla tato slova. Osud jí přivedl dalšího svědka.
„V Buxtonově výpravě…,“ opakoval Camaret. „Jak to, že vás neznám?“
„Asi proto, že inženýři si obyčejně nevšímají obyčejných vojáků. Já se na vás pamatuji, byl jsem tam s vámi. Vy jste se ovšem vždycky díval víc do nebe než po lidech.“
Jane Buxtonová nevydržela mlčet. Zasáhla do rozhovoru:
„Dovolíte, pane Camarete, abych se i já pana Frasna na něco otázala?“
Když Camaret svolil, ptala se raněného:
„Byl jste ve výpravě, když tam přišel Harry Killer?“
„Ano.“
„Proč ho kapitán Buxton přijal tak ochotně?“
„Přesně to nevím, protože co jsem řekl o inženýrech, platí i o kapitánech. Vojákům se kapitáni nezpovídají. Ale vypadalo to, že se oba znají od dřívějška.“
„Je pravda, že Harry Killer se stal velitelem doprovodného oddílu výpravy?“
„To pravda je,“ odpověděl Frasne a z jeho hlasu bylo lze vyčíst překvapení, že se někdo ptá na tak staré věci.
„Kapitán Buxton pak už nerozhodoval?“
„Ne.“
„Víte snad proč?“
„Vím jen to, co se povídalo v táboře. Buxton prý ležel v horečkách. Asi je to pravda, protože nevycházel ze stanu a při pochodu ho nosiči nesli.“
„Je pravda, že doprovodný oddíl se oddal lupičství? Stalo se tak za vedení Buxtonová nebo Killerova?“
„Lupičství je trochu silné slovo,“ usmál se vyslýchaný. „Buxton jednal s domorodci v rukavičkách. Killer byl tvrdý, a je dosud. Jaký div, že se dostal do sporu s ašantským náčelníkem, když jsme procházeli jeho vesnicí. Nebyl to taky jen tak někdo. Byl to jejich král a vládl mnoha vesnicím. Vznikla z toho válka, africká válka, v níž platí »běda přemoženým«. Když jsme některou vesnici dobyli, všechno v ní bylo naše. Já jsem řekl africká válka a vy tomu říkáte lupičství. Tak se na to dívala i naše koloniální správa a poslala proti nám vojsko. Honili nás jako psy, zahnali nás na francouzské území a Francouzi nás dodělali. Zbylo nás s Killerem pár.“
„A co se stalo s Buxtonem?“
„To já nevím. Když ta ašantská válka začala, už nechodil. Nemohl tedy padnout v boji. Možnosti jsou dvě: buď na ty horečky zemřel, nebo byl dopraven k pobřeží tou částí naší výpravy, která se vrátila, když došlo k bojům s černochy. Ale to je jen můj dohad.“
„I tak vám srdečně děkuji,“ pravila Jane Buxtonová.
„A pana redaktora prosím,“ obrátila se k novináři, „aby výpověď pana Frasna zapsal.“
„Už se stalo.“
„A ostatní pány prosím, aby ji podepsali jako svědci.“
Slova se teď ujal Camaret a pokračoval ve výslechu tam, kde ho Jane přerušila.
„Jak jste si opatřili černochy, kteří vystavěli město?“
Frasne vykulil oči. Otázku považoval za strašně hloupou.
„Přece ve vesnicích,“ řekl. „To si každý může domyslit.“
„Ale chtěl bych vědět jak?“
Frasne se usmál.
„Jako byste to nevěděl. Chytali jsme je.“
Camaret vzdychl, než pokračoval:
„Zpočátku bylo třeba sem dopravit stroje. Odkud pocházely?“

Ve výslechu pokračoval Camaret
„Do strojů jsem nikdy nedělal. Pocházely asi odtamtud, kde je dělají.“ „Ale jak se dostávaly do Blacklandu přes poušť?“
„Velbloudi, koně, černoši,“ lakonicky odpověděl Frasne, jemuž docházela trpělivost.
„Na takové cestě umíralo asi mnoho černochů, ne?“ „Spousty,“ zabručel Frasne. „Já je nepočítal.“
Camaret přešel na jiný předměty
„Stroje bylo třeba kupovat, ne?“
„To se ví, že jo,“ odsekl Frasne, protože se mu otázky zdály stále hloupější a hloupější. „Zadarmo nikdo nic nedá.“
„V Blacklandu jsou tedy peníze?“
„Jistě, a hodně peněz.“
„Odkud pocházejí?“
Teď Frasne už pozbyl trpělivosti úplně.
„Heleďte se, pane Camarete, kdy už bude konec těch žertů?“ vybuchl a zlost nijak nepředstíral. „Pořád se mě ptáte na spoustu věcí, které znáte lip než já! Přece jste nedělal letadla z písku? A jistě dobře víte, že Killer s některými z nás občas navštěvuje Evropu, nejraději Anglii. Tam jsou banky, obchody a jednotlivci, které se vyplatí časem navštívit… bez pozvání myslím. Po každé takové návštěvě je peněz habaděj.“

„A jak často se to dělá?“ ptal se Camaret a na jeho tváři bylo znát, jak se stydí.
„Když vás to baví,“ zabručel Frasne. „Podle potřeby, třikrát, čtyřikrát do roka.“
„Kdy došlo k poslední cestě?“
„K poslední?… Počkejte!… Je tomu asi čtyři měsíce nebo tak nějak.“
„A koho jste navštívili?“
„Té cesty jsem se nezúčastnil, a proto nevím určitě. Mluvilo se o nějaké bance. A byl prý to největší lov, jaký se kdy povedl.“
Marcel Camaret se na chvíli odmlčel. Byl bledý a vypadal, jako by zestárl o deset let.
„Ještě něco,“ řekl pak. „Kolik máte černochů na polní práce?“
„Něco kolem čtyř tisíc.“
„A žen?“
„Těch bude asi patnáct set.“
„Opatřujete si je stejně jako ty dřívější, ne?“
„Ale kdepak… Teď, když máme letadla, tak je prostě unášíme.“
Camaret se zase odmlčel a pokračoval teprve po delší přestávce:
„Jak jste se sem dostal?“
Teď váhal s odpovědí i Frasne. Dřívější otázky považoval jen za zkoušku své pravdomluvnosti, ale v této už viděl začátek skutečného výslechu. Nejraději by byl neodpověděl, ovšem věděl, že musí.
„Nádrží,“ zabručel mrzutě.
„Nádrží?“ divil se Camaret.
„Ano. Předevčírem zavřeli stavidla, a tím se vyprázdnilo potrubí vedoucí k vašim nádržím. Potrubím jsme se sem dostali já i Čumuki.“
Camaret už věděl, že na čerpadle nebyla zjištěna závada a že pracuje bezvadně. Teprve teď mu bylo vše jasné. Podle nalezených pozůstatků Čumukiho usoudil Harry Killer, že cesta do továrny byla objevena, a nařídil otevřít stavidla.
„Dobře, děkuji vám,“ ukončil Camaret výslech a klidně odcházel. Frasne teď už opravdu nevěděl, co si má o tom všem myslit.
Den 13. dubna minul bez příhod a stejně tak i den následující. Továrna však byla stále obléhána. Na nábřeží a kolem zdí se pohybovaly hlídky Merry Fellows, takže z továrny se nikdo nemohl vzdálit. Obléhatelé zřejmě čekali, kdy hlad donutí osazenstvo továrny, aby se vzdalo.
Takto správně usuzoval Amédée Florence. Ode dne zničení letadla nepřestával přemýšlet o prostředku, který by jim umožnil vyváznout z hrozivé situace. Nemohl však na nic přijít. Teprve večer 14. dubna dostal nápad. Když jej prozkoumal ze všech stran a usoudil, „že je dobrý, měl ráno 15. dubna dlouhou poradu s Tonganém. Jejím výsledkem bylo, že požádal přátele, aby s ním šli ke Camaretovi, kterému prý chce oznámit něco důležitého.
Inženýra nespatřili od Frasnova výslechu. Odešel hned do svého pokoje a tam se uzavřel. Hlava se mu zatočila nad propastí zla, která se náhle objevila před jeho zrakem v plné hrůze.
Teď věděl úplnou pravdu. Dověděl se, že Blackland byl založen a udržován jen vraždami, loupežemi a násilím. Poznal, že lovištěm Harryho Killera a jeho tlupy byla Evropa i Afrika, každá svým způsobem. Byl mu už znám původ zlata, které umožnilo jeho vynálezy. Dověděl se o hekatombách ubohých černochů, o loupení a vraždách, jichž byl vlastně nepřímým spoluviníkem.
Zachvátila ho opravdová hrůza, když si uvědomil, čemu věnoval deset let života. Dospěl tak daleko, že začal nenávidět město Blackland, své dílo i všechny zázraky pokroku, jimiž bylo naplněno. Doznával si, že to vše stvořil pro vlastní slávu. A říkal si, že prokleté město zločinů a zločinců nemůže zůstat bez trestu.
Amédée Florence a jeho společníci nalezli Camareta zahloubaného v tyto truchlivé myšlenky. Zpola ležel v křesle a zrak upíral do prázdna. Zdál se sklíčen a bez síly. Byl tu tak sám už dva dny a za tu dobu se nedotkl ani sousta potravy. Takový člověk se novináři nelíbil. Raději by byl viděl před sebou cílevědomého a neúnavného vynálezce z dřívějška.
Tongané po dohodě se zpravodajem sehnal jídlo a předložil je inženýrovi. Camaret jedl poslušně, ale bez chvatu. Po jídle se mu však v bezbarvých tvářích přece jen objevila trocha krve.
„Svolal jsem vás sem proto,“ začal pak Amédée Florence, „abych vám sdělil, že jsem připadl na způsob, jak vyváznout z našeho bezútěšného postavení. Po dlouhém přemýšlení jsem přišel na to, že si můžeme opatřit pomoc četných spojenců, které máme takřka na dosah.“
„Jakých spojenců?“ ptali se téměř současně Barsac a doktor Chattonnay.
„Myslím černochy z černošské čtvrti,“ odpověděl zpravodaj. „Podle toho, co jsme se dověděli předevčírem, je jich na čtyři tisíce, nepočítajíc v to ženy. A žena mnohdy vydá za dva muže, je-li rozlícena. Je to síla na dosah a nesmíme ji podceňovat.“
„Souhlasím,“ odpověděl mu Barsac. „Ale černoši nemají zbraně a pravděpodobně ani nejmenší tušení o naší existenci.“
„Proto s nimi musíme vejít do styku a ozbrojit je,“ vysvětloval Amédée Florence.
„To se snadno řekne, ale hůře vykoná,“ namítl Barsac.
„I vykonat to lze.“
„Řekněte mi jak,“ řekl Barsac. „Ponecháme-li stranou otázku zbraní, kdo získá černochy?“
„Černoch jako oni, Tongané.“
„Ale jak se dostane do černošské čtvrti? Vždyť víte dobře, že továrna je obklíčena strážemi. Uvítali by ho deštěm kulí, jakmile by se objevil.“
„Proto nesmí vyjít bránou,“ odpověděl zpravodaj. „To by také nemělo smysl, vždyť proti bráně je čtvrť bílých. Je zde však jiná cesta a Tongané jí už použil. Za noci se musí dostat do polí, druhého dne se vmísil mezi pracující a s nimi pak

přijít do města.“
„Ale jak se dostane do polí?“ namítl Barsac.
„Proto jsme si přišli promluvit s panem Camaretem,“ odpověděl zpravodaj a obrátil se k vědci.
Ten však byl pohroužen do myšlenek a rozhovor vůbec nevnímal.
„Pane Camarete,“ zeptal se ho Florence přímo, „bylo by možné prorazit pod zdí továrny a hradbou města tunel, který by končil v polích?“
Řešit problém, to byl nejlepší způsob, jak Camareta probudit z letargie.
„To není nic nemožného,“ odpověděl.
„A jakou dobu by si taková práce vyžádala?“
Inženýr chvíli uvažoval.
„Při obyčejném postupu by bylo nutné chodbu vydřevovat, což je dosti zdlouhavé,“ řekl pak. „Ale zabýval jsem se už myšlenkou zhotovit stroj, který by vrtal chodby, jaké máte na mysli. A vyvrtanou chodbu by za sebou hned zpevňoval rourami. Plán tohoto stroje mám v hlavě a potřebné roury jsou na skladě. Stačí mi čtrnáct dní, abych nakreslil plány a dal stroj vyrobit.“
„A mohl byste být hotov do konce tohoto měsíce?“
„To vám mohu zajistit.“
Vědec byl ve svém živlu, rázem ožil.
„A další věc, pane Camarete,“ pokračoval Florence. „Potřeboval byste k tomu všechny zaměstnance?“
„Ani zdaleka.“
„Mohli by tedy ti, kteří by nebyli zaměstnáni touto prací, vyrobit tři až čtyři tisíce zbraní?“
„Zbraní? Jaké zbraně to myslíte?“
„Samozřejmě že ne zbraně střelné, nýbrž jen ruční, sekery, nože, hroty k oštěpům, zkrátka takové zbraně, jakých používají černoši.“
„V takovém případě to bude snadná věc,“ řekl Camaret.
„A mohl byste ty zbraně v určený den tajně dopravit do černošské čtvrti?“
„To už je těžší,“ přiznával Camaret.
Zamyslil se a pak řekl svým obvyklým klidným hlasem:
„Dokážeme i to, bude-li některá noc dostatečně temná.“
Amédée Florence si oddechl.
„Potom jsme zachráněni!“ zvolal. „Rozumějte, pane Camarete, co vlastně chci. Tongané pronikne do polí tunelem, vyčká, až černí dělníci nastoupí do práce, vmísí se mezi ně a večer se s nimi dostane do města. Tam připraví vzpouru. Vždyť všichni ti lidé se jistě pokusí setřást své ohavné jho, budou-li mít zbraně. Proto se musíme dát hned do práce, pane Camarete.“
„Už se do ní dávám,“ klidně odpověděl vědec a posadil se k pracovnímu stolu.
Uprchlíci ho opustili. Byli vzrušeni vyhlídkou na osvobození podle Florenceova plánu. Myšlenka to byla výborná. Bylo by neodpustitelné nezajistit si podporu čtyř tisíc spojenců na druhém břehu řeky. A nepochybovali, že se jim podaří navázat s nimi styk.
Hned druhého dne dělníci přestali pokračovat ve stavbě letadla a pustili se do prací podle nového plánu. Někteří kovali a brousili jednoduché zbraně, jiní sestavovali vrtací stroj podle Camaretova projektu a další provrtávali obrovský kmen stromu pro nějaký účel, který zatím znal jen Camaret. K večeru pak začali s výkopem šachty u zdi továrny. Šachta se rychle prohlubovala.
Když 21. dubna dosáhla hloubky deseti metrů, Camaret prohlásil, že to stačí, a dělníci se pustili do vrtání vodorovné chodby. Nový Camaretův stroj byl už uveden v činnost. Byl to ocelový kužel dlouhý pět metrů a se základnou o průměru jednoho metru a třiceti centimetrů. Na kuželi se střídaly vyvýšeniny a prohlubeniny v pravidelném sledu šroubovnice. Stroj byl poháněn elektrickým motorem. Kužel vnikal špičkou do sypké půdy, doslova se do ní vešroubovával, a otvory v kuželi se dovnitř sypal písek, který byl vyhazován zpět do šachty a odtud odstraňován. Až kužel vnikne úplně do země, budou za něj připojeny roury téhož průměru jako základna stroje, stroj je za sebou potáhne a bude tak vyztužovat vývrt. Nakonec roura protažená zemí bude představovat tunel dlouhý osmdesát metrů.
Zatímco byly prováděny tyto různé práce, Camareta bylo vidět málokdy. Objevoval se jen tehdy, když bylo třeba vyřešit a překonat nějakou nesnáz. A jakmile byla závada odstraněna, hned zase zmizel. Přístup k němu měl jen černoch Joko, který mu donášel jídlo.
Tunel byl dokončen podle Camaretova slibu, přesně 30. dubna. Chybělo už jen prorazit východ do polí, ale tato práce mohla být dokončena teprve v noci.
Bylo načase. Od 27. dubna neměli už téměř žádné potraviny. Dosavadní hubené porce se zmenšily takřka v nic.
A při prázdném žaludku se špatně udržuje chuť k práci i dobrá nálada. Bylo to jasně vidět na dělnících. Třebas pokračovali v práci, na níž závisel život všech, jejich obličeje byly ponuré a často mezi sebou vyměňovali slova plná nespokojenosti a hořkosti. Zdálo se, že ztratili důvěru v Camareta, ačkoli mu až dosud přičítali moc skoro nadpřirozenou. Jejich bůh nebyl teď schopen, aby přemohl věc tak obyčejnou jako hlad.
Za druhé se mezi dělnictvem továrny začala šířit legenda, jejíž původ bylo třeba hledat v několika slovech Camaretových o Jane Buxtonové, kterých použil při představování uprchlíků svým zaměstnancům. Zpočátku dělníci přičítali zájmu Killerově o slečnu Buxtonovou váhu, jež odpovídala skutečnosti. Když se však jejich postavení zhoršilo a trpěli hladem, začalo se mezi nimi povídat, že dívka je příčinou Killerova nepřátelství. Jakmile jednou tato myšlenka zakotvila v mozcích, nedala se z nich vypudit. Nikdo už nepochyboval, že musí trpět pro krásné oči slečny Buxtonové. A od této myšlenky byl jen krůček k názoru, že by nepřátelství okamžitě ustalo, kdyby se dívka odhodlala obětovat pro

záchranu ostatních.
Jane Buxtonová o tom věděla. Z několika zaslechnutých slov a nepřátelských pohledů vytušila rodící se zášť i to, že ji dělníci činí odpovědnou za nynější bídu a strasti. Byla daleka toho, aby své osobě přičítala důležitost, kterou jí propůjčovaly pověsti, ale přece jen začala vážně přemýšlet, zda by svou obětí nemohla vysvobodit alespoň dělníky, když už ne všechny.
Při myšlence, že by měla žít s tím, kdo snad zavraždil jejího bratra, se otřásala hnusem, ale za touto myšlenkou přicházela vzápětí druhá, že z jakékoli bídy lze uniknout smrtí.
Touha obětovat se ve prospěch druhých nabyla ponenáhlu takové síly, že se se svým záměrem svěřila ostatním. Vinila se ze zbabělosti a prohlásila, že se vzdá Killerovi za podmínky, že bude dána svoboda ostatním, nebo alespoň všem dělníkům továrny.
„Nenuťte mě, abych se vám vysmál, slečno," stroze jí odpověděl Amédée Florence. „Já se nikdy neřídím nesmysly, které někdo říká. A to, co se říká mezi dělnictvem, je nesmysl všech nesmyslů. Harry Killer si je příliš jist, že se vás zmocní zítra nebo pozítří, aby přistoupil na nějaké podmínky. Ostatně jeho nejvyšším zájmem je, aby byla utajena existence Blacklandu, a tomuto zájmu obětuje všechno. Dostane-li se odsud jen jediný člověk, je po jeho tajemství veta. A Harry Killer to ví. Nanejvýš by vám dal slib, který by nedodržel. Stejně i o tom pochybuji."
S jeho názorem všichni souhlasili a Jane se musila vzdát šlechetného, ale nesmyslného záměru.
Dívčino sebeobětování by nemělo význam ještě z jiného důvodu. Tunel byl hotov, za několik hodin se Tongané dostane z továrny a zítra dá signál ke vzpouře vykořisťovaných černochů. A vzpoura přinese jistou svobodu všem.
K večeru 30. dubna byl vrtací stroj uveden do kolmé polohy a začal vrtat svislou šachtu. Práce pokračovala bez nehody. Po půlnoci roura vyústila do volného prostoru a Tongané zmizel v temnotě. Svislou rouru pak poněkud zatáhli a písek hned zasypal otvor, kudy Tongané unikl do polí. Černoch se před odchodem ještě postaral, aby stopa po vrtu byla co nejméň nápadná. Ale i kdyby ta trocha písku jiné barvy byla objevena, obléhatelé by těžko přišli na myšlenku, že souvisí nějak s továrnou vzdálenou osmdesát metrů.
Část továrny ve směru přes řeku měla proti sobě úhel zdi oddělující Civil Body od čtvrti černošské. Z tohoto místa v černošské čtvrti měl Tongané dát znamení, aby mu poslali zbraně, až bude vše připraveno ke vzpouře.
Sem se proto upíraly zraky obležených již večer 1. května. Byli shromážděni na lešení, které dal Camaret postavit za dělnickými domy co nejblíže k řece.
Této noci čekali marně. I když se Tongané dostal šťastně do černošské čtvrti, nemohl tak rychle vše projednat s černochy, kteří pocházeli z rozličných, mnohdy vzájemně nepřátelských kmenů.
Znamení se neobjevilo ani příští noci. Upokojovali se tím, že měsíc byl v úplňku a noc příliš jasná.
Ale 3. května se obležených zmocnil už neklid. Bylo tak zamračeno, že noc byla úplně temná. Tongané se však na smluveném místě neobjevil a jeho nečinnost byla tím závažnější, že právě toho dne snědli poslední drobty, které ještě v továrně našli. Do dvou nebo nejpozději do tří dnů musí buď zvítězit, nebo se vzdát. Anebo se odhodlat k smrti hladem.
Den 4. května se zdál obleženým nekonečný. S horečnou netrpělivostí čekali na soumrak. Ale nad hradbou černošského města se neobjevilo toužené znamení ani této noci.
5. květen začínal smutně. Žaludky se už svíraly hladem. Dílny byly opuštěny. Dělníci, jejich ženy a děti těkali po zahradě. Do osmačtyřiceti hodin se budou musit vzdát, nedojde-li k obratu.
Tvořily se skupiny a z nich se velmi často ozývalo reptání a různé dohady. Mnozí dokonce podezřívali Tonganého, že na ně vědomě zapomněl. Byl by prý hloupý, aby se o ně staral, když se mu podařilo uniknout.
Jednou Jane Buxtonová šla kolem takové skupiny a zaslechla své jméno. Jakýsi muž a žena se vášnivě hádali. Zastavila se a poslouchala, aniž si toho všimli.
„Ať si říká kdo chce co chce," křičel muž, nestaraje se o to, zda ho někdo slyší, „je přece jen hloupé smířit se s takovým osudem pro jednu ženskou. Kdyby záleželo na mně…"
„Že se nestydíte tak mluvit," pohoršovala se žena.
„Proč bych se styděl?… Mám se snad smát?… Mám malého hocha, který mi pláče hlady!"
„Já jich mám pět," ohrazovala se žena.
„Když se vám líbí, aby umřely hladem, je to vaše věc. Ale já si zítra dojdu na inženýra a povím mu to od plic! Přece tu nepochcípáme pro jednu slečinku!"
„Jste zbabělec!" odsekla mu žena rozhořčeně. „Radši bych viděla své děti pod drnem, než aby se můj manžel dopustil takové podlosti."
„Každý podle svého vkusu," odpověděl jí muž. „Uvidíme zítra."
Jane Buxtonová pocítila náhlou slabost v nohou, že div nepadla. Tak o ní soudili a mluvili bez ostychu. Podle jejich mínění je ona jedinou příčinou jejich utrpení. To pro ni bylo nesnesitelné. Ale jak je má přesvědčit, že se mýlí?
Hodinu za hodinou, minutu za minutou se vlekl pátý květnový den. Konečně slunce zašlo a nastala noc. Zase to byla noc temná, oblohu kryly těžké mraky. Použije Tongané této noci, aby dal smluvené znamení?
Oči všech se upíraly ke koutu hradeb. Sedm hodin… Osm hodin… Půl deváté již odbilo na továrních hodinách. Už přestávali doufat…
Krátce po půl deváté proběhlo davem radostné vzrušení. Tongané je neopustil. Nad hradbou černošské čtvrti vylétlo do vzduchu světlo a zase kleslo.
Neztráceli ani chvíli. Na Camaretův rozkaz byl na lešení dopraven podivný přístroj. Bylo to něco jako dělo, ale dělo bez kol a lafety, a jeho hlaveň byla dřevěná. K tomu tedy měl sloužit tak pečlivě vrtaný kmen stromu. Do hlavně byl vložen náboj a proud stlačeného vzduchu jej tiše vyslal do prostoru.
Náboj s sebou nesl dvojité ocelové lanko, opatřené na konci hákem. Půjde-li vše dobře podle inženýrova propočtu, zachytí se hák na hradbě černošské čtvrti nebo někde za ní.

Váhu náboje, sklon děla, počáteční rychlost, tvar a polohu háku, to vše Camaret pečlivě propočítal a nikomu nedovolil, aby náboj odpálil. Učinil tak sám.
Náboj tiše přeletěl zeď továrny, nábřeží, řeku a zapadl do černošské čtvrti. Camaret uvedl v činnost naviják, na kterém bylo lanko navinulo. Lanko se napjalo. Bylo to znamení, že se pokus povedl. Obležení a otroci byli spojem vzdušnou cestou.
Po této cestě byla okamžitě zahájena doprava. Nejprve šel balík výbušnin a za ním balíky s noži, sekerami a oštěpy. Do jedenácti bylo vše skončeno. Neviditelná ruka na druhé straně uvolnila lanko, aby mohlo být vtaženo zpět do továrny.
Obležení opustili lešení, chopili se zbraní, jaká komu přišla pod ruku, a shromáždili se u velké brány. Byli v těsné skupině, ženy a děti ve středu, muži okolo nich.
Někdo však chyběl: Jane Buxtonová.
Její společníci ji všude hledali a volali. Jane se neozývala. Za pomoci několika ochotných mužů byla prohledána i továrna a zahrada, ale bez výsledku. Musili se smířit se skutečností: Jane Buxtonová zmizela.
Co bylo za zavřenými dveřmi
Jane Buxtonová nezmizela, prostě odešla. Vyšla bránou, která se zavírala jen na závory. Muž stojící na stráži u kykloskopu vypověděl, že viděl z továrny vycházet mladou ženu, ale že ji nepoznal. Protože měl příkaz bránit pouze vstup do továrny a zároveň i rozkaz vystříhat se zbytečného prolévání krve, neuvedl proti oné ženě v činnost žádnou z vos. Šla proti proudu řeky.
Bylo jasné, co to znamená. Dívka provedla svůj úmysl, proti němuž se nedávno všichni postavili. Šla se vzdát Killerovi, a to právě ve chvíli, kdy její oběť už byla úplně zbytečná.
Nábřeží, které sahalo až k okružní cestě, bylo ve směru proti proudu řeky přehrazeno zdí paláce. V této zdi byla branka a klíč od ní měl jak Killer, tak i Camaret. Od chvíle, kdy bylo zahájeno nepřátelství mezi palácem a továrnou, byla branka otevřena. Jane Buxtonová mohla proto vejít do paláce.
Dívka ani dobře neuvážila, co dělá. K její oběti ji pudila hořkost nad tím, že je viněna ze všeobecného neštěstí, kterým trpí tolik lidí. Možná že ti lidé mají pravdu. Dříve měla na tyrana jakýsi vliv. Snad se jí podaří učinit něco alespoň pro dělníky v továrně. A když ne, pak jim dokáže, že udělala vše, aby je zachránila. I za cenu vlastního života.
Když Tongané nedal znamení ani 5. května po soumraku, ztratila schopnost jasného úsudku a udělala to, co pokládala za svou povinnost.
Otevřela branku a směle vstoupila. Zamířila k hlavní budově a nebyla od ní dál než dvacet kroků, když se jí v cestu postavili dva muži.
Okamžitě ji poznali. Vídávali ji, jak se volně prochází po paláci i v jeho zahradě, a věděli o přízni, kterou této ženě věnoval jejich pán. Byli překvapeni jejím nenadálým příchodem, ale neodvážili se dotazů. Uctivě ji dovedli k hlavnímu vchodu do paláce a otevřeli jej.
Dveře paláce se za ní zavřely, jakmile překročila jejich práh. Teď byla znova v moci Killerově. Nebylo pro ni návratu a nemohla spoléhat na ničí pomoc.
Její příchod vyvolal stejný údiv jako před chvílí u obou Merry Fellows. Černý služebník ji okamžitě vedl do pánova pokoje jako již několikrát dříve. V jeho společnosti vystoupila po schodišti, prošla tmavými chodbami a konečně se octla v jasně osvětlené známé místnosti. Byla to ta, kterou Amédée Florence žertovně nazval trůnní sál a kam zajatci byli uvedeni krátce po příchodu do Blacklandu.
Bylo tam stále ještě křeslo, které novinář nazýval trůnem, a byl tam i stůl plný lahví a sklenic. Ale trůn a stůl nebyly již jediným zařízením pokoje. Stálo zde devět dalších křesel. Jedno z nich bylo neobsazeno. Na ostatních se rozvalovalo osm mužů surového vzezření. Harry Killer se vyrážel ve společnosti svých radů.
Když těchto devět mužů spatřilo vcházet dívku, vykřiklo úžasem. Nic je nemohlo ohromit tak jako nenadálý vstup jednoho z obléhaných v továrně.
Všichni vstali.
„Slečna Mornasová!“ ozvalo se několik zvolání.
„Sama?“ ptal se Harry Killer a vrhl ustrašený pohled k místu, kde se na osvětlené stěně rýsoval temný obdélník dveří.
„Sama,“ odpověděla Jane Buxtonová slabým, ale pevným hlasem. Nohy jí vypovídaly službu, musila se opřít o veřeje.
Devět mužů pozorovalo dívku v úžasu. I když přišla sama, bylo to něco nečekaného, nemožného. Pod jejich pohledy Jane ztrácela rozvahu víc a víc a začínala již litovat svého ukvapeného kroku.
„Přicházíte odtamtud?“ přátelsky se ptal Killer, ukazuje prstem ve směru továrny.
„Ano,“ zašeptala Jane Buxtonová.
„A proč?“
Tohle už neznělo jako přívětivé uvítání. Ti nešťastníci z továrny se tedy mýlili, když ji pokládali za příčinu svého neštěstí. A pravdu měl Amédée Florence. Její oběť zřejmě byla marná.
„Přicházím se vzdát,“ odpověděla chvějícím se hlasem.
„Tak se podívejme!“ ironicky se zasmál Harry Killer.
A pak se obrátil ke společníkům:
„Nechtě nás na chvíli o samotě.“
„Dobrá, dobrá, nebudem ti přece kazit zábavu,“ řekl jeden z radů a hrubě se rozesmál.
Odcházející byli už u dveří, když je Killer zastavil posunkem. A pak se obrátil k Jane Buxtonové:
„Nechci od vás zprávu o Čumukim. Našli jsme jeho pozůstatky. Ale co je s tím druhým?“
„My jsme Čumukiho nezabili,“ odpověděla Jane. „Zahynul při výbuchu, když vložil nálož pod letadlo. Jeho společník byl jen poraněn. Ošetřují ho v továrně.“
„A letadlo?“

„Je zničeno," odpověděla Jane.
Harry Killer si spokojeně zamnul ruce a pokynem brady vyzval své rady k odchodu.
„Tak vy se vzdáváte?" ptal se zajatkyně, když s ní osaměl. „Proč se vzdáváte?"
„Abych zachránila ostatní," řekla Jane statečně.
„Vida, vida!" uškleboval se Killer. „Tedy melou z posledního, že?"
„Ano," doznala Jane a sklopila oči.
Harry si z radosti nalil vrchovatou sklenici a jedním douškem ji vyprázdnil.
„A co dál?" ptal se pak.
„Před nějakou dobou," šeptala Jane s hlubokým ruměncem ve tvářích, „jste mě chtěl za ženu. Přijímám za podmínky, že propustíte na svobodu všechny ostatní."
„Za podmínky!" opakoval Killer posměšně. „Myslíte tedy, maličká, že jste na tom tak, abyste mohla klást podmínky? Vaši lidé jsou v koncích a budu je mít zítra nebo pozítří. A vás bych měl s nimi. Opravdu nestálo za to, abyste přišla už dnes večer. Mně na jednom nebo dvou dnech tolik nezáleží."
Povstal a potácivě kráčel k ní.
„A to to má ještě tolik sebevědomí, že si to klade podmínky!" vykřikl. „Tak vy chcete být mou ženou? No ovšem, budete jí, ale až se mi zlíbí. Rád bych věděl, jak byste tomu mohla zabránit?"
Kráčel proti Jane Buxtonové a vztahoval k ní třesoucí se ruce. Již se jí téměř dotýkal. Dívka ustoupila a opřela se o zeď. Do tváře jí zavanul jeho horký dech páchnoucí alkoholem.
„Zemřít může člověk vždycky," řekla rozhodně.
„Zemřít?" opakoval Killer a zastavil se, jako by ho zarazilo toto slovo, vyslovené s chladnou rozvahou.
„Zemřít?" opakoval ještě jednou a škrábal se ve vousech s výrazem nerozhodnosti.
Pak se náhle rozhodl:
„Však už se dohodneme, dceruško… Zatím popijeme na počest našeho opětovného shledání."
Dovrávoral zpět do křesla a podával dívce sklenici.
„Nalijte!" poroučel.
Plnila sklenici za sklenicí. Harry Killer, který byl už opilý při jejím příchodu, začal brzy chrápat, jako když řeže pilou.
Tyran a surovec byl opět vydán na milost a nemilost dívky, které snad zabil bratra. Mohla ho snadno zabít, a to zbraní, která probodla bratrovo srdce. Ale co by tím získala? Jen by zničila slaboučkou naději, že přece jen pomůže těm, kdo ji považovali za příčinu svého neštěstí.
Chvíli se upřeně dívala na opilého spáče. A tu se ozval hlad. Jíst, musila jíst.
Opatrně otevřela dveře, kterými vyšlo osm Killerových radů. Ve vedlejší místnosti spatřila stůl plný zbytků různých jídel. Zde blacklandská vláda pravděpodobně večeřela.
Hnala se ke stolu, tu a tam se zmocnila nějakého kousku jídla a přímo je hltala. Cítila, jak s každým soustem se do jejího vyčerpaného těla vrací život. Vůčihledě nabývala síly tělesné i mravní.
Když se najedla, vrátila se do trůnního sálu. Harry Killer stále spal a hlučně chrápal.
Rozhodla se vyčkat, až se probudí, a usedla proti němu na jedno z křesel.
Za několik minut se Killer v křesle obrátil. Něco zazvonilo o podlahu. Jane se shýbla a zdvihla předmět, který Killerovi vypadl z kapsy. Byl to malý klíč.
Při pohledu na klíček se jí v mysli vybavily vzpomínky na dřívější pravidelnou nepřítomnost Killerovu a na to, jak si přála vědět, co asi je za dveřmi, kterými odcházel. Teď jí náhoda poskytla příležitost, aby ukojila svou zvědavost. Pokušení bylo příliš silné a taková příležitost se obyčejně nevrací.
Po špičkách došla ke dveřím, za kterými Killer mizíval, a vsunula klíč do zámku. Dveře se nehlučně otevřely. Za nimi se objevilo odpočívadlo na schodišti vedoucím k nižšímu poschodí. Přivřela tiše dveře a sestupovala po schodech osvětlovaných odkudsi zdola.
Místnost, kterou opustila, byla ve druhém poschodí paláce. Ale když sestoupila o tato dvě poschodí, došla jen k novému odpočívadlu, odkud schody vedly dál dolů – do podzemí. Na chvíli zaváhala, než pokračovala v sestupu. Konečně se dostala do jakési předsíně. Zastavila se. V koutě u zavřených dveří seděl černoch, a když se k němu přiblížila, povstal.
Zachvěla se, ale hned se vzchopila. Hlídač jí zřejmě nemínil v ničem bránit. Naopak ustoupil uctivě ke zdi. Chápala důvod této úcty. Byl to člen Černé gardy, který ji vídal volně se pohybovat v paláci a věřil v její vliv na vládce města, jako mu věřili i Merry Fellows, kteří ji dovedli až ke vchodu do paláce.
Pevným krokem přešla kolem černocha. Došla ke dveřím. Předstírala jistotu a strčila klíč do zámku. Nevěděla, zda se hodí. Ale klíč se lehce otočil a dveře se otevřely. Vešla do dlouhé chodby, která byla jen prodloužením předsíně. Vpravo i vlevo byly dveře, celkem desatery.
Všechny kromě jedněch byly otevřeny dokořán. Jane tam vrhla pohled a poznala, že jsou to vězeňské cely bez vzduchu a světla, opatřené jen stolem a pryčnou. Nic nenasvědčovalo, že by byly nedávno obývány.
Zbývaly dveře zavřené. Jane Buxtonová zkusila potřetí moc svého klíče a i tyto dveře se otevřely. Zpočátku nic nerozeznávala. Teprve když oči přivykly temnotě, vytušila na loži obrysy postavy a rozeznala pravidelné oddechování spícího člověka.
Nevěděla, kdo to je, a přece se o ni pokoušela náhlá slabost. Vzpomněla si, že u vchodu do cely zahlédla vypínač. Otočila jím.
Jaké vzrušení! A jaká hrůza!
Kdyby v cele spatřila někoho z těch, které nedávno opustila v továrně, nebo kdyby tu spatřila svého bratra George, o kterém věděla, že zemřel před deseti lety, nebyla by překvapena víc.

Spáče probudila ta nenadálá záplava světla a pozdvihl se na loži. Byl oblečen v hadry. Děrami v nich prosvítalo hubené tělo, nesoucí stopy mnoha ran. Muž se pokoušel povstat a obrátil zrak ke dveřím. V jeho očích se zračila hrůza.
Přes vyhublý obličej, nepěstěný vous a dlouhé vlasy, přes roztrhané hadry a celkovou vyzáblost Jane Buxtonová okamžitě poznala zajatce. Bylo to neuvěřitelné, byl to skoro zázrak, ale byla to pravda. Ten, který se pozvedl na loži, byl ještě před šesti měsíci při jejím odjezdu z Anglie zaměstnán klidnou prací v bance a nikdy ani ve snu nepomyslil na cestu do Afriky. Vždyť tam před ní pololežel její druhý bratr Lewis Robert Buxton. Ne, nemýlila se, byl to on!

Jane se ohlédla
Na okamžik zůstala bez hnutí. Vzchopila se jen největším vypětím vůle. „Lewisi!“ vykřikla a vrhla se k němu. „Jane!… Ty zde?… Zde?!“ Padli si do náručí a rozvzlykali se.
„Jane,“ řekl konečně Lewis, „jak se stalo, žes mě nalezla, že mi přicházíš na pomoc?“
„To vše ti řeknu později,“ odpověděla Jane. „Teď mluv o sobě. Vysvětli mi…
„Co ti mohu říci, když sám nic nevím,“ přerušil ji Lewis. „Před pěti měsíci, 30. listopadu minulého roku, jsem byl ve své kanceláři udeřen do zátylku a ztratil jsem vědomí. Když jsem se probudil, byl jsem spoután, v ústech jsem měl roubík a byl jsem v nějaké bedně. Pak mě vozili sem a tam, ale nevím kudy. Nevím ani, kde jsem. Už čtyři měsíce živořím v této kobce, kde dostávám více ran než jídla.“
„Och, Lewisi, Lewisi!“ zaúpěla Jane. „Víš, kdo tě to věznì?“
„Ten nejhorší člověk, kterého jsem kdy poznal,“ odpověděl Lewis Buxton smutně. „Nikdy bys netušila, že ten, kdo tady se mnou tak ukrutně zachází, je…“
Lewis se náhle odmlčel a v jeho očích se zračila děsná hrůza. Jeho natažená paže ukazovala k chodbě.
Jane se ohlédla. Zbledla a její ruka bezděky vklouzla pod blůzu a pevně sevřela rukojeť zbraně z bratrova hrobu.
Spatřila vyboulené oči, ústa plná slin a vyceněné zuby muže. Jak ohavný pohled! Byl to opilý Harry Killer.
Harry Killer
„Harry Killer!“ vykřikla Jane.
„Harry Killer?“ opakoval Lewis a nechápavě se díval na sestru. „On sám,“ ozval se Harry Killer chraplavým hlasem. Postoupil o krok kupředu, svou statnou postavou zaplnil celý dveřní otvor a opřel se o veřeje, aby upevnil rovnováhu silně narušenou přemírou alkoholu. „Tomuhle tedy říkáte vzdát se?“ koktal hněvivě. „Slečna si chodí na dostaveníčka s pány bez vědomí svého nastávajícího manžela.“
„Svého manžela?“ opakoval Lewis a bylo vidět, jak jeho překvapení roste.
„Myslíte, že si se mnou můžete dělat, co chcete?“ pokračoval Killer, který teď vstoupil do kobky a natahoval po dívce své chlupaté ruce.
Jane mu však zamávala před očima dýkou.
„Nepřibližujte se!“ varovala.
„Hleďme, hleďme, vosa má žihadlo,!“ ironicky řekl Harry Killer. Ale přes svou ironickou poznámku se zastavil a jeho zrak nepřestával sledovat zbraň, kterou mu Jane hrozila.
Těžíc z jeho nerozhodnosti, zastoupila Killerovi cestu.
„Ano, mám zbraň, a jakou zbraň!“ řekla pevně. „Tuhle dýku jsem našla v jednom hrobě… nedaleko Kuba!“
„Nedaleko Kuba?“ opakoval Lewis. „Není to tam, kde George…“
„Ano, právě tam, kde George zemřel,“ přerušila ho dívka. „Ale nezemřel V boji, jak se psalo. Byl zezadu proklán touto zbraní, na které je dosud vyryto jméno vrahovo, a to jméno je Killer.“
„Říkáš stále Killer, ale mýlíš se,“ odpověděl jí Lewis. „To není jméno tohoto muže, jmenuje se jinak.“
„Jinak?“
„Ano. Byla jsi ještě příliš malá, když nás opustil, a nemůžeš se proto na něj pamatovat. Ale velmi často jsi o něm slyšela mluvit. Tvá matka měla syna, když se provdala za našeho otce. A ten syn je tento muž, kterého zde vidíš. Je to William Ferney, tvůj bratr.“
Lewisovo odhalení zapůsobilo na oba úplně odlišně.
Jane klesla bezvládně ruka a William Ferney – nadále ho budeme jmenovat jeho pravým jménem – nabyl zase jistoty. I jeho opilost zmizela jako kouzlem. Vztyčil se proti dívce i Lewisovi a upřel na ně pohled plný nenávisti a krutosti.
„Tak ty jsi Jane Buxtonová, má malá sestřička!“ pravil sípavě. „Nu ovšem, má sestra Jane!“
A pak jako by se hradbou sebeovládání provalila vášeň, jal se mluvit tak rychle, že se mu nedařilo ani tvořit souvislé věty:
„Jsem nadšen… opravdu nadšen!… Tak proto jsi v Africe! … A dostala ses až do Kuba!… Ano, já to byl… já ho zabil… George… vzorného bratříčka George… pýchu rodiny Buxtonů!… Já, já ho zabil… a… a dvakrát. Nejdřív čest… pak tělo… A teď mám i vás… oba… pod svou patou… Jste moji… a udělám s vámi… co… co budu chtít… checheche!!“
Jeho slova byla skoro nesrozumitelná. Koktal, ale oči mu žhnuly vítězoslávou.
„Je… je to… opravdu žertovné… pro jednoho … jsem si musel dojet … a … druhý… druhý přišel sám…“
Nadechl se a silou vůle dokázal, že jeho řeč byla srozumitelnější:
„Myslíte, že něco víte… Ale nevíte nic… Teprve já vám všechno řeknu… A jak rád!… Váš otec mě vyhnal… K mému štěstí!… Jen jedna věc mi chybí, aby mé štěstí bylo úplné… Chci, aby věděl… než umře… která ruka mu zasadila ty rány… Tato ruka zde, moje ruka!“
Postoupil tak, že se skoro dotýkal dvojice držící se v náručí.
„Ano, vyhnal mě… Dával mi peníze… Ale co bych byl dělal s tou jeho almužnou?… Potřeboval jsem zlato, mnoho zlata!… A mám je… Mám ho tolik, že je mohu nabírat lopatou… Mám ho hromady a získal jsem je sám… já sám… bez

cizí pomoci… Jak?… Někdo tomu říká zločin… Kradl jsem… Loupil… zabíjel… vraždil… Ano, ano… Mám zlato… Ale víc než zlato je pro mě nenávist a pomsta!… Nenávist ke všem z vaší ctěné rodiny… Proto jsem přišel do Afriky… K oddílu svého vzorného bratříčka… Dal jsem se mu poznat… jako kajícník… Kde není síla, pomůže lest… Tak se to dělá… Ten hlupák mi uvěřil… Přijal mě jako bratra… Sdílel jsem s ním stan i stůl… A využil jsem toho… Každý den trochu prášku do jídla… Jakého prášku?… Na tom vám nemusí záležet… to je moje věc… Ale vzorný bratříček pomalu blbnul… Měli jste ho vidět… Byl jako děťátko, bez síly a bez rozumu… Byl velitelem?… Ne, tím jsem byl já… A dokázal jsem, co jsem chtěl… Noviny toho byly plné… George Buxton zrádce… George Buxton lupič… George Buxton otrokář… George Buxton vrah… Kdo se smál, když to všechno četl?… Já, samozřejmě já!… Přišlo vojsko…. George Buxton zemřel, což bylo dobře… Zemřel zneuctěn, což bylo ještě lepší… A zemřel proto, že jsem ho zabil…“
Zapotácel se, ale hned se zase vzchopil a pokračoval:
„Pak jsem přišel sem a založil toto město… Nikoli špatná práce na ničemu, kterého rodina vyhnala, ne?… Zde jsem pánem, vládcem, králem, jak chcete!… Poroučím… a všichni poslouchají… A přece jsem nebyl spokojen… Něco mně chybělo… Otčím měl ještě syna a dceru… Měl ho kdo těšit… A to nesmělo být!… Nejprve syn… Když jsem potřeboval peníze, došel jsem si pro ně do jeho banky… A Lewise jsem si vzal nádavkem, eheehe!… Cestoval do Afriky s veškerým komfortem… Naložen jako slaneček v bedně!… Mám ho… a zemře taky… Ale pomalu… pomaloučku… V Anglii zatím otec… ó lord… hrdý… pyšný… Musil se dožít chvíle… kdy jeho syn utekl… utekl s pokladnou… Že to nebylo špatně sehráno, checheche?…
Zbývala ještě dcera… Má nevlastní sestra… sestřička… Nezapomněl jsem i na ni jsem myslil… Byla by na ni taky přišla řada… A ona zatím na ni přišla sama… Tomu se říká štěstí z pekla, ne?… Málem jsem se s ní oženil… To by byl žert, ne?… Ale teď k čertu s ní… Bude ženou, bude… Ale toho nejšerednějšího a nejsurovějšího z mých otroků!… Co pak zbude starému… hrdému a pyšnému panu lordovi?… Jen ta pýcha a titul… A pýcha je vlastně už u čerta!… Měl dva syny… Jeden byl zrádce a vrah… druhý je defraudant… Tak jakápak pýcha!… Dceruška zmizí… nikdo se nedoví kam… Bude sám… bude se žrát, až se zblázní… To bude nádherný konec slavného rodu Buxtonů!“
Vidina naplněné pomsty rozvášnila opilce tak, že poslední slova už přímo řval. William Ferney potom zmlkl, protože se přímo dusil zuřivostí. Oči mu vystupovaly z důlků. Natahoval ke svým obětem ruce, jejichž prsty byly zkřiveny jako drápy šelmy. Ty ruce prozrazovaly touhu mučit a trhat. To už ani nebyl lidský tvor. Byla to divoká šelma, zuřivé zvíře rozvzteklené touhou po krvi.
Jane i Lewis se na šílence dívali s bezmocnou hrůzou. Jak se mohla v lidském těle zrodit tak šílená nenávist!
„Dnes večer buďte pohromadě, jestli vás to baví,“ zakončil netvor, když se mu vrátil dech. „Ale zítra…“
Zakončení hrozby zaniklo v rachotu výbuchu. Musil to být mocný výbuch, když jej bylo slyšet až v podzemí. William Ferney se vzpřímil a poslouchal.
Po výbuchu následovalo několik minut ticha, jež přímo rvalo nervy… Pak se ozval povyk, vzdálený hukot a lomoz. Byly to výkřiky utiskovaného davu otroků, kteří se dočkali dne své pomsty.
William Ferney zapomněl na Jane i na Lewise. Snažil se pochopit, co to znamená.
Náhle vpadl do cely muž Černé gardy, který byl na stráži u vchodu do podzemí.
„Pane!“ vykřikl zděšeně. „Město hoří!“
William Ferney zaklel, vyřítil se z cely a zmizel v chodbě.
Vše se udalo tak rychle, že sourozenci neměli kdy něco z toho všeho pochopit. Výkřik černého strážce si ani neuvědomili. Slyšeli jen výbuch a křik, který je zbavil jejich kata. Když osaměli, zůstali dále v objetí a vzpomínali na starce, který umíral v daleké Anglii v beznaději a v hanbě.
Krvavá noc
Jane a Lewis Buxtonovi zůstali ještě dlouho v objetí a nevnímali nic z toho, co se dělo kolem nich. Teprve poznenáhlu se jim vrátilo vědomí skutečnosti a odstoupili od sebe.
Především je udivil dojem ticha přes všechen zmatený lomoz, který duněl nahoře. V chodbě osvětlené elektrickými žárovkami byl klid skoro hrobový. Zdálo se, že palác rázem vymřel. Zvenčí však sem doléhaly výstřely a zmatený křik, který sílil od minuty k minutě.
Chvíli poslouchali. Jane se vzchopila první.
„Jsi schopen chůze?“ ptala se bratra.
„Pokusím se,“ odpověděl Lewis.
„Pojď tedy.“
Vyšli z kobky. Dívka musila podpírat bratra vysíleného čtyřměsíčním vězněním. Vyšli do předsíně, kde sedával strážce. Nebyl tam nikdo. Strážce zmizel.
Namáhavě vystoupili po schodišti až na třetí odpočívadlo. Jane otevřela dveře klíčem Williama Ferneyho. Pak pomohla Lewisovi a vstoupili do místnosti, ve které Jane nedávno nechala spícího tyrana, o němž tehdy ještě nevěděla, že je to její nevlastní bratr.
Místnost byla prázdná a ve stejném stavu, jako když ji Jane opustila. Nic se v ní nezměnilo. Křeslo Williama Ferneyho stálo dosud za stolem přeplněným lahvemi a sklenicemi a v půlkruhu kolem stolu ostatních devět křesel.
Jane posadila bratra na jedno z nich a uvažovala. Proč ta pustota a to ticho? Uposlechla náhlého popudu a vyšla ze sálu, zanechávajíc bratra o samotě. Vydala se na pochůzku palácem.
Začala přízemím a prozkoumala každý kout. Když kráčela kolem venkovských dveří, všimla si, že jsou pevně zavřeny. V přízemí nebyl nikdo a dveře všech místností byly otevřeny. Vypadalo to, že je obyvatelé opustili v největším zmatku a spěchu. Se vzrůstajícím údivem postupovala od poschodí k poschodí a nalezla všechna tři stejně opuštěná. Bylo to k nevíře, ale byla to skutečnost. V celém paláci nikde nikdo.
Zbývalo jí prohlédnout už jen terasu a věž za ní. Jane se nerozhodně zastavila u schodiště vedoucího na terasu. Chvíli

váhala, ale pak se odvážně pustila vzhůru po schodech.
Ne, palác přece jen nebyl docela opuštěn. Když došla na vrchol schodiště, dolehl k ní zvuk hlasů. Opatrně vystoupila na předposlední schod a přelétla zrakem terasu, ozářenou světlem reflektorů z továrny.
Zde bylo shromážděno všechno obyvatelstvo paláce. Zachvěla se, když spatřila i Williama Ferneyho. Poznala též všech' osm radů, které viděla naposled sotva před dvěma hodinami. Dále tu byli muži Černé gardy a černí služebníci. Všichni byli skloněni přes zábradlí terasy a pozorovali cosi v dáli. Pozorování provázeli výkřiky a divnými posunky. Co se to jen stalo, že byli tak vzrušeni?
Tu se William Ferney napřímil a hřímavým hlasem cosi rozkázal. A sám jako prvý se rozběhl ke schodišti, na němž se u zdi krčila Jane. Ostatní běželi za ním. Spatřila, že všichni jsou ozbrojeni puškami a revolvery.
Ještě okamžik, a uvidí ji. Co by s ní pak udělali tito muži, kteří se chovali jako šílenci? Byla by ztracena.
Rozhlédla se po lepším úkrytu a její zrak padl na dveře nedaleko ní. Strčil do nich a vstoupit bylo pro Jane dílem zlomku vteřiny. Jednala spíše pudově než s rozvahou.
Venku hluk sílil a sílil.
Teprve po činu se ohlédla a zpozorovala, že dveře, kterými vstoupila, vedou také na schodiště. Asi to byly schody na dvůr. Ale to pak znamenalo… To znamenalo, že za chvíli se tudy pořítí muži s Ferneym v čele. Rychle zasunula závory.
V poslední chvíli Na dveře se kdosi vrhl a pak na ně dopadly údery pažeb. Naštěstí přehrada, která ji dělila od zuřivců, byla příliš pevná. Jane si všimla, že dveře jsou z ocelových desek jako vchod do paláce a oba vchody do továrny.
Vrátila se jí odvaha. Nemusila se bát, že pažby prorazí pancéřové desky, schopné čelit jakémukoliv útoku.
Uklidněna sestupovala, aby se opět dostala k bratrovi. Cestou si všimla, že schodiště mezi posledním poschodím paláce a terasou je přepaženo dveřmi podobnými oněm, které před chvílí zavřela. William Ferney se důkladně zajistil před možným přepadením. Jeho palác mohl být rozdělen na četné oddíly, z nichž každý se po uzavření vstupu stával samostatnou malou pevností. Teď se jeho bezpečnostní opatření mělo obrátit proti němu.
Jane při svém sestupu poctivě zavřela na závory všechny dveře, kterými prošla.
Okna paláce byla chráněna mřížemi a ocelovými okenicemi. Ve všech poschodích zavřela i tyto okenice. Kde nabyla sílu, aby pohnula těžkými kovovými deskami? Jednala jako v horečce. V hodině byla tato práce vykonána. Teď byla dívka chráněna kamennými kvádry a ocelí, takže se nemusila ničeho obávat.
Uvědomila si únavu. Nohy se jí třásly a ruce měla rozedrané do krve. Stěží sestoupila až k bratrovi.
„Co se stalo?“ ptal se úzkostlivě, když ji spatřil v takovém stavu.
Jane zhluboka vdechla a pak vypravovala, co vykonala.
„A tak jsme se stali pány paláce.“ skončila.
„Což tu není jiný východ?“ ptal se Lewis. ,
„Myslím, že ne. Jsou zavřeni na terase a chtěla bych se vsadit, že se odtamtud nedostanou.“
„Ale proč tam všichni byli? Co se vlastně děje?“ ptal se Lewis.
Jane mu mohla povědět jen to, co věděla. A toho nebylo mnoho. Mohli se však přesvědčit. Vystoupili do nejvyššího poschodí a pootevřeli jednu z okenic.
Teď teprve pochopili, co se stalo. Jestliže park byl dosud temný a tichý, druhý břeh Red Riveru byl jasně ozářen a zněl tisícerými výkřiky. Všechny černošské chaty hořely. Čtvrť otroků, která byla středem města, se změnila ve výheň.
Požár řádil i na několika místech ve čtvrti Civil Body, a také na obou koncích čtvrti Merry Fellows začínal už vystupovat kouř. A právě v této čtvrti to hřmělo hlukem. Bylo slyšet výstřely, křik a nářek.
„Už vím,“ řekla Jane. „To je Tongané. Otroci se vzbouřili.“
„Otroci?… Tongané?“ opakoval Lewis, kterému tato slova nic neříkala.
Jane mu stručně pověděla o rozdělení Blacklandu, jak je poznala při pohledu z věže paláce. Vyprávěla mu o Tonganém a o raněném Frasnovi, který byl ošetřován a vyslýchán v továrně. Pověděla také, proč podnikla cestu do Afriky, jak se jí podařilo prokázat nevinu Georgeovu a jak byla unesena do Blacklandu se zbytkem Barsacovy výpravy. Vylíčila mu, jak se Tongané vydal do otrocké čtvrti, aby přiměl černochy ke vzpouře. Povstání zřejmě vypuklo a William Ferney se svými osobními rádci byl teď uzavřen na terase a nemůže se zúčastnit boje.
„A co budeme dělat my?“ ptal se Lewis.
„Musíme čekat zde,“ odpověděla Jane. „Černoši nás neznají a nečinili by rozdílu mezi námi a ostatními. Pomoci jim nemůžeme.“
Když Lewis připomněl, že by si měli opatřit nějaké zbraně, vypravila se Jane na novou pochůzku po paláci. Ale její kořist nebyla valná. Našla jen jednu pušku a dva revolvery. Když se vrátila k Lewisovi, situace se již značně změnila.
Část černochů, jistě alespoň tisíc mužů, se nějak dostala do parku před palácem. Právě ničili kasárenské budovy Černé gardy a hangáry letadel, odkud začínaly šlehat plameny. Dlouholeté utrpení černochů se změnilo v opojení a zuřivost, která mohla být ukojena jen úplným zničením města a pobitím všech jeho obyvatel.
William Ferney na terase zuřil též, ale jeho vztek byl bezmocný. Slyšeli ho řvát, avšak nerozuměli jeho výkřikům. Na terase třaskaly pušky a v davu černochů každou chvíli některý klesl. Bylo vidět, že z terasy jsou útočníkům působeny vážné ztráty.
Černoši si toho nevšímali. Po kasárnách a hangárech, které hořely vysokým plamenem a osvětlovaly park jako obrovská pochodeň, zaútočili i na palác. Pokoušeli se vylomit jeho bránu, ale marně…
Byli zcela zabráni do tohoto útoku, když od řeky zaduněla salva. Merry Fellows se dokázali zorganizovat, vynutili si přechod přes most a začali střílet do davu před palácem.
S divokým řevem se černoši vrhli na protivníky. Po několik okamžiků trval krutý zápas. Černoši si vynutili boj muže proti muži, ale neměli střelné zbraně. Merry Fellows se bránili revolvery.
Převaha zbraní musila nakonec zvítězit nad počtem. Dav černochů brzy zakolísal a ustoupil po mostě na druhý břeh

řeky, zanechávaje palác vítězům.

Ve chvíli, kdy přebíhali po mostě, zaburácel výbuch
Merry Fellows se pustili za nimi, snad aby protiútokem uchránili střed své čtvrti, který dosud nezachvátil požár.
Ve chvíli, kdy přebíhali po mostě, zaburácel prudký výbuch. Jane i Lewis mohli rozeznat, že k němu došlo ve značné vzdálenosti od paláce, v nejodlehlejší části Civil Body. V záři požárů spatřili, jak několik domů a část hradeb vylétly do povětří.
Ať byla příčina výbuchu jakákoliv, jeho přímým následkem bylo, že černochům se otevřela cesta do polí. Mohli tudy uniknout pronásledovatelům, ale teď už nebyli pronásledováni. Merry Fellows se vraceli k paláci. Byli poděšeni dalšími výbuchy, které následovaly po prvém.
Co bylo příčinou těchto výbuchů? Nikdo nevěděl. Bylo jenom lze pozorovat, že je řídí rozumná ruka s přesným cílem.
Prvý výbuch se udal na obvodu Civil Body a asi po pěti minutách došlo k dalším výbuchům, napravo a nalevo od výbuchu prvého. Pak zaburácely ještě dva, teď už blíže k řece.
Tyto výbuchy odradily Merry Fellows od pronásledování černochů. Domnívali se asi, že nějaký neznámý nepřítel si razí cestu do města.
Výbuchy nepřestávaly. Jen přestávky mezi nimi se prodlužovaly a trvaly až třicet minut. Po každém novém výbuchu vyletěla do povětří další část Civil Body.
Bílé obyvatelstvo Blacklandu, nebo alespoň to, co z něho zbylo, se tisklo k paláci a s úděsem pozorovalo nevysvětlitelný zjev. Vypadalo to, jako by si nějaká neznámá síla vzala za úkol zničit celé město. Všichni tito lupiči, kdysi tak odvážní proti bezbranným, se teď třásli hrůzou. Opírali se o bránu paláce ve snaze otevřít ji. Volali na Williama Ferneyho, kterého viděli na terase. Nedovedli pochopit jeho nečinnost. Snažil se vysvětlit jim svou situaci, ale jeho slova zanikala ve všeobecné vřavě. Vysvětloval ji posunky, ale těm nerozuměli.
Tak skončila noc. Svítání odhalilo hrůznou podívanou. Půda parku byla doslova poseta mrtvolami. Merry Fellows zvítězili, ale draze své vítězství zaplatili. Zbývala jich sotva polovina. Někteří zahynuli hned na počátku vzpoury, ostatní padli v boji v parku. Pokud šlo o černochy, Jane a Lewis je viděli v polích u města. Byly však i skupinky, které se vzdalovaly od města.
Ale většina tu zůstávala. Bylo vidět, jak pozorují město, ze kterého vystupovaly mraky dýmu a které neustávající výbuchy měnily v hromadu trosek.
Když vyšlo slunce, celé Civil Body a polovina černošské čtvrti byly dokonale zničeny. A každou půlhodinu zahřměl další výbuch.
Právě teď se ozval nový, tentokrát velmi blízko. A pak následovala rána za ranou, z nichž poslední byla provázena praskotem.
Oba sourozenci pozorovali otevřenou okenicí, co se děje. Jane uchopila Lewise za ruku.
„William právě vypáčil vchod na terasu," pravila.
Jane Buxtonová to řekla zcela klidně. Posuzovala situaci s dokonalou chladnokrevností.
„Ale to se na nás vrhne." vydechl Lewis a chopil se jednoho revolveru. „Lépe zemřít než mu padnout znova do rukou."
Jane se usmála.
„Ještě u nás není," pravila. „Musí zdolat dalších pět dveří a troje poslední jsou zvlášť pevné. Nevím, sežene-li dost prachu, aby všechny vyrazil. Myslím, že si prach mohou opatřit jen tak, že rozeberou náboje do pušek."
Zuřivý křik a rachocení oznamovalo, že William Ferney a jeho společníci se pokoušejí o druhé dveře. Ale nový výbuch z chodby se neozýval.
Zato výbuchy v městě se opakovaly s půlhodinovou pravidelností a blížily se. Už i v parku vylétly stromy a mrak hlíny a teď to zaburácelo přímo v továrně.
Dým z tohoto posledního výbuchu se ještě vznášel ve vzduchu, když Lewis a Jane spatřili, jak se z továrny na nábřeží vyřítil dav lidí. Jane poznávala i jednotlivce. Byli tam také její společníci. Všichni postupovali v těsné skupině, se ženami a s dětmi ve středu. Proč jen nešťastníci opustili svůj pevný úkryt a blíží se k místu, kde nutně narazí na Merry Fellows, marně dorážející na bránu paláce?
Merry Fellows dosud neměli o blížící se skupině ani tušení. Zastírala jim ji zeď parku. Ale spatřil ji William Ferney a ukazoval rukou.
Merry Fellows neporozuměli a lidé z továrny se bez překážky dostali k bráně vedoucí z nábřeží do paláce. Teprve teď je Merry Fellows spatřili, nechali marného dobývání vchodu a vrhli se proti nim.
Tentokráte však neměli proti sobě černochy ozbrojené jen primitivními zbraněmi. Lidé z továrny byli vyzbrojeni palnými zbraněmi. Ozvala se prudká střelba, která si vyžádala četné oběti.
Jane Buxtonová si zastřela oči, aby neviděla tu hrůznou podívanou. Vždyť mezi bojujícími byli její přátelé. Chvěla se o ně, zvláště o Saint Béraina.
Rozhodnutí na sebe nedalo dlouho čekat.
Na váhu padl počet nepřátel. Šik lidí z továrny byl rozražen vedví. Jedna skupina ustupovala k nábřeží, aby se dostala zpět do továrny, druhá byla tlačena k paláci.
Tato druhá skupina byla ve zvlášť svízelné situaci. Nejenže měla proti sobě Merry Fellows, ale z terasy ji ještě ostřeloval William Ferney se svými druhy. Aby unikli vražedné palbě z terasy, přitiskli se těsně k bráně paláce. Zde chtěli dobojovat svůj boj.
Náhle se ve skupince ozvaly radostné výkřiky. Brána, o kterou se opírali a na kterou tak dlouho a marně útočili Merry Fellows, se teď otevřela sama. A v ní se objevila Jane Buxtonová. Vřítili se do paláce, táhnouce s sebou raněné. Brána se za nimi s třeskem zavřela.

Merry Fellows byli tak překvapeni pomocí, které se jejich protivníkům dostalo z paláce, že na chvíli zaváhali. Když se vzpamatovali, bylo už pozdě. Brána byla zavřena a odolávala jejich náporu jako dřív.

Konec Blacklandu

Když se brána paláce zavřela, bylo třeba nejdřív se zabývat raněnými, kterých nebylo málo. Za pomoci Amédée Florence, který byl sice také raněn, ale pouze lehce, učinila Jane Buxtonová vše, co bylo v mezích jejích znalostí a sil. Po ošetření nastala dívce další starost. Věděla, že všichni, kdo nalezli útočiště v paláci, zmírají hladem. Sežene dost potravin pro všechny?

Dala se do hledání ve všech poschodích, ale co objevila, stačilo tak na jedno skrovné jídlo. Situace zůstávala tedy nadále vážná. Nevyhnutelný konec byl jen odložen o dva tři dny.

Bylo jedenáct hodin dopoledne. Venku stále hřímaly výbuchy a ozýval se povyk. A Merry Fellows obnovovali útoky na vchod do paláce v nepravidelných přestávkách. Na chodbě z terasy se ozýval hluk Ferneyovy bandy, která se nedostala dál než přes dvoje dveře. Uprchlíci měli jen jednu jistotu: jejich pevnost byla nedobytná, a proto se nemusili starat o obléhatele.

Jakmile se Jane Buxtonová zhostila nejdůležitějších prací, dotazovala se novináře, proč opustili továrnu a zaútočili na palác za tak nevýhodných podmínek. Amédée Florence jí vylíčil vše, co se udalo po jejím odchodu.

Vyprávěl, jak Tongané po půl deváté dal smluvené znamení a jak mu Marcel Camaret bez vědomí většiny obyvatel továrny poslal dynamitové patrony a zbraně. Hned nato se muži z továrny shromáždili u brány, připraveni vypadnout na pomoc černochům. Tehdy si všimli, že zmizela.

Po půlhodinovém čekání se ozval silný výbuch. To Tongané vyhodil do povětří jednu z bran černošské čtvrti. Po výbuchu začaly hořet některé černošské chaty a za malou chvíli hořely všechny. Tongané buď nebyl dost opatrný, nebo černoši zapálili možná své chaty sami, aby tak donutili k boji i váhavé. Pak černoši zaútočili na Civil Body, kde rozsévali smrt a zkázu. Ostatek Jane už znala. Jen se ještě dověděla, že osazenstvo továrny chtělo černochům přispět na pomoc, ale že musilo ustoupit do továrny zpátky, poněvadž černoši začali útočit i na ně.

Jane se poté novináře ptala, zda zná příčinu výbuchů, jež ničí město.

Amédée Florence jí vysvětlil, že je to dílo Marcela Camareta, který zešílel. Vědcovu rozumu byla zasazena první rána, když se Camaret dověděl, komu a čemu vlastně slouží. Druhá, mnohem prudší, byla dílem Daniela Frasna a jeho upřímného doznání. Proto od té chvíle se Marcel Camaret uzavíral ve svém pokoji nebo bezcílně pobíhal po továrně. Posledním jeho rozvážným činem bylo odeslání zbraní Tonganému. Když se však ozval výbuch a černošská čtvrť vzplála, tu ti, kdož byli kolem něho, viděli, jak zbledl a vztáhl ruku k hrdlu, jako by se dusil. Cosi šeptal, ale nikdo mu nerozuměl. Jen někteří tvrdili, že sténal: „Konec Blacklandu, konec mého díla!“

A pak prchl ze společnosti svých dělníků. Nikdo nepomyslil na to, aby ho zadržel. Tenkrát prý volal skutečně: „Konec Blacklandu, konec všeho!“

Utekl se do věže a zavřel za sebou všechny vchody. Pak už k němu nikdo nemohl, neboť obranná opatření byla v paláci i v továrně úplně stejná. A hned nato zazněl prvý mocný výbuch.

Rigaud, který měl inženýra velice rád, se pokusil věž izolovat přerušením elektrického proudu. Dokázal jen tolik, že obranné vosy přestaly kroužit a spadly do příkopu. Věž měla vlastní zásobu elektrické energie. Když to Rigaud poznal podle nového výbuchu, raději opět zapojil proud.

Tak uplynula noc. Ráno se Camaret objevil na vrcholu věže, odkud pronesl dlouhotrvající řeč. Ale jen málo slov bylo srozumitelných. Opakovalo se volání o zkáze Blacklandu a Camaretova díla. Pouze zakončení bylo jasné: „Prchněte, prchněte všichni!“

Pak se vědec vrátil do věže a výbuchy pokračovaly. Když došlo k výbuchu i v továrně, zmocnila se dělníků panika. Rozhodli se opustit továrnu a učinit výpad.

Naneštěstí skupina u továrny narazila na Merry Fellows. Svým výstupem sice zachránila mnoho prchajících černochů, ale sama se nemohla udržet proti přesile. Byla rozražena na dvě části. Jedna z nich se doslala do paláce a druhé se podařilo za cenu velkých ztrát ustoupit do továrny a zavřít za sebou bránu.

Z paláce mohli tuto druhou skupinu pozorovat. Neodvažovala se již nového pokusu o výpad, avšak na druhé straně se bála vstoupit do továrny, kterou Camaret mohl každou chvíli vyhodit do povětří. Její členové se proto drželi v těsném sousedství tovární zdi. Když zjistili, že nejsou obléháni, bránu opět otevřeli. Z paláce bylo vidět, jak se dav tísní přímo v ní.

Jane Buxtonová se zaradovala, když ve skupině poznala Saint Béraina a doktora Chattonnaye. Nikdo z jejích přátel tedy dosud nezaplatil životem toto hrozné dobrodružství, neboť Barsac, Poncin a Amédée Florence byli v paláci.

Sotva to zjistila, zaslechla tupé rány v nejhořejším poschodí. Pochopila, že vězňové z terasy hledají novou cestu k svému osvobození.

I když se mohlo soudit, že také William Ferney a jeho společníci jsou oslabeni nedostatkem potravin, přece bylo jen otázkou času, kdy jejich úsilí bude korunováno úspěchem. Skutečně krátce po šesté hodině se Ferneyově skupině podařilo probourat se stropem a Jane se svými přáteli musila vyklidit třetí poschodí.

Sešli o poschodí níž, pečlivě za sebou zavřeli a zajistili všechny dveře, které obě poschodí spojovaly. Na čas byli zase chráněni.

Jane Buxtonová použila této chvíle bezpečnosti, aby řekla Barsacovi a novináři vše, co se přihodilo od jejího odchodu z továrny. Pověděla jim o poměrech své rodiny a vylíčila bolestné odhalení, že Harry Killer je vlastně její nevlastní bratr William Ferney, který byl již dlouhou dobu pokládán za mrtvého. A zakončila prosbou, aby Amédée Florence nebo Barsac dosvědčili, kdyby jí snad nebylo dopřáno vrátit se do Anglie, že George a Lewis Buxtonovi byli nespravedlivě obviněni z činů, kterých se nikdy nedopustili.

Po sedmé hodině večerní se začal strop druhého poschodí otřásat dutými ranami. William Ferney a jeho tlupa se dali

znova do práce.
Provrtání a proražení druhého stropu si vyžádalo stejnou dobu jako probourání stropu předchozího. Rány se ozývaly bez přestávky až do druhé hodiny ranní. Pak bylo dvě hodiny ticho, za kterého Ferneyovi lidé zřejmě sestoupili z třetího poschodí do druhého.
Prvá rána na strop prvního poschodí se ozvala ve čtyři ráno. Naši přátelé sestoupili hned do přízemí. Byl to poslední útulek. Až William Ferney zdolá i strop nad nimi, budou nuceni utéci se do podzemí nebo vyjít z paláce. Ale tam venku je zastaví hradební zeď, u níž budou nuceni vybojovat svůj poslední boj bez naděje na vítězství.
Zatímco William Ferney zápasil dosud se stropem v prvním poschodí, vyšlo na čisté obloze slunce. Přesvědčili se, že východ z paláce není nikým obléhán ani střežen, a zároveň odhadli rozsah pohromy, která stihla město. Ať se stane cokoli, blacklandský tyran bude nadále vládnout jen troskám.
Město bylo zničeno úplně. Pouze dva domy ještě stály uprostřed čtvrti Merry Fellows, právě proti paláci. Za několik minut po východu slunce vyletěly taky do povětří.
Ničivé výbuchy nepřestávaly. Naopak, přestávky mezi nimi se krátily. Marcel Camaret dokonával své ničivé dílo. Došlo i na továrnu, která se postupně rozpadávala v trosky. I při svém šílenství řídil dílo zhouby velmi rozvážně. V továrně zničil už dělnické domy, dílny a skladiště, ale vyhýbal se obezřetně těm částem, kde byly stroje na výrobu energie. Tu potřeboval pro své dílo zkázy.
Pak vyletěla zeď mezi továrnou a palácem. Merry Fellows na to odpověděli novým útokem na palácovou bránu z nábřeží. V jejich útoku bylo něco, co obležené překvapilo. Proč ten náhlý obrat? Co chtěli hledat v paláci, který mohl být také každou minutu vyhozen do vzduchu? Nebyli by učinili lip, kdyby město opustili a stáhli se směrem k Nigeru? Nebo snad měli v úmyslu osvobodit svého vůdce?
To obležení nemohli vědět. Merry Fellows málo záleželo na Williamu Ferneym. Chtěli se však zmocnit pokladů, o kterých se proslýchalo, že jsou ukryty kdesi v paláci. Obležení by jim byli ty poklady rádi vydali, kdyby znali jejich úmysl, ale oni o žádné skrýši pokladů nevěděli.
Do deváté hodiny se situace nezměnila, jenom výbuchy byly stále častější. William Ferney se dosud snažil o prolomení stropu v prvním poschodí, který byl asi pevnější než stropy vyšších poschodí. A Merry Fellows doráželi pořád na vstupní bránu.
Jen taktiku změnili. Zanechali útoků na pancéřové desky a vrhli se na zdivo, v němž byla brána zasazena. Celou hodinu bylo slyšet, jak dlabají kameny, a pak se ozval výbuch. Vyhodili střelným prachem část pravé kamenné veřeje.
Brána však dále držela, ačkoliv její závěsy byly otřeseny. Ale bylo nebezpečí, že nová nálož ji úplně vyrazí.

Camaret volal: „Konec Blacklandu!“
Obležení musili ustoupit do odlehlejší části paláce, zatímco obléhatelé dlabali druhou díru pro nálož prachu.
Téměř zároveň povolil i strop do prvního poschodí. A za malou chvíli obležení uslyšeli kroky a pak rány přímo nad svými hlavami.
Jejich situace se stávala zoufalou. Venku byli Merry Fellows. kteří snad už v půlhodině vyrazí bránu, a nad nimi Ferneyovi lidé, kteří snad v téže době už budou moci střílet do přízemí. Většina nešťastníků se teď vzdala dalšího zápasu s osudem. Sourozenci Buxtonovi, Barsac a Florence se marně pokoušeli probudit v nich vůli k odporu. Ulehli na zem a tak chtěli vyčkat konce.
Náhle se vše rázem změnilo. Zaburácel výbuch odlišný od všech ostatních. A za ním další a další. Znělo to jako rány z děl. Utichlo dlabání u brány i rány nad hlavami obležených.
Kdyby obležení mohli vyhlédnout ven, byli by viděli, že se zřítil kus hradby, oddělující palác od polí, že Merry Fellows prchají k mostu a William Ferney se svými lidmi vystupuje na věž.
Okolí paláce bylo opuštěno a zavládlo tam ticho rušené jen pravidelnými výbuchy.
Obležení nevěděli, co se vlastně děje. A náhle se zřítil roh paláce. Marcel Camaret dokončoval své dílo zhouby. Musili z paláce ven.
Vyřítili se východem do parku a běželi k průlomu v hradební zdi. Ještě k němu nedoběhli, když na druhé straně zahlaholil jasný zvuk polnice.
Zastavili se v úžasu. Nemohli věřit v pomoc, v osvobození, které jim polnice hlásala. Ale to už do parku vstupoval v čele vojska kapitán Marcenay.
Ty odlišné výbuchy byly opravdu rány z děla. Kapitán si jimi vynucoval vstup do města. Teď spatřil skupinu ubožáků, vyhublých, vyzáblých a třesoucích se únavou a vysílením.
Chtěli utíkat vstříc vojsku, ale jejich slabost byla taková, že k němu mohli jen vztáhnout paže. Tak žalostná podívaná se naskytla kapitánu Marcenayovi, když si vynutil vstup do palácového parku.
Za řekou byla už jen ohromná hora sutin, z níž se dosud kouřilo. Na tomto břehu řeky stály dvě velkolepé stavby, zčásti poškozené a obě ovládané vysokými věžemi, dosud nepoškozenými. Jinak všude jen trosky, kotouče dýmu, mrtvoly a mrtvoly. A v parku mezi mrtvolami stála skupinka živých, pevně se tisknoucích k sobě.
Kapitán Marcenay zamířil rovnou k nim. Srdce mu svírala obava, zda mezi nešťastníky najde tu, pro jejíž záchranu chtěl obětovat vše.
Vtom se s vypětím všech sil vypotácela ze skupiny Jane Buxtonová a vlekla se ke kapitánovi. Důstojník stěží poznal v ubohém tvoru zsinalé pleti, vpadlých tváří a očí lesknoucích se horečkou tu, kterou před necelými třemi měsíci opustil kypící silou a zdravím. Doběhl k ní právě včas, než ji mdloba srazila k zemi.
Zatím se k průlomu blížila skupina jiná, stejně zubožená jako ta prvá. Byli to ti, kteří ustoupili do továrny. Zvuk polnice přilákal i je. A nepřišli předčasně. Právě v té chvíli se ozvaly nové výbuchy a továrna vylétla do povětří.
Marcenay dal pokyn vojínům, aby zachráněné dopravili průlomem ven pokud možno nejdál od města. Poznal

nebezpečí, které by hrozilo všem, kdyby se zřítily i obě věže.
Tyto věže trčící z poškozených staveb byly vlastně to jediné, co ještě zbývalo z Blacklandu. Na jedné z nich skupina mužů, na druhé muž jediný. Ano, Camaret. který na plošině tovární věže rozkládal rukama, jako by se s někým hádal. Zřejmě něco křičel, ale nebylo ho slyšet. Ti, kdo ho znali, však bezpečně uhodli jeho slova. Jistě volal:
„Konec Blacklandu!“
To si asi také domyslil William Ferney na plošině věže palácové. Pozdvihl náhle pušku a bez míření střelil k tovární věži, vzdálené asi čtyři sta metrů.
Kulka zasáhla cíl. Marcel Camaret přitiskl pravou ruku k levému rameni a potácivým krokem zmizel ve věži.
A pak se to stalo.
V burácení dvojitého výbuchu se rozlétlo vše, co zbývalo z paláce i z továrny. Trosky létaly vzduchem až daleko do polí.
Po tomto posledním ohlušujícím výbuchu nastalo ticho až úděsné. Zděšení svědkové katastrofy poslouchali ještě tehdy, když už nebylo slyšet nic. A dívali se na dvě kupy trosek, které jako obrovité mohyly kryly hroby vládce Blacklandu na straně jedné a tvůrce Blacklandu na straně druhé.
Vše bylo skončeno. Blackland byl do základů zničen mužem, který jej vybudoval uprostřed pouště. Z podivuhodného, avšak neblahého díla Marcela Camareta nezbylo pranic.
Závěr
Tak zahynuli Marcel Camaret a William Ferney, zvaný také Harry Killer. S nimi zároveň zašlo podivuhodné město Blackland, které se zrodilo bez vědomí světa, a s ním zmizely i všechny úžasné vynálezy, jež se v něm zrodily.
Ze všeho zbylo jen moře popela a trosek, a to všechno brzy přikryje svým příkrovem poušť. Red River vyschne a stane se zase vyschlým řečištěm bez jediné kapky vody. Nebude tu už blahodárná vláha, pole zmizí a poušť se znova ujme vlády tam, odkud byla vypuzena úsilím lidí, po nichž tu nezbude ani stopy.
Dílo Camaretovo zašlo podle vůle svého tvůrce a nezbylo nic, co by příštím věkům hlásalo jméno geniálního a zároveň šíleného vynálezce.
Kapitán Marcenay chtěl zkrátit pobyt na tomto smutném místě, ale přesto se tu zdržel přes měsíc. Musili pohřbít několik set mrtvol a vyčkat, až se ranění uzdraví natolik, aby snesli dalekou cestu.
Hodně lidí z továrny již nemělo spatřit svou vlast. Asi dvacet dělníků, tři ženy a dvě děti zemřeli buď kulkami vrahů, nebo hladem a útrapami. Členy výpravy Barsacovy chránil osud. Všichni vyvázli, jen jeden byl raněn – Amédée Florence. Ale novinářovo zranění bylo tak lehké, že se do odjezdu úplně zotavil.
Zatímco se ranění uzdravovali a ostatní se vzpamatovávali z útrap, kapitán Marcenay podnikal lovy na bývalé obyvatele Blacklandu. Ti z bělochů, kteří nedali přednost cestě do neznáma pouště, byli zajati. Černochy se podařilo shromáždit a uklidnit. Kapitán jim slíbil, že budou dopraveni až k Nigeru, odkud se každý bude moci odebrat do své vesnice nebo ke svým. Potravin byl dostatek pro všechny.
Tongané a Malik, kteří také vyvázli bez pohromy, pokračovali ve své idyle, hovořili a smáli se o překot…
Teprve 10. června se výprava mohla vydat na zpáteční cestu. Několik raněných nebylo dosud schopno chůze a musili je nést na nosítkách. Ale nesměli otálet. Blížilo se období dešťů, které v Súdánu nahrazuje zimu, třebas dobově spadá do astronomického léta. Věděli dobře, že je ty deště zastihnou, že se jim nevyhnou. Proto musili počítat s tím, že se jejich pochod protáhne.
Nebudeme líčit tuto zpáteční cestu od zastávky k zastávce. Vůbec to nebyl pochod příjemný, ale nedošlo k žádné nehodě nebo závažné příhodě.
Teprve za šest týdnů poté, kdy Marcenayova výprava opustila trosky Blacklandu, dorazila do Tombouctou. O dva měsíce později pak členové Barsacovy výpravy dorazili do Evropy, ať již do Francie, nebo do Anglie.
Stačí několik slov, abychom vylíčili jejich další osudy.
Pan Poncin se vrátil do svého ministerstva a oddal se plně statistickým výpočtům. Opět vypočítává podivuhodné skutečnosti, jako například průměrný počet vlasů různých plemen, průměrné prodloužení nehtů za rok, za měsíc, za hodinu a za různých ročních období. A přitom je šťasten a zůstane šťasten. Pan Poncin bude totiž na zemi šťasten vždy, pokud bude mít co počítat.
Doktor Chattonnay se opět ujal své lékařské praxe a pilně navštěvuje nemocné, jimž hrozilo vážné nebezpečí, že se opravdu uzdraví. Od té doby, co o ně zase pečuje jejich oblíbený lékař, dostalo se vše do starého pořádku. Mohou si platit přepych být podle rozmaru kdykoliv nemocní.
A pan Barsac?… Inu, politik zůstane politikem. A tak pan Barsac je stále pan poslanec Barsac. Neprosadil sice, aby obyvatelé v ohbí Nigeru dostali volební právo v plném rozsahu, ale osobně mu to nijak neuškodilo. Naopak. Veřejnost usoudila, že by měl být odměněn za statečnost a za svízele, které zažil na nebezpečné výpravě. Jeho politická pozice se stala pevnější než kdy dřív, ba dokonce se o něm již začíná mluvit jako o příštím ministru kolonií.

Obrátil se k Jane a jeho rty zašeptaly: „Díky.“
Malik a Tongané se vzali, ale opustili Afriku. Šli s Jane Buxtonovou do Anglie, kde teď v Glenoru prospívá celá hromádka černoušků.
A Saint Bérain… Saint Bérain se nijak nezpronevěřil svým zvykům. Loví ryby i tam, kde nejsou, a každou chvíli něco důkladně poplete. Ženit se nikdy nebude a nemůže pochopit, že Jane… Ale to už je zase jiný příběh…
Lze si domyslit, že kapitán Marcenay si po návratu do Tombouctou vyžádal dovolenou, protože přece musil doprovodit Jane Buxtonovou do Anglie.
V době, kdy musili setrvávat u blacklandských zřícenin, Marcenay si vždycky dovedl najít chvíli, aby Jane pověděl, jak její telegram došel na jeho adresu a jak byl zoufalý, když navrhl plukovníkovi zorganizovat pomocnou výpravu a narazil

na jeho rozhodný odpor. Naštěstí už příštího dne došla odpověď plukovníka Saint Aubana, který nejenže prohlásil rozkaz dodaný poručíkem Lacourem za podvržený, ale přímo a výslovně nařídil, aby poslanci Barsacovi byla vyslána na pomoc silná výprava. Byla hned sestavena a pod Marcenayovým velením zamířila podél Nigeru do Gaa, odkud si razila cestu dál pouští. Náhoda a později mraky dýmu přispěly k tomu, že dorazila do Blacklandu včas, opravdu včas. Kapitán Marcenay však pověděl Jane ještě něco jiného, co zavinilo, že Saint Bérain nemohl pochopit jednání své tety. Marcenay a Jane totiž odjížděli do Anglie jako snoubenci.
Jakmile Jane Buxtonová v doprovodu bratrově, Saint Bérainově a Marcenayově přistála v Anglii, odebrala se co nejrychleji do Glenoru, kam svůj příjezd oznámila telegraficky. Uplynul téměř rok ode dne, kdy domov opustila. A teď se vracela s hrdým vědomím, že se její podnik zdařil a čest její rodiny je očištěna.
Tonula jen v obavách, zda zastihne otce živého, zda čtyřiaosmdesátiletý stařec měl dost síly, aby čelil nové hanbě, kterou na jméno jeho rodiny vrhlo vyloupení pobočky Centrální banky, přičítané jeho druhému synovi. Věděla, že noviny se už pokusily napravit starý omyl. Amédée Florence již dávno od-telegrafoval svému časopisu zprávu o konečném dobrodružství Barsacovy výpravy a tím zároveň i zvěst o nevině bratří Buxtonových. Ale četl stařec noviny? Nebo nepřišla snad ta zvěst do Anglie pozdě?
Konečně se Jane dostala domů a mohla usednout u starcova lože. Jeho tělo bylo odsouzeno k nehybnosti, ale jiskrné oči dokazovaly, že mozek je v pořádku a že stařec už o všem ví.
Jane Buxtonová v přítomnosti bratra, Saint Béraina a kapitána Marcenaye, kterého představila jako svého snoubence, vypravovala otci podrobně o všech příhodách své cesty. Ukázala mu zápis sepsaný u Georgeova hrobu v poušti. A řekla mu i to, co na její přání neprozradil Amédée Florence, a proto také nepřinesly noviny: že ke všemu došlo úklady Williama Ferneyho, který se tak chtěl pomstít rodině, z níž byl vyobcován.
Stařec nemohl pochybovat: jeden z jeho synů byl mrtev, ale celý jeho život byl životem čestného muže, dbalého svých povinností.
Lord pozorně poslouchal a upíral oči na dceru. Když domluvila, trochu krve zbarvilo jeho obličej a rty se mu zachvěly. Jeho vůle zřejmě zápasila s vysíleným tělem. A vůle byla silnější, zvítězila. Lord Buxton se po mnoha měsících pohnul a promluvil.
Obrátil se obličejem k Jane, jeho ruka nalezla její a rty zašeptaly: „Díky.“
Bylo to prvé slovo po dlouhém odmlčení, ale zároveň slovo poslední. S tímto slovem na rtech vydechl naposled.
A tím končí toto vyprávění.
Známe již osud všech a zbývá říci jen několik slov o autorovi…
„O autorovi?“ budete se divit. „Toho přece známe.“
Ovšemže ho znáte. A jak dobře! Ale mluvme otevřeně. Amédée Florence se po návratu hned ujal své přerušené novinářské práce v časopisu Expansion Française . Nejdřív zahájil kampaň za očištění cti a jména kapitána George Buxtona. Jeho články převzaly i jiné časopisy francouzské a anglické. Jméno Amédée Florence se stalo známým a náklad časopisu Expansion Française vzrůstal. To přivedlo novináře na myšlenku, aby v tomto časopisu uveřejňoval pod čárou na pokračování své zápisky o dobrodružstvích Barsacovy výpravy.
Vyprávění se líbilo a jeho autor dostal trojnásobný honorář, než na jaký byl zvyklý. A tak se rozhodl, že napíše román, svůj první román.
„Jaký román?“ ptáte se snad.
Ten, který jste právě dočetli. Amédée Florence byl nejen dobrý novinář, ale i dobrý psycholog, který zná záliby čtenářů. Usoudil, že čtenáře více baví něco strhujícího než prostá pravda. Proto dobrodružství Barsacovy výpravy trochu nadnesl a trochu přibarvil. Svět už je takový, že chce číst něco, co se vymyká z rámce všední skutečnosti. Proto všechna dobrodružství, která v časopisu původně uveřejnil ve formě deníkového zápisu, převedl v plynulý, poutavý děj. A teď doufá, že se jeho román dočká několikerého vydání.

PRO ČTENÁŘE OD 9 LET
PODIVUHODNÉ CESTY
Svazek 22
Řídí dr. Arnoštka Kubelková
JULES VERNE
PODIVUHODNÁ DOBRODRUŽSTVÍ VÝPRAVY BARSACOVY
Z francouzského původního vydání L’étonnante aventure de la mission Barsac, vydaného nakladatelstvím J. Hetzel v Paříži, přeložil a upravil Zdeněk Hobzík. Ilustroval Jaromír Vraštil. Obálku navrhl a graficky upravil Josef Prchal. Vydalo jako svou 3218. publikaci Státní nakladatelství dětské knihy, n. p., v Praze roku 1968. Druhé vydání (v SNDK první)
Odpovědná redaktorka dr. Arnoštka Kubelková
Technická redaktorka Jitka Pavlíková
Z nové sazby písmem Didot, s 23 ilustracemi v textu vytiskla Severografia, n. p., závod 01, v Liberci. 18,58 AA (text 16,95, ilustr. 1,63), 18,63 VA. Náklad 64 000 výtisků. D-10*80080
13–062–68 14/54
Brožovaný výtisk 19,60 Kčs Vázaný výtisk 25, – Kč
Sken & OCR by Makakuk